NYLÆNDE

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK

UTGIT OG REDIGERET

AV

GINA KROG

27 Aargang

KRISTIANIA
BOGTRYKKERIET »MINERVA«
1913

Indholdsregister

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. **KRISTIANIA 1 januar 1913.**	No. 1.

Nytaarsnat

*

Saa dyb er natten, og jorden fryser,
Og veien stanser — — men stjerner lyser.

Et billed dæmrer mot himmelranden — —
— — — — — — — — — — — — — — — —
Det er en kvinde med krans om panden —
Det nye aar.

Fra stjernesmykket et slør der bølger,
som naar til jorden og formen dølger.
Haand rører haanden, og lukt er munden.
Med blikket sænket i midnatsstunden
hun for os staar.

*

Du høie stille, som ei var før!
Du skjæbnekaarne,
du høitidsbaarne,
i drømmeslør!

Du stille høie med stjernesmykke!
Du haab ombruste,
du angst omsuste,
med kval og lykke!

Hvad spaar de sænkede øienlaag?
Du unge rene,
hvad kan det mene
dit tause sprog?

*

Vi trænger saart til et ord at høre
som lysbud bringer,

paa stærke vinger,
aa trøst vort øre!

Men bedre end — om dit øie lyser
og tænder varme,
vi er saa arme,
og folket fryser.

Og vist vi ved,
du rene unge!
at mer end tale med engletunge
er kjærlighed.

G. K.

Da Nylænde feiret sit 25 aars jubilæum ifjor, bragte vi et dobbelthefte — 1 og 15 februar 1912 — med endel historiske oplysninger og utdrag og længere citater av bladet — fra de 25 aar, — som kunde kaste streiflys over dunkle strøk. Og ogsaa i senere hefter har vi søkt at gi en smule uttryk for de følelser som har ligget bak kampen og arbeidet. Men under dette har vi ikke faat med nogen av de mange nytaarshilsener, som ganske bra illustrerer skiftende stemninger aarene utover.

Først med 15 januarhefte iaar gaar egentlig vort historiske aar ut. Vi har derfor fundet det passende at begynde januarhefterne med »Nytaarsnat.«

Kanske har flere opfattet det som skrevet for 1913, det er jo forholdsvis alment av karakter og kan passe godt nu — og her paa stedet. Men det er fra 1904, et længere avsnit av et digt med flere billeder, som kom i 1 januarheftet det aar.

*

Det digt som indledet aaret iforveien er ganske anderledes utpræget i sin tendens og i sin adresse og gir et uttryk for hvad følelser har kunnet vækkes hos de ivrigste arbeidere for kvindernes sak. Det fortæller om store skuffelser under arbeidet.

Det begynder med at gjenta det ældgamle raad som er git,

aldrig at se sig tilbake, naar kampen staar hetest, eller længslen er dypest. Da *Aasta Hansteen* læste det, blev hun likefrem ulykkelig. „Det ender godt“ trøstet vi hende med. Men det hjalp ikke. Naar vi nu ser paa det, finder vi det ogsaa svært dystert, mest første halvdel, som vi forskaaner læserne for. Sisste halvdel er oplysende nok:

For om du vendte dig et øieblik —
din haand den sank, dit hjerte døden fik.
Hvad om du speided for at finde venner
og fandt en flok med griske røverhænder!
Hvad om du saa den sæd du plantet glad
til slegters gagn, af mobben trampet flad,
og paa dens jordbund: dumhet, nid og svig —
en støtte kold du blev, et stivnet lig.

Og om du vendte dig mod kjærlighed
og saa den sank i skyggeriget ned,
da blodet fra dit eget hjerte veg, —
en skygge blev du selv, i skyggers leg.

*

De døde selv begrave sine døde!
Nu fremad, frem mot livets morgenrøde!

Kor

Med hvert et hæslig syn for altid glemt,
med hvert et fagert minde stille gjemt,
vi aander livets luft fra fremtids land.
Velsignet være morgenlysets rand,
som tog vort blik og gjorde det til fange!
Av fortids sjæl omsust, dens daad og sange,
mod glansen styrer vi: en dør paa klem
til lysets rige, til vort fremtidshjem, —

Ser vi længere tilbake stanser vi ved 1897. Det var vanskelige tider som forestod og haarde kampe, og Nylænde feirer sit 10 aars jubilæum med følgende linjer:

Hvad hjalp saa den strid for kvinde og mand?
At længslen den voxte mod nye land!

Hvad venter os saa i de nye aar?
Et opbrud, en udfærd — med haab om vaar!

Blir sjøen rolig? — Nei, for mit syn
Det sortner i sky og gaar lyn i lyn.

Det bryter fra grunden som aldrig før!
Bliv med paa vor færd hver som kan og tør!

Og maalet? — Høiere end vor sans!
Jeg saa det et nu i lynildglans!

Men fremover, efter 1904? Jo i 1906 finder vi et langt nytaarsdigt. Det heter *Træet.* Det er sagaens træ, det er Norges rike. 1905 er tilende. da maa blikket søke ut over det ganske land.

Her er andet vers:

Saa lad os drømme atter —
som Ragnhild, Sigurds datter —
en drøm om fædrejorden.
Paany gaar livets strømme
af kvinders dybe drømme,
paany er vext og vorden.

Tilsisst svinder drømmen, og det lyder:

Kom, kvinder, mænd — tilsammen
hold vagt, slut ring om stammen!
da grønnes træet atter —
og frem i lys vil stige
det syn om Norges rige
hun drømte Sigurds datter.

Aaret efter, 1907, kom den politiske stemmeret og med den sak paa sak og spørsmaal paa spørsmaal. Saa meget og saa mangfoldig at stakkars smaa nytaarshilsener ikke har kunnet vove sig frem i trængslen.

Men næste aar er det 1914. Og hvis norske mænd og kvinder, alle kvinder og alle mænd, da „kan slaa ring om stammen“, skal der komme et ordentlig nytaarsdigt, men stort maa koret være, og fuldt orkestret, hvis det skal kunne overdøve larmen.

De smaa nytaarshilsener alene kan ikke gjøre sig, men samles endel av dem, som her, faar en da øie paa dem, og en ser at de endnu lever.

For endnu fryser folket og vi stunder mot lysere haap, og maa vi ikke endnu lære kunsten at gjemme og at glemme paa rette maaten? Og saa — — det nye land!

Ja hvor er det? Hvem ser det?

Av de hilsener som er kommet til Nylænde i helgen, er der en vi har sat merke ved. Den kom fra Wyoming U. S. A.*) og lød saa:

„Godt nytaar til Nylænde, som nu er blit et nyt land. Tak for det interessante indhold."

I Amerika har de som bekjendt prima kikkerter. Der ser de landet — her er der mange som ikke faar øie paa det — for den slemme taakens skyld.

Jo, her er det nye land. Men endnu har vi ikke faat tat det helt i besiddelse, end si bygget hjem der. Uutforsket ligger det, det er bare saa vidt nogen er kommet i land paa kysten.

Nu bærer det indover i landet! „Bli med paa vor færd hver som kan og tør!" — Interessant skal den bli. —

Hr. – – – –

Ved sisste møte i 1912 i Eidsvolds herredsstyre, hvor beslutning skulde fattes om trykning av nye skattesedler, forelaa et schema som begyndte med Hr. — — — —

En av herredsstyrets kvindelige medlemmer foreslog at sløife betegnelsen Hr., av hensyn til de mange kvindelige skatteydere, som ikke syntes om at bli tituleret paa den maaten — og utstrykninger paa blanketten tok sig ikke ut. Forslaget blev enstemmig vedtat.

Dette et exempel til efterfølgelse for alle som utsender blanketter, schemaer til utfyldning, assurancepolicer, aktieindbydelser, regninger, notaer etc.

Hr. alene bør herefter ikke forekomme. Man bør ikke ignorere damerne, naar man vil ha penge av dem. Skal der trykt betegnelse til, saa bør der staa baade Hr. og Fr. Men besst at sløife Hr. — —

---

*) Fra Agnes Mathilde Wergeland. Professor i Laramie, Wyoming.

Barnedrapssaken

I samtlige aviser har man de par sisste uker før jul fundet artikler med denne overskrift. Alle kjender anledningen. Saken for Oslo lagmandsret. En pike staar anklaget for at ha dræpt sit nyfødte barn, hun selv erklærer under examinationen at ha utført handlingen, lagrettemedlemmerne trækker sig tilbake og efter overlægningerne vender de tilbake med resultatet: *ikke skyldig*.

Der fremkommer skarp kritik i pressen over denne dom.

Det har ikke været sjeldent i det sisste at se offentlig kritik over lagretteavgjørelser, baade naar de har været frifindende og fældende.

I slike tilfælder har det imidlertid oftest været lægfolk utenfra som er optraatt som kritikere, ikke sjelden kvinder. De har da faat høre ondt fra jurister, fordi de gav sig av med at kritisere domme, uten at ha det kjendskap til sakerne som alene kan erholdes ved at være tilstede ved behandlingen av dem i retten.

Nu er det interessant at se, at ved denne anledning er det mest jurister som utenfra har erklæret lagmandsrettens avgjørelse urigtig- *sans phrase*; og i et tilfælde som dette synes dog det som er fremkommet i alle sine detaljer, og de indtryk man derved har faat, under retsforhandlingetne, at skulle være av største betydning for avgjørelsen.

Hele saken har imidlertid faat ny og særegen interesse for publikum efter at det merkelige er hændt, at lagrettens ordfører har git oplysninger i pressen om hvem der stemte mot frikjendelse.

Vi kan ikke forstaa andet end at der ved en saadan offentliggjørelse er syndet mot lovens aand og mening og finder den derfor forkastelig. Men det sier sig selv, at naar først saa var skedd, hadde enhver av juryens medlemmer ret til at komme med oplysninger og forklare bevæggrunden til sin avstemning. Og derved har man faat en række indlæg som er av den allerstørste interesse og betydning. Intet utenomsræsonnement kan komme op mot dette. Man bør derfor helst vente med at drøfte det forefaldne, indtil alle de dokumenter, til belysning av saken, som paa denne maate kan erholdes, foreligger.

Ihvertfald gjør vi det. Der er skedd en stans i julen, men det er vel ikke usandsynlig at vi snart igjen faar flere bidrag fra jurymedlemmerne.

En overflødig appel til kvinderne

En henvendelse, som under ovenomtalte diskussion er rettet til kvinderne, kan vi strax gi svar paa. Det henstilles til kvinderne at samle sig og søke at faa ændringer i vore straffelove, særlig med sigte paa at faa barnefarens ansvar skjærpet. Dette er en overflødig appel. Man skulde tro at det var almindelig kjendt at norske kvinder for længe siden har sat sig i bevægelse

med det for øie, og ikke uten virkning. Paa det celèbre møte i N. K. F. ifjor sommer erklærte saaledes justisdepartementets chef, at man stod rede til en revision av lovgivningen paa dette omraade, og at man i den anledning gjerne vilde konferere med ledere inden kvindesaken.

Bøker

Alexander L Kielland

Samlede Værker. Ny Folkeutgave.

Gyldendal.

Kielland i folkentgave, det vil si at eu straalebundt av skjønhetsværdier, og et kildevæld av oprindelig menneskelikhet er ført ut over det hele folk.

Da hans navn slynget sig ind i vor litteratur, blev det en oprørsfane i vort samfund, et lynnedslag over vort aandsliv. Han blev behandlet derefter. Men aldrig har et samfund gjennemlevet et stilfuldere oprør, eller et aandsliv et elegantere uveir end det norske, dengang Kielland med bedaarende uforskammethet tok sin selvgivne plads ved siden av de største, straks pennen begyndte at gli henover papiret for ham.

Nu er han ikke noget oprør mer, ikke noget uveir over bekymrede sind, ikke det knitrende lyn gjennem lummer luft. Uveiret er drat over. Det glitrer bare fra hans rustning. Han er den evig eneste, straalende adelsmand i vort literære laug.

Men var der nogen, mens han levde — og det var der! — som snerret efter ham at hele hans storhet bestod i en paradeuniform, baaret med vidunderlig anstand og affektation, saa har brevsamlingerne efter hans død gjort dem tilskamme. Hans eget hjerteguld og enkle, dype menneskelighet, som laa gjemt mellem linjerne i hver av bøkerne hans, det har brevene gjort synlig for alverden.

I. A. Refsdal.

Fru Marie Müller

er død 76 aar gammel. Budskapet kommer netop ved nytaarsskiftet og vækker vemod i manges sind.

De som deltog i kvindesaksmøtet i Bergen 1898 vil huske da vi var hos hende paa Alvær, og med beundring saa paa den industri hun hadde skapt.

De vil huske hendes gjæstfrihet og elskværdighet.

Siden den tid er hendes kjeksfabrik betydelig utvidet, og hun ledet bedriften like til det sisste.

Litteratur

?

„Litteratur? Da Rom hersket over verden var det jo bare Grækenlands lallende lærling i litteraturen. Men Rom hersket over verden.“

Saa talte Knut Hamsun i sin sisste bok. Og videre:

„Hvorfor jeg har skrevet slik? Fordi min sjæl skriker av kjedsomhet foran hver jul, over de samme bøker skrevet paa samme maaten.“

Og saa er Hamsuns egen „Den sidste Glæde“ skrevet akkurat paa samme maaten, — ligner de tidligere han har latt møte op „sammen med al den anden flid til enfoldet og julebordet.“

Men det var ikke om den sidste Glæde og dens forfatter idag, det var bare om det spørsmaalstegnet hans efter litteratur. Se det er kvikt og et forløsende tegn! Her gaar vi i store skarer under jul og sætter spørsmaalstegn, store og smaa spørsmaalstegn — men bare i al stilhet. Og saa kommer litteraturmanden *par excellence* og roper det ut: Litteratur? Hvad skal vi med den? spør han, og i alle de mange utgaver hans julebok kommer gjentas spørsmaalet. Og allikevel behøver det ikke være bare koketteri.

Men hos mange av dem som gaar stille med det, er det nu mer alvor da.

Hvorledes de som hersker over verden idag ser det, skal vi la være usagt, men vi som stræver for at vinde vor del av herredømmet over verden, vi fristes til at se litteraturen som idel forstyrrelse — litteraturflommen, slik den kommer hertillands, julelitteraturflommen. Og kunde saa sandt spørsmaalstegn dæmme op for den, saa kom vi med et stort bidrag.

Men det nytter ikke det gran. For naar vi tænker os om — vi har for længe siden aapenlyst sat store spørsmaalstegn ved litteraturmarkedstrafikken. Og fler og fler har vi hørt spørre, kan det ikke rettes paa? Men svaret har lytt: Umulig. De trange forhold herhjemme er skyld i de store ansamlingerne. Barnelitteratur, videnskapelig litteratur og „skjønlitteratur“ alt maa flomme sammen til juleklap, ellers blir der ikke solgt bøker — er der svaret.

Vel, saa nytter det ikke at skrike op om den ting. La os heller betragte markedet som det er. Der er spørsmaalstegn nok der med.

Der kommer alle de bekymrede hjemmenes mennesker med sine. Hvad passer at lægge frem paa julebordet vort? spør de. Det faar ikke lov at gjøre skade i de unge sind. Ja det er sandelig et alvorlig spørsmaal og ikke at foragte, og slet ikke at le av. Hvad bøker kan gjøre til liv eller død — har ingen maalt, det lar sig ikke maale. Men lægger man, som er forsøkt, alt ansvaret over paa litteraturanmelderne, er man paa feil spor. De har nu allikevel ikke med at utvælge til julebordet. Der maa andre forholdsregler til for at lede strømmene, saa det blir til gagn. Barne- og ungdomsbibliotekerne har en umaadelig mission. Og de er selv bare i sin barndom. Dette er et opdragelsesspørsmaal. Tilaarskomne mennesker faar se selv at ta vare paa sin moral, og være tilfreds naar de faar litt sund veiledning om bøkernes kunstneriske og litterære værd. Om deres relative værd. Ja fik de bare det!

Men de stakkars dagbladsanmeldere i december maaned! Hvem vil gjøre byrderne tyngre for dem! er det nogen som omgaaes spørsmaalstegn sent og tidtig — saa er det dem. Det kryr og yrer omkring dem. Værst de som spør: hvad nyt vil Du finde paa? Du har sagt at den boken rager høit over halvgodt, godt og utmerket, og at den glimrende forfatter overgaar sig selv — Alt det superlativeste er sagt, og næste dag ligger der en ny bunke mesterverker — graadige og griske efter at sluke hvert nyfødt adjektiv. — Og der kommer avbildninger av dem i forstørrelse, tykke og fete, i glas og ramme, gaar ordene igjen i forlæggernes annoncer.

Og læserne skal bli — de undrer sig, og de spør: hvor er da det jevne som det meget rager opover, hvor er det blit av? Hvor er det gode naar alt er det besste? Og de undrer sig og glæder sig hemmelig til bare at omgaaes genier i juledagene.

Om en og anden overlegenhet læsper frem et: „selvfølgelig skrap og enfoldighet altsammen“ — det biter ikke paa under jul.

Men nu er julens læsedage tilende, og en har lett — og ikke fundet det som var lovet. Nei ikke genierne. Men mangt som har glædet fandt vi.

Ikke vældige trær som en maa lægge hodet langt bakover for

at se toppene paa. Men frisk skog i vext, med fin skogbund mangesteds, hvor det spirer og blomstrer tæt og jevnt. Nok tør kvist indimellem og sumpet grund stykkomtil — men ikke værst.

Med ét ord, der er megen god kunst at finde dette aars jul, ny rikdom er tilført sproget, *litteratur* i rette forstand er det.

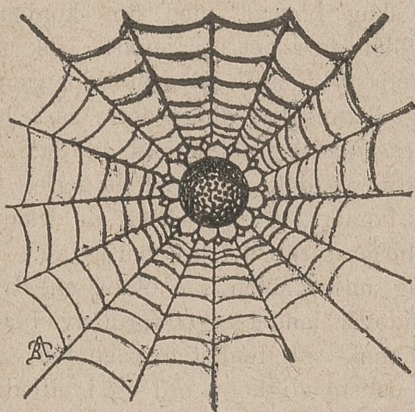
Kunde saasandt det sterkeste av det, og det helt ægte, ha magt til at bane sig vei utover landet og jage bort de værste tryksakerne og alle de fæle papirmasserne det nu herjes av. Al den skrækkelige ulitteraturen og unorskheten og ukunsten som sendes ut — og ofte utenfra indover landet — i form av blade og skrifter. Al flauheten, flatheten, søtlatenheten, raaheten, for ikke at tale om den likefremme uanstændighet i ord og i billeder, som presses ind i alle de stakkars hjemmene, ved hjælp av smart kolportage.

Hvordan skal den fare avvendes som her truer ungdommen — ja hele folket, kvinder som mænd? Den store myndige kritiker som kunde feie den Augiasstalden ser vi ingenting til. Naar vi tænker dette igjennem, begynder vi saa smaat at angre paa alle spørsmaalstegnene ved julemarkedet. Kanske det, praktisk set, netop er et godt mottræk det, — fra folkeopdragelses standpunkt er det kanske bra, at den virkelige litteratur kommer flomvis og kan rive bort det værste, — skjønt vi kan ikke andet end synes synd paa bøkerne som tumles avsted.

Saa gjælder det altsaa at være omhyggelig med hvorledes en sætter tegnene. Sæt ordentlig utropstegn ved det som duer mest. Og punktum til det usle og ødelæggende, fordriv det uten skaansel hvor en faar fat i det. Spørsmaalstegnene? — ja de bør nok ikke helt kasseres. Men efter litteratur sætter *vi* nu ikke spørsmaal, men kolon. Og det betyr:

Vi vil herefter bringe regelmæssigere melding om litteratur. Vi tror tidsskrifterne kan utrette noget her. De kan og bør ikke opta konkurrancen med dagbladene i markedstiden, men de kan kanske hjælpe til at holde interessen for god litteratur vedlike gjennem et længere tidsrum. Og kan de det vil meget være vundet.

Hjalmar Crohns: Den troløsa hustruen Två medeltida sagosamlingar (Søderstrøm & co.) Helsingfors.

Eftertryk forbutt.

Organisation

Aarsberetning for Norsk Kvindesaksforening 1911—1912

Generalforsamlingen 1911 blev indledet av formanden, fru Blehr, med en mindetale over fru Cecilie Krog, som var avgaaet ved døden den 13. nov.

Til medlemmer av styret gjenvalgtes fru Randi Blehr og frk. Thea Holst. Istedenfor fru Cecilie Krog valgtes frk. dr. Emily Arnesen.

Til suppleanter valgtes frk. doktor Marie Kjølseth, fru Pauline Horst og fru Wenche Kielland.

Som tilsynshavende ved Norsk kvindesaksforenings fagskole valgtes frkn. Schønberg og Thiis. Av bestyrelsen har fru Blehr, fru Lampe og fru Strøm havt tilsyn med fagskolen. Fru Strøm er formand i tilsynet.

Paa første bestyrelsesmøte valgtes fru Blehr til formand.

Sommeren 1911 sammenkaldte formanden nogen av foreningens medlemmer for at forberede festligholdelsen av »Nylændes« 25 aars jubilæum, som vilde indtræffe januar 1912. Det bestemtes, at der skulde samles til en æresgave til Gina Krog som et synlig uttryk for den store taknemlighet landets kvinder næret mot frk. Krog for hendes store og opofrende arbeide som «Nylændes« redaktør i 25 aar.

En komité bestaaende av N. K. F.s styre og frk. Regine Mathiesen, frk. Ida Groth, fru Emma Ree henvendte sig derfor til de forskjellige kvindelige foreninger som tilhører Norske Kvinders Nationalraad og til enkelte personer, og alle sluttet sig med glæde og begeistring til saken. Fra mange hold mottok komiteen takkeskrivelser, fordi de fik anledning til at delta i noget, som længe hadde været deres ønske.

Den 24 januar 1912 gik den samlede komité til »Nylændes« kontor for at lykønske frk. Krog og overrække hende æresgaven. Dagen efter, den 25de januar holdt Norsk kvindesaksforening, med tilslutning av de fleste kvindelige foreninger i Kristiania, en fest for Gina Krog i Grand Hotel.

Festen var straalende, og den store tilslutning — over 400 gjæster — gav et vakkert uttryk for den sympati hvormed hædersgjæsten er omfattet.

En nærmere skildring av festen og av Nylændes jubilæum findes i bladets nr. 3 og 4 1912.

Den 10de mai holdtes møte i Universitetets auditorium 4. Det fore-

liggende emne: *Ændringer i straffeloven og straffeprocesloven* var foranlediget ved de meget omtalte og omskrevne domme i Drammen og Skienhvor samtlige lagrettens kvindelige medlemmer blev utskutt under domsforhandlingerne.

Formanden, fru Blehr indledet. Senere talte advokat Emil Stang, amtmand Rivertz, Carl Stousland, høiesteretsjustitsiarius Thinn, statsraad F. Stang og frk. Gina Krog. Diskussionen fra møtet fortsattes senere i pressen.

Den 2den juni hadde frk. Alette Ottesen i 25 aar været sekretær i N. K. F. og blev i den anledning hædret med en festlig middag i foreningens fagskole og mottok desuten en gave — et tilskud til en badekur.

Den 26de juni sendte formanden med tilslutning av flere en protest til kommunestyret mot bebyggelsen av Vahls plads, særlig mot opførelsen av likhus i denne stærkt befolkede bydel.

Jordmødrenes andragende til Stortinget om forbedrede vilkaar blev støttet ved en skriftlig henvendelse til Lagtinget, hvori andragendet paa det varmeste blev anbefalet.

Syersker og kvindelige haandværkere har ogsaa i det forløpne aar ved henvendelse erholdt N. K. F.s styres anbefaling ved andragende om offentlige stipendier.

Den 12te nov. holdt bestyrelsen møte, hvortil var indbudt Industriskolens bestyrerinde og lærerinder, medlemmer av systuechefernes forening, lærerinder i kjolesøm og fortsættelseskolernes haandarbeidslærerinder. Det spørsmaal som behandledes gjaldt, *hvorledes skal de kvinder hvis erhverv er søm,* faa den bedste og mest rationelle utdannelse. Fortsættes senere.

Den 14de november holdtes møte i Universitetets auditorium 4, hvor overlæge Alb. Tillsich holdt foredrag om *børnetuberkulosens forskjellige former og deres behandling.*

Spørsmaalet om en fagmæssig utdannelse for forretningsexpeditricer er fortiden gjenstand for bestyrelsens undersøkelser.

Lykønskningstelegrammer er avsendt til frk. professor Bonnevie, frk. Anna Withlock, frk. advokat Sem, fru Johanne Dybwad og fru Anna Wicksell.

Ved overretssakfører Thams's bisættelse la fru Aadel Lampe en krans paa hans baare med en varm tak for den opofrende interesse, som han altid hadde vist Norsk kvindesaksforening.

*

Fagskolen har i det forløpne aar hat 64 elever.

Ved et forsøkskursus i lettere kjolesøm har 10 koner faat undervisning.

Kristiania 30te november 1912

Randi Blehr.

Thea Holst. *Anna Hvoslef.* *M. Keilhau-Svenningsen.*

Anna Hals Strøm. *Emily Arnesen.* *Aadel Lampe.*

Utdrag

av Norsk kvindesaksforenings regnskap 28—11—11 til 28—11—12.

Indtægt:

Beholdning 28de nov. 1911	kr.	22.34
Indbetalt kontingent	»	398,00
Resterende do.	»	132,00
Indkommet ved aftenkurset	»	391,00
	kr.	943,34

Utgift:

Kontorrekvisita og bud	kr.	58,57
Avertissementer	»	93,96
Porto og telegrammer	»	63,06
Trykning	»	22,70
Forskjellige utg.	»	55,81
Aftenkurset	»	234,50
Kontingent til N. K. N.	»	20,00
Kasserer og sekretær	»	200,00
	kr.	748,60

Beholdning:

Resterende kontigent	kr.	132,00	
Kontant beholdning	»	62,74	194,74
		kr.	943,34

Kristiania 28de november 1912.

Alette Ottesen.

Regnskapets rigtighet bevidnes.

Ida Groth *Karlotta Bakke*

Ellen Brewster

For de nye abonnenters skyld gir vi her et kort resumé av den føljeton som er gaat gjennem flere no. i 1912.

Handlingen foregaar i en av Ny Englands mindre byer.

Lille Ellen levet lykkelig med sin far Andrew Brewster, arbeider paa Lloyd's store skotøifabrik, sin mor Fanny og sin tante Eva Loud. Om farens hus var en have, der var norske furuer og andre trær, som Eva digtet historier om. Hun førte sit eget gjemte drømmeliv, der var blandet ind bibelske forestillinger efter alt det hendes puritanske besstemor, Mrs. Zelotes Brewster, som bodde like ved, hadde lært hende. Denue levet i sit sind paa en stor høide, Forvisset om at hendes eget var det ypperste saa hun ned paa alt andet — bibelsterk, egenretfærdig, standhaftig. Hun sørget over sønnens giftermaal, en mesalliance, for Louderne fra den beskedne forstad Loudville stod dypt under Brewsterne i anseelse og moral. Da lille Ellen blev født, gik krigen over til væbnet fred, men ufreden blusset op da søsteren Eva Loud, arbeiderske ved den Lloydske fabrik, flyttet ind i Andrews hjem.

De to søstrene var hjertensgode mennesker, men av saa livlig temperament, og saa ubehersket, at de stadig føk op i trætte, for igjen at stille sig til gjensidig forsvar, hvis angrep kom utenfra. Naar det blev Andrew for broget hjemme, gik han over til sin mor, men Ellen fandt støien likesaa naturlig som trosternes leven i trærne. Hun elsket dem alle høit og solet sig i alles kjærlighet. Indtil der en vinterkveld, da Ellen var 8 aar gammel, hændte noget som gav hende tvil. Fanny stod og klippet op en av Evas kjoler for at sy den om til Ellen. Eva sa hun hadde ikke git lov til det, Fanny paastod jo. En frygtelig trætte opstod, Andrew tar i hissighet og putter kjolen ind i ovnen. Begge vender sig i raseri mot ham, han tar Ellen paa armen, tuller et plag han finder om hende og flygter over til moren. Hans hjem er blit et helvede, sier han i øieblikkets fortvilelse, og var det ikke for Ellens skyld gik han fra det altsammen. Han sætter sig stille ned og hulker.

Ellen stirrer angst paa ham, løper saa over til moren og sier: »far graater.«

Fanny er i oprør »det bryr jeg mig ikke om, var det ikke for Din skyld Ellen vilde jeg gaa fra hver og en her« Eva roper »Du skal gjerne bli kvit mig« farer ut og smelder døren efter sig. Fanny ser efter hende og overfaldes av en voldsom krampegraat. Ellen ser forfærdet paa moren og smutter stille ut, springer henover den frosne vei og ind i de oplyste gater. Vet ikke hvad hun vil, men der sitter et nag i hjertet, og hun vil ikke hjem. Tilsisst da hun har sprunget langt fanges hendes interesse av et oplyst butikvindu. Hun blir staaende der længe i det tynde hvite shavlet hun hadde faat paa sig i farten. Ellen var et yndefuldt barn, fin og stille, en hvit blomst, en ægte perle. En dame kom hen til hende. Det var Cynthia Lennox. Hun vilde faa Ellen med sig, spurgte hvor hun bodde, vilde følge hende hjem. Ellen vilde ikke si et ord. Tilsisst tok damen hende, halvt med magt, slog sin elegante forverkskaape om hende og bar hende til sit hjem. Halvt motstræbende, halvt tiltrukket, gav Ellen sig over, saa med store øine paa alle de fremmedartede skjønne ting i det rike hjem; hun ventet altid et barn skulde vise sig, for hun spiste og drak av barnets skaaler og krus og blev puttet i dets seng. Men det kom ikke.

Cyntia Lennox hadde hvitt haar, og Ellen trodde først hun var svært gammel, men sovnet ind med forestilling om at hun var meget ung.

Ellens forsvinden vakte stor forskrækkelse i byen. Der blev utsendt folk, der blev soknet i dammer, avisreportere kom langveis fra. Da næste dag gik til ende uten at barnet var fundet, er Andrew helt ut av sig av sorg, men stiv og stille. Fanny jamrer, og Eva er voldsom indtil vanvid i sin selvanklage. Andrew er uten følelse for dem og gaar over til sin mor. Fannys sorg gaar en stund over i vrede. — Tredie kapitel slutter med at Eva betror søsteren at naar hun har været saa heftig, saa er noget av grunden at *Jim Terry* sisste sommer holdt op at gaa i følge med hende og er troløs. Søstrene lover aldrig at forlate hinanden. Eva vil arbeide sine fingre tilblods for Fanny og lille Ellen. — Forfatteren er den berømte skildrer av Ny Englandske forhold Mary G. Wilkins. De fine psychologiske iagttagelser og skildringer gjør, at fortællingen taper mindre ved at tas ind langsomt end de fleste romaner. Vi skal imidlertid i dette aar se til at den fortsættes i hvert hefte, og at portionerne ikke blir altfor smaa.

Del II

Kapitel IV

(Forts. fra no. 24 1912.)

Ellen Brewster var to nætter og en dag hos *Cyntia Lennox*, og ingen opdaget det. Hele dagen gik de folk som var utsendt, for at lete, flere gange forbi huset. Engang stod Ellen ved vinduet, og en av mændene saa op og fik øie paa hende, og eftersom hans søken efter det tapte barn fyldte hans hjerte med sympati for alle smaa, vinket han med haanden og nikket, og bad en av de andre mændene se paa den vakre ungen i vinduet.

»Hun er vist omtrent saa stor som Ellen«, svarte den anden.

«Skulde ikke undre mig om hun var litt lik hende« sa den første.

»Det passer bra nok til beskrivelsen», sa den anden. »Det samme lyse haaret.«

Begge mændene vinket med haanden til Ellen, idet de passerte; men hun trak sig ræd tilbake. Det var omtrent klokken 10 om morgenen efter den dag frøken Lennox hadde tat hende ind i sit hus. Hun var vaagnet tidlig med fuld klarhet over stillingen. Hun husket tydelig alt som var hændt. Hun aapnet øinene og saa sig omkring i værelset, og husket hvorledes hun var løpet bort, og hvorfor moren ikke var der, og hun husket den frem mede damen, med den samme underlige blanding av skræk og tiltrækning, og av underkastelse, hvormed hun hadde betragtet hende aftenen i forveien. Det var en kold morgen, og der var et fint net av frost paa vinduerne mellem *mousseline*gardinerne, og morgensolen gav dem et rosenskjær og et glitter som av diamanter. Det var synet av denne frosten som næsten hadde knust stakkars Andrews hjerte, han saa den og tænkte, at det kanske var døden for hans fine lille barn, som var kommet ut under dens virkning — fra at ha været en med ømhet pleiet stueplante.

Ellen laa og saa mot vinduet, da Cynthia Lennox kom ind i værelset og bøiet sig over hende. Barnet kastet et frygtsomt blik op paa den høie slanke figuren, klædt i en morgenkjole med kreppet høirød silke, som blændet hendes øine, som var vant til morgenkjoler av mørkeblaat bomuldstøi til 98 cent stykket; og hun følte som en uforklarlig frygt for glansen og pragten, som truet med at forvirre hendes enkle opfatning fra før, og berøve hende den gamle værdimaaler.

Hun hadde altid syntes hendes mors morgendragt var nydelig. Men se nu her! Ogsaa Cynthias ansigt i det dæmpede rosenskjær syntes hende paafaldende skjønt. Barnet hadde ingen opfatning av de tidens herjninger som voxne holder saa sterkt utkik med, og som blir en aldersmaaler for dem selv. Hun saa ikke den falmede ansigtsfarven, og ikke de smaa merker omkring øinene og mund eller de fine paralelle linjer ved tindingerne; hun saa bare det som hendes rene barnslige blik altid hadde søkt efter i et menneskelig ansigt: kjærlighet og godhet og øm beundring for den lille person selv — og hun fandt skjønheten fuldkommen. Men paa samme tid kom der over hende en bitter og sørgmodig skinsyke, naar hun tænkte paa moren og hjemmet og alt hun hittil hadde elsket og beundret. Hvad ret hadde den fremmede damen, klætt i en silkekjole som den, til at læne sig over hende istedet for hendes egen mor, og se paa hende paa den maaten, naar hun ikke var hendes mor. Hun trak sig tilbake til den andre siden av sengen med den egne bevægelse av at søke ind i redet, man finder hos alle blide smaabarn, selv om der ingen er at klynge sig til. Men Cynthia bøiet sig dypere over

hende og hun følte igjen den fine violduft. Og Cynthias arme tok om det fine lille legeme og trykket det med øm magt til den bløte røde silken over sit bryst, og kysset hendes smaa rødmende kinder med de letteste. forsigtigste kys, som om det var en sommerfugl, hun var ræd at skade med sin berøring og tilbedelse.

«Aa, Du deilige, deilige ungen!» hvisket Cynthia. Vær ikke ræd kjære, vær ikke ræd, kjæreste, her kan Du være tryg, her er ingen ting at frygte for. Du skal faa saan't nydelig, nylagt hvitt litet æg til frokost, og nogen stykker ristet brød, saa'n vakkert brunt, og honning. Liker Du honning, kjære søte? og chokolade skal Du faa i en liten rød og forgyldt kop, og den skal være Din egen.»

«Jeg vil til min mor!» sa Ellen pludselig. Det kom som et uhyre bittert og forskrækket og harmfyldt skrik.

»Kjære, kjære«! hvisket Cynthia; »der er en nydelig rød og grøn papegøie inde i et stort bur, som skinner som guld, den skal være Din, og tænk den kan snakke. Du skal eie den, kjæreste lille!«

Ellen følte sig overvældet av den rike strøm av kjærlighet, den var tvingende som morens ømhet, endda def ikke var hendes mor, og det oprør som hendes lojalitet hadde bragt hende i var undertvunget for en tid. Enten vi liker det eller ei, saa har kjærlighet noget av en upersonlig karakter for alle barn, og kanske for de ældre med, — det er vist paa den maate gudinden tydeligst aabenbarer sig.

Saa flyttet hun sig ikke bort fra Cyntia længer, men lot hende løfte sig ut av sengen, som om hun var en baby, og satte hende paa et hvitt skind, som de smaa føtter, til hendes store forbauselse, sank ned i. Moren hadde bare saanne tæpper med mange løkker, som Ellen hadde set hende lave. Hun var litt ræd for det bløte skindet.

Ellen var ikke stor av vext og saa yngre ut end hun var, fordi hun var taus som en baby og hadde smaa bevægelser, som om hun var vant til at klynge sig tll nogen. Og hun var jo altid blit kjælet for hjemme, og da hun aldrig hadde været i skole, var hun litet sammen med andre barn. Barneblomstringen blir ofte lettest ribbet av ved barnets samvær med sine like.

Cynthia trodde ikke hun var mer end sex aar gammel, og det kunde ikke falde hende ind at la hende klæ paa sig selv, og Ellen hadde altid hatt god assistance til den ceremoni. Cynthia vasket hende og klætte hende og krøllet haaret hendes og gik ned av trapperne med hende, og ind i samme spisestuen som aftenen iforveien, som Ellen endnu nærmest opfattet som en butik. Saa satte hun sig i den høie stolen, som maatte ha været benyttet av det usynlige andre barnet og fik sin frokost, og spiste det nylagte ægget som den sorte konen slog itu skallet paa, mens hun lænet sig bort fra hende, saa langt hun kunde komme med en ængstelig trækning i den lille skulderen; og drak chokoladen av den fine gyldne koppen. Men den, besluttet Ellen i sit stille sind, var ikke halvt saa vakker som den hendes besstemor hadde paa skapet i sin besste stue, og hvorpaa der stod med guldbokstaver: *en venskapsgave*. Denne var blit git til hendes tante Ellen, som døde da hun var ganske ung, og den skulde hun ha, naar hun blev stor. (Forts)

Ord, som taler.

Fru Admiralinde Emma Gad.

I den danske Forfatterverden indtager Fru Admiralinde Emma Gad en meget fremtrædende Plads. Hendes Navn og literære Arbeider er kendte, læste og skattede langt udenfor det Lands Grænser, hun tilhører. Hun debuterede i 1886 med en lille dramatisk Situation, »Et Aftenbesøg«, og har derefter skrevet en Række Lystspil: »Et Sølvbryllup,« »I veldædigt Øjemed«, »Et Forspil«, »Gadens Børn« m. fl., næsten alle med Figurer fra de kjøbenhavnske Bourgeoiskrese, mod hvis Overfladespeil hun med sikkert truffet Tone retter en let, mere munter end bidende Satire. Foruden sit store Forfatterskab har Fru Emma Gad ogsaa i høi Grad ofret sig for samfundsnyttige Arbeider, bl. a. grundlagt Kvindernes Køkken, dansk Kunstflidsforening og Kvindernes Handels- og Kontoristforening.

Fru Gad har en klar Sans for Tidens Behov, praktiske som literære. Hun giver sig altid uforfærdet i Kast med nye Opgaver og har de største Betingelser for lykkeligt at løse dem. I 1905 fik hun derfor for sin almennyttige Virksomhed Fortjenstmedaillen i Guld.

Af Interesse kan det derfor være at fortælle, at hun, som saa mange andre kendte Personligheder indenfor Forfatter-, Musik- og Teaterverdenen, regner sig til det høit skattede Styrke- og Nerve-Middel SANATOGEN's stadig voksende Vennekres. Den Anbefaling, som hun har givet SANATOGEN, og som vi her gengiver er et oprigtigt Udtryk for den Mening, som Fru Gad har om SANATOGEN.

Hvad er det, der gør Nutidens Mennesker saa trætte og nervøse trods al Hygiejne og Lægekunst? Er det vort evige Hastværk for at naa alt det, vi skal? Er det den haarde Kamp med stadig haardere Livskampe? Svært nok er det i hvert Fald, men efter at have prøvet det fortrinlige Styrke-middel Sanatogen, ser jeg roligere Fremtiden i Møde. Naar man bruger det, stiger Livsmodet. Man synes, at man kan naa alt og naa det med godt Humør.

Kbhvn. 8/10 -12.

Emma Gad

SANATOGEN er Nutidens Præparat og særlig egnet ved saadanne Tilfælde, hvor opbrugte Nerveceller behøver at fornyes. Dets Opgave er paany at opbygge det ødelagte Nervesystem og at gengive Organismen dens normale Funktionsevne. Sammensat af Legems- og Nervecellernes Bygningsmateriale i en inderlig Forening har SANATOGEN den Egenskab uden Rest at resorberes af den menneskelige Organisme og gennem fornuftig Brug helt og holdent at fornye Legemskræfterne. Herigennem bliver det et ideelt Styrkemiddel for alle, hvis legemlige og aandelige Arbeidsevne er bleven ødelagt ved Sygdom, Overarbeide, Sorger m. m.

Disse Præparatets gode Egenskaber bekræftes i Udtalelser fra over 16,000 Professorer og Læger hele Verden over og i mere end 120 videnskabelige Afhandlinger.

Norsk kvindesaksforening holdt generalforsamling 30te november. Fru Randi Blehr og frk. Thea Holst gjenvalgtes til medlemmer av styret. Fru Magda Keilhau-Svenningsen frabad sig gjenvalg. I hendes sted valgtes fru Martha Larsen. Til suppleanter gjenvalgtes frk. doktor Marie Kjølseth, fru Pauline Horst, fru Wenche Kielland.

Indsendt til red.

Amerika og andre *Digte* av *Agnes M. Wergeland.* (Amundsen Publishing Company Decorah, Jowa.)

T. Parr: Følelsesbetoningens intellektuelle Egenværdi (Er der nogen grund til en dualisme mellem erkjendelse og følelse?) Utgit med bidrag av Nansenfondet. Kristiania Olaf Norlis forlag.

Norsk Lærer-Kalender for 1913. Utgit av styret for Norges lærerlags hjælpekasse (J. W. Cappelens forlag)

Religiese Lægmandsbetragtninger av *Absalon Taranger* (Cammermeyers bokhandels forlag)

Den svarta Domen Männens Skuld og Kvinnornes Straff af *Hilda Sachs?* (Wahlstrøm & Widstrand Stockholm)

«Husleie-Forsikringens« smaaskrifter

Le journal de la femme. Quotidien féminin. Paris.

Stor kokebok For større og mindre husholdninger med illustrationer, Kokning — bakning — syltning — vinlægning — slagtning — hermetik — sykekost — menuer — anretning av *Henriette Schønberg Erken* Forlagt av H. Aschehoug & co. (W. Nygaard) Kristiania 1912. Utkommer i 20 hefter à 40 øre.

Artiklen litteratur? slutter med et løfte om hyppigere litteraturmeldinger. Vor plan er at faa en avdeling for litteratur ved siden av den for Organisation og Fra andre land — eller til avvexling med disse. Av og til maa den ene vige plassen for den anden. Her har saaledes den om andre land maattet gaa ut — hvad vi beklager, da dette hefte er at regne for et programhefte. Men det blir ogsaa 15 januarhefte at anse for, og det skal bringe bud fra utlandet.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 15 januar 1913. | No. 2.

Camilla Colletts 100-aars fødselsdag

23 januar 1813—23 januar 1913

Hundred aar!

Minderne og takkens ord vil trænge sig frem.

Men vi skal ikke idag gjenta hvad før er sagt, og ikke foregripe hvad der skal sies.

Vi melder bare at dagen vil feires paa flere steder i landet.

Ogsaa her i hovedstaden. Man har jo for ikke saa længe siden feiret den store høitidelighet, da *Camilla Collett*-monumentet blev avsløret. Det var en varm maidag. Nu vil man, trods vinterkulden, samles omkring det.

Norske Kvinders Nationalraad stiller en opfordring til alle kvindeorganisationer, og enkelt personer, som dertil føler trang, om at møte ved monumentet 23 jauuar kl. 2¼ da det skal bekranses.

Norsk kvindesaksforening indbyr sine medlemmer og andre,

som ønsker det, til at møte iforveien i dens fagskole, Wergelandsveien 19, for at gaa sammen til monumentet.

Formanden for *Norske Kvinders Nationalraad* aapner høitideligheten med nogen faa ord. Derefter bekransningen. I det dette skrives meldes at *Norsk Kvindesaksforening* vil bringe krans og hilsen ved sin formand.

Som man har set av annoncer i aviserne vil Kvindestemmeretsklubben kl. 8 aften holde fest i *Grand hotel, Rokokosalen*. Fru *Ragna Nielsen* taler. Sang og musik av fru *Wollebæk* og frøken *Barratt*.

Festen faar stor tilslutning. Flere utenbys har sikret sig billetter.

*

Forøvrig blir det ikke bare hundred*aarsdagen*, men hundred*aaret* som vil feires, og ikke bare ved vinter, men ogsaa ved sommertide.

Kristianssand er som bekjendt Camilla Colletts fødeby. Og det er besluttet at holde en mindefest der under Norske Kvinders Nationalraads møte til sommeren.

Den 23 januar feires dagen i Kristianssand, men i mindre maalestok paa grund av festligheterne til sommeren.

Utstilling av textilkunst i kunstindustrimuseet

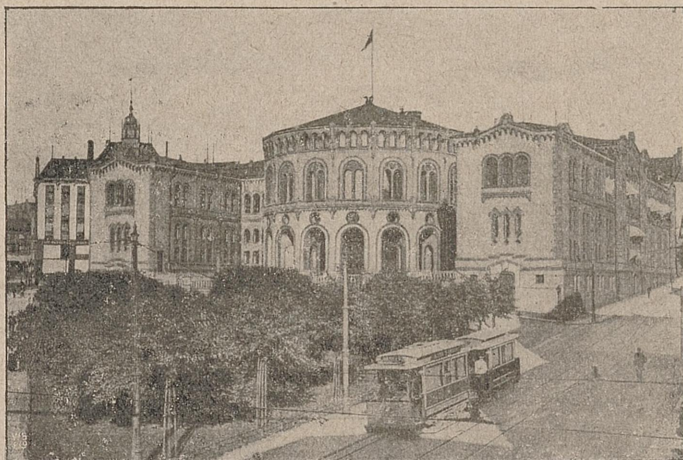
Utstillingen som betragtes som en forløper for *1914 utstillingen* lover godt for denne. Der er indkommet en hel del saker paa billedvævens omraade — like fra omkring 1898 — fra *Frida Hansen*, fra *Ulrikke Greve*, fra Foreningen for *anvendt kunst*, fra Vævskolen i Trondhjem *Augusta Kristiansen* og *Kristine Johannessen* og mange flere; kulørte silkebroderier fra fruerne *Sofie Werenskiold* og *Kris. Laache-Torne* — kirkesaker som antipendier og broderte kniplinger efter tegninger av Frida Hansen, frk Arbo o. fl.

Da ophægningen ennu paagaar skal utstillingen senere bli omtalt.

15—1—13. *R B.*

Stortinget

1913—1915

„Aabnet har sig Thingets Hal“

Sisst vi citerte den berømte linje var det for at melde at hallen for første gang var aapnet for kvinder.

Men se hallen lukket sig igjen for dem.

Naar 1914 kommer, vil man ikke finde flere kvinder der inde, med ret til at »røste i helligdommen«, end man fandt i rigsforsamlingen paa Eidsvold 1814.

De 123 mænd kommer til at jubilere, uforstyrret og alene.

Om denne sørgelige kjendsgjerning, og grunden til den, har vi imidlertid uttalt os nok i det aar som gik.

Vi vil iaar ikke dvæle længer ved gjort gjerning som ikke kan ændres.

Vi ser fremover mot hvad der skal ske.

Og vi faar med engang øie paa et lyspunkt. Paa alle partiers programmer staar stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd. Vi glæder os til at se den store reform fuldbyrdet i jubilæumsstortinget. Der er stil i det.

Det bevisste organiserte kvindestemmeretsarbeide tok sin begyndelse i 1885. Naar det kan slutte, før det har oplevet 30 aarsalderen,

saa kan det ikke sies at ha gaat smaatt. Og stort set er det et lykkelig liv som dermed avsluttes. Kjæmpende og besværlig ofte — men ogsaa festlig og rikt.

Meget længer tid vil det ta, før alle landets kvinder vil forstaa at bruke det redskap de derved har i sin haand, paa besste maate. Naar en ser hvor langt vi er fra det maal som er sat, at kvinderne skal indta sin rette plass i samfundet, og naar en ser hvor mange mangler i samfundsstellet ligger helt fremme i dagen, — saa kan det ved første blik synes underlig, at kvinderne ikke mer alment vækkes og reiser sig. At de ikke nytter det middel mange av dem alt har til at gjøre sin vilje gjældende, først og fremst til bedring av sin egen stilling. Men tænker en sig om, og ser en sig tilbake i kvindernes og i vort folks historie, saa maa en heller undres, at vi er kommet saa langt som vi er.

Med slike historiske og filosofiske betragtninger trøster en sig, mens en brænder av utaalmodighet over at tiden og anledningen ikke mer alment nyttes, — hvad der nu kan være langt farligere og mer skjæbnesvangert end før.

*

Det er, som ofte sagt, kvindernes *økonomiske* stilling det nu først og fremst gjælder. Det er paa *arbeidets* felt en maa søke og finde de besste midler til fremskridt, det er her en maa opta det gode, men ogsaa holde stand mot skadelige indflytelser utenfra, som kan ødelægge hvad der er i vext hjemme av frihet og selvstændighet.

Hvad kan vi, naar det gjælder kvinders arbeide, vente os av det Storting som er traatt sammen nu? Med spænding venter vi svarene som efterhvert vil komme paa dette spørsmaal.

Der er dem som spaar ilde. I disse tre aar, før endnu kvindestemmeretten er blit almindelig, og mens kvinderne endnu ikke har en eneste representant i Stortinget, skal tiden vælges til at stanse dem paa deres vei til bedre utkomme, likestilling med mænd og økonomisk uavhængighet.

Vi hører ikke paa de onde spaadomme. Vi mener det parti som nu overtar ledelsen har forpligtelse til ikke at svigte, og vi synes den omstændighet, at vi ingen kvindelige representanter har, maa gjøre Stortingets mænd varsomme med at skade os. Dette Storting, det haaper vi sikkert, vil holde de gode traditioner oppe.

Trodde vi ikke det, kunde vi ikke ønske det velkommen. Og meningen med dette var netop at si:

Velkommen til Stortinget 1913—1915.

*

Paa Stortingets første møte 11 januar holdt Bryggesaa fra presidentplassen mindetalen over de to valgte stortingsrepresentanter som var avgaat ved døden: Gaardbruker og lensmand *Aarnes* og *Odelstings*president *Lars Liestøl.*

Med lensmand Aarnes gik den sisste motstander av kvindestemmeretten inden Stortingets venstre — forrige stortingsperiode — bort. Hvad betragtninger det var som bragte Aarnes til at stemme mot almindelig stemmeret for kvinder, vet vi ikke, det blev sagt han var principiel motstander av reformen. Men i nogetslags kvindehat kunde det ikke stikke. For naar det gjaldt kvindelige forkyndere stod han i første række. I kirken, ikke i staten, vilde han gi kvinderne sin rette stilling. Flere av hans kolleger mente, som bekjendt, i motsætning til ham: heller i staten end i kirken.

Men representanten fra Sætersdalen *Lars Liestøl* mente: baade i kirken og i staten. Det var fra sin mor han hadde faat sine første religiøse indtryk, sa han engang vi henvendte os til ham, og slik var det vel med de fleste; mødrene var gode nok prester, og en kunde saa trygt stemme for kvinder som geistlige forkyndere og til presteembeder. Det var nok sandt hvad Bryggesaa uttalte, at skjønt Lars Liestøl var tingets ældste mand av aar, var hans tanke- og hjerteliv saa ungt og friskt som nogens.

Han var av de gjæveste i hallen, og det blir tungt at savne ham der.

*

De foreninger og forbund som kjæmper for fremskridt for kvinderne faar i de kommende tre aar mer at gjøre end nogensinde.

Naar tiden pulserer saa sterkt som den gjør, og naar løsenet er dette: kvinderne ind paa sin retmæssige plass i hjem og i samfund, i stat og i kirke — og vi ikke har nogen kvindelig representant i Stortinget — saa sier det sig selv at vore organisationer og deres ledere maa staa agtpaagivende som aldrig før, rede til handling, enige og sterke. — La ikke lederne staa for ensomme, bli med alle som kan!

Og naar organisationerne skal ta store tak, saa maa *kvindesakens organ* i landet gjøre det end sterkere.

Her blir *brændpunktet.*

Fra Norge til England

Uttalelser om kvindestemmeretten

I paavente av at kvindestemmeretsforslagene snart vil komme frem til behandling i Underhuset, har sakens venner i England søkt til andre land for at faa støtte for sine krav. — De uttalelser som kommer vil man søke offentliggjort i engelske blade.

Den frist som var sat til at indhente uttalelser her fra landet — fra vore første politikere, dommere, videnskapsmænd, prester o. a. — var meget knap. Allikevel har jeg den fornøielse idag at kunne oversende følgende — til engelsk oversatte — uttalelser:

Statsminister Gunnar Knudsen:

Her i landet har kvinder hat ret til at stemme ved to politiske valg. De har deltat i valgene i raskt økende antal. Den erfaring man har gjort er meget tilfredsstillende, og alle partier i Norge er nu overbevist om retfærdigheten av denne reform, som fra begyndelsen av møtte adskillig motstand fra de konservative.*)

Høiesteretsassessor Hagerup Bull:

Kvindestemmeretten, som hos os er gjennemført under tilslutning fra alle politiske partier, har endnu ikke bestaat saalænge, at dens direkte virkninger er let paaviselige. Men likesom den fra første færd er blit utøvet i stor utstrækning, saa mener jeg, at dens indflydelse allerede kan mærkes i to retninger: Den har strax bidraget til at utvide kvindernes synskreds. Og den har ved sin blotte tilværelse hat en gavnlig indflydelse paa nationalforsamlingens holdning i forskjellige spørsmaal.

Stortingsmand Chr. H. Knudsen:

Til forkjæmperne for kvindestemmeretten i England.

I overbevisningen om, at kvindestemmeretten i Norge allerede har øvet sin gavnlige indflydelse paa samfundsutviklingen, saavel kommunalt som politisk, og i sikker tro paa, at kvindestemmeretten fremtidig end mere vil bidrage til en lykkelig utvikling av samfundslivets sociale og retslige forhold, tør jeg uttale min sympati for og haap om en snarlig seir for kvindestemmeretten i England.

---

*) Denne uttalelse var affattet paa engelsk og er altsaa oversat her.

Sorenskriker J. Castberg:

Kvindestemmeretten har vist sig gavnlig, har git den moralske side ved landets politik øket styrke. Den har i like høi grad kommet alle politiske partier tilgode. Den har ikke paa nogen maate svækket den nationale og politiske kraft i landets politiske liv. Ingen fraktion av folket ønsker kvindestemmeretten ophævet. Tvertimot kræver *alle* politiske partier — det konservative, det liberale og arbeiderpartierne — paa sine programmer, at den skal utvides fra den begrænsede kvindestemmeret vi nu har, til almindelig kvindestemmeret. Dette vil bli gjennemført i nær fremtid.

Statsraad Fr. Stang:

Kvinders stemmeret har i Norge virket godt og faar stadig større tilslutning. Saken er gjennemført under medvirkning fra alle politiske partier.

Høiesteretsjustitiarius K. Thinn:

Jeg anser den her i landet stedfundne indførelse av stemmeret for kvinder for at være en retfærdighetshandling likeoverfor kvinderne og til gavn og nytte for samfundet i det hele.

Professor G. O. Sars:

Jeg antar, at der for tiden ikke kan være delte meninger blandt uhildede mænd om, at stemmeret for selvhjulpne kvinder baade er fuldt berettiget og til gavn for samfundet.

Pastor Eugène Hanssen:

Kvindestemmeretten i bruk maatte selvfølgelig kun stadfæste rigtigheten av de grunde der førte til dens indførelse. Det er jo greit nok at se, at indførelse av kvinders stemmeret er et givet og selvfølgelig led i folkets stemmeret — og en utfyldning av folkets stemmeret, som jo skal gi tilførsel av syn, tænkesæt, dømmekraft, indflydelser og evner som i et folks offentlige liv vel er likesaa uundværlig og heldbringende som mændenes; og maa komme med for at det *samlede folk* skal være med.

Erfaringerne har kun stadfæstet dette allerede i den korte tid vi har havt den. Utviklingen med de opgaver som møter i den nærmeste tid ut-

over vil gjøre den endnu mere nødvendig og yderligere bevise dens gavnlighet og retfærdighet.

*

Jeg har henvendt mig til flere og faat løfte om bidrag fra de fleste, men de kom ikke tidsnok til at bli med i posten idag. En travlere tid for politikere end disse dage er jo ogsaa vanskelig at finde.

Gina Krog,
Formand for Norske Kvinders Nationalraad.

15/1 1913.

Barnedrapssaken

Skjærpelse av barnefarens ansvar

Som vi forutsatte i vor forrige artikel, var barnedrapssaken ikke utdebatteret, og vilde vi endnu faa høre nærmere fra lagrettens medlemmer.

I *Venstre kvindelaget* holdtes møte 9 januar, hvor hr. Evje gav en fremstilling av saken med nye oplysninger som var av betydning.

Lagets formand fru Keilhau bragte forsamlingen tak og fremholdt derefter, at om selve dommen kunde man ikke uttale sig, men at barnefarens ansvar burde skjærpes det var vistnok alle enige om. Kvinderne burde kræve retfærdigere love paa dette punkt. Gina Krog oplyste om at det hadde kvinderne for længe siden gjort. Nævnte sakerne ifjor fra Drammen og Skien og kravet fra kvinderne landet rundt, Norske Kvinders Nationalraads henvendelse til Justisdepartementet, Norsk Kvindesaksforenings møte, det imøtekommende svar fra justisdepartementets chef m. m. Det kunde kanske synes unødig at komme med nogen resolution, — men da dette var et venstrelag og den nye regjering blev venstre, kunde det paa den anden side ikke være avveien at minde om det like fra begyndelsen. Advokat Solnørdal gav en nærmere juridisk utredning. Frk. Reinert hævdet stærkt nødvendigheten av strengere krav, og fru Agnes Martens Sparre fremhævet at alt vilde bli bedre naar nye love om omsorg for barn, født utenfor ægteskap, kom istand. Fru Sparre sluttet sig helt til den opfatning som har været hævdet av Nylænde, at det var heldigst at samle sig om kravet paa farens navn til barnet, og la det staa hen med arvekravet.

Man vedtok en resolution, en henvendelse til regjeringen om skjærpelse av barnefarens ansvar.

Det vakte forundring hos enkelte av de tilstedeværende at justitiarius Thinn interesserte sig for denne resolution, man syntes ikke det helt stemte med hr. Thinns holdning paa N. K. F.s møte ifjor. Men alle satte pris paa at landets høieste dommer var tilstede og med stor elskværdighet assisterte ved formningen av resolutionen.*)

---

*) Se ogsaa meddelelsen fra N. K. F.s formand side 35.

Litteratur

Camilla Colletts samlede Verker

Jubilæums- og Mindeudgave.

(Gyldendal)

(41 hefter à 30 øre. Komplet kr. 12.30)

Jeg husker, som var det igaar, en dag for mange aar siden, da jeg hadde at melde Camilla Collett hvad der var kommet ut av min konferance med forskjellige forlæggere om en utgave av hendes samlede verker.

Det var et fattigslig resultat. Og hun følte det bittert.

Tiden var ikke kommet endnu. Men flere aar senere blev der butt hende rimeligere vilkaar. Og hun fik se sine samlede verker utkomme, paa Cammermeyers forlag 1892.

Men den utgave som nu bydes os er noget ganske andet. Hendes verker vil foreligge i en fuldstændigere skikkelse og i et ganske andet utstyr end tidligere. En række portrætter av Camilla Collett vil ledsage texten.

At hendes navn vilde faa en sterkere klang efter hendes død — det visste hun. Men alt vel betænkt, saa er det bedre end om det skulde gaat den motsatte vei.

La os saa, istedetfor at sørge over hvad der ikke kan være anderledes, gjøre os godt kjendt med hvad hun har skjænket os. —

Der er mange som holder Camilla Colletts navn høit i ære, og som kjender svært litet til hendes produktion. Det burde ikke saa være.

Nu er der den besste anledning til at rette paa dette misforhold. Det kan hænde der engang kommer en endnu fuldstændigere utgave, — men det kan bli længe til.

Saa la ikke det rette øieblik, som nu er forhaanden, gaa unyttet.

Tag og læs — — og ban vei ind i saa mange hjem som mulig for *Camilla Colletts samlede verker!*

G. K.

L. Dietrichson. Svundne Tider

Ialt 12 hefter, 1ste hefte utkommet, J. W. Cappelens forlag

Professor Lorentz Dietrichson har hat den lykke at hans liv falder i den nye norske renaissances tid. Hans barndom falder i kamptiden mellem Wergeland og Welhaven, det frugtbare grundlag for al vor senere aandelige utvikling; hans ungdom og manddom falder sammen med Ibsens og Bjørnsons, og i sine ældre dage har han oplevd at se begges virke avsluttet; i sin alderdom har han anledning til at se linjerne samle sig efter en utviklingsperiode, som utvilsomt har været en av de rikeste i hele vort nationale liv.

Naar saa dertil føies at han har færdes meget utenlands, ja for en tid hat sit virke der selv, saa vil det forstaaes, at hans memoirer baade er interessante og dertil verker av stor betydning som tidsdokumenter.

»Svundne tider« — ja det er svundne tider »disse Aftener naar Mor og jeg sad og arbeidede ved det ene Talglys, og det saa ringede paa Gadedørsklokken, og det andet Lys blev tændt — det var Far som kom hjem. Saa sad han og læste ved de to Lys paa bordet, hans kjæreste Beskjæftigelse i Fritiden, og Moder sad og arbeidede paa at holde Husets Undertøi i Orden, mens jeg selv exercerte Tinsoldater ved det samme Bord —«

Det er svundne tidet som lyser os imøte fra det ene og fra de to talglys, og som brer sin duft omkring os fra forfatterens stil. Det gir følelse av sammenhæng at vi lar skinnet fra de to talglys blande sig med det elektriske lys i vore stuer.

I. A. R.

„Lærebok for barnepleiersker om spædbarnets stel og pleie“

av *dr. med. Carl Looft*, utgit av *Hjemmenes vel* i Bergen, er en bok som bør bli kjendt og spredt over det hele land. Den indeholder en række forelæsninger av doktoren for de barnepleiersker som utdannes ved »*Bergens spædbarnshjem*«. Spørsmaalet om indførelse av barnepleie ved vore husholdningsskoler, og ved statens husmorsskole især deleshet, er jo meget aktuelt. Av populær literatur om spædbarnsstel foreligger flere ypperlige arbeider, væsentlig i form av haandbøker for mødre og pleiersker. Dr. med. Carl Loofts bok har mere lærebokens tilsnit. I en kort, klar og enkel form med let, godt sprog, gir den erfarne og varmt interesserte læge en fremstilling af det elementære om spædbarnet, dets fysiologi, ernæring, røgt og pleie. Et avsnit handler om kravene til en god barnepleierske, og bokens sidste del handler om pleien av det syke barn.

Enhver mor og pleierske vil ha stor nytte av boken. I særlig grad egner den sig som lærebok for husholdningsskoler hvor barnepleie maatte optas som fag. Ved Drammens kvindesaksforenings husholdningsskole har eleverne i det sisst forløpne aar forsøksvis faat undervisning i barnepleie sammen med undervisningen i anatomi og helselære. I det nye aar tildeles barnepleien rummeligere tid og dr. med. Carl Loofts bok indføres som lærebok.

Bokens pris er bare 35 øre. Man forstaar at «Hjemmenes vel» har ofret meget paa utgivelsen, og fortjener tak og paaskjønnelse derfor.

Drammen 3/1 1913 *A. J.*

Direktør Greve

Under juleklokkernes klang er der gaaet et dødsbudskab ud over vort land, som vil bringe mange af dets kvinder til med vemod at mindes, at vi atter har mistet en af vore første, ædleste og mest forstaaelsesfulde venner, i rigshospitalets forhenværende direktør, Greve.

I ham havde vor stemmeret, den gang da der skulde *mod* til at slutte sig om kvindernes krav, en ridderlig hjælp, idet han offentlig traadte i skranken for kvinders stemmeret med et fint sympatisk indlæg for den i dagspressen, hvorfor alle vi, som har kjæmpet for sagens gjennemførelse, altid vil være direktør Greve taknemmelig.

Da de førsre kvindelige læger blev færdige med sine examener og søgte kandidatposter paa rigshospitalet, fik direktør Greve en haard kamp at bestaa.

Kandidattjenesten er et nødvendigt led i en læges uddannelse. Storthinget havde givet kvinderne ret til at blive læger; men der var professorer, som ligefrem nægtede at finde sig i at faa kvindelige kandidater paa sin afdeling. Da viste direktør Greve sig som den, der forstod den nye tid. Trods al modbør drev han igjennem, at de kvindelige læger fik udføre sin kandidattjeneste, og at de i disse poster ikke tilsidesættes i konkurrencen paa grund af sit kjøn. Hans retsindige og noble tænkesæt bragte ham til uforfærdet at kjæmpe for fremskridtets sag, trods alle ubehageligheder — for at bruge et mildt udtryk — som han derved kaldte over sit eget hoved.

Og den gang vi kvinder i slutten af forrige aarhundrede samlede os i Norske Kvinders Sanitetsforening, fordi vi troede at kunne udrette noget for syge- og helse-pleien i vort land, da var direktør Greve en af de faa mænd, som delte vor tro og støttet vort arbeide for gjennemførelsen af vore planer. Ja for N. K. S. var han en uvurderlig støtte i arbeidet for paa det praktiske omraade at faa Sanitetsforeningens ideer gjennemført.

Da jeg som Sanitetsforeningens formand, første gang søgte direktør Greve paa hans kontor, stod jeg, ukjendt som jeg var med ham, længe udenfor døren for at samle mit mod. Jeg havde hørt at direktører og chefer paa de offentlige kontorer ofte var saa barsk, naar damer skulde søge dem i forretningsanliggender. Og jeg, som kom med forelæg af større fremtidsplaner, som hvis de skulde gjennemføres vilde volde direktøren for rigshospitalet meget besvær, hvor skulde det gaa?

Uvant som jeg, der kom fra landet, var med at søge hjælp inden den slags institutioner, følte jeg mig aldeles uskikket til at mødes paa den maade. Hvor lettet følte jeg mig derfor, da døren gik op og en fin, dannet, elskværdig herre presenterede sig for mig som rigshospitalets direktør. Og hvor lykkelig og taknemmelig var jeg ikke paa min Sanitetsforenings og egne vegne, da jeg, efter at have udviklet for ham styrets plan for oprettelsen af et sygepleiekursus, modtog hans erklæring om, at han fandt planen grei, klar og gjennemførlig, med det tillæg at han, saavidt hans tid strak, vilde være Sanitetsforeningens styre behjælpelig med at faa planen sat ud i livet. Og hans opmuntrende ytring til mig, idet jeg gik, har under de mange tunge vanskelige og kampfyldte dage givet mig styrke til at holde ud. Han sagde: Planen for det store sociale arbeide, som her er lagt er saa dygtigt og fremsynt udført, saa kan De og Deres medarbeidere gjennemføre den, saa vil jeg lykønske baade vort land og dets kvinder.

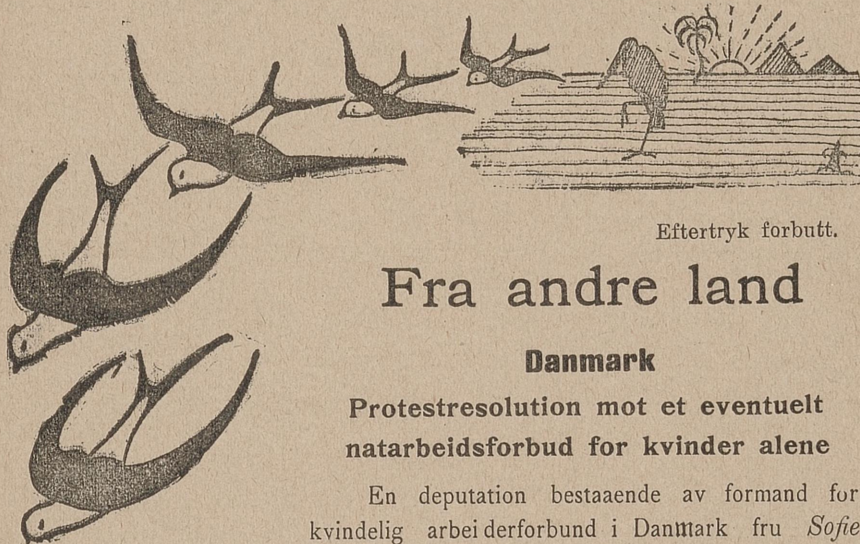
Det løfte direktør Greve aflagde hin dag, har han troligen holdt, først ved at faa istand en ordning saaledes at Sanitetsforeningen fik sine sygepleieelever anbragt til praktisk oplærelse paa rigshospitalets forskjellige afdelinger, og dernæst ved selv velvilligen at overtage elevernes theoretiske undervisning, som han fortsatte hvert aar lige indtil sygdom knækkede hans arbeidskraft. Ved siden heraf var han i Sanitetsforeningens arbeide for tuberkulosens bekjæmpelse altid en raadgiver, som ikke gik træt, men altid lige interesseret lyttet til nye planer for udvidelsen af Sanitetsforeningens arbeidsomraade. Derfor kunde man saa trygt gaa til ham, som altid var rede til at optage en sag til belysende diskussion og forstaaelsesfuld kritik.

Direktør Greves stille, bramfrie og selvopofrende hjælp skal derfor altid med tak mindes inden Norske Kvinders Sanitetsforening. Mindes med ønsket om, at den fred og harmoni, som altid fulgte ham og meddelte sig til hans omgivelser, for al fremtid maa følge den institution, som han var med at grundlægge for Sanitetsforeningens elevhjems sygepleiekursus!

Og lad os alle, som forstaar den betydning, Greve har havt for norske kvinder, samles i mindet om ham, som en af den ældre generations hædersmænd, hvis minde være velsignet.

Gjævran 5—1—13. *F. M. Qvam.*

Frøken Mariane Halvorsen kunde 12 januar feire 25 aars jubilæum. Hun har saa længe arbeidet i samme forretning: P. Schreiner sen. & co. hvor hun er kasserer og bokholder.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

Danmark

Protestresolution mot et eventuelt natarbeidsforbud for kvinder alene

En deputation bestaaende av formand for kvindelig arbeiderforbund i Danmark fru *Sofie Rasmussen*, formand for de kvindelige trykkeriarbeidere, borgerrepresentant frk. *Henriette Crone* og formand for Dansk kvindesamfund Kjøbenhavn kreds, fru *øienlæge Hein*, har før jul hat foretræde for Folketingets fabriklovs komite for at overbringe en protestresolution, som tidligere var fattet av de tre foreninger i fællesskap.

Denne gaar kortelig uttrykt ut paa at natarbeidsforbud for kvinder alene, saa langt fra at gavne, vil i høi grad skade arbeidende kvinder — og derigjennem slegten.

Der pekes paa erfaringer man har gjort i Sverige, hvor denne forbudslov nu har virket i to aar. —

Desuten fik frk. Crone anledning til at gi oplysning om de kvindelige typografers og trykkeriarbeideres særlige forhold.

»Utvalget«, sier Kvinden og Samfundet »tog meget venligt mot de tre damer og forhaabentlig vil denne henvendelse i forbindelse med en skrivelse, som samme dag tilsendtes hver enkel folketingsmand fra de nævnte to foreninger og Dansk kvindesamfund, bidrage til at natarbeidsforbudet ikke gensindsættes i lovforslaget, og at der tages hensyn til de øvrige ønsker fra kvinder vedrørende fabrikloven.«

Frankrige

Den berygtede lovparagraf i „Code Napoléon:“ det er forbudt at søke efter barnefaren

til utenfor ægteskap fødte barn — er *ophævet*. For fremtiden vil faren kunne stevnes og dømmes til at betale.

i kolonierne kommer dog endnu paragrafen at gjælde likeoverfor indfødte kvinder. For at ikke den hele lovændring skulde gaa i vasken maatte forslagsstillerne gi sig paa det punkt. Men forhaapentlig varer det ikke saa længe før paragrafen blir bragt utav verden ogsaa der — sier *La Française.*

*

Formanden for Franske Kvinders Nationalraad Mademoiselle Sarah Monod er avgaat ved døden.

Hun var en særpræget tiltalende personlighet. Hun var ved sin død flere og sytti aar gammel og arbeidet like til det sisste ihærdig og varm for fremskridt for kvinderne. For sine fortjenester her blev hun for ikke længe siden ridder av æresreligionen.

Det blir et stort savn ikke at træffe Sarah Monod paa det internationale kvinderaads møter.

Holland

I. C. W.s møte i Haag

Vi har før omtalt at det internationale kvinderaad skal holde sit exekutivmøte i Haag fra tirsdag 20 mai til og med tirsdag 27 mai. Derfra gaar for mange av deltagerne turen til Paris, hvor Franske Kvinders Nationalraad har indbutt til møte første uke i juni.

Ved møtet i Haag skal det forslag som kom frem fra vor representant i I. C. W.s freds- og voldgiftskomite fru *Dikka Møller* om *tvungen mægling* ogsaa hvor det gjælder *vitale* spørsmaal landene imellem — drøftes i raadet.

Der skal ogsaa holdes et offentlig møte for fred og voldgift.

Det vil interessere at høre at der vil holdes et offentlig møte til diskussion av spørsmaalet: vernepligt for kvinder, og at fru Riis Bøhn staar opført som en av de tre talere. I. C. W.s formand Lady Aberdeen vil lede dette møte.

Et offentlig møte til kommer formanden til at dirigere nemlig om *I. C. W.s merkesaker,* her skal Rev. *Anna Shaw* tale om kvindestemmeret.

Belgien

Under utstillingen i Gent juni 15—18 vil der ogsaa avholdes en kongres for *husstelsundervisning.* Norsk kvindesaksforening andrager landbruks- som kirkedepartementet om at der opnævnes en eller to officielle repræsentanter til denne kongres, — i tilfælde to — da en for hver av de to grene: *skolekjøkken-* og *husstels-* undervisningen.

Likesaa støtter N. K. F. lærerindernes andragende til *Selskabet for Norges vel* om stipendier til kongressen.

Ungarn

Til kvindestemmeretsmøtet i *Budapest* i juni 15—20 forbereder man sig paa det ivrigste. Hvis bare der nu ikke kommer krig iveien. Man kan jo ingenting vite.

Samtidig med kongressen vil »Mændenes internationale liga for kvindestemmeret« holde sit andet møte i Budapest. I spissen for dette staar Australiens førsteminister, Sir *John Cackburn*, i hvis ministertid kvinderne har faat stemmeret.

For første gang vil orientalske kvinder ta del i en stemmeretskongres. *Ma Hla Oung*, leder for buddhistiske kvinder i Burmah, som selv er medlem av bystyret og hendes datter *Mah Nee Nee*, kinesiske parlamentsmedlemmer og antagelig mænd og kvinder av andre Østens lande ventes til kongressen.

Ianl. barnedrapssaken.

Det møte N. K. F. hadde faat istand den 10 mai 1912 til orientering i anl. *barnedrapssaken* i Skien og flere andre tilfælde hadde til tittel: Om ændringer i *straffeloven* og *straffeprocesloven*. Flere fremtrædende jurister møtte op og gav velvillige utredninger. M. h. t. det inden justisdepartementet paagaaende arbeide med *ændringer i straffelovene* gav saavel bureauchef *Rivertz* som departementschefen hr. professor *Stang* tilfredsstillende oplysninger, og det fremgik av de fleste uttalelser at der inden den juridiske verden var en klar opfatning av hvad opinionen inden dette omraade betydde.

Møtet gav saaledes god orientering — som hensigten hadde været. Nogen *resolution* blev ikke avfattet, idet denne aapne konferance med justisdepartementets chef gav os sikkerhet for at der fra de lovgivendes side vilde tas de ønskelige hensyn til vor stilling til spørsmaalet.

Ved henvendelse til justisdepartementet i disse dager meddeles os at arbeidet paagaar — men i anl. den politiske stilling vil den nuværende regjering ikke komme til at fremsætte proposition om nævnte lov.

15—1—13. *Randi Blehr.*
Formand i Norsk Kvindesaksforening.

Frelsesarmeen feirer sit 25 aarsjubilæum 22 januar og utsender i den anledning et staselig no. av *Krigsraabet*. Fru Oberst Povlsen skriver om *Frelsesarmeen og Kvinden*. Vi har læst artiklen med stor interesse og særlig det som angaar slumsøstrene.

Eftertryk forbut

Ellen Brewster

Del II

Kapitel IV

(Forts. fra no. 1 1913.)

Under hele frokosten talte *Cynthia Lennox* til hende og paa en maate som barnet aldrig hadde hørt før. Den vakre stemme, fuld av de bløteste overgange, som brukte sproget fuldkomment som en musiker, — tonerne var saa forskjellig fra stemmerne hjemme, med deres gutturale *slang* og avkuttede endelser, som maaltrostens sang fra de papegøieskrikene som Ellen kunde høre inde fra et værelse langt borte. Og alt hvad Cynthia sa var for barnet saa forskjellig fra almindelig tale som et eventyr. Det var blandet med uttryk av kjærlighet som hendes mor og besstemor vilde anset for overspændte, og vilde undset sig for at bruke, og saa fuld av muntre indfald med en dirrende patos gjemt under. Cynthia var ikke stille et eneste minut, hun syntes at føle at meget av hendes magt laa i tale og stemme, lik troldkvinden som utøvet sine kunster ved hjælp av sølvstemmen. For hele tiden frygtet hun for Ellens utbrud: »Jeg vil til mor.« Det gav hende en ond følelse av at hun var som en morderske, mens hun fortsatte med sin brøde. Saa talte og talte hun og fik lokket barnets sind fra de kjendte veie ved sin veltalenhets magt. Hun fortalte en historie om papegøien, og den fik Ellens øine til at aapne sig i tankefuld undren, hun lovte hende skatter og fornøielser, som fik Ellens mund lokket til smil paa smil, enten hun vilde det eller ei. Men trods alle hendes anstrengelser, saa brøt Ellen, da de fra frokosten gik ind i et andet værelse — ut i sit: »Jeg vil til mor!«

Cynthia blev hvit og kjæmpet med sig selv et øieblik før hun talte. Det at handle urigtig var igrunden mer fremmed for hende end ret og pligt, og hendes instinkt bød hende nu at vende tilbake til sin trange og like vei, skjønt den ledet bort fra hendes længsels og kjærlighets maal.

»Hvem er din mor, kjære, sa hun. Og hvad heter Du?«

Men Ellen tidde stille med det. Hun bare vedblev: »Jeg vil til mor.« Barnet var tiltrods for sin litenhet og sin sorg, urokkelig. Hun stammet fra en stivsindet familie, paa én side idetmindste, og undertiden kan stivsindet være mer utpræget hos barn end hos voxne, hos hvem det kan være mildnet gjennem erfaring og høflighet. »Jeg vil til mor!« det blide lille skriket kom saa klagende og uvilkaarlig som en fugls altid gjentagne sangstrofe.

Saa viste Cynthia hende papegøien, men en papegøie var altfor skraalende og vild en fugl for Ellen. Hun vilde ha foretrukket at ha den som en gjenstand i sin indbildning, da kunde hun ikke bli truffet av dens næb og klør, og hun følte sig mer tiltrukket av Cynthias fortælling om papegøien, end om den brogede virkelige fugl. Hun skræmtes og vek ræd tilbake for denne skrikende pragt som klynget sig med stærke klør til burets sprinkelverk, mens den grusomt klemte sit røde bryst og slog sine gyldentgrønne vinger mot det, og stak det krumme næbbet sit utigjennem sprinklerne og stirret med de gule øinene.

Ellen klynket, da papegøien tilsisst stak sin skarpe klo efter hende og sa noget med sit uhyggelige skrik, som tydelig syntes at ha bestemt adresse til hende, og affyret en hel salve av sine »go-morgner« og »go-natter« og »hvor staar til« og «Polly vil ha nøtteknækker« — indtil det endte med et vildt latterskrik.

Da blandet hendes toner av menneskelig sorg sig paa en underlig maate med fuglens umenneskelige munterhet. »Jeg vil til mor!« klaget hun og graat og vilde ikke la sig trøste. Cynthia tok hende bort fra papegøien og viste hende dukken. Og da fik virkelig iveren med at være mor likeoverfor dukken for en stund hende til at glemme længselen efter sin egen mor. Og en dukke som denne hadde hun jo aldrig set, ikke engang i de store butikvinduerne henimot jul.

I forhold til forældrenes livsvilkaar hadde jo Ellen særdeles fine dukker, men denne dukken var som en prinsesse, og saa var hun næsten saa stor som Ellen selv.

Ellen aapnet sine arme for denne henrivende skapning i fransk toilette, saa ind i dens ansigt, som var fyldt med ustanselig barnslig ynde og elske-

lighet og uskyld, og hendes bævende hjerte kunde ikke staa imot, hun lo av fryd, og fra hendes ansigt svandt ethvert uttryk av angstfuld spænding.

»Hvor er moren hendes?« spurgte hun Cynthia, for hun hadde en sikker tro paa at hver dukke maatte ha en liten pike til mor. Hun kunde ikke tænke sig dem uten det. Og naar hun hadde set butikdukkerne, hadde hun undret sig over at moren deres kunde la dem sælge og overgi dem til andre smaapiker. De maa vel være svært fattige da, hadde hun tænkt.

Men aldrig tvilte hun paa at hendes egne dukker var hendes rigtige barn, selv om de var kjøpt i en butik. Saa nu spurte hun Cynthia med et ubeskrivelig uttryk av medlidende uskyld: »Hvor er moren hendes?«

Cynthia lo og saa tilbedende paa barnet med dukken i sine arme. »Hun har ingen anden mor end Dig« sa hun; hun er Din egen nu, men engang var det en liten gut som eiet hende, og han bodde her sammen med mig.«

Ellen blev eftertænksom, hun hadde aldrig set en gut med en dukke. Damen syntes at læse hendes tanker, for hun lo paanyt.

»Den lille gutten hadde krøller, og han hadde kjole som en liten pike, og han var likesaa pen som en liten pike, og han var saa glad i at leke med dukken — akkurat som en liten pike,« sa hun.

»Hvor er han henne» spurgte Ellen stille, med blid stemme. »Vil han ikke gjerne ha dukken sin nu?«

»Nei kjære«, sa Cynthia, »han er ikke længer her, det er to aar siden han reiste herfra; og han hadde holdt op med at bære baade krøller og babykjole og at leke med dukken, over et aar før han reiste. Cynthia sukket, og læberne bøiet sig nedover, og Ellen saa paa hende kjærlig og forundret.

»Er du moren hans?« spurgte hun sørgmodig, men før Cynthia rak at svare, begyndte Ellens egne læber ogsaa at dirre, og hun hulket ut, mens hun trykket dukken til sit bryst: »Jeg vil til mor. Jeg vil til mor!«

Hele dagen fortsattes kampen. Cynthia Lennox førte sin lille gjæst, som altid bar dukken med sig, gjennem hele det smukke gamle hus, for at finde adspredelse, men det kronedes bare med held korte stunder ad gangen, for Ellens hjerte længtet saart efter moren. Musikdaasen spillet, billederne blev forklaret, og selv gamle kufferter med bortgjemte saker blev ransaket. Cynthia tok hende til drivhusene og lot hende faa alle de blomster hun pekte paa, for at hendes længselsskrik skulde ophøre. Det var deilige drivhuser, og de blev tilset av en gammel sort mand, som var gift med den sorte konen Ellen var blit saa ræd for. Cynthias husholdning var liten, den eneste piken hun hadde ved siden av ægteparret var sendt avsted om morgenen for at besøke en syk søster i en anden by. Det gamle farvede par hadde tjent i hendes familie fra før hun var født, og vilde været taus om hun hadde

stjaalet en hel flok barn. Ellen saa et glimt av en bøiet sort skikkelse ved den anden ende av drivhuset da hun traatte ind; han saa op paa hende uten at vise forbauselse, bare med en bred utfoldelse av venlighet, avspeilet i sit fjæs, som fik Ellen til at gyse tilbake; saa gled han ut paa et vink fra Cynthia.

Ellen stirret paa nellikerne, som vugget sig saa luftig som sommerfugler, i farver fra blekeste rosa til dypeste carmin, over sine blaagrønne stilkers krat, hun drog ind den varme fugtige, duftrike luft, hun fulgte Cynthia nedover den lange blomsterallé — og sa igjen hun vilde til sin mor; saa førtes hun ind i rosenhuset og saa ind der hvor druerne hang over hodet paa dem, og luften var saa søt og sterk som vin, men ogsaa der ropte Ellen længtende efter moren.

Men først næste morgen da hun spiste frokost naaddes klimax. Klokken ringte og Cynthia blev strax efter kaldt ut i et andet værelse. Hun kysset Ellen og bad hende fortsætte med frokosten, saa skulde hun strax komme tilbake, men før hun helt hadde forlatt værelset stod en mand i døren, en mand som saa yngre ut en Cynthia. Han hadde lyse moustacher, den høie pande sprang frem over de nærsynte blaa øine, og han stod der i elegant graa frak over skjødesløst hængende skuldre.

»Godmorgen« begyndte han — men stanset da han saa Ellen sittende i sin høie stol, og skotte ængstelig paa ham gjennem det bløte gyldne haars slør. »Hvad er det for et barn?« spurgte han, men Cynthia sprang mot ham med et svakt skrik og næsten trak bam ut av værelset og lukket døren.

Saa hørte Ellen stemmer som steg høiere og høiere, saa aapnet døren sig stille, og den sorte konen kom ind med honning, og aapnet en anden dør paa klem, og Ellen, som lænnet sig tilbake i stolen og ikke spiste, hørte ganske tydelig at Cynthia sa, i høi lidenskapelig stemme; »jeg kan ikke Lyman, jeg kan ikke gi hende fra mig. Du kan ikke gjøre Dig nogen forestilling om hvor jeg har lidt, siden George blev gift og tog lille Robert bort. Nu kan jeg ikke gi slip paa dette barnet.«

Saa kom mandens stemme, og den var helt hæs av heftighet.

»Men Cynthia, Du *maa*, Du er jo gal. Tænk Dig om hvad det betyr. Hvis folk visste hvad du har gjort, at Du har holdt paa barnet, mens al letingen har gaat for sig, og ikke gjort forsøk paa at finde ut hvem hun var. — —«

»Jeg spurte hende og hun vilde ikke si mig det,« sa Cynthia med ulykkelig stemme.

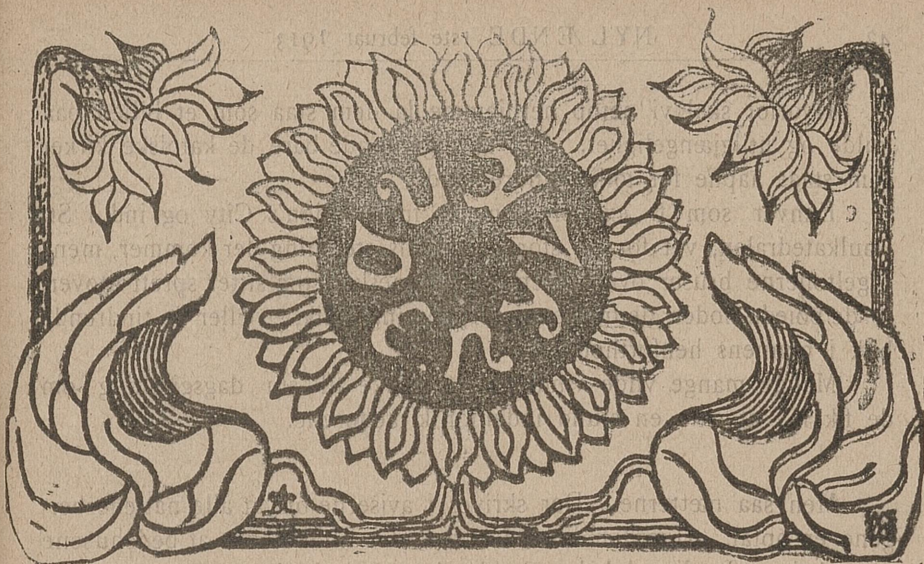
»Hvad sier Du? Det er jo bare et paaskud. Du maa ha set i aviserne —«

»Jeg har ikke set i en avis siden hun kom.«

»Naturligvis, — Du var ræd for at læse om det i aviserne. Herregud Cynthia, Du staar i fare for at bli lynchet; hvis folk nogengang faar vite at du har tat barnet og beholdt hende hos Dig — da vet jeg sandelig ikke hvad de vil ta sig til.«

Ellen ventet ikke for at høre mer; hun reiste sig stille, tok den store dukken, som sat i en liten stol like ved, til sig, tok ogsaa den rødgyldne koppen, som var git hende, og samlet nellikerne, som var tat med fra drivhuset dagen iforveien, og som Cynthia hadde arrangeret i en vase ved siden av tallerkenen. Derpaa listet hun sig meget stille ut av sidedøren, og videre ut av porten, og sprang nedover gaten, saa fort som hendes smaa føtter kunde bære hende.

(Forts.)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 1 februar 1913. | No. 3.

Luk op kirkerne!

Folk fryser. De fryser sig fordærvet. Den isnende vinden gaar gjennem marv og ben. De leter og leter efter ly og varme, om bare for en stund, og finder det ikke.

Og kirkerne staar der store, tomme, lukkede.

I al barmhjertighets navn, luk dem op!

Der er da ikke noget vanhellig i det. Kirkerne brukes jo ikke bare til de vanlige gudstjenester søn- og helligdage. De utlaanes til koncerter. Ja der holdes koncerter inden dem til indtægt for de forkomne, og der skrives de vil fryse ihjel faar de ikke hjælp. —

Men vanligvis staar kirkerne tomme og lukkede!

De kan da ikke tjene som varmelokaler, sies der. Hm — —

Men som koncertlokaler altsaa!

Saa la der være koncert da — det besste er godt nok. Men kald det ikke koncert. Gi os litt musik der om hverdagene, saa vil mange ty ind fra larmen og kulden og sitte en stund ganske stille. For mange hører musik til det daglige brød, gi os det, og la kirkerne staa aapne for folk.

Hvorfor skal vi netop herhjemme la dem staa som et billed paa kulde og utilgjængelighet. Det er ingenlunde bare de katolske kirker som staar aapne for folk i andre land.

Enhver som f. ex. er kommet fra London's City og ind i St. Paulkatedralen, vet for en stor andagtens stemning der kommer, mens orgeltonerne bruser over de enslige mennesker som sitter sprett utover, — de bøiede hoder, de trætte rygger, de tunge blik, — eller de tindrende blik i bønnens henførthet.

Mange mange vilde vinde større styrke til sin dagsgjerning, om de fik lov at sitte en stund indenfor kirkedørene.

*

Men saa nætterne. Der skrives i aviserne om at alle natteherbergene er optat. Hvordan blev det med det tiltaket om at bedehusene og enkelte offentlige lokaler skulde tjene som herberger?

*

Der sies saa ofte at vor hovedstad er en godhjertet by, folk har let for at gi. Ja, enkeltvis kan folk være snille nok likeoverfor de uavladelige krav — og ikke mindst smaafolk, de bringer sin skjærv.

Men alt i alt — som et hele?

Nei. — — — —

Det er stelt saa daarlig at en mængde folk baade sulter og fryser. — Spør dem og de vil svare: Kirkerne og hjemmene og hjerterne er lukket.

Kristiania er en ubarmhjertig by.

24/1 13

Indsendt til red.

Lilly Heber Camilla Collett 1813 — 1913 (Gyldendalske forlag 1913.)

Lønningsraad for hjemmeindustrien foredrag holdt i forening for socialt arbeide av *advokat Solnørdahl.*

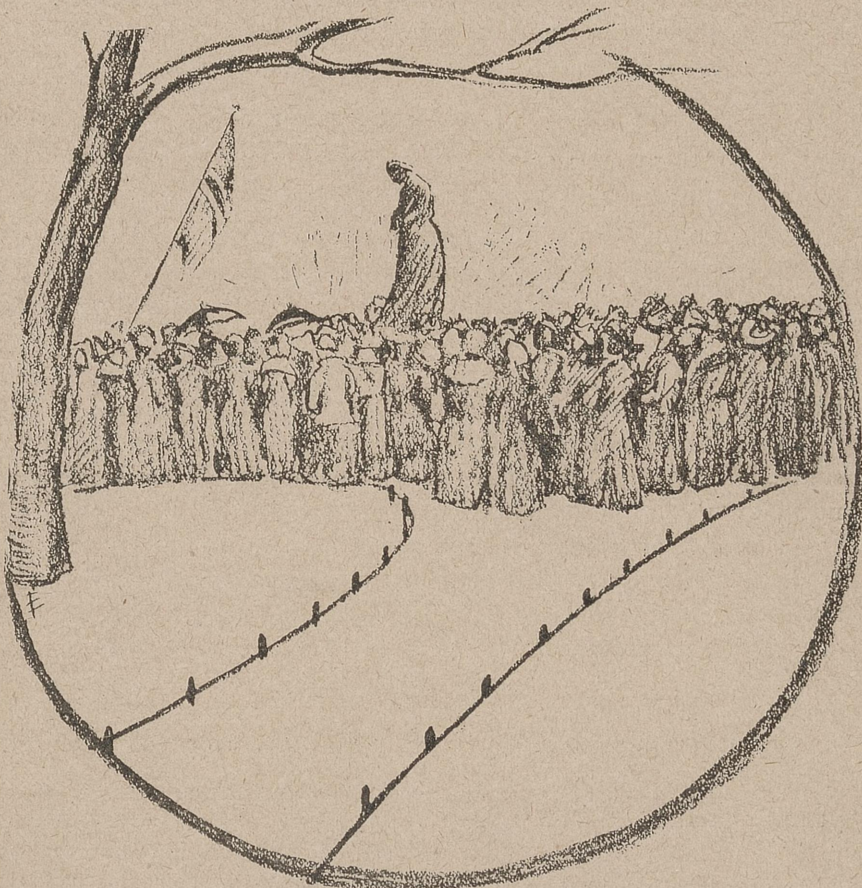
Undersøkelser angaaende Hjemmeindustrien i Bergen utgit ved *K. F. Dahl.* Bergens avdeling av Norsk Forening for socialt arbeide.

Valgkart over Norge 1913—15 utarbeidet av *Johan Jostie og Arne Blom.*

Camilla Collett

23 januar 1813 — 23 januar 1913

23 januar hadde en skare samlet sig om Camilla Collett monumentet, trods den sterke kulde stod de taalmodig og ventet paa kvindeorganisationernes representanter. Disse kom under det norske flag ved kl. 2½ tiden. Formanden for Norske Kvinders Nationalraad Gina Krog holdt følgende tale:

Norske kvinder og mænd!

Det er en stor mindedag idag!

Naar kvelden kommer vil lysene tændes til fest mer end et sted i landet. Kvinderne feirer Camilla Colletts 100-aars fødsels-

dag. Nær og fjernt, i stuer og i sale, vil der lyde varme ord om hende, som brøt aarhundreders taushet for dem.

Men i vor by, hvor norske kvinder har reist dette monument til hendes ære, blir vort første møte her midt ute i vinterdagen. Her maa vi stanse en stund i minde om det som var, med blikket vendt mot det som kommer.

Den kvindebevægelse, som begyndte her i landet med Camilla Collett — har den hat lykken med sig?

Det har den. Naar landet næste aar feirer sin frihets hundred aar, da, det vet vi, har norske kvinder faat, eller faar de, sig tildelt de samme statsborgerlige rettigheter som sine brødre.

Det som kvinderne i mange land kjæmper saa haardt for, har vi vundet. —

En stor seir er det! — —

Det var ikke det Camilla Collett først tok sigte paa — — nei. Men da det blev sat op som et maal paa veien, da gav hun forstaaelsen og hjælpen, og hun blev med — helt ut.

Søk saa dere til gjengjæld at forstaa det hun vilde, og vi vil — og kom med hjælpen og bli med.

Jeg sier det til alle, men først og fremst til de unge. Bli med! Ingen vil angre det, for det er stort det hun vilde. —

Og snak ikke Per og Paal efter munden, og si ikke snip, snap, snute, nu er eventyret ute. Det er bare snak. For det er ikke noget eventyr vi fortæller. —

Nei, det er et mægtig drama det som arbeides paa nu i alle land. *Kvindernes reisning* heter det. Her i Norge blir dets første akt færdig i festaaret. Det er bra. For den er god. Men der er mer end én akt til, og nu først skal handlingen utfolde sig, da kommer det an paa, hvad vi har at lægge i verket, indenfra, — hvad evne, hvad magt.

Fordi Camilla Collett altid vendte blikket mot det indre, det sjælelige — derfor maatte hendes krav bli mer end reformer og yttre forandringer, hun speidet efter fornyelse, efter forvandling.

De som vil forkynde fremtiden, de maa jo forske efter det som ligger under og bak. Sindelaget — spør vi om. Er sindelag og syn nu anderledes end før? Aa ja, det er det; men ikke saa meget, ikke hos saamange som en kunde vente — — aa nei, ikke hos saa svært mange kvinder heller.

Det synes underlig, men husk paa den stedfaderlige behand-

lingen de har faat gjennem de lange tider. Det har sat merker, og de merkerne er det ikke godt at bli kvit.

Og hvis der hundred aar idag staar en kvinde paa dette samme sted og taler — saa kanske hun sier, at endnu har de ikke naadd det som vi vilde. Det kan hænde, for jo længer ind, desto langsommere gaar det nok. —

Men lyt til de ord hun talte, hun som fødtes for hundred aar siden: „En dag skal komme da saken forløser sig selv."

Ja det er vort sikre haap. Om det gaar fort eller langsomt — *frem* gaar det. Om stille, om høilydt — uimotstaaelig frem mot seir. —

Og om en da stundimellem synes det bøier av — saa bli ikke ræd, det er bare paa overflaten.

Og om kvindernes tilværelse paanyt synes glemt — i den værste larm og kappestrid — saa tap ikke motet.

Under voxer det ustanselig, og en dag har det arbeidet sig op i solen — da blomstrer det.

Men da som nu vender takken sig *først* til hende.

Hun, som — for at tale med hendes nærmeste efterfølger — „gav det norske literære jordsmon kvindelig indvielse", hun, den første og gjennem mange aar den *eneste* som kjæmpet for vor befrielse.

Camilla Collett!

Slegt efter slegt vil signe hendes navn og kranse hendes mindesmerke. —

Taleren la derpaa, paa N. K. N.s vegne en laurbærkrans med nationalfarvede baand ved støttens fot.

Fra Norsk Kvindesaksforening møtte, under formanden Randi Blehrs sykdomsforfald, viceformanden fru Aadel Lampe, hun nedla en krans av furu og kongler, ledsaget av følgende ord:

Camilla Collett!

Norske kvinder kan idag paa 100 aars dagen samles her omkring merkestenen, hvor tusener av kvindehænder i tak og kjærlighet har løftet dig op. Her staar du nu og speider utover den menneskelighetens nye dag du saa tidlig varslet, og var først om at fremskynde! Staar og speider og lytter efter hvordan mon Norges døtre nu vil bruke sine løste kræfter? Staar og undres om Norge derved dobbelt sterk og dobbelt tryg skal gaa ind i den nye tid?

Camilla Collett! Samlet idag under dit manende blik henter

vi styrke og glød til at folde ut *alle vore evner*; nytte alle vore kræfter til trygd og lykke for vort dyre fædreland!

Maatte dette bli takken dine søstre yder dig, Camilla Collett.

Fra kvindestemmeretsforeningens klub nedlagdes en laurbærkrans ved formanden fru Horst, fra kvindelige studenter en blomsterkrans ved doktor Marie Holth, fra Kr.a led av L. K. S. F. ved frk. Høeg, fra N. K. Sanitetsforening ved fru Spørck, fra Kr.a Kvinderaad ved frk. Horn, fra Kr.a høiere landslærerindef. ved frk. Backer og fra Eidsvold kvindestemmeretsforening ved postmester frk. Schiøtz.

Monumentet var iforveien smykket med blomster av Camilla Collets familie. Det lette snelag, som hadde lagt sig over, bare forhøiet virkningen, og da alle kransene kom til, var det saa usædvanlig vakkert, at man trods kulden hadde vanskelig for at rive sig løs.

*

Dette blev imidlertid ikke, som forutsætningen var da den anførte tale blev skrevet, dagens første møte. En time iforveien var der en kort og smuk høitidelighet i Læseforening for kvinder, hvor Camilla Colletts statuette blev laurbærkranset under en stemningsfuld tale av formanden frk. Sophie Cappelen. Det var ogsaa i sin orden at man møttes først der, for Læseforening for kvinder var den første forening som blev dannet, og den hadde Camilla Colletts fulde sympati.

*

Om aftenen kom kvindestemmeretsklubbens store fest i Grand hotel, 400 damer deltok der og flere vilde været med.

Scenen er først i Rokokosalen, hvor fru Ragna Nielsen holder sit interessanre foredrag (som ikke skal refereres). Efter at en sang av frk. Anna Bøe er sunget, kommer næste punkt paa programet frk. Barrats musik, derpaa takker fru Horst de tilstedeværende av Camilla Colletts familie fru Andrea Collett og hendes datter fru Buch, fordi de var kommet. Stemningen er sterkt oppe, og den blir ikke mindre efter man har toget til selskapsværelserne i første etage, hvor dessertbordene er dækket. Først en, av fru Horst ledet stilfuld ihukommelse av dagen, og saa gjør man ære paa de gode saker. Før man gaar op igjen, oplæser fru Aadel Lampe en tale fru Randi Blehr hadde sendt til festen, den sluttet med: »La os ville, la os tro, la os virke; det vil bli den besste tak til hende hvis hundredaars fødselsdag vi feirer idag.«

Da man igjen er i Rokokosalen ser man til sin glæde kvindelige studenters sangkor opstillet. Under Per Winges ledelse og til fru Christies akkompagnement gir de flere av sine besste numre. Frk. Martha Vestbye hadde overtat solopartiet i et av dem.

Derefter foredrager Fru Hambro sin prolog som er forfattet til aftenens fest i Bergen:

Det er en kvindes navn, vi samles om,
et navn, som har en særskilt klang
av høihed og av skjønhet,
et navn, der rummer en mindesang
om Norges vaartid, om Eidsvolds sage,
om gamle tunge og mørke dage,
om kamp og seier —
et navn som lyser ut over landet —
— *Camilla Wergeland Collett* —

Langs Andelvens yndige bredder
ved Vormens mægtige flom
hun gik med sin drøm og sin længsel
og stred i sin ensomheds fængsel.
Tidlig fik hun smertens daap!
Æbleblomstens hvitrø blade
sænked over hendes glade
pikedrømme dødens stilhet,
— slukt blev hendes ungdoms haap!

Hun følte de mægtige evner
kun som et fortærende savn:
de maatte kun lægges tilside,
for dem var ei plads eller rum;
en kvinde skal taale og lide
og helst være kvindelig stum.

Men hun var kunstner! I de stille dale
hun hadde lyttet til naturens sang;
dypt i sin sjæl fornam hun livets tale,
hun maatte — maatte gi den luft engang. —

Da siden hun mødte en kjærligheds
varme,
som litet fordred, men ødselt gav,
som ønsked gi lindring for sorg og for
harme,
som visste utvei for stængte tanker,
som helt forstod
- da fattet hun mod,
da toned hun flag.

Og solen lyste en stakket tid
hen over hendes livsens strid
— de var *to* om at bære byrden,
Det endte for hurtig! — en skrækkelig
nat
blev hun atter ene — en stakkars
forlatt
mitt i menneskevrimmelens mylder.

I de tunge skyggedale
og i angstens lange nætter
styrke samled hun at tale,
bruke viliens faste mot.
Hun øste av hjertets strømmende flod;
levende draaber av hjerteblod
farved de hvite blade.

»Amtmandens døtre« faldt som en
bombe
og sprængte den gamle fæstningsmur;
med et eneste slag var seiren vundet.
Den skapte uro, den aabenbared
en verden av misbrukte, knugede vilier
av menneskeliv, som gik under!

Fæstningens mur laa for *altid* i grus,
det var utrygt at bygge hjem eller hus
paa den gamle, forrevne grundmur.
Længere frem og høiere op
sin fane hun løftet.
I den nye dag
stod kvindernes sag
med krav paa frihet for vilie og evner

Hvor var hendes øie ei aapent
for alt, hvad der kjæmpet og led
og mot hun hadde at bøie
sig til det allerelendigste ned.
Alt hvad der laa overset, glemt
hun vidste at finde,
alt hvad der var i forsagelse gjemt
for livet hun prøved at vinde.
En flammesjæl var hun, som kræved
det hele,
som orked at staa i kampen alene,
med brændende længsel at hjælpe; at
dele
sin smertes rigdom med alle kvinder.
Land blir vundet,
veie fundet
grænsestene flyttes.

Hun fik leve at se den nye dag
se nye vilkaar for kvindens sag
ændres i alle samfunds lag.
Men det som for hende var stridens
kjerne,

og som hun ofred sit liv for at vinde:
— *jevnbyrdigheten* med skabningens herre
værd som *menneske* og som *kvinde* —
for det hadde samtiden litet øre;
det er den strid, vi alle maa føre,
— og endnu er det ei kvinders eie.

Det ydre har heftet — utsynet var trangt.
Men de enkelte faa, i hvis sjæl der faldt
en gnist av digterens hellige flamme
for dem blev det livssak. Det gjaldt
at naa stedse dypere ind
og ei miste sit sind
i de ydre vindingers lygtemandsskin.

Dog vite skal hver en Norges kvinde,
at der er ikke en i sal eller hytte,
selv om de ikke har følt hendes savn,
selv om de aldrig har hørt hendes navn,
selv om de ikke har hjulpet at flytte
en eneste liten grænsesten,
der er ikke en,
som ei staar i gjæld til vor fører.
Hun gav sit liv. Mer kan ei gives,
men hendes navn skal ogsaa skrives,
blandt landets første.
Det kan ei glemmes.

»Straalende og smerterig«
kaldtes hun av samtids digter,
»straalende og smerterig«
skal hun staa for vore øine,
mane os, at ei vi svigter
kvindens kald og pligt at høine
slægtens liv i sjæl og sind.

Indad — opad maa vi vinde!
da vi ærer hendes minde!

*

Resten av aftenen avvexlende taler og musik. Fru Wollebæk synger romancer akkompagneret av frk. Eugène Hanssen.

Fru Fernanda Nissen hylder Ragna Nielsen for hendes mot og hendes varme i at hævde sin overbevisning, og i det hele fordi hun er som hun er, fru Nielsen takker og uttaler tilsisst ønsket om, at hver kvinde i Norges land maa følge det spor Camilla Collett har pekt paa, og at alt det usande og usunde som vil trænge sig ind blandt dem maa forsvinde.

I en begeistret tale bringer fru Thinn alles tak til fru Horst, hun som altid vet at finde det rette ord paa det rette sted, og som nu har ledet denne vellykkede og uforglemmelige fest.

Der var kommet mange telegrammer ikke bare indenlands fra, men fra Sverige, Finland, Danmark og England (Mrs. Fawcett.) De oplæstes alle under sterkt bifald, før man skiltes.

Til Kristianssand, Camilla Colletts fødeby, sendtes telegrafisk hilsen fra N. K. N.s styre og der kom svar til formanden fra Kr.sands kvinderaads fest om aftenen. Fra fest i Bodø kom telegrsfisk hilsen til Nylændes redaktør, og fra Trondhjem er sendt os beretning om en vellykket fest med taler og sange. Ogsaa i Horten fest. Av aviser og tidsskrifter som er sendt os ser vi at nær og fjernt har manges tanker været samlet om dagens store minde.

Ianl. K. S. F. K.s Camilla Collettfest

er vi anmodet om at opta følgende:

Tanker ved Camilla Collettfesten 23de jan. 1913

Det var under de kvindelige studenters sangnumre, fædrelandssangens toner bares ut over de tilstedeværende. Pludselig i pausen efter det ene vers skar en myndig, kraftig kvindestemme igjennem stilheten: »alle synger med sisste vers.« Selvfølgelig, appellen blev adlydt.

Denne lille hændelse bragte frem i min erindring mindet om en anden stilfuld fest, som kvinderne avholdt for 1 aar siden for at takke en av sine pionerer. Ogsaa ved denne fest hørtes den samme (?) sterke, myndige røst, dengang fungerte dens bærerinde blandt ordenspolitiet, og overalt hvor den lød, blev den øieblikkelig adlydt; ti der fulgte myndighet med den.

Atter gik mine tanker til endnu en stor fest, den som feiredes for ca. 15 aar siden for at hylde vor store digter Henrik Ibsen. Kvindernes talsmænd hadde bragt digteren sin tak for alt det, han hadde git sin samtid og for det som kvinderne fandt særlig værdifuldt for sig. — Da reiste den gamle digter sig og som tak for hyldesten ønsket han kvinderne held i deres arbeide og samtidig pekte han paa to store momenter, som var nødvendige herfor, nemlig disciplin og kultur. —

Disciplin og kultur! — Disse to ord som sfinxen slynget ut over de lyttende kvinder og mænd, blev ikke forstaat av mange, og det kan være et aapent spørsmaal om digteren selv i øieblikket var klar over forbindelsen mellem dem og specielt da i den direkte adresse, som han ved denne anledning ga den til kvinderne.

Det viste sig meget snart, at det borgerlige samfunds mandlige element ikke forstod disse ords betydning, det opfattet dem som en daddel rettet mot kvinderne; kvinderne, ialfald de mere utviklede av dem, ante kanske forbindelsen mellem disse ord og digterens underforstaatte mening.

Disciplin! — Ved ordet disciplin tænker man væsentligst paa den blinde lydighet og underkastelse som kræves for ex. hos en hær; man tænker paa den lydighet, som utfører en given ordre uten at kny, uten hensyn til egne ønsker. Var det mon denne disciplin digteren tænkte paa og som han mente maatte være nødvendig for kvindernes kamp for at naa frem? Og kultur i denne forbindelse? Dette ord som man rigtignok til daglig baade i skrift og tale bruker iflæng og paaberoper sig i tide og i utide, skulde

det kunne være digterens mening, at kvinderne var uten kultur, at de først maatte erhverve sig den?

Det var neppe Henrik Ibsens mening, likesaavisst som det ikke er let at si, hvad han mente med disse ord, det var vel hans inspirationsevne som indga ham dem, saa at han som i et lysblink saa utover fremtiden, hvad der var nødvendig for at kvinderne skulde kunne naa frem til den plads, den indflydelse i samfundet som deres maal er.

Disciplin er nødvendig i en hver organisation forat den kan handles om ét hele. Men den disciplin som kvinderne mangler, det er ikke soldatens eller fagorganisationsmedlemmets; men det er den disciplin, som en fælles overbevisning meddeler, den disciplin som blir resultatet av at kunne samle sig om én sak, sætte alt ind paa at rydde hindringerne avveien for den ene sak og saaledes kunne gjennemføre noget. Men for at kunne indarbeide denne disciplin maa der kultur til, ti denne disciplin kan ikke og maa ikke opretholdes ved ydre magtmidler, den maa komme ut fra de kultiverte hjerter og hoder, som er villige til at opgi smaainteresserne for det store, for en enkelt samfundssaks skyld.

Se f. ex. til suffragetterne i England. Hvad er det som holder dem oppe og vil bære dem frem til seier og som meddeler dem den kraft de utvilsomt har? Det er disse to momenter, som digteren pekte paa, det er disciplin og kultur. Suffragetterne tilhører de høit dannete og kultiverte kvinders kredse, og de gaar villig til dom, rettergang og fængsel for sin overbevisnings skyld, ikke paa grund av noget organisationsvælde eller magtbud.

Ja, alle disse tanker vaktes hos mig først ved de lyse bøielige kvindestemmer, som villig fulgte dirigentens taktstok: disciplin gjennem kultur! dernæst ved den myndige kvindestemme som likesaa villig blev adlydt.

De norske kvinder har været saa heldige at ha hat en Camilla Collett til at slaa bresche i muren for sig, de har været saa heldige at ha en Gina Krog, en Ragna Nielsen, en Randi Blehr m. m. fl. til at rive stængslerne og til at lægge grundvolden for det nye, men hvem har nu den myndige kraftige røst blandt norske kvinder, den som vi nu trænger til at rope ut: slut geledderne, fylk dere nu om opbygningen!

Og om Camilla Colletts aand hadde kunnet være tilstede ved denne fest, mon hun da vilde ha været tilfreds med, at der kun blev dvælet ved det som hadde været, mon hun ikke kraftig vilde ha pekt paa det, der nu er det foreliggende.

Agnes Martens-Sparre.

Efter barnedrapssaken

Den bevægelse som er vakt ved dommen i barnedrapssaken samler sig mer og mer om spørsmaalet, hvad kan gjøres for at rette paa de sørgelige forhold som driver til saa unaturlige foreteelser som barnedrap?

Vi bringer idag to indlæg om dette fra de unges leir. Begge artikler har vi maattet forkorte for at skaffe dem plass.

Ugifte fædre

»Ugifte fædre« er et begrep som endnu ikke er blit almindelig. — En sjelden gang hører man ogsaa denne betegnelse brukt, men ikke ofte. Og dog er der jo likesaa mange ugifte fædre som der er ugifte mødre til de barn som er føtt utenfor ægteskap. Bare den forskjel at de ikke-gifte mødre bedømmes anderledes, blir gaaende der med samfundets skamstempel, mens de »ugifte fædre« før eller senere gifter sig med en anden kvinde, er det ofte allerede *før* møtet med den kvinde som ved ham blir ugift mor, *han*, joda han er gift; — rigtignok *med en anden.*

Forfatterne — de fleste av dem — har endnu ikke brydd sig om at bruke betegnelsen ugifte fædre, men blandt dem som har gjort det, sandt og vakkert, er *Steinhamar.* Læs hans sisste bok »*Roalds far*«. Det er kraftig tale.

»Men slike skarver av ungdom som leker kjærlighetslek med kvinderne og fornegter eller forbander sit eget avkom — aa, gid der var gapestokker utenfor kirkedørene, i vore dage ogsaa, for slike fyrers skyld.«

»Ja, *der* skulde vi sætte dem» sier forfatteren gjennem sin helt.

Og jeg sier sandelig det samme.

*

Den sisste sørgelige hændelse, den saakaldte »barnedrapssak», har nu været omtalt i vore avisers spalter i lang tid.

Den sak har været drøftet, som ingen anden paa længe. Det har nogen hver faat merke. Enhver i sin kreds.

I »Aftenposten«, nr. 4, 1913, hævder «en gammel jurist« at det ufødte barn har krav paa lovens beskyttelse.

Selvfølgelig !

Men. Her kommer et *men!*

Hvorledes er det man »beskytter« det ufødte barn ?

Jo, ved at straffe *moren,* efterat hendes barn allerede er dødt !

Naah, det er altsaa for at forhindre, forebygge at andre ugifte mødre, i samme fortvilede stilling, skal fristes til at begaa den samme gjerning ?

Uten tvil !

Men mon det ikke var vel saa retfærdigt, og mon man ikke *sikrere* forebygget samme skrækkelige og sørgelige hændelser ved *grundig at straffe de ugifte fædre,* naar disse ikke eier ære i livet, ikke fnugg av ansvars-

følelse, ikke vilje til selvbeherskelse og mangler aldeles tanke for andre. Alt dette tilsammen er *større forbrydelse* end den, en ulykkelig ugift mor begaar, naar hun ved en hurtig kvælning befrir sit etpar timer gamle barn fra et liv, som allerede fra fødselsstunden ansees for en skam *ogsaa for barnet.* Dertil kommer hendes egen hjælpeløshet: uten et hjem (se Socialdemokraten 10 januar 1913, side 3), uten støtte fra barnets far.

Og saa hendes egen sindstilstand nu kort efter fødselen. Længe har hun gaat med barnet, gruet ved tanken paa det som forestod, følgerne, alt snakket, alt. Dertil det som fulgte selve fødselen av smerter og tanker, før og efter. Og hvorledes skjule dette? *La os tænke os i hendes sted!*

En lærer fra hendes hjembygd skriver at han er fuldt enig i frifindelsen og nævner flere momenter, ikke fremkomne i retten, som ogsaa taler for frifindelse. Forholdene i hendes hjem var slik at hun ikke kunde finde et tilflugtssted der.

Som hun maa ha lidt. Som hun maa ha været fortvilet. De som har set hende, og har talt med hende, har faat det indtryk at «hun syntes færdig med livet,« saa »for hende blev det nok likegyldig enten hun skulde vandre i fængsel eller »ut i frihet.«

Hvorlænge skal mænd *ustraffet* faa gripe saa forfærdelig ind i unge kvinders liv? Gjøre andre mennesker saa bundløst fortvilet at de ute av sig selv begaar handlinger som *de samme kvinder* under andre forhold, i lykke og eget hjem, *ikke* vilde gjøre?

Væk mænds ansvarsfølelse og pliktfølelse og æresfølelse ved at *vise* dem at æreløshet, ansvarsløshet, mangel paa pliktfølelse og kjeltringsstreker overfor kvinder som ved dem er bragt ut av sindslikevekt og drives ind i fortvilelse, er synd som *strengt maa straffes,* da det er, og aldrig kan bli andet end *stor forbrydelse.*

I retfærdighetens og sandhetens navn: nu *maa* al denne blodige uret faa en ende!

Vi kræver: *streng straf for de ugifte fædre naar de forsømmer sine barn og barnets mor.* Ansvarsløshet og æreløshet paa dette omraade maa ikke taales! Kun ved retfærdighet til begge sider beskytter vi de ufødte barn og forebygger slike sørgelige hændelser som denne.

Et ord tilslut: Der tales om »føleri.« Og »kvinder bør ikke være lagrettemænd.« (Se »Aftenposten«, nr. 4. 1913) Jo, de bør *netop* være det. »Kold hjerne og klar forstand,« som jo skal være typisk for os mænd, bør i retten forenes med kvindernes følelsesliv og større forstaaelsesevne. Og særlig, hvor det gjælder ting som denne, er det uforsvarlig, meningsløst, at la en saan kvinde staa frem og blotte sit intimeste liv for en forsamling av *bare* mænd.

Et ord til: Kold hjerne har de fleste ugifte fædre hat i den stund de gjør en ugift kvinde til mor. *Hun* har *følt* mere, kvindernes følelsesliv er sterkere. Hun har ikke beregnet og tænkt som han. Han er uten ansvar, hun uten tanke.*)

Og naar han vet følgerne av denne oplevelse, som de har været sammen om, og ikke føler plikter overfor hende, ikke viser hensyn, ikke den mindste velvilje engang, og hellerikke hjælp efter evne — hvis ægteskap mellem dem

*) Se noten næste side.

er en umulighet — da bør denne kolde hjerne straffes efter lovens strengeste, koldeste paragraf (som *endnu* mangler.)

Hvorlænge skal dette hul i loven taales?

Hvorlænge vover man by os saan aapenbar uret og servere os slike referater fra retssalen, som jo er hjertet i den bygning hvorpaa er hugget i sten, *kold* sten: »Lov. Sandhet. Ret.» — »Med lov skal land bygges.« »Retfærdighet er rigets grundvold.«

Enten faar man rette sig efter kravet: *Fuld retfærdighet til alle sider* eller ogsaa: Bort med de falske fjær! De er ikke paa sin plads. Det er vanhelligelse av de skjønne ord.

J. L. Vetlesen.

Apropos piken fra Skedsmo

Det var noget at lægge merke til, som skedde, da en lagret frifandt en tjenestepike, som utvilsomt hadde dræpt sit barn.

Kjendelsen har foraarsaget en række avisindlæg, hvorved den frikjendende del av lagretten er blit sterkt dadlet. De ikke frikjendende lagrettemedlemmer har i folkets paasyn toet sine hænder. Og solen skinner og sneen falder over mange harniskklædte og kamplystne retfærdige.

Paa den anden side er denne lagretteavgjørelse blit modtat med glæde av mange, som gang efter gang med bekymring har fulgt med i retsforfølgelserne mot disse ulykkelige.

Der findes en del kvinder, for hvem en mand mere eller mindre, — eller et barn mere eller mindre, — ikke har stort at si, uten for det besværs skyld, som det forvolder. De som dræper sine barn, hører som regel ikke hit. Man vil finde, at det her ofte handler sig om kvinder, der ellers er anstændige.

Hvad der i denne sak for mig først og fremst har været paafaldende er, at der ikke er gjort større ophævelser ved dén ting, at piken kom i den vanskelige stilling under løfte om ægteskap. Forutsætningen fra hendes side var, at han skulde gifte sig med hende. Det handler sig fra hendes side om en foregripelse av begivenheterne, som paa landet mangesteds er gjængs skik og bruk.

Kan det virkelig være mulig her i Norge, — hvor kvinderne er naadd saa langt i allehaande rettigheter, — kan det virkelig være mulig, at slikt kan være lovlig? Det er jo i virkeligheten den største forbrydelse mot et andet menneske.

Dog, — nogen indskrænkning av mændenes frihet i saa henseende maa vel allikevel existere. For det forekommer mig, at jeg har set retsartikler med overskrift »Besvangring under ægteskapsløfte.«

---

*) Her maa vi holde ut fra hinanden, *ikke* skjære over en kam disse to: en **bra** kvinde som er blit ugift mor under fortvilede forhold, og ute av sig selv begaar handlinger som hun *under lykkelige omstændigheter* ikke vilde gjøre, og saadanne som er professionelle forbrydersker eller er sunket ned til rent underdyriske tilstande (men *da* undgaar de meget behændig de »ubehagelige følger« — de fleste.)

Saken er formodentlig den, — som absolut ikke-jurist maa jeg betone »formodentlig«, — saken er formodentlig den, at saadan tiltale maatte være reist av piken selv. Paa samme maate som piken selv maatte ha henvendt sig til myndigheterne for at faa avpresset ham det lovbestemte pengebidrag.

Men dette, — at henvende sig til øvrigheten for at faa ret mot den mand som for ikke længe siden var den kjæreste — det byr slik imot, at mange kvinder ikke gjør det, og netop de besste av dem har vanskeligst for det.

Det er fremholdt, at hun *kunde* jo ha fundet ham op, — hun *kunde* jo ha tvunget ham til at yde økonomisk støtte. For dem, som *vil* forstaa, maa det jo være klart, at for hende maatte jo dette ha været en overvindelse uten like.

Disse kvinder er gjerne unge, og det pleier at handle sig om første gangs fødsler. Tænk sammenligningsvis paa en ung egtehustru, som venter sit første barn. Hvor fordres der ikke hensyn, omhu, kjærlige ord og kjærlige tanker som en ret og som en nødvendighet, fordi en slik kvindes sind er saa over alle grænser ømtaalig for alle pinagtige indtryk. — Men hvilke fortvilede tanker arbeider ikke i den andens saarede og syke sind? Er det at undres over, at der er to forestillinger, som let faar indpas: først tanken paa at gjøre en ende paa det før sin egen del, — og naar det viser sig, at dette i virkeligheten er vanskeligere end man har forestillet sig, — saa kommer det andet: ialfald at det umulig gaar an, at barnet faar leve. — Disse to forestillinger melder sig stadig for slike ulykkelige; om det virkelig blir til handling avhænger av, hvilken av de to motstridende følelsesretninger der i den avgjørende stund har overtaket. Hvis hun har holdt av barnets far ligger det i høieste grad i hans haand at lede hende i den ene eller den anden retning; denne mands ansvar er her i virkeligheten uhyre.

I den berygtede lovparagraf, som omhandler dette barnefarens ansvar, — en paragraf, som er saaledes affattet, at enhver jurist kan lede den sigtede trygt utenom hver enkelt sats, — er der utelukkende tat hensyn til den rent legemlige nødstilstand. Av dem, der i anledning denne sak har ropt varsko i pressen, er det til overmaal blit fremholdt, at piken jo ikke hadde været nødlidende: hun hadde hat tilhold, mat og klær.

Jeg tror, at fattigdommen her ikke paa langt nær har saadan betydning som motiv til forbrydelsen. Ti dersom det var fattigdommen, som drev disse kvinder til den fortvilede handling, — da maatte vel barnemordene være likesaa hyppige blandt fattige gifte kvinder. Den rent legemlige nød er likesaa ofte gjest hos dem. Men at gifte kvinder dræper sine barn forekommer praktisk talt aldrig. Man har derfor heller ingen grund til at forutsætte, at det er dette, som driver de ugifte kvinder til drap. — Det er ikke den legemlige nød, men den sjælelige fortvilelse, som er aarsaken. Og det er en stor feil ved den nuværende straffelov paa dette punkt, at den utelukkende anser den legemlige nød som undskyldende moment og ikke tar hensyn til den langt mere betydningsfulde sjælelige nødstilstand.

Men dette moment skulde ikke undervurderes. Tænk bare paa den omstændighet, at en langt større procent av de uegte barn er dødfødte. Det er sikkerlig ikke bare legemlig mangel, som er skyld deri.

Frøken Heyerdahl har i Aftenposten hat en artikel, hvori hun anfører, at denne domsavgjørelse maa antages at være paavirket av den saakaldte Skienssak. Jeg forstaar ikke, hvordan disse to saker kan sidestilles. Naar Skienssaken i sin tid vakte saadant røre, saa var grunden den, at publikum efter det fremkomne ansaa det likesaa ubevist, at piken hadde begaaet drapet, som at manden hadde gjort det. Det centrale punkt var her et ganske andet.

En av lagrettens frikjendende medlemmer, hr. Evje, grunder sin frikjendelse paa, at han ikke ansaa piken for fuldt bevisst i gjerningsøieblikket. Efter andre ting, som er fremkommet i pressen, skulde dog piken ha været ved fuld bevissthet, hvis man da ikke skal regne, — og med god grund, — at efter den bitre fortvilelse i svangerskapets lange maaneder og umiddelbart efter en førstegangsfødsel kan en kvinde ikke regnes for absolut fuldt tilregnelig, selv om hun ogsaa paa en maate er sig bevisst, hvad hun gjør.

Andre medlemmer av lagretten har fundet det mot sin samvittighet at erklære hende skyldig, — d. v. s. skyldig til straf, — i betragtning av de forbrydelser, der forut var begaaet mot hende selv av vedkommende mand. — Først den store forbrydelse menneskelig set, som heter »Besvangring uuder egteskapsløfte» dernæst den store forbrydelse, at han i hendes fortvilede stilling hverken legemlig eller sjælelig ydede hende nogensomhelst bistand.

Til denne kjendelse kan vel ogsaa andre hensyn ha bidrat, som mere og mere gjør sig gjældende i moderne retspraxis.

Paa det sisste kriminalistmøte fremholdtes fra visse hold ønskeligheten av, at man ved domsavsigelser ikke alene tok hensyn til forbrydelsen, men ogsaa til hvorledes det menneske var, som man skulde dømme. Og denne pike gav et godt indtryk, besmykket intet av hvad hun hadde gjort, og fik det besste ord av sine husbondsfolk.

Naar hensyn tas til forbryderens farlighet for samfundet, saa var her intet at risikere ved at slippe hende løs.

Hvad angaar hensynet til piken selv, — hvorvidt det maatte ansees at virke forbedrende paa hende at bli sat i tukthuset, — saa var hun jo allerede før anstændig, arbeidsom og pligtopfyldende.

Tilslut er det hensynet til samfundsmoralen, — til det for den almindelige moralske bevissthet nedbrytende deri, at en kvinde som har dræpt sit barn, ikke straffes. Her har imidlertid for den største del av lagretten dette retskrav sikkerlig ogsaa hat en bakside: Er det ikke vel saa sløvende for folkets bevissthet, at lovens straf altid utelukkende falder paa den kvindelige del, naar hun, som i dette tilfælde, er blit syndet saa meget imot av den anden part?

I alle fald har lagrettens majoritet ret deri, at de nu gjældende straffelove paa dette punkt ikke er tilfredsstillende og ikke svarer til nutidens ændrede opfatning av mand og kvinde.

Og hvad angaar de sociale love, som vedrører indbyrdes ikke-gifte forældres forhold til fælles barn, saa synes alle politiske partier at være enige om at iverksætte en forandring, om end ikke forslagene er like yderliggaaende.

Det ser ut, som om vi nu gaar en tid imøte, da den ugifte mor og hendes barn ikke længer skal indta den samme retsløse stilling. Efterhaanden vil da vel den almindelige barnefar, sammen med den større sociale og økonomiske forpligtelse, ogsaa faa et sterkere begrep om de moralske og menneskelige hensyn, som han skylder den kvinde, som skal føde hans barn til verden. Vi tør saaledes haape, at om ikke saa svært længe vil den tid være inde, at det at en ugift mor dræper sit barn vil være en likesaa stor sjeldenhet som at en gift mor gjør det, og kun den uhyggelige erindring vil være tilbake fra den tid, da disse unaturlige drap hørte til de almindelige foreteelser.

Karen Hanssen.

Kvindestemmeretten i England

Som man vil ha set har regjeringen igjen skuffet kvinderne. Der var denne gang sikkert haap om at et av forslagene skulde bli lov. Ledelsen var lagt helt over i den ældste og største organisations hænder, den som altid bare har brukt „konstitutionelle" midler. Formanden er Mrs. Fawcett. Det var til den vidnesbyrdene fra Norge gik og vi har faat den varmeste tak for dem. — De blir til stor nytte selv om det nu igjen blev stængt for de engelske kvinder. Vi hitsætter her de to sisste vi har faat: —

»Ved de to sidste valg har kvinderne i Norge havt statsborgerlig stemmeret, ved valget i 1909 og 1912. Kommunal stemmeret har de havt siden 1901.

Der er kun godt at sige om den maade hvorpaa kvinderne har brugt sin ret i Norge. Ved de politiske vælgermøder, hvor jeg har været tilstede har de været av de mest interesserede og forstaaelsesfulde tilhørere, ligesom de overalt har givet mændene et godt exempel ved dannet og behersket optræden. Kun en kvinde (frk. Rogstad) har havt sæde i Stortinget, (1910—12). Ved sin ligefremme og fordringsløse optræden paa samme tid som hun med dygtighed vidste at hævde sin opfatning, skaffede hun sig almindelig agtelse og sympati. I vore kommuner har mange kvinder havt sæde i herredsstyrer og byernes kommunestyrer, ligesaa i forskjellige kommunale tillidshverv. Overalt har man lært at sætte pris paa deres deltagelse i det kommunale liv.

Jeg tror i det hele ikke man i Norge har merket noget til *den ukvin-*

delighed hos vore politisk interreserede kvinder, som man tidligere spaaede os vilde blive en følge av deres deltagelse i det polltiske liv.

Kr.a 22 januar 1913

W. Konow

Tidligere medlem av flere ministerier. Oppositionens fører i Stortinget 1909—12 som formand for Venstre. (Det parti som har seiret ved de sisste valg.)«

»Kvindestemmeretten i Norge har fra først av været mere en konservativ end en radikal bevægelse*)

(Women's suffrage in Norway has from the beginning been rather a conservative than a radical movement.)

Vi ser paa den som en naturlig konsekvens av mandsstemmeretten. Efter vor mening vil almindelig stemmeret saavel for kvinder som for mænd sikkert lede til større retfærdighet, fred og lykke gjennem samfundets utvikling; idet den mer og mer aapner veien for bedre opdragelse for det hele folk, og kræver klarere bevissthet, karakter og ansvarsfølelse, saavel i henseende til nationale som internationale saker. Denne store reforms gjennemførelse bringer ganske vist mange vanskeligheter, men vi tviler ikke paa at vi vil høste gode frugter av den, fordi vi av vore dypeste følelse ser paa dette som Guds vilje: Like vilkaar for mænd og kvinder, saasnart som folkets utvikling gir os grund til at anse det som det rette.

(As the will of God: Equal terms for men and women, just as soon as the country's development gives us reason to consider it right.)

Kr.a 22—1—1913 *Herman Lunde,*

Rector of the Trinity Church of Kristiania.«

S. C. Hammer: Georg Stang Et blad av Norges nyeste historie. (Gyldendal)

Jacob B. Bull: Henrik Wergeland En bok for det norske Folk (Steenske forlag.)

Ella Anker: Ukjendte Kræfter Kristiania (Olaf Norlis forlag.)

Thorolv Klaveness: Under aapen Himmel (I. Aass forlag)

---

*) Skrivelsen var paa engelsk og er oversat her. For sikkerhets skyld har vi bragt første og sisste passus ogsaa paa engelsk.

Ellen Brewster

Kapitel V

(Forts. fra no. 2 1913.)

Samme morgen, efter at gaten utenfor Lloyds fabrik var blit forlatt av alle arbeiderne, som kom flokkevis med sine smaa middagsspand; og alle vinduerne paa fabrikkens bredside ut til gaten var besat av arbeidere — for der en forstyrret utseende skikkelse forbi. En ung fyr i et av vinduerne paa tilskjærerrummet la først merke til hende. «Se der Jim Tenny« sa han, og støtte med albuen til sin nærmeste nabo.

»Bry Dig ikke med mig« sa Jim Tenny, men han saa ut.

Saa kom tre piker fra syrummet, av og til la de armen om de unge mænds skuldre og lænet sig frem.

»Vi vilde gjerne se om det var Eva Loud,« sa en av dem, hun hadde et skarpt ansigt, saa kvik ut, slet ikke vakker, men var til de andre pikers stadige forundring de mandlige arbeideres yndling.

»Jo, det er hende, det er sikkert nok,« tilføiet en anden, hun var blond og hadde et vakkert ansigt, hun var overdrevent moderne friseret, og der var en akkuratesse og nethet ved den maate baandene var knyttet i halsen og beltet om livet — saa en maatte lægge merke til det. »Aa se paa den stakkaren hvor bustet og fæl hun er, og hun er faret ut uten hat.«

»Det er ikke det mindste at undres over,« sa den tredie piken, hun var ældre og var saa veirbitt, at huden næsten hadde faat samme farve som læderet hun arbeidet paa. Men gjennem dette barkede ansigt med det tynde graa haar kjæmmet stramt bort fra tindingerne, kunde en opdage, som var det gjennem et gjennemsigtig net, sporene av en svunden skjønhet og en overordentlig mildhet og trofasthet. »Hvis min søsters lille Helen var blit borte, saa vilde jeg nok ikke brydd mig om enten jeg hadde hat paa eller ikke. Jeg var vist blit gal« sa hun.

»Saa vilde Du ikke behøvet at træle saa som Du har gjort helt siden Din søsters mand døde,« sa den unge vakre piken. »Se bare hvor Evas bluse farer op i ryggen, hun har ikke belte paa. Nei slik vilde jeg aldrig vise mig for folk.«

»Jeg vilde heller dø end ikke at ha noget at arbeide for. Det er forskjellen paa en arbeider og en slave,« sa den anden stille. »Stakkars Eva !«

»Ja, det var en vakker unge,« sa den første piken.

»Jeg synes det ser ut som om Eva Loud skulde miste skjørtet,« sa den vakre. Hun lænet sig op til Jim Tenny, mens hun talte med et uttryk

som om han var hendes sikre eiendom, men den unge mand syntes ikke at lægge merke til hende. Han saa over arbeidsbænken hen paa figuren nede paa gaten, og hans tætte sorte øiebryn trak sig sammen, og munden var fast.

Jim Tenny var vakker i den sortsmuskede stil, det var som læderets farve var gaat over i hans teint. Den sorte moustache stod stivt ut, men ansigtet var friere end det pleiet for de sorte skjægstumperne, det var søndag igaar, og da hadde han barberet sig. Den svarte høire haanden, med de korte indsunkne neglerne holdt om tilskjærerkniven med et haardt grep, den venstre holdt læderet fast paa sin plass, mens han stirret ut med det mørke og ængstelige blik paa Eva, som var stanset paa gaten nedenunder og stirret op paa vinduerne, som om hun tænkte paa en vild leting gjennem fabriken efter det forsvundne barn. Der var en underlig likhet i de to ansigter, folk hadde pleiet at si at Eva og hendes unge mand lignet mer bror og søster end et elskende par; og der var et meget sterkt kameratskap dem imellem. Og denne følelse seiret nu hos den unge mand over den mer rent kjønslige tiltrækning likeoverfor den vakre unge piken, som lænet sig til ham, hun for hvis skyld han hadde forlatt Eva.

Naar det kommer til stykket er godt kameratskap en sterkere kraft end elskov, om end langt fra saa overvældende, det er kanske den sindsbevægelsens skildpadde som kommer til maalet før haren.

»Ja jeg for min del synes bedre om Eva som hun er, end om hun var gaat ut friseret og krøllet — det viser hun har hjertet paa rette sted«. sa den manden som først hadde talt. Han talte i en langsom guttural tone og fortsatte med sit arbeide. Hans ord hadde sin adresse, for den vakre hadde koketteret med ham, før hun tok fat med Jim Tenny.

»Det er sandt« sa en anden mand som stod paa Jim Tennys høire side. »Det er bare rimelig at hun farer avsted som hun gjør i sin angst for barnet.« Denne mand var en lyshaaret svenske, og han talte engelsk med en underlig nøiagtighet, som var ytterst forskjellig fra den forhastede slurvede uttale hos de andre. Han hadde lært sproget av en filantropisk ung dame, en collegestudent, i hvis fars familie han hadde været strax han kom til Amerika, og følgelig talte han som en herre og hadde adskillig vanskelighet i at forstaa sine kameraters sprog.

»Eva Loud har, alt til sammentat, hat en drøi og slem tid,« sa nok en mand og saa ogsaa fra sin arbeidsbænk paa piken nede i gaten. Han var liten og tynd og benet, med sterke muskler under den løst hængende bomuldsskjorte. Han brukte febrilsk kniven med sin magre, haarede haand, mens han talte. Han var anset for en av de besste og raskeste tilskjærerne hos Lloyds, og han arbeidet utrættelig, for han hadde en syk hustru og fire

barn at underholde. Av og til maatte han stanse for at hoste, efterpaa arbeidet han endnu fortere.

»Det har hun« sa den første mand.

»Ja det har hun« sa svensken og nikket med sit blonde hode.

»Og nu at miste dette barnet som hendes hjerte hang saa ved, sa den første piken, med en tydelig tilsætning av ondskapsfuldhet i tonen, og et dulgt blik paa den vakre piken ved Jim Tennys side.

Der drog sig blekhet over Jim Tennys sortsmuskede hud, haanden som holdt kniven knyttet sig tættere.

[Forts.]

Miss Jessie Ackermann

Norske Kvinders Nationalraad faar i uken 9—16 februar besøk av en meget interessant dame Miss *Jessie Ackermann.*

Hun har nylig besøkt Kjøbenhavn og Stockholm, og er for tiden i Helsingfors. Til Kjøbenhavn kom hun direkte fra Australien. Hun er overordentlig bereist. Et engelsk blad sier hun har reist 6 gange rundt jorden! Kanske det er litt overdrivelse!

Ihvertfald — nu først kommer hun hit. Her som andet steds vil hun søke at sætte sig ind i det religiøse, sociale og politiske liv. Hun vil gjerne træffe alle samfundsklasser, men mest drages hun til de fattigste lag. Fra Australien hører man om, hvor de foreninger som tar sig av de ulykkeligste i samfundet glæder sig til hendes komme. Hun kan gi gode raad ut fra sin store erfaring.

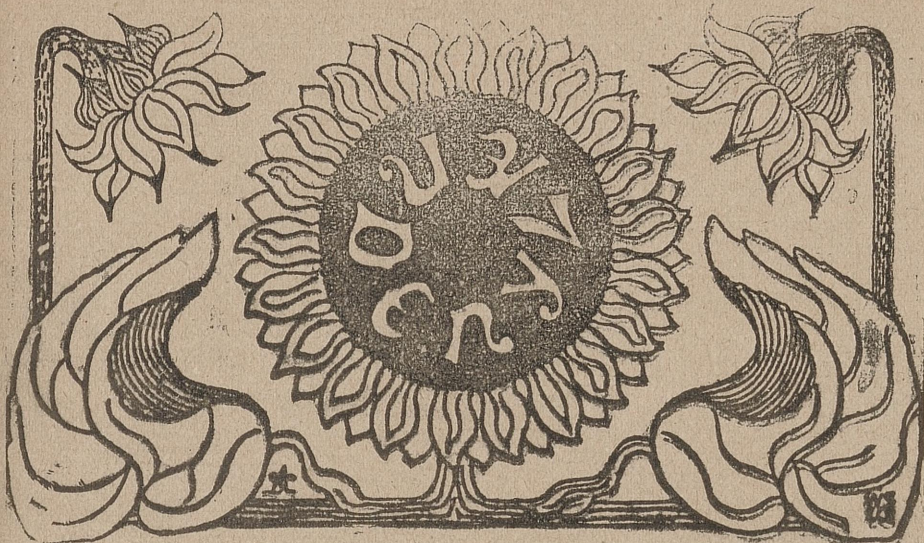
„Hun har fænomenale kundskaper“ skrev en av Londons aviser i 1909, da hun holdt møter der. Et andet blad skrev: „Miss Ackermann reiser verden rundt uten følge, frygtløs trænger hun sig igjennem ukjendte egne og trods befolkningens oprindelige fiendskab gjør hun sig til deres ven og raadgiver. Hun vækker beundring selv hos dristige mænd.“

Miss Ackermann gjør overalt lykke som taler, ved sin logiske sans, sin raskhet og sit vid.

I Kjøbenhavn har hun talt paa mange steder, og man har været glad over at ha hende som gjæst. —

Hun utgir senere bøker om sine reiser.

Miss Ackermann er livsvarig medlem av det Internationale Kvinderaad. — N. K. N.s styre trær nu sammen for at ordne med møter o. a. ianl. hendes ophold her. —

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 15 februar 1913. | No. 4.

De kommunale valg

1913

Vi har glædet os over at vi har sikkerhet for at vinde statsborgerlige rettigheter fuldt ut i den stortingsperiode som kommer — men la ikke glæden over dette faa os til at glemme de rettigheter kvinderne alt nu har helt ut, den *kommunale stemmeret* og *valgbarhet*.

Vi har dypt beklaget at vi ingen kvindelige representanter fik i Stortinget i denne stortingsperiode, men la ikke sorgen over det hindre erkjendelsen av at endel av skaden kan oprettes, hvis vi faar en sterk kvindelig representation i vore kommunestyrer rundt om i landet.

Til høsten har vi de kommunale valg, ogsaa da sker der gjennem vor stemmegivning avgjørelser for tre aar.

La os sørge for at vi gaar saa godt forberedt som mulig til de valg.

Det er paa høie tid at begynde at drøfte hvorledes man skal anlægge arbeidet paa de forskjellige steder.

For først at se paa Kristiania — saa blev jo resultatet av valgene her i 1910 høist utilfredsstillende. Bare 3 kvinder blandt de 84 representanter. Flere indsendere i vort blad har hævdet at den• hele fremgangsmaate med partiavstemning er forkastelig, og at kvinderne maa organisere sig paa en anden maate.

Nu bør man itide bli klar over den sak. Vi har fremholdt at en sammenslutning av kvinder og mænd i en ny gruppe, et nyt socialt parti, ikke vilde føre til maalet, den metode kan vi si alt har været veiet og er fundet for let. Anderledes med et stort og om fattende kvindeparti. Vi har altid hævdet, at gaar det ikke at faa kvinderne ordentlig representeret gjennem partierne som de er, saa faar man vende tankerne mot dette, og at det er paa det kommunale omraade man isaafald bør begynde.

De som mener at tiden er kommet til nu at forkaste metoden fra 1910 her i Kristiania, ber vi «sige til itide og siden tie de stille«, saa der kan arbeides uforstyrret efter en fast plan.

Flere andre steder har man hat kvindepartier ved siden av de politiske partier og paa den maate faat enkelte kvinder sat ind i kommunestyrerne — at kvinderne nogensteds har samlet sig om et saadant kvindeparti uten i større mængder at sprede sine stemmer paa de andre partier, har vi ikke hørt. Men først naar saa skedde mener vi der vilde bli kraft i arbeidet efter en ny plan.

Ihvertfald er det kjendt nok at man i flere andre byer har langt bedre resultater at opvise end i hovedstaden.

Nu faar man gaa i lære hos dem som er kommet længst. Idethele vil det være frugtbart at studere resultaterne for hele landet, faa sat sig i forbindelse med hinanden og dra lærdomme av den erfaring man har vundet.

Bare av den statistik som foreligger fra 1910 kan vi lære adskillig. En kan f. ex. tydelig se hvor sterkt byerne er kommet i têten m. h. t. vor sak, og hvor litet vi har faat tak i landet. En maa lete baade længe og vel efter de herredstyrer hvor kvinder er med.

Det maa bli anderledes iaar.

Som en ser vrimler det av opgaver for vore organisationer og alle arbeidere for kvindernes sak.

Der er sagt og med rette, at hovedgrunden til at vi ingen kvindelig representant har i Stortinget maa søkes i valgordningen.

Ved de kommunale valg er ikke den iveien, derfor har vi ogsaa en del kvindelige kommunerepresentanter i landet at peke paa.

Men langtfra mange nok.

Altfor faa procent er det. Allikevel har der været fremgang.

Men ikke sterk nok.

Nu i 1913 maa kvindesakens venner ta kraftigere fat:

Dygtige kvinder i anselig antal i vore kommunestyrer. Det er prisopgaven som maa sættes til 1914.

De kvindelige postfunktionærer og Arbeidsdepartementet

Som man vet har vi hat postetaten at peke paa som et lysende exempel for andre, idet ordningen: samme arbeide samme løn, der har været praktiseret.

Man vil erindre at Arbeidsdepartementet ifjor søkte rokket ved dette sunde princip og foreslog et særregulativ for de kvindelige expeditører, hvorefter disse ikke skulde erholde det fjerde alderstillæg efter 12 aars sjeneste og ikke det femte, sisste og største alderstillæg efter 15 aars tjeneste. I den anledning sendte det norske postmandslag en skrivelse til gage- og pensionskomiteen med anmodning om at behandle mandlige og kvindelige expeditører likt — komiteen med Rinde i spissen sluttet sig imidlertid til indstillingen i sin helhet, uten at uttale sig om særregulativet.

Man vil erindre de kvindelige postfunktionærers andragende, Norske Kvinders Nationalraads, Norsk Kvindesaksforenings og flere organisationers henvendelse til Stortinget i sakens anledning, og at hele saken nyt lønningsregulativ blev utsat.

Nu har vi igjen Arbeidsdepartementets forslag til nyt lønningsregulativ. Deptet fastholder særregulativet.

Saa har alle vore andragender ikke hjulpet? Jo — det har hjulpet til at departementet nu gir en *uforbeholden* fremstilling av hvorledes det betragter arbeiderne inden etaten naar disse er kvinder, hvor nobelt de ordner saken forsørgere og ikke-forsørgere, i det hele — hvorledes deptet forholder sig til spørsmaalet om ret og uret naar det gjælder kvinder.

Vi hitsætter her ræsonnementet i al sin nakenhet, vi haaper det skal gjøre sin nytte paa denne maate og tar det saa frem til ny beskuelse med det første.

»I de offentlige og private forretningsgrene, hvor kvindelig personale er ansat i nogen større utstrækning, er det vistnok den almindelige regel, at kvindernes lønsregulativ er noget lavere end mændenes, selv om de utfører samme arbeide. Hos os kan som eksempel herpaa nævnes de kvindelige telegrafassistenter og folkeskolelærerinder. I Sverige, Danmark og Tyskland er der særregulativ for de kvindelige postfunktionærer.

Den almindelige betragtning som ligger til grund for dette forhold, er vistnok den, at en mandlig funktionær forutsættes som almindelig regel at være familieforsørger, og at samfundet derfor nødvendigvis maa sørge for at skaffe ham større løn end en tilsvarende kvindelig funktionær, der regelmæssig kun har sig selv at sørge for.

Den omstændighet at enkelte mandlige funktionærer ikke har nogen forsørgelsespligt, mens saadan undtagelsesvis kan paahvile kvindelige funktionærer, kan ikke berettige til nogen avvikelse fra den almindelige regel

Ved siden herav maa der ogsaa tages hensyn til, at kvinder som almindelig regel ikke er i besiddelse av den samme arbeidskraft og utholdenhet som mænd, og ikke hensigtsmæssig kan anvendes i tilfælde, hvor arbeidspresset er stort og falder legemlig tyngst. Herfor har man ogsaa i postvæsenet rik erfaring.

Det forekommer jevnlig, at en postmester energisk hævder, at han ikke kan bruke en dame i en ledig stilling. Følgen av like lønningsforhold inden ekspeditørgruppen for kvinder og mænd vil derfor utvilsomt bli mindre chancer for kvinder til i det hele at komme i betragtning ved ansættelser, hvor hensynet til økonomisk og bedst mulig utnyttelse av arbeidskræfterne til enhver tid maa haves for øie.

Merutgiften vilde i næste termin bli kr. 3.700.00, hvis kvinder sættes like med mænd, men merutgiften vil i senere terminer stige betydelig.

Man mener saaledes, at der er fuld grund til at bibeholde det foreslaaede særregulativ.«

Doktor Marie Kjølseth har efter indbydelse av Fr.stad frisindede kvindesaksforening holdt sit foredrag om *Hygiene for kvinder* i Fredrikstad arbeidersamfunds lokale. Der var over 1000 kvinder tilstede som fulgte foredragsholderens utmerkede fremstilling med spændt opmerksomhet.

Minerva *Norsk akademisk tidsskrift.* Redaktør Fredrik *Heber.* 1913 no. 1. —

Luk op kirkerne!

Nylændes redaktion.

Det var i anledning artiklen i nr. 3 med ovenstaaende titel jeg gjerne vilde si et par ord.

Menighetshusene — jeg tror det er 3 av dem — blev efter tilbud fra styrerne av kommunen indredet til bolig for husvilde. Her i Gamle Aker har der boet 6 familier. Vi har sløifet alt vort ungdomsarbeide og andet menighetsarbeide, ogsaa saadant som vedrører de fattige og som er knyttet til menighetshusene, for at de husvilde skulde faa plass. Om benyttelsen av dem, eller rettere: i hvilken utstrækning de har været benyttet, skal jeg ikke indlate mig her.

Saa var det kirkerne. Om den ting kan jeg ikke si andet end det har min fulde tilslutning, naar der, som De uttaler, bare „foregaar" noget der, og det ikke blir *utelukkende* som „varmestuer" de aapnes. Det er aldeles riktig, at det er en stor feil, at ikke kirkerne ogsaa paa den maate blir brukt, om De vil, som smaa centrer, til stilhetens, fredens og andagtens hvilepladse for befolkningen. Jo større kavet og jaget, desto mere trænger man det. Ogsaa her skulde kirken hævde sin plads i menneskenes liv. Som De kanske vet, har man i Trefoldighetskirken forsøkt med noget saadant som De nævner. I Gamle Akers kirke, der bortseet fra sin noget avsides beliggenhet ved sin stil er saa fortrinlig skikket til slikt, har jeg forsøkt noget lignende av og til. Ikke ved musik, men ved andre møter. Jeg har nemlig den opfatning, at man skal gjøre alt for igjen at opdrage folket til at kjende kirken som sit aandelige hjem, som et centrum.

Der er bare den ting som skaper vanskeligheten: *Omkostningerne.* Omkostningerne til opvarmning, lys, vakthold, til dem som skal yde lidt musik. Dersom der bare kunde gjøres noget for at faa *det* løst. Da skulde det nok gaa. I Amerikas største byer har man brukt at holde sine korte møter i kirker hver middagstime. Det maatte kunne gaa an at faa slikt ogsaa hos os, iallefald i de mere centralt liggende kirker.

Kjære redaktør — kan De ikke drive saken videre og se til at faa en løsning paa omkostningsspørsmaalet, saa tror jeg at kunne love bistand til at faa saken i gjænge.

5/2 13 *Eugène Hanssen.*

Thore Foss

Atter er en av de gamle, gjæve stortingsmænd vandret bort. Lagtingspræsident Thore Foss. — Kvindesakens forkjæmpere har i ham mistet en god støtte, en trofast ven. —

»Jeg mener det», sa Foss, under en av de lune passiarer, som jeg ofte havde med ham, »at Vor Herre selv har sat det skille mellem menneskene som maa være, men det er nedlagt i naturen, i hvert enkelt menneskes evne — hos kvinder som hos mænd. Vor Herre har aldrig gjort noget paa slump, saa det er nok meningen, enhver skal bruke det pund en har faat, og derfor kan jeg ikke synes det er riktig at stænge kvinderne ute fra de forskjellige sysler og embeder ved lovgivning.«

Han syntes der vederfores kvinderne stor uret, da de ikke fik adgang til presteembederne, for her mente han at kvinderne var særskilt skikket.

Jeg husker ogsaa, hvor forarget han var, da Miss Shaw blev negtet at tale i norsk kirke. »Det er en skam for den norske nation« sa Foss, og skyndte sig op i stortinget. Jeg vet han gjorde hvad han kunde dengang, for at hindre »skandalen«.

Da kvinderne fik statsborgerlig stemmeret, mødte jeg Foss, glad og bevæget. »Nu har jeg været med at gjennemføre 3 store reformer«, sa han, »Almindelig stemmeret, Unionens opløsning og nu Kvindestemmeretten — og det maa vel næsten være nok for mig,« la han vemodig til.

Men »nok« var det ikke, for Thore Foss var en fremskridtets mand, interesseret for alle de reformer, som kan gjøre det bedre og lettere for menneskene at leve. En jevn beskeden og bramfri mand, fin og nobel i al sin færd, han var et utpræget pligtmenneske med en sterk retfærdighetssans. Han var ikke av de tingmænd, som talte for galleriet, men naar han talte, blev det altid stille i tingets bænkerader, og de som stod længst borte, listet sig sagte nærmere, for at ikke noget ord skulde gaa tapt av den korte knappe tale, — man vilde gjerne høre, hvad den gamle prøvede repræsentant fra Mandalen mente om den sak, som forelaa til behandling.

Nu er han borte den staute bondemand med det kloke aapne blik, det trofaste vennesind — han eiet arbeidsglæden, begeistringen og de rene idealer.

Kristiania 10—2—1913 *Marie Høgh*

Robert Collett

I erindring fra en gammel elev

31—1—1913

Der staar et skjønt og mægtigt træ
paa en af Norges sletter.
Det er saa høit, at alle det maa se.
Dets rod er fæstet dybt i friheds friske jord,
der næret har saamange store jetter.
Om foden bre'r sig markens lyse blomsterflor.

Igjennem stammens vældige kanal
gaar rige livsens strømme.
De føres opad i hver aare smal,
helt til den munder i den underskjønne top,
der med sin blomstersne, i stjernedrømme,
sig vilde strække høit i æth'rens rige op.

Dog toppen knak i frostens kolde arm,
mens drømmen sig i gylden taage spredte,
og paa hvert blomsterblad faldt mangen taare varm.
Men snart med undren fik man nu at se,
ei bare top og stamme var den sterke jette,
at ogsaa grene bar det store træ.

Til disse strømmed stammens ædle saft,
og en af dem sig bredte som en krone.
De unge skud den næred af sin kraft.
Og just fordi den bredte sig i denne form,
den blev et ly i Nordens kolde zone,
hvor mange søgte hen i livets storm.

Et af dens mægtige og skjønne skud
er faldt idag til jord, af vintersneen tynget.
Paa denne gren, ja helt fra den sprang ud,
bag alt dens rige løvverk godt i skjul
en broget fugleskare har sig gynget,
saamangen gylden bille sad og sommerfugl.

Vi, som stod under grenen med dens hær
og hørte tusind friske toner klinge,
vi havde den alt mer og mere kjær.
Som trækfuglskaren, der tilbage kom
hvert foraar paa sin lette, spilte vinge,
vi ogsaa kom igjen, som til en helligdom.

Med vemod mindes vi, at dette hegn
for nordens rige dyreliv er borte.
Men mindes maa vi og, at just vor egn
ved grenens store omfang blev dets hjem,
saa naar vi ikke stænger for med svære porte,
vil kanske ogsaa mere række frem.

Du skjønne gren paa slegtens stolte træ,
vi bringer dig idag den sidste hyldest.
Det frø, som falder paa den hvide sne,
vi samle skal og saa i frugtbar jord,
i Norges friske jord, at dig sker fyldest.
Men tid vil gaa, før spiren kan bli' stor.

Hanna Resvoll-Holmsen

Vi omtalte i sisste hefte mindeutgaven Camilla Colletts samlede skrifter. De som ikke kan overkomme at skaffe sig den, anbefaler vi *Lilly Hebers* skrift Camilla Collett 1813—1913.

Omkring Camilla Colletts hundredaarsdag

Norske Kvinders Nationalraad mottok paa Camilla Collett dagen følgende telegram:

Dansk kvindesamfund sender sine hjerteligste hilsener til norske kvinder paa denne for hele norden saa betydningsfulde mærkedag.

Direkte til festen paa Grand kom 30 telegrammer. Vi hitsætter et fra Gøteborgs F. K. P. R. undertegnet Frigga Carlberg, Hildur Äijer.

»Fra de stummes leir« hon talade før oss,
»I de lange nätter« hon vakade — för oss,
»Mod strömmen« hon kämpade — för oss,
För kvinnor i mörker och nød —
Välsignelse öfver hennes minne.

Vi omtalte at Camilla Collett dagen blev feiret mange steder i landet. I Trondhjem synes den at ha hat en sjelden festlig glans. Der har de jo ogsaa *Thora Storm*, evig ung og sprudlende, som paa korteste varsel sætter ord til de gamle melodier, baade for og bak talerne, og bevæger sig like saa let bunden som ubunden.

Mel.: Hr. Peder kasted —

Det var engang — det er nu længe siden —
Og var du til, da var du ganske liden —
Da sat som fugl i buret
Den kvinde taus og stur;
Hun var som indemuret
Tiltrods for sin natur.
Med sin naal fik hun lov at pirke,
Med sin slev fik hun lov at virke, —
Naal og slev!

Og manden førte, ak! saa skjøn en tale:
Om »liljeduft« og »rosenflor i dale«.
Om »følsomme mimose«
Om »bly forglemmigei«,
Om »skjønne thea-rose
Paa livets blomstervei«:
»Kvinde! skjøn er du i det stille!
Kvinde! ak om du bare vilde
Blive min!«

Og kvinden sa med blikket bly mot jorden:
»Spør far og mor saa er den ting iorden!«
Og var det saa besluttet,
At gift de skulde bli,

Saa blev den hulde puttet
I ægteskapsetui.
Fagre ord om de skjønne blommer,
Ak, de svandt som vor korte sommer;
Ak de svandt!

Og skjønheten svandt og som dug for solen,
Og brudedragten blev til værkenskjolen,
Og matstræv, barnefødsel
Blev hendes tidsfordriv.
Og mandfolks ømme skjøtsel —
Se, det var hendes liv!
Hanna Winsnes blev hendes stjerne;
Plads til mer udi hendes hjerne
Tillod's ei!

Men jomfruburets, ægteskapets fængsel,
Det rustnet snart i hængelaas og hængsel,
Og ruterne de klirred
og murene de faldt.
Den kvinde spør forvirret:
«Gad vite, hvad det gjaldt?«
— Aa, det var blot Camilla Collett!
Buret rev hun og dræbte troldet.
Fordoms trold!

Mel.: Aa kjøre vatn —

De »amtmandsdøtre« av stramme baand
Hun løsned varsomt og stille.
Hun viste hvordan de haand i haand
Med manden kan det samme ville,
At ved hver handling for fælles sak
Bør *mand og kvinde* staa for og bak.
Virke de gjør
Om ei som før
Für küche, kinder und kirche.

Camilla Collett! I mindets glans
Dit navn i sekler vil skinne.
En takkens, mindets og haabets krans
Vi her iaften dig binde.
Din kamp »mot strømmen« du længe stred.
Vor sak vandt frem ved din kjærlighet,
For vunden seir
»De stummes leir«
Dig priser nu i sang og tale.

Th. St.

Jessie Ackermann

Efter at ha opholdt sig en tid i Finland, og saa paanyt nogen dage i Sverige, kom Miss Jessie Ackermann til Norge lørdag 8 febr. aften og har nu været Norske Kvinders Nationalraads gjæst i Kristiania en ukes tid. Hun har under sit besøk talt hver eneste kveld. Fredag morgen 14 februar reiste hun og efterlot sig mange venner, som av hjertet ønsker hende velkommen tilbake.

Søndag 10. talte hun ved Goodtemplarungdommens fest i Møllergaten 20. Da der var meget paa programmet, og man brukte tolk, maatte hun her fatte sig i korthet. Men det var langt nok til at hun kom i venskapelig rapport med ungdommen. Det var jo ogsaa en kvindernes fest, saa hun fik anledning til at tale om det emne som ligger hendes hjerte nærmest — kvindernes kaar. Her, som overalt hvor hun talte, la hun de unge norske kvinder paa hjerte, hvor stort ansvar der hvilte paa dem, og hvor det gjaldt for dem at bruke de rettigheter godt som de hadde faat ved de ældres arbeide. Fra mange land speidet man for at se hvad exempel den unge slegt i Norge vilde gi. Et begeistret 3 gange 3 hurra var det svar hun fik fra deltagerne i den utmerket arrangerte og vellykkede fest.

Næste aften N. K. N.s festlige sammenkomst for sin gjæst i Studentersamfundets selskapsværelser.

Formanden frk. Krog presenterte her Miss. Ackermann paa en adskillig grundigere maate end ved de andre møter. Der hadde, sa hun, været tvil om hvilken verdensdel vor gjæst hørte hjemme i: Europa, Australien, Amerika. Nu kunde berettes at hendes familie paa fædrene side var tysk, men paa mødrene side var hun saa ægte amerikaner som mulig, idet hun nedstammet fra *the Pilgrim Fathers* (— and mothers) paa Ny-Englands klassiske grund. Og hun var født i selveste Boston (*the* city you know!)

Saa talte og fortalte Jessie Ackermann uhindret av tolk og papir.

Gav skildringer fra det internationale kvinderaads tilsluttede led i andre land. De argentinske kvinder hadde faat en sterk stilling ved sin organisation og fik sig bevilget av statens penge for at utføre nyttig arbeide. Det skyldtes mest kvinderne at voldgift og fredsforhandlinger kom istand mellem Argentina og Chile. Veltalende skildret hun den skjønne ceremoni høit oppe paa de mægtige grænsefjeld, da freden var kommet istand, og det store Kristusmonument reist. Generalerne fra begge sider kom med sverd i haand og kastet dem i en dynge. Og de blev smeltet til en plog. — Saa gik det til Indien hvor kvinderne, en uendelig mængde kvinder, lever sit liv i fangenskap i Zenanaerne. Hun gav muntre skildringer om sit sammentræf med dem, og naar hun fortalte om reiserne i Indien og landets natur kom der poetisk glans over skildringen.

Flere av festens deltagere blev senere presenteret for Miss Ackermann. Det var med vilje arrangert saa, at man skulde faa tid til at tale med hinanden. Det har nemlig været en anke mot flere av vore foreningers fester at der foregaar for meget, en jages fra det ene til det andet, mens en længes efter at faa sætte sig ned og tale et øieblik med dem en helst vil træffe. Litt musik og sang var underholdningen indskrænket til her. Fru Nikitits Jørgensen foredrog smukt en del tyske sange — akkompagneret av frk. Helene Knudsen, som ogsaa aapnet festen med et musiknummer. Ved desserten holdt fru Kjelsberg og fru Bie korte taler, begge for hædersgjæsten. Stor lykke gjorde et telegram som kom fra Anne Kures hotel Voxenkollen med mange underskrifter. Først blandt dem stod *Randi Blehr* og sisst *Anne Kure*, imellem dem navnene paa flere danske og norske kvindesaksvenner.

Naturligvis manglet ikke »Ja vi elsker« og hurraer ved denne fest heller; men i det hele var den mer enkel end vanlig — at dette vakte stor tilfredshet blandt deltagerne, har vi faat mange vidnesbyrd om, saa vi anbefaler metoden. —

Tirsdag talte Miss Ackermann i Kvindelige studenters klub, onsdag i Hvitebaandshjemmet for ugifte mødre, efter at hun samme dag under Olafia Jøhansdotters ledelse hadde set paa kvinders redningsarbeide for ulykkelige rundt omkring i Kristiania.

Overalt har hendes ord vakt stor interesse og sympati. Men det var paa N. K. N.'s møte torsdag aften (Universitetet, auditorium 4) hvor hun fortalte om elendigheten i Londons fattigkvarterer*), at man fik det sterkeste indtryk av hendes personlighet og lærte at forstaa for en sjelden foredrags-

*) How I earned my living in the Slums of London.

holder hun er. Det store publikum som hadde samlet sig var dypt grepet av hendes skildringer. De livligste partier, hvor hun fremstillet sig selv i komiske situationer, lyste op indimellem, men hvad der blev igjen i sindet var de dype, mørkt farvede undertoner, og allikevel samtidig en styrkende følelse av at en ny tid var i anmarsch. — Det norske folk, sa hun, maatte nu kunne løse store opgaver ved kvindernes hjælp.

Der var indbydelse til Miss Ackermann fra Drammens kvinderaad om at tale i deres by. Likeledes fra den anglo-amerikanske klub i Bergen. Men hun kunde ikke motta dem. Hun hastet tilbake, først til Kjøbenhavn, hvor mange venter hende, og derpaa til London, hvor hun skal arbeide paa sin bok.

Kristiania Kvinderaad

Før jul holdt fru doktor Dagny Bang, som tidligere meddelt, foredrag over de veneriske sykdomme for overfyldt hus i Universitetets gamle festsal. Onsdag 29 januar gjentok hun, eller rettere holdt et nyt foredrag over samme emne i den store sal i Folkets hus. Vi havde reklameret meget paa forhaand: 10 store annoncer i forskjellige aviser og desuten opslag flere steder bl. a. paa fabrikker, saa netop det publikum vi ønsket, nemlig *ungdommen* var mødt frem. Der var overfyldt hus ca. 800 kvinder. Over halvdelen maatte desværre staa, og de stod saa tæt, at foredragsholderen maatte gaa en bakvei for at komme til katedret. Da doktor Bang havde talt en time spurgte hun, om hun skulde slutte; men det var endnu flere ting hun gjerne vilde sige. Alle ropte: bliv ved, og hun talte over 7 kvarter. Flere av tilhørerne havde været der 3 timer, da en hel del var kommet kl. 7 Da jeg dagen efter kom til min fabrik, sagde en av arbeiderskerne til mig. »Den doktor Bang er et velsignet menneske, hun gjorde stor nytte ved sit foredrag.«

Som 3die led i de oplysende foredrag Kristiania Kvinderaad har faaet istand vil direktør Vogt paa Gaustad asyl holde foredrag paa Universitetet over »Arv og Livskaar som aarsak til sindslidelser.«

Fredag 28 februar holder Kristiania Kvinderaad sin aarsfest i Universitetsgaten 20. Da er det meningen representanterne for de forskjellige foreninger skal fortælle om sin forenings program og arbeide. Efterpaa blir der selskapelig samvær med musik og sang.

Johanne Horn
Formand i Kristiania Kvinderaad.

Efterat ovenstaaende er tilsendt os har Kristiania kvinderaad faat en ny fagforening indmeldt, nemlig den nydannede *Underordnede frisørdamers forening.* Det blev meldt paa Ackermannfesten og blev hilset med stor glæde. Red.

Fra andre land

Fra England

Kvindernes seir

Vi har tidligere gjentagende git oplysninger om de tre forslag om kvindestemmeret som skulde føies til mandsstemmeretsbillen og komme frem til behandling i Underhuset 24—27 januar, og Nylænde saavel som dagbladene har meldt, at der ikke blev noget av det; kvinderne blev paa nyt narret.

Presidenten erklæret nemlig ved møtets begyndelse at det ikke var i sin orden at behandle tillægsforslagene sammen med det oprindelige, der maatte nye forslag forelægges. Resultatet blev at hele forslaget blev tat tilbake av regjeringen. I den debat som fulgte, om den formelle side av saken, fik regjeringen høre de skarpeste uttalelser fra oppositionen og arbeiderpartiets talsmænd. For os synes formaliteterne i det engelske parlamentariske liv ofte forunderlige, men denne gang har det ogsaa i England vakt den største opsigt at slikt kan gaa for sig. At regjeringen ikke kjender maskineriets indretning bedre, at præsidenten ikke ymter et ord om det under de mange maaneders forberedelser m. m. m. — Mr. Asquith gir nu anvisning paa at privat forslag om kvindestemmeret kan fremsættes. Men det vet alle, at det ikke nytter i England. Hadde det kunde gaat gjennem alle instancer med privatforslag — saa hadde engelske kvinder for længe siden hat politisk stemmeret. Der er nemlig i virkeligheten stor majoritet for det i Underhuset.

Under denne sakernes stilling blir følgende artikel av den største interesse.

Red.

Det som ved første syn saa ut som et stort nederlag har vist sig at være det første skridt mot en stor og varig seir.

Der er ingen tvil om at regjeringen vilde at vi *ikke* skulde vinde noget ved deres længe lovede stemmeretsforslag, og skjønt det synes usandsynlig at de virkelig selv har lagt planen til den fiasko vi netop har været vidne til, saa kan der neppe være tvil om, at der var en forstaaelse blandt

visse medlemmer av regjeringen om at Sir Edward Grey's stemmeretsforslag (det om utvidet mandsstemmeret) skulde gaa igjennem, og at de tre tillæg skulde forkastes. Der kan under den nuværende regjering ikke være tale om en ting som »fri avstemning», alle løfter i den retning blir git med fuld bevissthet om at de ikke vil holdes.

Imidlertid har regjeringen nu lidt et nederlag som gjør den latterlig i folkets øine, den har tapt saa meget i *anseelse* at de ikke kan haape at komme sig op igjen. Tænke sig en parlamentsminister som er mere uvidende om parlamentarisk arbeidsordning end en stemmeretsløs kvinde! For det er en kjendsgjerning at Mr. *Asquith* blev advaret av Mrs. *Fawcett*, som paa forhaand sa ham hvorledes det vilde gaa, men han svarte at han hadde undersøkt saken, og at der ingen fare var for at noget slikt kunde hænde. Vi faar vise ham den retfærdighet at gaa ut fra, at han var i god tro, endskjønt det tydelig fremgaar av reglementet at han hadde uret, og denne bok om parlamentets arbeidsordning er i hvert medlems eie. Ihvertfald maa vi tro at Mr. Asquith hadde tat hele saken anderledes, hadde han kunnet forutse at han maatte ta tilbake sit eget forslag om almindelig mandsstemmeret.

Dette forslag vilde, hvis det var gaat igjennem, ha git stemmeret til mer end to millioner flere mænd, — mænd som aldrig har brydd sig om stemmeret og aldrig har bedt om det — en kjendsgjerning som er blit tydelig demonstreret ved at *ikke en* eneste røst har hævet sig for at beklage disse mænds tap ved at forslaget blev tat tilbake, og saavidt jeg vet ikke en eneste avis har omtalt det, uten ved at peke paa det som et tegn paa publikums likegyldighet likeoverfor den sak. Slik gaar det, naar en vil gi stemmeret til dem som aldrig har ønsket den, mens man negter kvinderne alle politiske rettigheter — efter at de i stadig økende antal har arbeidet for det siden aar 1867!

Nederlaget for dette regjeringens mandsstemmeretsforslag blir det første skridt henimot en stor og varig seir for os.

Regjeringen kan, og antagelig vil den, fremkomme med og faa igjennem forslag om ophævelse av retten til at avgi flere stemmer*) men ikke vil den mere gjøre noget forsøk paa at fremkomme med forslag om stemmeret for alle mænd, uten at de er i følge med forslag som idetmindste gir retten til *endel* kvinder.

Og i en anden retning har vi alt en seir ihænde. Tidligere, like til for faa aar tilbake, blev kvindestemmeretten behandlet spøkefuldt i Underhuset, nu er det blit dagens store spørsmaal, et spørsmaal som bevirker

*) Eiendomsbesiddere kan nu representere flere kredse, likesaa kan universitetsstillinger gi flere stemmer.

uenighet i regjeringen og truer med at opløse det liberale parti, et spørsmaal, som, indtil det er avgjort, paa det alvorligste vil lægge sig iveien for andre spørsmaals løsning.

Imidlertid staar *alle* kvindestemmeretsforkjæmpere, enten de hører til *militant* eller ikke-*militant* retningen — helt enige om at vise tilbake ministerchefens tilbud om at ta under behandling et privat forslag i april — de erklærer alle som én at alene et regjeringsforslag vil tilfredsstille dem. Veien er nu klar — la Mr. *Asquith* trække sig tilbake og Sir Edward *Grey* bli ministerchef, da vil alle vanskeligheter forsvinde. I mangel av dette maa vi gjøre alt hvad vi formaar for at bli kvit den nuværende regjering, i haap om at Unionisterne med *Bonar Law* som sin leder (en erklæret kvindestemmeretsmand) vil faa igjennem et moderat forslag om stemmeret for kvinder som representerer sin husstand.

Det skulde ikke synes saa vanskelig at faa fjernet den nuværende regjering, den har en meget knepen majoritet, og arbeiderpartiet er paa vor side. — Vi faar nu se hvad fremtiden vil bringe os.

N. U. W. S. S. raadsmøte skal avholdes 27 i denne maaned, der vil den største hær av kvindestemmeretsforkjæmperne (det konstitutionelle ikke-militante parti) ordne sin plan.

Hermione Ramsden

Ellen Brewster

Kapitel V

(Forts. fra no. 3 1913.)

»Hvor kan det været blit av barnet,« sa den første piken. »Der er en mængde fra fabrikken ute og leter idag, er der ikke?»

»Femti« svarte den første mand.

»Dere tre var jo ute hele dagen igaar. Var det ikke saa?«

«Jo, Jim og Carl og jeg var ute til over midnat.«

Ja jeg undres om den stakkars lille ungen er i live? Ser ikke ut til hun skulde være det — men —«

»Se der, se der» ropte den ældste av pikerne, »Der — se der!«

Saa begyndte hun at danse, og le og graate, hun lænet sig langt over bænken og vinket vildt ut av vinduet med sine magre hænder. »Se der, se der« vedblev hun at rope. Saa vendte hun sig og for ut av døren med de andre pikerne og tilskjærerrummets halve personale efter sig.

»Saa min sandten har hun fundet barnet!» sa den tynde manden. Han vedblev at arbeide, de mørke senede hænderne fløi bortover læderet, men

taarerne randt nedover kinderne. Efterhvert tømte hele Lloydsfabrikken sig ut i gaten og samlet sig om Eva Loud og Ellen, som var sprunget avsted uten at se sig om og støtt like paa sin tante. Jim Tenny var den første som sluttet sig til.

Eva holdt barnet fast omslynget. Og Ellen var altfor skræmt til at graate, hun drog bare lange suk og gjemte sig ved Evas barm. Strax hun fik øie paa barnet hadde hun tat hende op til sig, nu krystet hun hende vildt ind til sig og saa paa dem alle, som om hun trodde de vilde røve barnet.

Selv da et høit hurra steg op fra mængden, og et til kom som ekko fra fabrikken, fulgt av vifting av nakne, læderfarvede armer og hænder, selv da forlot ikke uttrykket av fortvilet trods hendes ansigt, hvor man hadde ventet straalende glæde — ikke før hun saa Jim Tenny's ansigt arbeide for at holde tilbake utbrud av bevægelse og møtte hans blik, som fortalte saa tydelig om gamle tiders kameratskap. Da smeltet al hendes stolthet og al is om hendes tapre hjerte, og hun hulket frem saa alle hørte det.

»Aa Jim! Aa Jim, jeg mistet Dig, og saa trodde jeg, jeg hadde mistet hende ogsaa. Aa Jim!«

Saa kom der et kor av graat, for Evas aapne utbrud hadde vakt medfølelse i alle de tilstedeværende kvinders hjerter. Men mændene tok igjen fat med hurraer for at skjule en vis ridderlig følelse av skam, som kom over dem ved synet av pikens sorg, — og fra fabrikken svartes med hurraer. Men saa hørtes en anden lyd, det var Lloyds store damppipe som stemte op, piperne fra alle nabofabriker svarte, folk yret ut fra husene, og vinduerne var fyldt med ivrige ansigter. Jim Tenny grep Evas arm og holdt den fast som i en skruestikke. »Kom denne vei« sa han fort — »denne vei Eva.»

«Aa Jim! aa Jim!« hulket Eva igjen, men hun fulgte ham med lille Ellens gyldne haar flommende over hendes skuldre.

»Hun har fundet hende! hun har fundet hende!« ropte alle folk.

Saa viftet de læderfarvede hænder paanyt, hurraerne steg tilveirs og damppiperne skingret.

Jim Tenny holdt haanden om Evas arm og brøt vei gjennem mængden.

»Hvorhen gaar Du, Jim?« spurgte den vakre piken, men han gik barsk forbi hende og syntes ikke at høre. Evas ansigt var helt ophovnet og fortrukket av graat, men hun tænkte ikke paa at skjule det. Hun var fuld av den dype sorgs og glædes hellige oprigtighet uten skamfølelse. »La mig se hende; la mig se hende. Aa stakkars lille ting, se paa hende. Hvor har du været kjæreste? Er du ikke sulten. Aa Nellie jeg vet hun er

sulten. Hun ser saa tynd ut. Løp over til bakeren og kjøp nogen kavringer — fort! Fryser Du? Gi hende denne jakken. Aa se paa hende Kate, bare se paa hende! Har de slaat Dig kjære? Har nogen slaat Dig? Har nogen slaat Dig saa skal han hænges! Aa den deilige ungen! Se paa hende Lizzy!«

Men Jim Tenny skjøv folk tilside, med munden fast sammenklemt, med de stærke øiebryn sammentrukket, med haandens faste grep om Evas arm banet han vei gjennem mængden, indtil han kom til Clarkson's stalddør, som laa bakenfor Lloyd's, hvor han hadde sin hest og gig staaende — for han bodde temmelig langt fra sit arbeide og kjørte ind hver morgen. Han pekte paa en stol som var sat op mot væggen, en kjører hadde brukt den under en morgenrøk, efter hesten var foret og vandet, men hadde forlatt den for at være med i den jublende mængde. »Sit ned der,« sa Jim til Eva. Saa ropte han til en mand som kom ut fra kontoret og stod og stirret paa dem. »Hjælp mig fort med hesten« sa han.

Manden stirret endnu skarpere og med økende indignation. Det var en statelig middelaldrende herre, den ældste chef i vognfirmaet, som sjelden i den senere tid rørte sine egne hester, og som hadde en søn ved Harvard. »Hva er paa færde? Hva er dette for en job? Hva mener De, er der nogen syk?«

»Hjelp mig at faa hesten for giggen!« ropte Jim Tenny. »Barnet er fundet, og nu skal jeg faa det hjem til forældrene.«

»Vet de det ikke endnu?»

»Nei«, sa Jim og tok fat i hesten.«

Da tok Mr. Clarkson sæletøiet og la paa hesten, mens Jim trak ut giggen. Da Mr. Clarkson hadde hjulpet Eva og Ellen op, klappet han barnet paa hodet »Gud velsigne Dig« — sa han og stanset braatt, for stemmen brast.

Hesten var utaalmodig og vilde avsted. Jim svang sig op ved siden av Eva, og de for ut med fart. Mængden skilte sig for at gi dem plass, og der fulgte hurra paa hurra. Damppiperne fløitet, og saa begyndte alle byens klokker at ringe. Det var signalet til alle dem som var ute og ledte, at barnet var fundet. Jim og Eva og Ellen drog som i triumftog nedover gaten. Mængden for efter dem med hurraer og glade rop; døre og vinduer sloges op, og inde i alle gaardene stod fuldt av folk. Jim kjørte saa fort han kunde og trak øienbrynene barsk sammen for at skjule sin bevægelse og ømhet. Eva sat ved siden av ham og graat med den voldsomste aapenhjertighet ut sin sorg og glæde og undren, mens Ellens gyldne haar flommet over skuldrene. (Forts.)

FORMAMINT
TABLETTER
er efter udtalelser fra over 10.000 læger et effektivt beskyttelsesmiddel mod smitte af de gjennem mund og svælg indtrængende bakterier og tillige et overordentlig virksomt desinfektionsmiddel ved mund- og halssygdomme. (Angina, hæshed, katar, m. m., skarlagensangina, difteri, influenza, tuberkulose, meningitis m.v.)
Formamint
har stærke bactericide (bakteriedræbende) egenskaber, fjerner slet smag og ubehagelig lugt, renser mundhule og svælg, og er derfor et fortræffelig middel for pleie af mund og stemmeorganer og uundværlig for barn, som har vanskelig for at gurgle sig.
Formamint har en behagelig smag
og er absolut uskadelig.
Formamint sælges paa alle apothek i originalglas à 50 tabletter.
Illustrerede brochurer tilsendes gratis og franco fra:
Generalagenturet for Sanatogen.
Afdeling: Formamint.
Grændsen 17. Kristiania.
Mod erstatningspræparater advares!

De døves idrætslotteri

Sommeren 1912 deltok de norske døve idrætsmænd i det nordiske idrætsstevne i Stockholm og hævdet paany sin overlegenhet inden de 4 lande ved at vinde 6 av de 10 opstillede førstepræmier. Ved samme anledning blev et nordisk idrætsforbund for døve dannet.

Næste nordiske stevne er nu bestemt avholdt i Norge 1914, men „Norsk landsforbund i turn og idræt for døve", der skal arrangere stevnet, har intet statsbidrag eller bidrag utenfra.

Forbundets ledende mænd vil nu sammen med undertegnede*) forsøke at faa de nødvendige midler saavel til stevnet 1914 som til dækkelse av et underskud paa Kjøbenhavnerturneen 1910 ved at sætte igang et idrætslotteri isommer.

Lotteriets kontor er i Observatoriegate 11 II Kr.a.

Samtidig med den andetsteds i bladet omtalte *Goodtemplarordens ungdomsfest*, ledet av kvinder, utkom et kvindernes nummer av dens blad. Det er festlig og rikt illustreret og indeholder flere artikler av megen interesse.

10 aarsberetning fra *Det hvide Baands Hjem*, Pleiehjem for ugifte mødre og spædbarn. 1 oktober 1911—30 september 1912, 10 aars oversigt.

Den internationella Kvinliga Rösträtttsalliansens (I. W. S. A.) *Sjätte Kongressen i Stockholm* 12—17 juni 1911. Strängnäs 1912. Westerlundska boktrykkeriet.

Ovenstaaende er en beretning om kvindestemmeretskongressens forhandlinger i Stockholm 1910. Oversættelsen til svensk et besørget av Landsforeningen for kvinders stemmeret (L. K. P. R.) som mener den med sine orienterende oversigter over kvindestemmeretsbevægelsen i alle land, maa være særlig velkommen nu før Budapestkongressen. Boken kan erholdes fra stemmerettskontoret Stockholm Lästmakaregatan 6 og koster bare 50 øre.

Läkaren, sjukgymnasten (massøren) *och den lidande mänskligheten.* av major *Rolf Schenström* gymnastikdirektør Kristiania. Särtryck ur tidskriften »Hälsovännen,« 1912. Stockholm.

---

*) Nærmere næste hefte.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 1. mars 1913. | No. 5.

Aapent brev

til

fru Ragna Nielsen

Kjære fru Nielsen.

De husker vist jeg sa, da vi talte sammen efter Deres foredrag i Kvindestemmeretsforeningens klub, Camilla Collettdagen, at hadde der været diskussion, vilde jeg opponeret mot Deres uttalelser ang. et par punkter. De beklaget at der ikke var anledning for mig til at komme frem med min kritik, som De svært gjerne vilde hørt. Da der var forbud mot referat, opgav jeg ogsaa at komme frem med mine indvendinger i pressen.

Senere fandt jeg imidlertid allikevel et kort referat av Deres foredrag i et av dagbladene. Jeg har nu faat vite at dette var godkjendt av Dem.

Da det antyder Deres uttalelser i det vigtigste punkt jeg ønsket at angripe, blir det godt skikket som grundlag for den diskussion vi gik glip av paa festdagen, jeg anfører det derfor her:

„Fru *Nielsen* gav en kort skildring av kvindernes fattige liv

den gang de voxte op uten undervisning, uten anledning til aandelig utvikling. Der var faa som forstod; alle tok kvindernes lod som noget naturgivet. Ikke engang Henrik Wergeland, som ellers hadde medlidenhet med alle undertrykte, fandt at „Qvindedyret", hvem han anviste plads „mellem manden og dyret", hadde krav paa andet end at ha den glæde at opofre sig. Men Henrik Wergelands søster forstod. Hun hadde ogsaa faat alle betingelser for at begynde kampen. Fru Nielsen gjennemgik hendes forfatterskap fra „Strikketøisbetragtninger" i „Den Constitutionelle" og viste, hvorledes hendes syn altid blev klarere, fordringerne større og bestemtere formuleret. Men Camilla Collett var bange for de ydre reformer. Hvad hun fremfor alt vilde var, at den kvindelige følelse skulde respekteres, saa forældre ikke mere tvang sine døtre ind i fornuftegteskaper, en mand ikke tiltvang sig egteskap med en ung pike som ikke elsket ham.

Fru Nielsen sluttet med en henvendelse til de tilstedeværende damer om altid at bevare Camilla Collett i kjærlig, ærbødig og taknemlig erindring."

Det er Deres uttalelser om Henrik Wergeland og hans kvindeopfatning som jeg, vil komme med indsigelse mot.

Det vilde være ilde synes jeg, om Deres her uttalte meninger om vor store digter og idéfører skulde brede sig. Og allersterkest motsigelse vilde det fundet hos hende hvis minde vi hædret den dag.

Camilla Collett sier om Henrik Wergeland:

„Ja Digter var han; har han ikke bevist det ved Andet, så har han det ved den Måde, han anskuede kvinden på. Det ved jeg, at han med Liv og Sjel vilde lånt vor Sag Ord, havde den blot havt et Navn, en Lyd for sine Krav dengang. I hans store Fremtidssyner stod hun ligeberettiget med Manden, med gamle, svundne Epokers Begeistring og ridderlige Hyldning, løftet og båret endog høiere end ham selv . . . . Ak, min Broder, vi forlange ikke såmeget!"

Nu vil De kanske si at Camilla Collett ikke kjendte sin brors liv saa godt som efterverdenen gjør det. Og det er høist sandsynlig at søsteren — skjønt hun skildrer levende nok den uro og angst han, trods sin straalende elskværdighet, kunde vække i hjemmet — ikke kjendte alle sider av hans første ungdomsliv i Kristiania saa godt som vi. Kanske vil De ogsaa si at hun ikke kjendte Henrik Wergelands forfatterskap grundig nok. Og det er sandt at Camilla Collett instinktmæssig vek tilbake for det kaotiske og ufærdige i for-

*) Mod Strømmen, Anden Række. Til Henriksmindet.

men i mangt av hvad han skrev, og derved tapte meget til bedømmelse av hans digtnings indhold. Men allikevel — rent sjælelig forstod hun ham visselig som faa.

Det vet jeg at jeg gjennem hende har faat en sandere forstaaelse av hans væsen, hans personlighet end nogen literaturhistoriker har kunnet gi mig — likesom jeg gjennem Deres mor har faat en forklaring, som ingen bøker har kunnet gi mig, over den merkelige indflydelse Welhaven øvet i sin samtid, og mest over kvinderne.

Forøvrig, — hvad den maate han anskuet kvinden paa angaar saa synes jeg Wergelands egen digtning maa tale sterkt nok for alle imot Deres opfatning.

I Vesle-Brunens »Tale til Menneskeligheden i Menneskeheden« brukes uttrykket: mellemled imellem mænd og dyr — men det er da ikke Wergelands mening som derved uttales. I »Skabelsen, Mennesket og Messias« finder vi frygtelige ord om kvindedyret men det er netop for at betegne hvorledes det vilde været, hvis ikke *Ohebiel*, den guddommelige kvindelige aand bodde i hende. I dette sit digterverk har Henrik Wergeland git kvinden den høieste plass han visste at finde for mennesket.

Og i overensstemmelse med dette er hans Stella-digtning.

Stellas digter skulde ha en lav opfatning av kvinden!

Henrik Wergeland var ikke kvindesakstalsmand — nei. Han levet for kort, han hadde for meget nyrydningsarbeide at gjøre. Han fik ikke tid til at føre sit syn over fra »kvinden« til kvinderne. Men det maa vi vel være enige om, at uten hans gjerning i folket var ikke vi norske kvinder kommet frem til den plass vi har idag.

Og hadde ikke døden revet ham bort saa fort efter lutringens aar i kamp og arbeide — saa var han vist blit vor talsmand, for han hadde alle elementer i sig til at bli det.

De vil kanske som indvending bruke citatet:

Kvinden har alt i Støvet for Manden
sit Offer begyndt,
som ei hun ender
før Jordens alle
Vugger sammen til Grave falde.

De og jeg arbeider jo paa at faa ofret endt før den tid — her paa denne vor klode. Men et andet sted i samme digt skildres den lykkelige tid paa jorden

»hvor Begge tørste
kun efter i Offer at være den første«

At han ogsaa vil begge (mand og kvinde) skal dele friheten — gir hans digtning mange vidnesbyrd om. Om det henlægges til en høiere verden, saa faar vi huske at for ingen gaar farten mellem himmel og jord saa let som for Henrik Wergeland.

Deres
Gina Krog.

I Regjeringens erklæring

avgit i Stortinget, er det antagelig de sociale saker som interesserer vore læsere mest. Vi anfører følgende i sammenhæng:

Spørsmaalet om indførelse av uførheds- og alderstrygd for det norske folk vil bli optaget til endelig behandling. Lovene om ulykkes- og sygeforsikring vil komme under revision, hvorunder ogsaa spørgsmaalet om forbedring af den nugjeldende ulykkesforsikring for fiskere samt om moderskabsforsikring vil blive behandlet. Der vil blive bragt i forslag forandringer i fabriktilsynsloven. bl. a. sigtende paa en videre beskyttelse for barnearbeide og natte-arbeide samt lovfæstelse av en maximal arbeidsdag i industrielle bedrifter, ligesom lovreglerne om arbeidsforholdene paa norske fartøier, samt spørgsmaalet om regulering af hjemmearbeide vil bli taget under behandling. Proposition til lov om forsorg for børn, fødte utenfor egteskap, og om forældre og egtebørn vil blive fremsat. Arbeiderbruk- og boligbanklöven vil blive taget under revision, sigtende paa yderligere fremme av lovens sociale øiemed. Der vil endvidere blive fremsat forslag til lov om arbeidstvister, om bestillingsmænds ansættelse og avskedigelse, samt om revision af den militære retspleie og formandskabslovgivningen.

Her er meget godt, og meget som vil kræve en senere utredning.

Foreløbig fæster vi opmerksomheten ved at beskyttelse mot natarbeide staar der uten som vanlig at henføres til kvinder alene. Det maa bety at man vil handle retfærdig mot mænd som mot kvinder. — Det er ogsaa helt i overensstemmelse med venstres program. Som bekjendt forkastet man paa venstres landsmøte det saalydende forslag: »Fabriktilsynsloven gjøres fuldt tidsmæssig, særlig med hensyn paa vern mot misbruk av kvinders og barns arbeide i fabrikdrift, haandverk og hjemmeindustri,« og vedtok følgende ordlyd: «Fabriktilsynsloven gjøres fuldt tidsmæssig, særlig med hensyn paa vern mot misbruk af arbeidskraften i fabrikdrift, haandverk og hjemmeindustri«. Tydeligere kan ikke uttales at disse reformer ogsaa skal gjælde for mandlige arbeidere.

Det vilde ogsaa været absurd om kvinder og mænd, som snart faar samme borgerrettigheter og plikter, nu da der ogsaa bebudes normalarbeidsdag, skulde skille lag paa et enkelt punkt. Ilde vilde det været om voxne norske kvinder skulde puttes i en indhegning, drives ut av det besst lønnede arbeide og miste sit erhverv, bare for nogen importerte teoriers skyld, som slet ikke passer i vort land.

En voxende bevægelse

Der er en voxende bevægelse blandt kvinderne, som det er glædeligere end sies kan at berette om.

Kvinder av forskjellige lag søker frem til hinanden for at hjælpe, støtte, lære av hverandre. —

Vi har hørt om hvor der er tilstrømning til vore kvindelige lægers foredrag om hygiene. Et andet stort moment er de nystiftede klubber. Vi fik os først velvillig overlatt notisen om en klub, Vestendklubben. Ifølge med den vilde vi gjerne faa presenteret en anden: Kameratklubben. Vi henvendte os til formanden for» Kvindelige studenters sociale arbeide« som paa korteste varsel sendte os sin skildring.

Red.

Vestend-klubben 1913

Denne klub har til formaal at bringe litt skjønhet og glæde til dem som arbeider sig sløve i fabrikker, og vil derfor hver maaned i vinterhalvaaret gi en aftenunderholdning, hvor fabrikarbeidere mot en avgift av 10 øre kan faa høre god musik, oplæsning, sang og et kort foredrag med eller uten lysbilleder.

Klubbens medlemmer betaler i aarlig kontingent kr. 2. — Man henvende sig til styret: Maria Hubrecht formand,*) Dagny Tischendorf, Sofie Riegel, Fru Bade, Fru J. Bergh, Frk. Bødtker, Frk. Hagerup.

Næste aftenunderholdning er bestemt til 12. marts kl. 8 og avholdes i Sagenes arbeidersamfunds store sal, Arendalsgaten 3**) Frk. Tischendorf holder foredrag. *Interesserte indbydes.*

Kameratklubben

Paa opfordring fra „Nylændes“ redaktør skal jeg faa lov til med nogle faa linjer at tegne hoved- trækkene i den sociale virksomhet, vi kvindelige studenter nu i 1/2 aar har drevet blandt kvindelige fabrikarbeidere paa Grünerløkken.

Ideen til dette arbeide kom utenfra gjennem den svenske frk. cand. philol. Wikander, som ifjor vaar kom her og fortalte om

*] Hansteensgate 2 IV, tlf. 18934.

**] Sagene-trikken.

lignende arbeider i Sverige, og blev av de norske studenter grepet med begjærlighet.

Vor onde samvittighet — ti skal vi være ærlige, saa er det den og intet andet, som stikker hodet frem, naar „overklassen“, som den ofte kaldes, ɔ: de mennesker, som er fødte paa livets lysside, nu ikke længer er istand til at lukke øinene for nøden og sitte stille uten at røre en finger for at avhjælpe den — og følelsen av vor pligt til her i egenskap av studenter at gaa foran og bryte vei, bragte os til straks at ta fat.

Det faldt da ganske naturlig, at *vor* opgave maatte bli den at søke at naa *de unge piker* blandt arbeiderne, at lære at kjende og forstaa dem og deres livsvilkaar.

Begyndelsen var meget enkel. Efter at ca. 60 kvindelige studenter hadde meldt sig til arbeidet, traadte ifjor vaar en komite paa 6 medlemmer sammen. En pengeindsamling foretat av studenter blev sat igang. Resultatet av denne med tillæg av endel gaver *in natura* satte os istand til allerede fra september at leie et større værelse i Maridalsveien 78 — like ved Hjula og Tøien fabriker — og at møblere dette som en overmaade koselig, om end tarvelig stue, at leie et piano og skaffe os det nødvendigste kjøkkenstel. — Mitt i september indbød vi saa ved opslag arbeiderskerne til at komme i „Kameratklubben“. De kom og har siden fortsat at komme i et antal fra 10 til 40 hver kveld 4 gange i uken. Søndag, tirsdag, torsdag og lørdag holdes lokalet aapent fra 7—9½ om aftenen.

Adgang til at være medlem av „Kameratklubben“ har enhver kvindelig student og enhver kvindelig arbeider mot at betale en maanedlig kontingent av 40 øre. Ikke medlem har adgang mot en betaling av 10 øre pr. kveld.

Studenterne er saaledes organiseret, at mindst 5—6 studenter er *forpligtet* til at være tilstede hver kveld, — foruten de som maatte komme av sig selv. Disse studenter serverer saa, sekunderet av interesserede arbeidersker, te og hveteboller.

Med hensyn til program forøvrigt existerer der intet fast saadant. Principet for hele vort arbeide er det *personlige samvær mellem studenter og arbeidersker*. Enhver student kan i den henseende indrette sig som hun vil og bidrage til programmet paa den maate, som falder hende naturligst. Herved opnaar vi den størst mulige afveksling i programmet fra kveld til kveld, den bedste

udnyttelse af hver enkelts evner og individualitet, og dertil at styrke ansvarsfølelsen for arbeidet hos den enkelte student. — Paa den anden side forhindrer ikke denne ordning, at der holdes foredrag eller indledes mere almene diskussioner. I denne forbindelse bør nævnes vor spørsmaalskasse, hvori enhver har lov til — anonymt — at nedlægge et hvilketsomhelst spørsmaal. Disse blir saa optat til diskussion, i regelen allerede samme aften som de indløper, — som oftest *ex tempore* indledet av en av de kvindelige studenter, sjeldnere av en av arbeiderskerne. Paa denne maate har vi hat oppe til samtale de forskjelligste emner — fra rent praktiske spørgsmaal som „Hvad skal jeg bli, fabrikarbeiderske eller tjenestepike?“ til livsproblemer som „Hvordan skal jeg bli lykkelig?“

Fra Grosserer Hurum har vi faat i foræring en symaskine, som hver aften blir flittig benyttet til alskens søm. En aften i uken er der anledning til at faa klippet og tilskaaret nyt tøi. — For dette semester er desuten planlagt populære forelæsningsrækker i to halvtimer om uken over fysiologi, hygiene, matlagning, klædedragt og litteraturhistorie.

Klubben har desuten dannet sangforening, og i en meget nær fremtid sætter vi igang et gymnastikparti, som tegner til at vinde sterk tilslutning. En liten begyndelse til et bibliotek har vi ogsaa forsøkt at etablere.

„Kameratklubben“ har intet religiøst eller politisk særpræg. Likesom kvindelige studenter fra alle leire og av alle livsanskuelser deltar i arbeidet side om side, gir „Kameratklubben“ plass for alle personlige meninger og overbevisninger. Hvad vi ønsker er uforbeholdent at gi av det bedste vi har, og likesaa uforbeholdent at kunne motta hvad arbeiderskerne har at gi og lære os. Det sisste kanske ikke mindst. Ti av disse unge piker, som er kastet ut i striden for livet og dets frygtelige alvor, i en alder da vi endnu slet pulterne i middelskolen, har vi i sandhet meget at lære. Og gjennem den virkelige, ydmyge erkjendelse av dette faktum tror jeg, at vi først rigtig vinder evnen til at gi arbeiderskerne del i, hvad vi maatte ha faat i eie av større kundskaper, rikere livsindhold eg videre syn. —

Da vil vi ogsaa lettere overvinde den mistro som saa ofte møter os fra arbeidernes side i vor virksomhet og ogsaa den mistillid — rigtignok av anden art —, som av og til reiser sig i vor egen sjæl:

Er nu ogsaa dit arbeide til noget gavn? Gaar du ikke bare her og „flytter brikker" i et spil som engang før eller siden maa slaas overende?

Aa, jo, spillet gaar nok engang overende, derom er der vist ikke tvil; men da vil det netop vise sig, at et slikt arbeide som vort ikke har været forgjæves, at det kanske mellem to adskilte samfundslag i al stilhet er spundet et baand, som selv en social krise ikke kan slite over — et baand av gjensidig tillid og gjensidig forstaaelse.

I ovenstaaende har jeg forsøkt at gi hovedtrækkene i vort arbeide saa godt, som jeg har kunnet gjøre det i et par snaue klokketimer — og mere tid har den ærede redaktør ikke levnet mig.

Mange reflektioner og erfaringer flyter av en saadan virksomhet; min tid i øieblikket strækker ikke til at gaa nærmere ind paa den.

Dog tror jeg ikke at jeg bør slutte denne fremstilling uten at gjøre opmerksom paa, at den studenterflok, som her er skredet til virksomhet er en flok av sterkt og intenst arbeidende unge mennesker, som saa godt som alle ofrer arbeidet av sin sparsomme fritid. Dette forhold gir kanske ogsaa arbeidet sit eget præg. Det gjør det utvilsomt rent fysisk seet vanskeligere og tyngre for os. Paa den anden side letter det os verket. Vi føler os som og betragtes av arbeiderskene som det vi er: arbeidere blandt arbeidere.

Med hensyn til fortsættelsen af dette arbeide er det vor agt at drive den saa langt og saa omfangsrikt vore kræfter rækker. Vi har mange vanskeligheter at kjæmpe mot. De fleste av dem er saadanne, som følger av arbeidets art. Dem maa vi overvinde selv gjennem arbeide, og ved øket forstaaelse og erfaring.

Med andre vanskeligheter, f. eks. de økonomiske, som føles svære nu, mens vi endnu befinder os paa begynderstadiet, kan dermot ogsaa utenforstaaende hjælpe os.

Mimi Johnson

Cand. min.

Rettelse

Forrige hefte side 62 anden linje fra oven staar: bare 3 kvinder blandt de 84 representanter. Skal være: bare 9 kvinder blandt de 84 representanter (17 kv. suppleanter) og i formandskapet bare 2 kvinder (3 suppleanter).

Elna Petersen

Atter har dødsbudskapet lydt. Denne gang er det en av vore besste banebrytere for kvinder inden telegrafetaten, som er vandret bort, telegrafbestyrerinde frøken *Elna Petersen.*

Hun var blandt de første kvinder, som indehavde stillingen som telegrafbestyrerinde i statens tjeneste, hvilket dengang var alt andet end misundelsesværdig. Man møttes ofte med mistro, mistillid og skarp kritik, men frøken Petersen var ved sin store punktlighet og nøiagtighet i alle dele som skapt for at ta op kampen mot den, og i det hele vise verden hvad en kvinde kan due til.

Endnu ganske ung og kun efter 3 aars virksomhet ved Arendals telegrafstation ansattes hun 1876 som bestyrerinde ved den nyoprettede station i *Beian,* der var anset som meget vanskelig at betjene, dels paa grund av beliggenheten i fiskedistriktet, og de derav følgende ofte indtræffende ubehageligheter av mange slags mennesker, samt ogsaa det haarde kystklima og den isolerte tilværelse deroppe. Men snart fandt man, at frk. Petersen var den rette til at holde orden og skaffe sig respekt, selv hos de mest forvorpne. Naar nogen i uforskammethet indfandt sig paa kontoret uten andet ærinde end — som de sa — »Vi vil sjaa paa daakker,« var bare et blik fra hendes kloke øine nok til at indgyde agtelse, og i ærbødighet tok man hatten av for hende.

Senere bestyret hun flere stationer med stor dygtighet, og ofte under vanskelige omstændigheter, og opnaadde til enhver tid at faa alt i det rette gjænge.

Fremdeles faldt det i hendes lod at bli første kvindelige funktionær baade i Førde og i Sandnes og ryddet saaledes en god vei for kvinder til den stilling.

Fra Sandnes blev hun forflyttet til Aasgaardstrand, hvor han forblev i en række av aar og høstet megen paaskjønnelse for sin dygtighet. Her var det at nedskriveren av disse linjer lærte hende at kjende.

Jeg møtte hende første gang 3die september 1883 i et selskap, og strax tiltaltes jeg av hendes aapne, ærlige, vakre ansigt, hendes sunde, klare forstand og milde omdømme av folk. Jeg fandt i frk. Petersen den personificerede aapenbarelse av mit ungdommelige ideal av en virkelig dame med en sjæls adel over hele sin person. Hun var kundskapsrig som faa af sin tid, var i besiddelse av en glimrende hukommelse, var kvik og vittig og hadde et særdeles tiltalende ydre. Hendes mangesidige begavelse og det

fine, noble og bramfrie væsen, som var hendes natur, skaffet hende mange venner, der altid saa op til hende som en virkelig stor personlighet. Og i venskap blev hun tro til døden.

Da Aasgaardstrand telegrafstation i 1887 blev nedlagt, overtok hun bestyrelsen av Nordfjordeides station. Her blev hun syk og gjenvandt aldrig sin helbred, maatte i 1899 søke avsked efter 26 aars tungt arbeide, hvorav 23 aar som bestyrerinde.

Hun nød altid stor tillid og agtelse fra sine overordnede, som ogsaa fra kolleger, der skattet hendes venskap og gode raad. Frøken Petersen var ikke demokrat, men hun behandlet altid sine underordnede med venlighet og hensynsfuldhet, saa disse ikke blot agtet eller respekterte hende, men de holdt inderlig av hende. For al nød og fattigdom hadde hun et aapent hjerte, hun elsked barn og var ungdommens bedste ven.

Alle tidens nye spørsmaal interesserte hende; men særlig kvindesaken. Den medfødte beskedne, tilbaketrukne natur tillot hende ikke at optræde offentlig, men i engere kredse og paa tomandshaand virket hun meget for kvindestemmeretten, da kampen stod hetest om denne sak. De argumenter hun fremførte, var saa overbevisende og slaaende, at man maatte rives med.

I politiken fulgte hun godt med, sat ret ofte i Stortinget og lyttet med interesse til debatten, naar vigtige saker var fore.

Trods sin sykdom maatte hun dog ut ved sisste valg for at avgi sin stemme.

Fra hendes vennekreds lyses der over hendes grav:

»Velsignet er dit minde.«

Anna Ursin.

Kristiania kvinderaads møte i Universitetets gamle festsal, hvor direktør *Vogt* holdt foredrag over »*Arv og Livskaar som aarsak til sindslidelser*« var særdeles vellykket. Foredraget vakte den største interesse

Om skolebørns tænder ved *Lauritz Haug* og *John Nilsen* Kr.a.

Kristiania skoletandklinik Driftsplan og beretning om dens drift 1—11 1910—1—7 1912.

Det Hvite Baand organ for Norske Kvinders Totalavholds-Selskap. Bladstyrer: Helga Forfang, Fandrem.

Norsk Styrmandsblad Redigeret og utgit av Norsk Styrmandsforening Kristiania.

Til

Regjeringen.

Norske Kvinders Nationalraad — som har landets største kvindeorganisationer som led, og omfatter mere end 400 enkeltforeninger, og som derigjennem representerer kvinder i alle stillinger og fra de forskjelligste arbeidsfelter — har, efter samraad mellem hovedstyre og led, besluttet at fremkomme med forslag til moderskapsforsikring.

Efter vor mening gaar den nærmeste vei til at hemme dødeligheten blandt smaabarn og øke sundheten i folket gjennem foranstaltninger som sikrer mødre bedre vilkaar i tiden omkring barnets fødsel. Og vi tror en reform i denne retning lettest maa kunne opnaaes gjennem endel ændringer i fabriktilsynsloven og sykeforsikringsloven.

Det er os bekjendt at en revision av sidstnævnte lov ansees fornøden, og vi finder den rette tid nu er kommet til ogsaa at foreslaa de ændringer i den vi anser mest paakrævet.

Vi tillater os at oversende den norske regjering følgende utkast med motiver.

I styret for Norske Kvinders Nationalraad

I ærbødighet

Gina Krog

formand.

Sign. *Betzy Kjelsberg. Cläre Mjøen. Henny Dons.*
Ellen Schiøtz. Fredrikke Mørck.

Thea Holst

kor. sek. I.

Kristiania 22. februar 1913.

Utkast til lovbestemmelser om moderskapsforsikring

Moderskapsforsikringen bør tilknyttes sykeforsikringsloven, specielt dens § 16 hvorved søkes opnaaet:

1. Ydelser ved nedkomst skal omfatte barselpenge, ikke alene for de 6 nærmeste uker efter nedkomsten, men ogsaa for de 2 uker nærmest forut, desuten fri jordmorhjælp og i fornødent fald som nu fri lægehjælp.

2. Disse ydelser skal ogsaa tilkomme de forsikrede mænds hustruer. For disse sættes barselpengene til en ensartet fællessats kr. 1.00 pr. virkedag, forat de ogsaa kan sættes istand til at skaffe sig leiet hjælp til opnaaelse av fornøden ro og hvile.

I henhold hertil foreslaaes:

1. Forslag til forandring i fabriktilsynsloven § 28:

§ 28. Det maa ikke tillates kvinder at arbeide i tiden nærmest før og efter deres nedkomst i et samlet tidsrum av 8 uker, derav mindst 6 uker efter nedkomst. Den hjælp o.s.v. . . . . som nu.

2. Forslag til forandring i Sykeforsikringslovens § 16, § 21, § 22 og § 29.

§ 16. A, d. Ved kvindeligt medlems nedkomst sykepenge (barselpenge) i 8 uker samt fri jordmorhjælp og i tilfælde fornøden lægehjælp. Disse ydelser o.s.v. . . . . eller kommunal sykekasse i 10 maaneder i løpet av de sidste $1^1/_2$ aar før nedkomsten.

B. for et medlems ægtefælle som nu . . . . og lignende, samt endvidere ved hustruens nedkomst barselpenge kr. 1.00 pr. dag og i 8 uker, fri jordmorhjælp og i tilfælde fornøden lægehjælp.

§ 21. Ingen har krav paa sykepenge ifølge denne lov uten efter lægeerklæring eller paa barselpenge uten jordmorerklæring. Hvor tilveiebringelse o.s.v. . . . . som nu.

§ 22. 1. Sykepenge utbetales o.s.v. . . . . som nu . . . . og sidste uke. Dog skal paa begjæring barselpenge for tilsammen 2 uker utbetales før nedkomsten, naar læge eller jordmorerklæring, eller anden attest, som sykekassen finder tilfredsstillende, foreligger.

§ 29. 2. 2det punktum. Har jordmorhjælp været benyttet eller lægehjælp været nødvendig blir erklæring fra henholdsvis jordmor eller læge at tilveiebringe.

*

I vor fabriktilsynslov har vi en bestemmelse, som fastslaar 6 ukers hvile efter nedkomst for en kvinde i industrielt arbeide; hensigten hermed er at sikre barnet bedre pleie og ernæring hos moren selv, særlig i dets første levetid. Mot denne indskrænkning i kvindernes frie erhvervsrettighet blev der i sin tid protestert kraftig fra kvindesakshold, idet det blev fremholdt, at intet saadant paabud fra det offentlige var berettiget uten tilsvarende skadeserstatning eller godtgjørelse. Og denne betragtning har efterhaanden seiret. Vilde man sørge for barnets ve og vel, maatte man ogsaa sørge for morens. Denne opfatning har faat uttryk i vor moderne sykeforsikring, hvor det for den direkte forsikrede kvindes vedkommende er fastsat, at hun under den paabudte barselpause, hvor hendes erhvervsdygtighet paa grund av barnets pleie er forringet, er berettiget til almindelige sykepenge, 60 % av midlere dagløn. (Lov om sykeforsikring § 16, d.)

Det viste sig imidlertid at denne forholdsregel ikke var tilstrækkelig. Hvor kunde det nytte at sørge for barnets pleie og ernæring, naar det kom svækket og motstandsudygtig til verden, fordi moren like til den sidste dag før fødselen deltok i tungt arbeide. Svangerskapet lægger i den sidste periode saa stærk beslag paa en kvindes kræfter, at det synes ubillig hun i denne tid ogsaa skal præstere det samme arbeide utadtil som før. Er beskyttelse av hende til gunst for barnet paakrævet efter nedkomsten, synes den at være det i endnu høiere grad *før*.

Denne opfatning støttes ogsaa ved sammenligning mellem statistik fra den frivillige sykeforsikring, hvor kvinderne gjennemgaaende har en tids hvile før nedkomst, og den obligatoriske sykeforsikring, hvor kvinderne arbeider til den sidste tid.

Et uttryk for disse betragtninger har man i tillægget til den tyske sykeforsikringslov av 1911, som fastslaar en barselpause paa 8 uker hvorav *2 uker før nedkomst.*

Efter vor nuværende sykeforsikringslov faar de direkte forsikrede kvinder (hvorav det overveiende antal er ugifte) sykepenge under barselpausen, og efter det her foreslaaede vil de ogsaa paa samme maate nyte godt av de 2 ukers hvile før nedkomst. Det ligger da nær at utstrække denne hjælp ogsaa til de forsikrede medlemmers hustruer. En kvindes arbeide i hjemmet maa ansees for likesaa anstrængende og værdifuldt som arbeidet utenfor hjemmet. Og hustruen bør under arbeidsudygtighet i svangerskapets sisste tid og efter nedkomsten være likesaa berettiget til offentlig bistand som de direkte forsikrede. Hendes opgave og arbeide i familien er av saa grundlæggende betydning, at det ikke er mer end billig der sørges for, at de hustruer som ellers ikke ser sig istand dertil skaffes midler til den nødvendige hvile og pleie. Ogsaa for barnet vil dette være et direkte gode.

Den nuværende sykeforsikring gir manden mange fordele for den præmie han betaler, og som utredes af familiens kasse. Men den eneste fordel hustruen opnaar, er fri lægehjælp i sykdomstilfælde. Det er derfor et rimelig krav at forsikringens ydelser ogsaa omfatter de gifte mødre, som ikke er direkte forsikret. Ved den foreslaaede ordning haaper man, dels ved direkte pengetilskud, dels ved faglig arbeidskraft i hjemmet, at skaffe hustruen den nødvendlge ro og pleie tilbesste for hende selv og barnet.

Fra andre land

Serbiske kvinder i virksomhet under Balkankrigen

Kjære redaktør!

Vedlagte har jeg mottat fra Serbien, det er vor fælles bekjendt, *Mademoiselle Ellen Losanitch* som har sendt mig det, sammen med et meget venlig brev, hvori hun overlater til mig at gjøre med beretningen hvad jeg ønsker. Hun vil gjerne ha den offentliggjort, sier hun. Jeg sender den da til »Nylænde«, hvor jeg synes den med rette hører hjemme, og ber om optagelse.

Ellen Losanitch har mistanke om, later det til, at vi andre kvinder i Europa kanske ikke har saa svært høie tanker om Balkanstaternes kvinder. Om dette er tilfældet, kjender jeg ikke til. Personlig har jeg ialfald gjennem Ellen Losanitch lært en fremragende serbisk kvinde at kjende. Straks krigen dernede brøt ut, skrev hun til mig for at klargjøre for mig sit standpunkt. Hun er fredsven, sier hun. Men »saalænge vi kvinder ingen indflydelse har paa det politiske liv, vil krig eksistere, og vi maa ta begivenheterne som de forefalder og bare gjøre vort besste ut av dem. Og nu er det saa uhyre vigtig for mit fædreland, for Serbiens fremtid, at vi faar en havn ved Adriaterhavet.« Og saa gav Ellen Losanitch sig til sammen med en skare veninder at pleie de syke og saarede. Mange tyrkere har hun ogsaa hat «paa sin stue«, fortæller hun i et senere brev. »De har været grusomme mot mine landsmænd i Gammel-Serbien, men her paa hospitalet er ven og fiende ett. For her trænger de os kvinder allesammen!« —

Første gang jeg traf Mademoiselle Losanitch var ved *The Executive* i Stockholm i 1911. Hun var eneste repræsentant fra Serbien. Ved den officielle mottagelse vakte hun straks opsigt ved sin smukke fremtræden og sin ungdommelighet. Da Serbien opropes, kom hun like frem foran presidenten, og idet hun la føtterne ikors og haanden paa brystet, hilste hun Lady Aberdeen paa den mest gratiøse maate og avgav derefter sin beretning paa fransk.

— Serbien er det yngste led i I. C. W., og hun var ogsaa barnet

mellem os. Men et høit utviklet barn. Jeg traf hende ogsaa utenfor møterne, saa hende bl. a. færdes alene paa restauranter, og det er vel ikke saa helt almindelig at de serbiske damer vanker slike steder uten herrefølge. Men Ellen Losanitch er en uavhængig og frisindet kvinde. Hendes far er professor i filologi ved universitetet i Belgrad. Hun selv er 3dje »*Cekperap*« = sekretær i »Det serbiske Kvinderaad«.

Vi hadde jo den glæde ogsaa at faa se Mademoiselle Losanitch blandt vore internationale gjæster i Kristiania i september 1911. Jeg er viss paa at mange vil erindre hendes ungdommelige skikkelse, der bevæget sig saa ualmindelig let og gratiøst, hendes elskværdige væsen og det utpræget sydlandske ydre.

I haap om at »Nylænde« ogsaa vil opta denne min præsentation av Ellen Losanitch, for de av læserne som ikke kjender hende, tegner jeg mig

Kr.a 14—2—1913. ærbødigst

Fr. Mørck.

De serbiske kvinder har aldrig før været saa virksomme og utfoldet saa megen energi og saa stor offervillighet som i denne krig. De viser en forbausende utholdenhet, besjælet som de nu er av levende interesse for sit land og hengivenhet for sit folk. Denne mægtige bevægelse blandt kvinderne, deres organisationsevne, dygtighet og utrættelige virksomhet — er simpelthen vidunderlig. Den føles over hele landet, for enhver kvinde stiller det sig som en hellig pligt at gi sin hjælp til folket paa dette avgjørende vendepunkt, og overalt hvor det er stedt i nød.

Damer som mest færdes i Belgrads høiere selskapsliv, saavelsom de som tjener sit brød som lærerinder, læger og forretningsdamer, arbeider i hospitalerne og gjør tjeneste som frivillige sykepleiersker.

Der er især tre kvindelige organisationer som er i ilden: *Selskapet det serbiske søsterskab* arbeider for de saaredes pleie. Det har som maal at hjælpe serbere i de undertrykte dele av Serbien, og det har en speciel sektion hvis formaal er at utdanne kvinder av alle klasser til sykepleiersker, ved hjælp av foredrag, demonstrationer og praktiske øvelser.

Denne sektion har vist sig overordentlig gavnlig, da alle de frivillige sykepleiersker der har kunnet samle sig den nødvendigste kundskap. Foreningen har tre hospitaler, et i Belgrad og to paa landet. Det her i Belgrad har 150 senger og i det hele et ypperlig utstyr, og der sørges for den sykesvelbefindende indtil de mindste detaljer. Men man har ikke indskrænket sit arbeide bare til organisation av hospitaler. Selskapets styre har oprettet et slags restauranter ved fem stationer; her blir det sørget for de saarede under transport, de faar varm te, kaffe, melk, suppe, kognak osv.

Prinsesse Gaubitza selskapet er en patriotisk- religiøs forening, hvis

formaal har været at opretholde den ortodoxe religion blandt serberne i Gammel Serbien og Makedonien. Dette selskap har nedsat to komiteer, hver med sit specielle formaal, det ene staar under Erkebiskopen av Serbiens ledelse, dets opgave er at samle penge, klær, m. m. til fattige familier i det nylig befriede Serbien. Den anden komite ledes av unge damer og har til opgave at sende tøi, bandager osv. til de saarede.

De ledende for disse selskaper og andre damer har forlatt Belgrad og reist til Uskyb og andre byer deromkring, for at utdele penge, klær, skotøi, og andet til de fattige til den *græske jul*. Den serbiske regjering har utstyret damerne med alle fornødne dokumenter for at de ikke skal komme i vanskeligheter.

De serbiske damers forening har ogsaa grundlagt et hospital for saarede. Dette har 200 senge og det nødvendige utstyr. Den har ogsaa grundlagt en syskole for fattige piker, som nu er blit forvandlet til et centrum for forfærdigelse av saker til de saaredes pleie.

For ikke længe siden hadde jeg den fornøielse at besøke deres hospital. Det er indrettet i et smukt college, som er skjænket dem av regjeringen. Jeg var saa heldig at træffe komiteens ledende damer, som med stor elskværdlghet viste mig alle sykestuerne. Man faar et overordentlig gunstig indtryk av dem. Salerne er meget store og solrike, der er ti

---

*) Major Nicolajevitch, helten fra Roumanov

Fr. M.

senger i hver. Det var rent en fornøielse at se de saarede soldater, for alle sammen var i rask bedring og skulde bare bli der et par dage til. I en av stuerne hvor jeg kom ind sat en soldat og spilte violin, der sat en gruppe og læste aviser, der en anden og spilte kort. Man fik slet ikke indtryk av et hospital, for de saa saa tilfredse og lykkelige ut. Men da jeg sa til dem: naar kan I saa tænke paa at reise hjem til eders landsbyer? saa de bedrøvet paa mig og sa: Vel, *gospodjize* (frøken) vi haaper det vil bli til jul, men vi maa bøie os for doktorens vilje.

I en anden sal var der saarede fanger, tre albanere og to tyrkiske soldater sammen med endel serbere. Da jeg spurgte sykepleierskene hvordan de forliktes, svarte hun: aa vidunderlig godt, det ser næsten ut til at flere av dem er blit venner; og de passiarer med hinanden hele dagen. En av de tyrkiske soldater spurgte mig: »De skulde vel ikke ha litt *tutun* (tobak paa tyrkisk) at gi mig?« Heldigvis hadde jeg nogen cigaretter at gi ham. Han blev lykkelig og sa: Jeg vil heller ha *tutun* end brød, jeg kan simpelthen ikke leve uten.

Ellen Losanitch.

Danmark

En forening av mænd for kvinders stemmeret er dannet i Kjøbenhavn 7 februar 1913.

Professor Høffding er valgt til formand. — Foreningen er indmeldt som led av den internationale mands-alliance for kvinders stemmeret.

U. S. A.

Fra Anti-mormonpropagandaens største kvindeforbund i Amerika meldes os, at tre nye stater har sluttet sig til forslaget som forbyr polygami og polygamisk husstand i hele nationen. Disse stater er Georgia, Vermont og Kansas. Nu ialt 26 stater. Saasnart man faar det antat i sex stater til, maa det frem paa Nationalkongressen.

Anima Nova *Rivista Settimanale* per le idealità moderne e i diritti della donna e dell' infanzia. Diretta da *Matilde e Leonardo Guagnano* Redattori: *Arnoldo Bellie Apolloni* Evangelina Bongioanni. Prof. Florio Foa.-Torino.

The Malthusian A Crusage Aganist Poverty 15 februar 1913. London.

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel IV

(Forts. fra no. 4 1913.)

Da Jim Tenny, med Eva Loud og barnet kjørte nedover veien til Brewsters hus, blev hans hest og gigh centret i en procession, stadig økende, ropende, hujende med alle stemmer i den samme lidenskapelige sympatis toneart. Selv mange kvinder av de fattige klasser havde dennegang ingen betænkeligheter ved at gaa helt i spissen og gi uttryk for sine følelser. Nogen av dem hadde sit eget barn paa armen, og bad med øm og bevæget stemme at det maatte se paa den lille piken i vognen som hadde været borte — en hel dag og to nætter borte fra sin mor. Saa kom kjærlige rop til Ellen og Eva, de bad dem stanse et øieblik, saa de kunde faa se paa den dyrebare lille, men Jim kjørte paa saa fort han kunde, nu og da maatte han allikevel holde hesten igjen av al magt for ikke at kjøre over de magre gutungerne som i vild fart styrtet frem med høie triumfskrik. Engang la han haanden ømt over Evas. »Stakkars pike!« sa han med dæmpet grov stemme og bøiet hodet skamfuldt. Og Eva hulket endda høiere. Da Jim kom til Mrs. Zelotes Brewsters hus saa man en fort skiften av lys og mørke inden vinduerne, en dør blev aapnet, og den gamle kvinde var i et nu henne ved hjulene.

»Stans«, ropte hun. »Stans! Bring hende ind til mig. La mig faa hende, kom med hende. Jeg har alt færdig til hende. Kom Ellen, kom til besstemor.«

Da kom en vildt farende fra den motsatte kant, det var barnets mor, og hun strakte armen ind i gighen, og fuld av kjærlighet og længsel ropte hun: kom til mig! Gi mig barnet mit Eva Loud! Aa, Ellen hvor har Du været henne?«

Fanny Brewster rev barnet saa voldsomt ut av søsterens arme at det saa ut som det fløi over hjulene. Saa trykket hun hende til sin længselsfulde barm, bedækket hende med kys, saa det lille ansigt og det gyldne haar blev vaatt av taarer.

»Aa, ungen min, mors deilige unge!« ropte hun med dype suk av tilfredsttillet kjærlighet; men et andet par magre, senede gamle arme stjal sig omkring barnets spæde legeme.

»Gi hende til mig« fordret Mrs. Zelotes Brewster. »Hun er min søns barn, og jeg har ret til hende. Du dræper hende ved at ta slik paa vei. La

mig faa hende. Alt staar færdig hjemme til at ta imot hende. Kom med hende Fanny Brewster.«

»Ta hænderne Dine bort fra hende« ropte Fanny. »Mit barn er hun, nu skal ingen ta hende fra mig.«

»Gi hende paa øieblikket til mig!« sa Mrs. Zelotes Brewster »Du dræper hende jo, du skræmmer hende til døde, kom med hende — strax!«

Og Ellen, den fine lille blomst, som blev saa hjælpeløst tumlet om paa den stridende kjærlighets bølger, graat og skalv av glæde, ved at føle morens arme om sig, og av skræk over den lidenskapens storm hun hadde vakt.

»La mig faa hende« befalte Mrs. Zelotes Brewster paanyt.

Mængden, som hadde fulgt, stod og stirret med spændt og anstrengt ansigtsuttryk. Mødrene graat over sine egne barn. Eva stod op til søsteren og la sin haand over barnets haand, som hang over Fannys skulder. Jim Tenny skjulte sit ansigt ved hestens hals.

»Kom saa med hende,« sa Mrs. Zelotes, gi mig hende,« befalte hun igjen, »jeg er hendes egen besstemor.«

»Og jeg er hendes egen mor« ropte Fanny, og hendes stemme klang utover med kjærlighet, trods og triumf. »Jeg er hendes egen mor, og jeg har født hende og ingen uten Gud skal ta hende fra mig igjen.« Taarerne randt ned over kinderne, hun kysset barnet, med bleke aapne læber, et patetisk og paa samme tid frygtelig syn. Hun var en legemliggjørelse av menneskelig kjærlighet og selviskhet i én person.

Mrs. Zelotes stirret paa hende, og pludselig skiftet ansigtet uttryk, det blev mildt. Hun vendte sig og gik tilbake til sit hus. Man saa igjen det graa hode indenfor vinduet, saa sank det og forsvandt. Hun knælte ned, med bibelen ved siden av sig, der kom med engang en søt følelse av ydmyghet og taknemlighet over hende, den samlet alt hendes væsen i sig og steg mot himlen, mens Fanny med Eva ifølge, som endnu holdt fast i barnets lille nedhængende næve, gik over gaarden og ind i sit eget hjem, for at fortælle om barnet til sin mand. De andre fulgte og stod omkring utenfor og lyttet, fyldt av en nysgjerrighet som her var helliget av den inderligste sympati. En nervøst utseende liten fyr fik krabbet sig op og saa ind af vinduerne i dagligstuen, og da hans mor trak ham fort tilbake, gned han sig med sine svarte smaa knoker i øinene, og en mørk elv gled nedover næse og kinder. Han var saa liten, saa ganske liten og tynd for sin alder. Han hvisket noget til sin mor, og hun nikket, og saa for han avsted henimot sit eget hjem.

Andrew Brewster var netop kommet hjem efter en hel nats leting, han laa i sit soveværelse i en bitter søvn av utmattelse og fortvilelse.

Pludsllig hadde det været som hjertet svigtet, og han hadde begyndt at tale i vildelse. Han var med engang blit sløv og hadde for et øieblik glemt hvad han søkte efter. Han hadde git usammenhængende svar til de mænd han var ifølge med, og en av dem hadde, efter en hviskende konferance med de andre, sagt: Hør her Andrew, gamle gut, Du skal gaa hjem nu og hvile litt. Vi vil se os des bedre om naar Du er gaat, og kanske er hun fundet til Du vaagner."

»Hvem fundet?« spurte Andrew med et sløvt blik. Og han ravet som han var drukken.

»Han har da ikke drukket? hvisket en av mændene.

»Ikke en draape, saavitt jeg vet.»

Andrews læper skalv, brynene var rynket med et uttryk av sansesløs forvirring, blikket var tomt; hele kroppen var slap og slængende. Den manden som stadig arbeidet nærmest ham i tilskjærerrummet hos Lloyd's, og som hadde lett efter barnet utrættelig sammen med ham, la haanden varsomt paa skulderen hans. Kom med mig gamle kamerat,» sa han, og Andrew adlød.

Da Fanny og Eva kom ind med barnet, laa han utstrakt paa sengen og syntes neppe at aande. En følelse av skræk kom et øieblik over Fanny. Hans far var død av hjertelammelse.

»Er han død?» kom det hæst.

»Nei nei, sa Eva, han sover, hån er overtræt. Andrew, Andrew, Andrew, vaagn, vaagn op! Ellen er her, hun er fundet.« Men Andrew rørte sig ikke.

»Jo han er!« skrek Fanny igjen.

»Nei, nei, nei, Andrew, Andrew Brewster, Du maa vaagne, Ellen er her, hun er fundet.«

Fanny satte Ellen ned og bøiet sig over Andrew og lyttet. »Nei jeg hører ham puste.» sa hun. Saa kysset hun ham og la munden tæt til øret. »Andrew!« sa hun med en stemme som Eva og Ellen aldrig hadde hørt før. »Andrew! stakkars manden min, Du maa vaagne hun er fundet. Barnet vort er fundet». (Forts.)

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. **KRISTIANIA 15. mars 1913.**	No. 6.

Vilhelmine Ullmann

født Dunker

Fru Vilhelmine Ullmann fylder 16 mars 97 aar.

At skyggerne sænker sig dypere naar en kommer saa høit op i aarene — det maa saa være.

Alderen gir sig ikke over, hvor stor end kraften er. Fru Ullmanns syn svækkes nu mer og mer.

Men aandelig er hun vaaken og interesseret som før.

Det er ikke længe siden hun deltok i en diskussion i et av vore dagblade. Hun hadde som ofte før noget værdifuldt at bringe, ut fra sine egne oplevelser, iagttagelser, minder.

I dyp ærbødighet sender vi vor hilsen til dagen.

Vi ser hvorledes minderne flokkes om hende under stilheten nu i hendes høie alder. Minder fra det aarhundred som omslutter Norges gjenreisning og kvindernes første frigjørelses tid.

Midt i centret av vort kulturliv blev hun stillet. Derom bærer hendes eget og hendes slegts virke vidnesbyrd.

Kvindelinjen kan vi følge gjennem hele forrige aarhundred og fremover i dette. Conradine Dunker, Vilhelmine Ullmann, Ragna Nielsen. Paa mandssiden nævner vi hendes bror, advokat Dunker, hendes søn Viggo Ullmann.

Vilhelmine Dunker Ullmann har vistnok virket sterkere direkte ved personlig samvær og paavirkning end gjennem litteraturen. Som forfatter begyndte hun sent, og det blev altid mer leilighetsvis. Men hvad hun har skrevet eier personlighetens ægte præg.

Vort blad har hat den lykke at se fru Ullmann som medarbeider. De som har fulgt Nylænde gjennem tidligere aar vil huske det. Det var en offentlig hemmelighet at merket *M. D.* (Mina Dunker) var hendes.*)

Der findes fra yndefulde norske barnerim og lystige stev og regler, hun hadde opbevaret i hukommelsen, til dyptgaaende aandfulde skildringer av kulturtilstande i landet. I dagens strid deltok hun ogsaa,

---

*) Det er os fortalt at Bjørnstjerne Bjørnson fortolket bokstaverne M. D. som Mathilde Dietrichson (født Bonnevie) og skrev til fru Dietrichson for at takke og gjøre sine bemerkninger ianl. indholdet.

og da faldt ordene tunge av alvor — med overgange i træffende satiriske utfald og muntre indhug.

Hun fandt uttryk for det forskjelligartede. Alt laa langt væk fra landeveien, saa det var ikke hver og en git strax at vurdere det; men de som fik øre for dybden og finheten, følte sig knyttet til hende for al tid.

Vor inderligste tak følger med vor hilsen til fru Ullmann idag, og vore varmeste ønsker om at lyset fremdeles vil dvæle rikt i hendes sind til hendes sisste dag.

Svar
paa
„Aapent brev“

Kjære frøken Krog!

I 1904 utgav jeg en liten bok som heter Norske kvinder i det 19de aarhundrede. Jeg søkte da blandt andet at gi en fremstilling av ældre digteres opfatning av kvinderne. Ogsaa av Wergelands. Det skal være Dem fuldstændig tilgit at De har glemt boken. Men hadde De husket den vilde De vidst at jeg er enig baade i Camilla Colletts opfatning av sin bror og, uten at De lægger merke til det, i hvad De sier om „Wergelands maate at anskue kvinden paa.“

Hvor skulde jeg nemlig kunne finde paa at negte, at Wergeland *i sin digtning* gav kvinden plads, ophøiet og berømmet hende? Naturligvis. Han som alle poeter. Som billedhuggerne, der til alle tider har fremstillet ædle menneskelige egenskaper i form av kvindeskikkelser, som malerne, der er henrykt og inspireret av madonnatypen. Som de glade selskabsgjester i tiden, der ved middagsgildets slutning drak den begeistrede skaal for „husets pryd“ „den norske husmor“, „den herlige Qvinde“, mens det slet ikke generte dem at denne herlige husmor under maaltidet uavbrudt hadde vandret frem og tilbake mellem spisebord og kjøkken for at varte op mandfolkene. De vil vist ikke derfor paastaa, at alle disse poeter, billedhuggere, malere og glade selskabsmænd til alle tider har hat den sans og forstaaelse for de enkelte *samtidige kvinders undertrykte stilling*? Idealet i skyen er noget andet end hverdagsmenneskene rundt om mig i det daglige liv. Det sandsynlige er at

kvinders knurren og klage vilde kjedet og irritert poeter og kunstnere som det kjedet og irriterte de fleste andre mænd, da kvindernes opstand begyndte.

Wergeland blev hverken irriteret eller kjedet for han *hørte* ikke den undertrykte klage. Det er det som jeg har sagt. Og det er det jeg har forundret mig over, for han var dog Camilla Colletts bror.

Men faktum er det. At han vilde ha lukket øine, øren og hjerte op, hvis han hadde levet længer, er en anden sak. Det vilde han kanske. Men han døde altsaa i 1845.

I „Mennesket“ sier han:

›Dog jorden, der har rang blandt stjernerne,
er ringere end livene, den dier,
om sjæl de have, *som en moder*
er ringere end sin søn: thi blod de blot
av moderen have, sjæl av faderen.«

Hvor vet Wergeland egentlig det fra?

At han i 1840 ikke er kommet længer i sit syn paa virkelige dalevende kvinder ser vi av hans brev til Fredrika Bremer.

Men at han er klokere nu, det tror jeg ganske vist.

Ragna Nielsen.

Moderskapsforsikring

Hadde vi hat bare en nogenlunde godt utviklet moderskapsforsikring i forbindelse med den nuværende sykeforsikring, vilde tilfældet med piken som blev avvist fra Fødselsstiftelsen ikke ha fundet sted. Efter N. K. N.s forslag for regjeringen, vilde en saadan pike eller kone, 14 dage før den antagelige tid før fødselen, begynde at kræve sine sykepenge (barselpenge) av sykekassen. Sykekassen vilde da sende hende enten den av sykekassen delvis lønnede jordmor, eller en hjemmepleierske i hendes sted. Hun vilde undersøke barselkonen, om der i hendes tilstand var noget som tydet paa at fødselen vilde være av en særegen art og derfor krævet specielle forholdsregler, som maatte tages itide. Om intet saadant forelaa vilde hun bringe paa det rene om forholdene i hjemmet var saadanne at fødselen kunde foregaa der, uten at føre til unødig skade og plage for barselkonen, eller om omgivelserne var saadanne, at fødselen ikke kunde finde sted der uten at saare den almindelige velanstændighet. I det tiltælde vilde hun raade

konen til at lægge sig ind paa byens eller bygdens fødselsklinik, og hun vilde *itide* anmode om en saadan plass for hende, saa man paa anstalten kunde være forberedt paa forhaand.

Fandt jordmoren at forholdene i hjemmet var saa gode at fødselen uten gene og vanskelighet kunde foregaa der, vilde hun videre ha at sørge for at alt hvad der var nødvendig i anledning den forestaaende begivenhet av gjenstande og plagg maatte forefindes. Hun kunde gi barselkonen gode raad og opmuntring, sørge for at hun fik den nødvendige hjælp til husarbeidet den sisste tid og faa den væsentligste rengjøring og vask undavgjort baade før som efter fødselen, saa barselkonen kunde faa den nødvendige hvile.

Hvad vi ved en moderskapsforsikring vil ha avhjulpet, det er den store vilkaarlighet, den mangel og nød, hvorunder en fødsel i fattige hjem nu foregaar. En fødsel er av en saadan betydning for samfundet, at det er uforsvarlig at la saa godt som alt dermed henhørende fremdeles forbli i tilfældigheternes og vilkaarligheternes vold, overlatt til den enkeltes myndighet og til hjemmenes mangelfulde tilstande. — Den arbeidsydelse en fødsel i og for sig representerer, den arbeidsuførhet, som det senere svangerskap og barselsengen medfører, den fortjener i like høi grad som en hvilkensomhelst anden forringelse av arbeidskraft at imøtekommes ved økonomisk støtte av det offentlige gjennem den obligatoriske sykeforsikringslov.

Katti Anker-Møller.

Forslag om formuesforholdet mellem ægtefæller

Stortingsmændene *Mjøen*, *Lappen*, *Løberg* og *Eftestøl* foreslaar, at loven om formuesforholdet mellem ægtefæller forandres saaledes, at manden skal være uberettiget til at sælge eller bortgive fast eiendom uten hustruens samtykke.

Samtidig henstiller de, at hele loven blir optat til revision og henleder specielt opmerksomheten paa, om ikke mandens kaution og endossements bør være avhængig av hustruens samtykke.

Vi hilser dette forslag velkommen. Det er paatide der tas sigte paa at indskrænke mandens eneraadighet over fællesboet,

---

Luk op kirkerne!

Det fremgaar av denne artikel at redaktøren har skrevet den under sterk paavirkning av den «brænd»kulde Kristiania led under sisst i januar. Jeg og vist flere med mig — reagerte i en «brænd»harme over den dom her fældes over byen — hvis den sisste kraftsats skal tas helt alvorlig. Denne harme fandt jeg det besst at la sætte sig, forme sig til et paa kjendsgjerninger bygget svar, før jeg ba om plass i bladet. Imidlerlid har pastor Eugène Hanssen uttalt sig forsaavidt kirker og menighetshuse angaar. Ogsaa jeg finder at benyttelsen av kirkerne i større utstrækning end hittil er ønskelig og nærmest blir et økonomisk spørsmaal — menighetshusenes anvendelse som boliger tillige et teknisk.

Idet jeg holder mig til artiklens sisste del, som E. H. har latt ligge, spør jeg: *Er der føie til at kalde vor hovedstad «en ubarmhjertig by?»* Jeg benytter statistik og regnskaper som grundlag for svaret. Med den *«Det»*, som har «stelt saa daarlig», menes vel byens autoriteter. Derfor vil jeg særlig nævne kommunens foranstaltninger mot nødens forskjellige former. *Fattigvæsnets* budget er paa 1.624,500 kr., lægger man dertil fattige sykes forpleining paa sykehusene gaar det op til henved 2 millioner. *Til skolebespisning* og feriekolonier gaar 130,000 kr. og til anden forsorg for barn — gjennem vægeraad og asyler — ca. 150,000 kr. Den kommunale bespisning bør i denne forbindelse nævnes. I vinterhalvaaret 1911—12 levertes til skolerne 779,746 matportioner — av disse 634,169 gratis, resten betaltes med 0,10 pr. portion, og der solgtes fra kjøkkenet 201,009 til 0,15 pr. portion. Denne billige pris er kun mulig ved tilskud fra kommunen. Desuten koktes for grøtstationerne — i vinterhalvaaret 1910—11 — 62000 portioner grøt gratis. *Byens kommunale arbeiderboliger* koster 650.000 kr. (for 151 familier) og dens ifjor opførte saakaldte nødbarakker (for 92 familier) koster 165000. Under bygning er nu et kompleks ved Tøien beregnet til 752,000 kr. for 208 familier. Dette er dog ganske store tiltak. Kommunens erfaringer paa dette omraade maner sterkt til *forsigtighet* dem som har *ansvaret* i de skiftende tider.

Desuten *støtter* kommunen — med garanti 85% — flere byggeforetagender av hvilke alene det Rivertzske ved Sagene fuldt færdig vil gi rum for ca. 2500 mennesker. To av husene er tat i bruk, — 30 familier i hvert — og et tredje er snart færdig. Byen har arbeidsstuer og herberger og støtter paa forskjellig vis — frit hus, rentefri laan, skattefrihet — de til *menigheterne* knyttede veldædige institutioner. Ogsaa *indremissionen og frelsesarméen* har i en eller anden av de nævnte former byens støtte til sit sociale virke.

Nylændes artikel foranlediget mig til at ringe op fattigforstanderen i byens største fattigdistrikt med spørsmaal om der var mange husvilde. Han svarte for sig og tilføiet: «Vi skal snart ha forstandermøte, jeg vil spørre de andre og gi Dem besked». Det svar jeg fik — samstemmig fra de 12 distrikter — lød paa at de, som hadde søkt gjennem kontorerne, alle hadde faat husrum. I nogen faa tilfælde maatte dog barnene skilles fra forældrene og anbringes i barnehjem.

Jeg vil anbefale interesserte at læse i Mrgbl. 113 (søndag 23/2) 1) «For unge arbeidere» og se billederne der av de to store huse, hvori virksomhet til gavn for unge — mænd og kvinder — sættes i gang af «Norges kristelige ungdomsforbund» og 2) «Arbeidsfondet for Kristiania», til dette er paa ca. 3 aar samlet kr. 83000. Den lille notis mellem disse «Til de fire lodsenker». At kr. 3963,94 er samlet paa faa dage i Mrgb. alene taler ogsaa sit sprog og disse artikler er værdifulde led i min bevisrække.

Jeg mener nu at ha motbevist beskyldningen «Kristiania er en ubarmhjertig by» og vil slutte med et spørsmaal. Er det meningen at ville flytte den enkeltes ansvar over paa et «Det»? Hvis f. eks. en familiefar flytter hit uten at sikre sig at her er arbeide at faa i hans branche og husrum for familien. Følgerne kan bli slemme, men skylden er dog hans egen. Der er nemlig sørget for at han kan skaffe sig besked paa forhaand. Her og i flere av landets andre byer findes offentlige arbeidsanvisningskontor — Kr.a betaler over kr. 33,000 aarlig til sit. Disse kontorer samarbeider og meddeler enhver som spør oplysning om arbeidsmarkedets stilling paa de forskjellige steder — i hvilke brancher der er bruk for arbeidskraft, og hvor der er overskud. For Kr.as vedk. meddeles dette hver maaned i en notis i dagspressen. Voksne folk maa se sig for.

Ja, dette er blit langt, trods jeg har gjort mit besste for at trænge stoffet sammen. Der er meget ubrukt materiale til belysning av denne sak endnu. Men jeg tror dette er nok til at vække den tanke hos flere: Mon ikke Kristiania gjør like saa meget for at hjælpe de i nød stedte, som mangt et samfund, der holder sine kirkedøre aapne til hverdags?

Kr.a februar 1913.

Thora Lund, f. Heyerdahl.

Luk op kirkerne!

Vi sætter stor pris paa at fler og fler kommer med indlæg under denne overskrift, derved blir den indprentet i sindet og hjælper sit til at paaskynde reformen. Til ovenstaaende værdifulde artikel har vi endel bemerkninger at gjøre, men vil ikke forstyrre virkningen ved at fremkomme med dem her.

Red.

Dikken Zwilgmeyer

Efter et kort sykeleie er Dikken Zwilgmeyer gaat bort — et lyst og elskværdig menneske, som vil savnes dypt av alle som stod hende nær.

Men utenfor disse nærmeste er der ogsaa mange, svært mange — personlig fremmede for hende — som vil ha et lyst barneminde knyttet til Dikken Zwilgmeyers navn. Eller kanske rettere til navnet Inger Johanne.

Det var under dette navn, Dikken Zwilgmeyers første barnebøker kom fykende med havblæsten fra en liten sørlandsby og jaget alt det sentimentale oversatte kram ut av literaturen. Med sit skarpe blik og sit øie for det som var ægte, gav hun friske og sande billeder fra det frie, sunde barneliv i en liten by. Hun kunde tegne mennesker gjennem deres personlige maate at sige de smaa hverdagslige ord paa, og der var to ting hun altid søgte hos dem og altid fandt, elskværdighet og lune. De to egenskaper karakteriserer hende selv baade som menneske og forfatter.

Siden Inger Johanne bøkerne utkom, har barneliteraturen groet tæt og frodig hos os — mere og mindre i nærheten av kunsten. Men Dikken Zwilgmeyer var den første. Og saa sand og levende er tonen i hendes bøker, at de for altid har erhvervet sig sin plads i norske barns bokhylder.

Ogsaa som romanforfatterinde og dramatiker forsøkte Dikken Zwilgmeyer sig og ogsaa her kom hendes lyse lune og hendes naturlige replik til sin ret, men hun eiet i høiere grad skarp iagttagelsesevne end skapende fantasi, derfor vil barnebøkerne være det vi først og sidst og altid vil mindes ved Dikken Zwilgmeyers navn.

Barbra Ring

Fra Fredrikstad.

Frisindet kvindesaksforening, Fredrikstad, hadde generalforsamlig 4. februar. Formanden, frk. Tora Larssen, ønsket den store forsamling velkommen og gav ordet til sekretæren, frk. Halvorsen, som oplæste en 10-aarsberetning om foreningens virksomhet i al denne tid. Fru Thora Hansen, næstformand, hadde derefter ordet til en henstilling til kvinderne om at være selvstændige og ikke la sig flytte som brikker av mændene. Saa gik man til valg. De

uttrædende, frk. T. Larssen og fru Thora Hansen, gjenvalgtes enstemmig. Gjenstaaende medl. er fruerne Strømholm og Stousland og frk. Simensen. Kasserer og sekretær, fru Corneliussen og frk. Halvorsen gjenvalgtes. Foreningen tæller nu ca. 130 medl. 10-aarsfest avholdtes 10. februar, besøkt av 160 deltagere, mænd og kvinder. Den var som altid livlig og hyggelig. Taler og sang vekslet med *litt* dans og *meget* god mat. En sang om foreningens tilblivelse 11. febr. 1903, blev sunget av hele forsamlingen, da den 11te var indtraadt, og efter en tale for foreningens ledere, blev «mændenes klagesang» git. Telegrammer fra fhv. medl., som er flyttet fra byen, blev oplæst, og det besluttedes at sende regjeringen et telegram saalydende:

«Frisindet kvindesaksforening, samlet til 10-aarsfest, sender regjeringen sin hilsen i forvissning om at almindelig stemmeret i denne periode blir gjennemført«.

Herpaa indløp næste dag følgende svar:

«Idet jeg paa regjeringens vegne takker for det mottagne telegram, vil jeg lykønske kvinderne med at de nu staar umiddelbart foran gjennemførelsen av den store sak, for hvilken de saa længe har kjæmpet, energisk og klokt».

Gunnar Knudsen

I det hele var ti-aarsfesten saa stemningsfuld og hyggelig, at den vil mindes længe av deltagerne. De gamle medlemmer, som har været foreningens trofaste venner i alle disse aar, fik en varm tak; sisste vers i den før omtalte sang, som blev sunget umiddelbart efter, lyder slik:

Vi holdt jo trofast sammen
i alle disse kampens aar
i alvor og i gammen,
til fest og arbeids kaar.
Det ord som blev vort sterke
samlingsmerke
skal sikkert krone verket,
saa længe vi er til!

Bøker

Haakon Løken: Fra Fjordnes til Sjøvinn. Aschehoug & Co.

Den tredje i rækken av Haakon Løkens virkelighetsskildringer er kanske den vakreste og mest fængslende. Titelen er saa enkel, den sier saa litet, før man kjender dens betydning, men efter at man har lukket boken, har den lagt sig som en tung sorg over ens sind. Ti da fortæller den os saa meget. Den hetter: bort fra hjemmet, fra den hjemlige jord, fra den stolte solbelyste odelsgaard høit over fjorden, fra de gyldne bugnende akre, fra fjøs og laav og lade, bygget med en sterk mands hele intelligens og vilje.

Det var Henrik Thaasen ikke forundt at se sit trofaste arbeide kronet

med held. Og da hans livsværk faldt, fældtes han, den neppe 53 aarige, med, som et sterkt træ rammet av skjæbnens blinde fiendtlige øks.

Det som blir igjen i os efter at ha læst denne bok, er mindet om alle de rare, morsomme, sanddrue og rørende skildringer av livet i 60—70 aarene paa en stor trøndersk odelsgaard, som karakteriseres saa fint i de ord fra Thaasens og Anne Katrines sølvbryllup: Festen var straalende fra først til sisst. Ingen gratier behøvde at forlate salen, for her var ingen som forbrøt sig mot den aand, som præget den med adel, sang og vakre taler. En herlig sommerdag var det, med solskin glitrende som sølv i fjorden, hvor de kom roende for 25 aar siden, og med kjølig skygge under træerne, som de selv hadde plantet. — — —

Men det som griper os dypest, det er ærbødighet for den trauste kjærlighet til jorden, »grundlaget i det norske folk« som stortingsmand Lange (Ole Richter) sier i sin tale paa hans gamle forældres guldbryllupsfest paa Rones, »odelstanken, kjærligheten til jord og heim, og ættefølelsen, som gjorde Norge sterkt i sagatiden, og som kunde reise det paany i vore dage, naar den blev vakt tillive i de tusen hjem hos bønderne«. Den samme slegtsbærende tanke som ogsaa Bjørnson i sit vakre dikt til guldbrudeparret gav ord:

Det liv som mindet freder
paa ættens gamle gaard,
det var et liv i hæder
som gjennem ætten naar

selv slegt som ei er baaren,
men siden faar sin stund:
Det kommer an i vaaren
mest paa den gode grund.

Cläre Mjöen.

Kristiania Kvinderaads aarsmøte

Generalforsamlinger pleier ikke være svært morsomme og heller ikke særlig godt besøkt — at si hvis der ikke er krig i luften, og tropper møter op for at gi hinanden det glatte lag.

Men se nu Kristiania kvinderaad! Det holdt sit aarsmøte 28 februar, der var alt andet end krigersk stemning — og var kanske ikke lokalet fyldt til sidste plass? Og var det ikke morsomt der?

Og det endda de 14 foreninger, hvorav raadet nu bestaar, alle paa et par nær som nylig var tilsluttet, skulde foredra sine beretninger.

Hvorledes gik det for sig at der allikevel blev tid til servering, sang, musik, festtaler — og at stemningen isandhhet var høi?

Jo, om der ikke var krig i luften, saa var der allikevel militær disciplin paa rette sted. Den sprette sig fra hovedkvarteret utover til alle kanter. Denne ordre var utgaat: bare 5 minutter til hver beretning, og se — det holdtes. Formanden frk. Johanne Horn passet selv nøie paa, og ve den som ikke lystret. Og ved den

sterke koncentration, som derved blev krævet, kom det væsentlige frem i knap form fra de forskjellige foreninger, og til sammenlagt dannet det en saa stor sum av godt arbeide, at det baade imponerte og begeistret.

Vi nævnte festtaler — de var ogsaa korte, heller ikke her tidsspilde, slag i slag gik de. Allikevel gav man sig tid til flere tre gange tre hurraer, først og fremst for Kristiania kvinderaads formand, saa for Nationalraadets og sisst, men ikke mindst, for doktorerne Marie Kjølseth og Dagny Bang. Det var litt trist at det skulde gaa daarligst med hurraerne for formanden Johanne Horn, — forklaringen ligger snublende nær, hun fandt det ved denne anledning ikke ganske passende at dirigere dem selv.

Næste gang skal det gaa bedre. Under hendes ledelse voxer der op flere som kan kommandere.

Barnets lykkeskilling

Her ser man den.

Hvem er de lykkelige smaa som faar den?

Alle de hvis forældre betaler for den. Og ved at flest mulig forældre betaler for den gjøres en god gjerning.

Det betegner et nyt lykkelig tiltak av *Norske Kvinders Nationalraad* til fremme av *folkehelsen* i landet.

Jordmødrene paatar sig at utby skillingen, bronsemynten, i de hjem hvor der fødes et barn. Man gir en pengegave, stor eller liten alt efter økonomisk evne. Det indkomne blir til et fond som anvendes til friluftsskoler for helsesvake barn. Den smukke begyndelse er som bekjendt gjort med friluftsskolen paa Rønningen i Maridalen, snart kan der komme fler. Og *de trænges!*

Til tak for hjælpen gir N. K. S. 20 % av nettoindtægten til *et vordende pensionsfond for jordmødre.*

Forøvrig taler *lykkeskillingen* for sig selv. N. K. S. indbød kunstnere til konkurrance om lykkeskillingen, to utkast blev præmiebelønnet. Viks og Thømts.

Thømts medalje er vakker: Emne: Den gode hyrde. Men Ingebrigt Viks medalje blev valgt, og dommen om den vil være enstemmig. Det blir av de sjeldne tilfælde da kunstnere og det store publikum staar enige i sin dom.

Naar et saa almenmenneskelig forhold skal fremstilles, som her paa medaljens *avers*, lurer mange farer for kunstneren. Her er de lykkelig overvundet, sit ædle, rene sprog taler kunsten her til alle.

Og medaljens *revers* er ingen »bakside« man behøver gjemme bort.

Vor lykønskning til N. K. S.! Vi tar os den frihet at addressere den først og fremst til frøken Sophie Møller, hvem, har man fortalt, det skyldes at ideen er optat og er blit gjennemført.

Skrivelse fra kvindelige postfunktionærer

Til Stortinget.

I det forslag som er fremlagt for Stortinget iaar om nyt lønsregulativ for endel av landets postfunktionærer er lønnen for de kvindelige postexpeditører sat 550 kroner lavere end for de mandlige, mens lønnen nu er den samme for kvinder som for mænd.

Undertegnede repræsentanter for landets kvindelige postfunktionærer tillater sig i denne anledning at komme med følgende henvendelse til Stortinget.

Regjeringens forslag til nyt regulativ er uforandret gjentat fra ifjor, men iaar er det supplert med en længere redegjørelse for regjeringens standpunkt m. h. t. særregulativ for kvinderne. Der anføres 4 argumenter, nemlig:

1. Hvad der gjælder i andre offentlige etater og i utlandet,
2. Kvindernes manglende forsørgelsespligt,

3. Kvindernes mindre anvendbarhet i posttjenesten,
4. Merutgiften.

M. h. t. første punkt, er det slet ikke en alment gjældende regel, at kvinder er lavere lønnet end mænd, *ialfald ikke naar de utfører det samme arbeide.* Og naar det gjælder i visse forhold, hænger det i almindelighet sammen med disse etaters organisation fra først av. I postverket, hvor denne skjelnen aldrig har existert, er der ingen grund til at indføre den nu, efterat forholdet har været ensartet gjennem saa mange aar, uten at ha avstedkommet nogensomhelst ulempe til nogen kant. Maalet skulde heller være at gjennemføre det samme likhetsprincip overalt end at ophæve det, hvor det bestaar. Ved loven av 1910 blev statens embeder aapnet for kvinderne, uten at der blev sat lavere løn for disse end for mænd i samme stillinger. Da arbeidet og tjenestetiden i postvæsenet er ens for kvinder og mænd bør den samme retfærdige regel gjælde her.

Hvad særlig stillingerne som kvindelige telegrafassistenter angaar — som er nævnt av departementet — staar disse som bekjendt i en særstilling med en anden utdannelse og med en anden art av arbeide end de mandlige kolleger. De kan derfor ikke tjene til sammenligning her. Ogsaa om lærerinderne ved folkeskolen gjælder, at de har en kortere arbeidstid end lærerne.

Med hensyn til forholdene i andre land er det en bekjendt sak, at kvindernes samfundsmæssige stilling der i det hele er en anden end i Norge, og disse land bør ikke opstilles som noget exempel for os. Der nævnes i propositionen heller intet om, hvorvidt postdamerne i de der specielt nævnte lande har samme slags arbeide og utdannelse som postmændene. I Tyskland er det i ihvertfald sikkert, at damerne i postvæsenet kun anvendes til rent underordnet arbeide, til betjening av skrive- og regnemaskiner, og at de kun har folkeskolen som forutdannelse. At lønnen er en anden, kan vel da ikke forundre.

M. h. t. *forsørgelsesplikten* maa denne efter vor mening være et helt utenforliggende hensyn. Det er arbeidet som skal betales med den løn som ansees passende efter de skiftende tiders krav, ikke efter hvad lønnen skal benyttes til. Uholdbarheten i det ræsonnement, at det er forsørgelsesplikten som skal være det bestemmende for lønnens størrelse, viser sig noksom deri, at der er en række postmænd som ikke er gift uten at lønnen derfor sættes lavere. Forsørgelsesplikt i anden form end likeoverfor hustru og barn kan paahvile likesaavel kvinder som mænd, og flere av de nuværende kvindelige postfunktionærer er da ogsaa i den stilling at de er sine forældres enten eneste eller væsentligste støtte. Vi henviser paany til at lønnen i statens embeder er den samme for kvinder som for mænd, og at der her altsaa ingen vegt lægges paa forsørgelsesplikten.

Argumentet om kvindernes mindre *anvendbarhet i postvæsenet* kommer stadig igjen, naar spørsmaalet om like løn er oppe. Kvinderne er ikke i besiddelse av de samme legemskræfter og utholdenhet som mænd og skal derfor lønnes daarligere.

Vi skal om dette punkt henvise til de uttalelser fra forskjellige postmestre som foreligger trykt i St. dok. nr. 23 for 1908 og skal bare citere hvad følgende postmestre sier:

Postmesteren i Kristiania: »Sit arbeide har kvinderne gjort med den største

samvittighetsfuldhet, og de stillinger, hvortil de hittil har været sat, har ikke kunnet greies bedre av mænd«.

Postmesteren i Bergen: »Det er mig en glæde at kunne uttale, at damerne hittil fuldt ut har fyldt sine stillinger og hat samme kontortid som mændene«.

Postmesteren i Trondhjem: »Jeg kan bevidne, at der, saalænge jeg har indehat postmesterembedet, altid har været tildelt de her ansatte kvinder samme arbeide som de mandlige funktionærer inden samme klasse, og at kvinderne til enhver tid har utført sit arbeide med stor dygtighet og nøiagtighet og i det hele tat til min fulde tilfredshet«.

Postmesteren i Stavanger: »Her ved kontoret er ingen del undtat kvindernes befatning. Arbeidsbyrden er nemlig paa avdelingerne fordelt likelig mellem kvinder og mænd, i regelmæssig skiftende vagtskifter med fuldstændig like antal arbeidstimer paa hver enkelt tjenestgjørende. Det viser sig at kvinderne ikke staar tilbake for mændene i arbeidsdygtighet«.

Postmesteren i Kristiansand S.: »Ved fordeling av arbeidet har jeg ingen forskjel gjort mellem mænd og kvinder, og det har jeg aldrig hat grund til at angre paa. Kvinderne har paa like tilfredsstillende maate som mændene utført al slags tjeneste«.

Postmesteren i Kristiansund N.: »Arbeidshjælpen ved kontoret er ikke større, end at kvinder maa ha samme arbeide som de mandlige funktionærer. Jeg er særdeles vel fornøiet med kvindernes arbeide«.

Postmesteren i Arendal: »De kvindelige funktionærer har altid hat samme arbeide ved kontoret som de mandlige inden samme klasse og utført det fuldt saa tilfredsstillende som disse«.

Likeoverfor disse uttalelser maa man studse ved hvad departementet anfører om arbeidsdygtigheten. Selvfølgelig er det ved kontorerne, især da ved de allerstørste som i Kristiania, visse slags særlig tungt arbeide som kræver større legemlige kræfter, og hvortil mænd fortrinvis bør anvendes Men i det store og heletat falder arbeidet paa postkontorerne ganske jevnt og er like anstrengende for alle. For ikke at tale om det store gross av postkontorer, hvor der er ansat en 2 à 3 funktionærer og hvor der overhodet ikke er anledning til arbeidets opstykning i let og tungt. At en og anden postmester ikke ønsker en dame ansat i en ledig stilling kan ha mangehaande grunde, ikke netop den, at kræfterne ikke strækker til. At damerne helt ut har fyldt sine stillinger og er dygtig til alt ved postkontorerne almindelig forefaldende arbeide er ialfald sikkert nok.

Merutgiften ved at kvinderne sættes paa like løn med mændene utgjør *kr. 3700,00* i kommende budgetaar.*) — — — —

Vi har ovenfor søkt at paavise svakheten i de argumenter som er anført for et særregulativ for kvindelige postexpeditører, og vi haaper at ha godtgjort, at argumenterne for en nøiere betragtning svigter paa ethvert punkt. Vi maa derfor paa det indstændigste andra stortinget om ikke at følge regjeringens forslag paa dette punkt, men fastholde likhetsprincipet for mænd og kvinder i postvæsenet, saaledes som det har bestaat i al tid. Det vil kun være en retfærdighet som vises os kvinder.

Mars 1913.

Marta Jansen, postexp. Kristiania.
Marie Koen, postexp. Trondhjem,
Dagny Wettergren, postexp. Bergen.
Aagot Lundh, postexp. Kristiania.

*] Kritiken over deptets ræsonnement her (10 linjer) maa desværre sløifes paa grund av plassmangel. (Red.)

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

Indbydelse til deltagelse i den Internationale KvindestemmeretsAlliances møte i Budapest

Denne indbydelse har vi faat os tilsendt for længe siden men har latt den ligge. Da vi tidlig og gjentagende har bragt meddelelser om den anstundende kongres frygtet vi man vilde finde det var gjentagelser. Men vi har nu faat saa indtrængende anmodninger fra utlandet om assistance at vi ikke kan motstaa. Vi avser i dette hefte hele vor »Fra andre land«. I cirkulæret fra Exekutive komiteen vil man i hvert fald finde nyheter. Red.

Den 15de til og med 20de juni avholder den Internationale Kvindestemmerets Alliance sin 7de konference i Budapest. Til at deltage i denne indbydes 12 delegerede fra hver av de 23 landskvindestemmeretsforeninger, som har sluttet sig til Alliancen, nemlig Australien, Belgien, Bøhmen, Bulgarien, Canada, Danmark, Finland, De Forenede Stater, Frankrige, Holland, Island, Italien, Norge, Portugal, Rusland, Serbien, Storbrittanien, Schweiz, Sverige, Sydafrika, Tyskland, Ungarn og Østerige.

Andragende om at optages i Alliancen vil fremkomme fra landskvindestemmeretsforeningerne i Polen, Rumænien, Galicien og Kina.

Alle lande, Amerika indbefattet, hvor kvinder har stemmeret, vil bli anmodet om at sende officielle delegerede til kongressen. Fra forskjellige andre lande, hvor man interesser sig for kvinders stemmeret, vil mange landsorganisationer bli repræsenteret ved »Fraternal Delegates«. Særskilt indbudt er delegerede fra Ægypten, Indien, Birma, Kina, Japan og Filippinerne.

For første gang haaber vi at se hinduer, buddhister, confucianere, muhamedanere, jøder og kristne samles paa en kongres, forat reise et fælles krav om befrielse for kvinderne fra de kunstige skranker som alle politiske og religiøse systemer har reist omkring dem.

Den hurtige vekst som kvinders stemmeret har skutt i de sidste aar, har gjort den til en foregangsbevægelse over hele verden.

Saa raskt har kvinders stemmeret gaat over fra tanke til handling, at

paa hver av de foregaaende kongresser har man kunnet feire stemmeretssreie. Siden sidste kongres er 4 amerikanske stater føiet ind i stemmeretskjæden. Fremtidige triumfer for saken i flere av Europas lande vil vi vistnok kunne glæde os over, førend vi møtes i Budapest.

I sandhet, retfærdigheten har lyttet til kvinderne, og den har bragt de forstandigste mennesker i alle lande til at indrømme vort kravs berettigelse. Kongressen i Budapest, som skal sammenføie den kjæde av organisationer, der nu omslynger vor jord, vil bli en mærkesten i vor saks historie. Fra den vil vi datere kvindestemmeretsbevægelsen som en universel bevægelse, der omfatter alle lande og alle folkeslag.

Carrie Chapman Catt. Stemmeretsalliancens president.
Millicent Garrett Fawcett, Storbrittanien, 1ste vicepresident.
Annie Furuhjelm, Finland, 2den vicepresident.
Martina Kramers, Nederlandene, sekretær.
Anna Lindemann, Tyskland, sekretær.
Signe Bergman, Sverige, sekretær.
Adela Stanton Coit, Storbrittannien, kasserer.

Fra Executivkomiteen i Budapest

er utsendt et cirkulære. Der fortælles først om alle de mange midler som brukes baade i Ungarn og andetsteds, for at faa fonds til kongressen, saa den kan bli lysende, — midler som vidner om fantasi og godt humør, hos unge og gamle, smaa og store; kloke arrangementer som vidner om kjendskap til den menneskelige natur og — til dens svakheter.

Der fortælles at flere berømte kvinder og mænd skal komme. *Selma Lagerløf* alene nævnes ved navn.

At kongressen har den allerstørste betydning erkjendes av hele det ungarske samfund. Hoved- og residensstaden Budapest, hvis borgermester Dr. Stefan von Bárczy, som uttalte: »Kulturverdenens aandelige elite tar del i kvindestemmeretsbevægelsen«, gav det gode exempel ved bidraget til kongresfondet, hvad der blev fulgt av forskjellige andre kommuner. Ogsaa handelsdepartementet bevilget bidrag til dækkelse av utgifterne.

Executivkomiteen sørger for at der vises en omfattende gjæstfrihet. Fragtmoderation for alle kongresdeltagere er ikke alene sikret paa de ungarske jernbaner, men ogsaa i flere andre land og paa oversøiske dampskibslinjer. Ogsaa paa det officielle program staar utflugter i *Tátra*, paa *nedre Donau* og paa *Platensee*.

I kongressen kan foruten de tilsluttede leds officielle delegerte og regjeringsrepresentanter ogsaa delta delegerte fra organisationer som sympatiserer med kvindestemmeretsbevægelsen, og alle *kvinder og mænd* som vil melde sig som deltagere og betale 8.50 m. (10 — francs).

Der vil sørges for at kongresmedlemmerne faar anledning til nøie at lære at kjende Petøfi's, Jøkai's Munkácsy's, Liszt's, Kossuth's land. Dets storartede naturskjønheter, dets eiendommelige folkeliv, de maleriske egne, og først og fremst dets hovedstad, bekjendt for en av verdens skjønneste byer, Budapest.

At den internationale mandsliga for kvindestemmeret vil holde sin anden kongres samtidig vil betydelig forhøie interessen ved alle foranstaltninger.

Eftersom, siden sisste kongres 1911 i *Stockholm*, *Washington*, *Kalifornien*, *Kansas*, *Arizona*, *Michigan*, *Oregon*, *Portugal* og *Kina* — har tilstaaet kvinderne stemmeret (efter *Wyoming*, *Colorado*, *Utah*, *Idaho*, *Australien*, *Finland*, *Norge*. *Bosnien-Herzegowina*) og da seire i *Danmark*, *England*, *Ungarn*, *Sverige*, *Holland*, *Island* etc. staar like for døren, — vil kongressen holdes under seiersglædens tegn. Ingen bør undlate at delta i denne den største av alle frihets- og kulturbevægelser. — —

Exekutivkomiteens president er grevinde *Iska Teleki*. Blandt vicepresidenterne er flere fremstaaende mænd og kvinder. Der finder vi ogsaa vore bekjendte *Vilma Glücklick* og *Rosika Schwimmer*. Den sisste har som titel forretningsførende vicepresident — og hendes adresse er Budapest VII. Isvan Ut. 67.

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 5 1913.)

Da Andrew endnu ikke vaagnet, men bare bevæget sig og ynket sig svakt, løftet Fanny Ellen op til sengen. »Kyss far stakkar, og væk ham,« sa hun.

Ellens blaa øine var store av skræk og undren, hendes læber skalv, og hele hendes lille legeme dirret av kampen med nerverne. Hun la sit bløte kind mot hans bleke, skrubbede, og en liten arm listet sig om halsen paa ham. »Far vaagn op, far.« ropte hun med sin skjælvende søte stemme, og den naadde ind til Andrew, dypt ned i den ubevissthet han var sunket i. Han aapnet øinene og saa paa barnet, og der kom lys i blikket, — og saa fyldte lyden av hans hulken huset og naadde til folkene utenfor, og kom i ekko tilbake fra dem.

Mængden sprette sig litt efter litt. Men før Jim Tenny drog avsted, gik han hen til døren og talte til Eva.

»Er der noget jeg kan gjøre for Dig« spurgte han med en underlig øm barskhet og saa ikke paa hende, da han sa det.

»Nei, tak Jim,« svarte Eva.

Pludselig rakte den unge mand ut hannden og strøk hende over det bustede sorte haaret. »Saa maa Du begynde at tænke litt paa Dig selv, kjære ven», sa han.

Eva kom ind til sin søster i det samme Jim gik ut av gaarden. Ellen var i dagligstuen med sin far, og Fanny var gaat ut i kjøkkenet for at varme melk til barnet, som hun var sikker paa ikke hadde smakt mat mens hun var borte.

«Fanny« sa Eva.

»Hva er det« sa Fanny. »Jeg kan ikke vente med at koke melken til hende, hun maa jo være halvdød av sult.«

Fanny vendte sig allikevel og saa paa Eva, som stod med nedslagne øine, og kjæmpet med sin sterke følelse av generthet og overstrømmende lykke.

»Hva er det?» gjentok Fanny og stirret paa hende.

»Jeg har vist faat Jim tilbake sammen med Ellen,« sa Eva, «og — ja nu skal der bli menneske av mig!«

Men efter at hele mængden utenfor var gaat, kom den lille nervøse gutten styrtende ind i Brewsters gaard med et tyndt blikkrus fyldt av kastanjer i haanden. Han banket paa bakdøren, og da Fanny aapnet den rakte han hende kruset, »De er til hende!» ropte han og var avsted igjen i en fart som et sky dyr.

»Vil du ikke ha kruset tilbake,« skrek Fanny efter ham, »nei!« ropte han tilbake — endda hans mor strengelig hadde paabutt ham at ta kruset med sig igjen, og han visste der vilde vanke skjænd, naar han kom hjem.

Kapitel VII

Ellen hadde under alt dette holdt paa dukken, nellikbuketten og koppen med skaal, eller rettere hun hadde uavladelig passet nøie paa dem. »Hvor har du faat alt det fra?« hadde hendes tante Eva sagt forbauset, strax efter hun hadde faat øie paa hende, men hadde ikke ventet paa svar i sin vilde henrykkelse over at se barnet igjen. Den store smilende voxdukke hadde sittet mellem Jim og Eva i gighen, og Eva hadde holdt paa den røde kop med en slags mekanisk forsigtighet, og Ellen holdt nellikkerne i sin egen lille haand, men trykket dem rigtignok flate mot tantens barm, da hun sat paa fanget hos hende. Besstemoren hadde et øieblik set i forbauselse paa Ellens skatter, og moren likedan, men hos dem begge maatte al slags nysgjerrighet vike plassen for den overstrømmende glæde. Ved gjensynet med det elskede barn, for hvis skyld de hadde litt saa store kvaler, fyldtes sjælen

av en eneste følelse av lykke. Men senere maatte jo spørsmaalene og detaljerne frem.

Da Ellen ikke syntes at bry sig om sin varme melk med rikelig sukker i, og servert i hendes egen lille mugge og med de yndede sirupskakerne til, saa hendes mor paa hende, og det ømme blik gik over i et skarpt spørgende: »Er Du ikke sulten?« sa hun. Ellen rystet paa hodet. Hun sat ved bordet i spisestuen og faren, moren og tanten stod alle omkring hende og saa paa hende.

»Er Du ikke bra?« sa Ellens far ængstelig.

»Er Du daarlig?« sa moren.

Ellen rystet paa hodet.

I samme øieblik kom Mrs. Zelotes Brewster ind med det sort og hvitrutete shawlet knyttet stramt om det magre ansigtet, som hadde et uttryk av en egen ømhet og blidhet, som fik Fanny til at se omigjen paa hende, uten at hun visste hvorfor.

»Velsignelsen er kommet til os igjen mor«, sa Andrew, men stemmen strak ikke helt til.

»Men hun vil ikke spise frokosten sin, endda mor netop har kokt den til hende og gjort den saa deilig«, sa Fanny i en tone av fortrolighet, som hun aldrig før hadde brukt likeoverfor Mrs. Zelotes.

»Føler Du Dig kvalm Ellen?« spurte besstemoren.

Ellen rystet paa hodet. »Nei besstemor«, sa hun.

»Hun sier hun ikke føler sig syk, men hun vil ikke spise«, sa Andrew, og stemmen skalv.

»Undres om hun ikke vilde like nogen av pepernøtterne mine? Jeg har nylig bakt nogen som er svært gode«, sa en, det var den brede konen fra nærmeste hus, hun syntes som symbolet paa den omfattende moderlighet, som hun stod der og saa paa barnet som var tapt og fundet igjen.

»Ja, vil Du ikke ha nogen av tante Wetherhed's deilige pepernøtter?« spurte Fanny.

»Nei tak«, svarte Ellen.

Eva styrtet pludselig avsted som grepet av et hemmelighetsfuldt forsæt, aapnet en dør, for ned i kjælderen og kom tilbake med en krukke syltetøi, men selv til dette rystet Ellen paa hodet.

»Har Du faat frokost da?« sa Fanny.

Da blev Ellen ganske taus. Hun talte ikke; ikke et tegn, ikke en bevægelse var at se. Hun sat stille og saa ret frem for sig.

»Hører Du ikke Ellen?« sa Andrew. »Har Du spist frokost idag?«

»Fortæl tante Eva, om Du har spist frokost«, sa Eva.

(Forts.)

Til Vestend klubben og Kameratklubben

Ja netop slik skal det være: kvinder fra *alle* lag maa møtes, maa *arbeide sammen.*

Det har „Vestend-klubben 1913“ og „Kameratklubben“ hat en saa sterk følelse av at de har sluttet sig sammen med dette vakre formaal: „at bringe lys og skjønhet til de trætte slitne kvinder“, — de vil være „arbeidere blandt arbeidere“.

Begge klubber vil nok selv føle lys og glæde av sammenkomsterne, og det vil igjen gi lyst til at gaa videre: gjøre mer og mer for dem paa skyggesiden.

De mødremøter som i mange aar har været avholdt av „Hjemmenes vel“ har været til megen glæde for begge parter — de unge mødre har uttalt at de aldrig i sit liv har hat slik hyggelig kveld som at være indbuden til fest. „Jeg faar vel heller aldrig opleve en til,“ sa en av dem.

Det gir minder at leve videre paa, det blir merkedage i det uavbrudte arbeidsslit, det utjevner mer og mer den avstand, der ofte blir mellem de forskjellige arbeidende kvinder uten at man egentlig selv vil den eller forstaar hvordan den er kommet.

En hjertelig tak til dere unge, som vil hjælpe videre i det store „broarbeide“ mellem kvinderne saa *vi alle kan se stjerner bak skyerne.*

Kristiania 7—3—1913

Dorothea Schjoldager.

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 1 april 1913.	No. 7.

De kvindelige postexpeditørers lønninger

Arbeidsdepartementets forelæg

Indstilling fra den forsterkede gage- og pensionskomite

Vi har tidligere refereret den forrige regjerings forslag angaaende de kvindelige postexpeditørers lønninger.

Og i forrige hefte indtok vi skrivelsen fra kvindelige postfunktionærer til Stortinget.

For igjen at minde om hvad det gjælder, repeterer vi her første passus av denne.

I det forslag som er fremlagt for stortinget iaar om nyt lønsregulativ for endel av landets postfunktionærer er lønnen for de kvindelige postexpeditører sat 550 kroner lavere end for de mandlige, mens lønnen nu er den samme for kvinder som for mænd.

Det er saa at forstaa: Arbeidsdepartementet foreslaar for alle expeditører samme grundløn og tre alderstillæg, efter 3, 6, 9 aars tjeneste.

Efter dette foreslaaes for de fleste av dem et alderstillæg efter 12 aars tjeneste og ét, som er større end de tidligere, efter 15 aars tjeneste.

Det er jo ganske pent. Det skal mændene ifølge departementets forelæg ha at glæde sig ved naar de begynder at ældes i arbeidet.

Og kvinderne? — nei kvinderne de skal ikke ha det. Kvinderne bør itide vænne sig av med at arbeide med haap om stigende gage som løn for trofast tjeneste.

Men det er bare elskværdighet mot kvinderne fra arbeidsdeptets side — ikke spor andet. Det er den rene bekymring for deres fremtid som dikterer dette. For følgen av like lønningsforhold inden expeditørgruppen for kvinder og mænd vil utvilsomt bli mindre chanser for kvinder til i det hele at komme i betragtning ved ansættelser — sier departementet.

Se det, den pure omsorgsfuldhet for ikke- existerende kvindelige postexpeditører!

Ifjor hadde man ogsaa en trøst paa rede haand. Da henspiltes der paa at der kunde være adgang for administrationen, tiltrods for bestemmelserne, at tilstaa enkelte kvinder de sisste alderstillæg. Et slikt vilkaarlig belønningssystem blev sterkt kritiseret fra kvindelig hold. Og nu er *det* borte.

Men departementets ømme hjerte fornegter sig ikke. Det blander ny trøst i sine trusler og viser en rørende omsorg for fremtidens kvinde.

Der er imidlertid én ting det glemmer. Hvis det faar sin vilje igjennem, hvis kvindernes stilling inden etaten blir forringet paa slik vis, hvis de ikke kan ha bevisstheten om at bli retfærdig behandlet og faa arbeide under like vilkaar med sine kolleger — saa gaar al glansen av. Det er det sikreste middel poststyrelsen kunde finde, hvis dens formaal var at vise fra sig de besste kvindelige arbeidere.

De kvindelige postfunktionærer har ikke berørt dette punkt i sin iøvrig grundige gjendrivelse av de i prp. fremkomne argumenter. Det undrer os ikke — det tilhører en art som det ikke er behagelig at røre ved. Al denne omsorgen for *kvinden*, naar der er tale om at gi de enkelte kvindemennesker deres ret, al vilkaarligheten til hendes besste, alt dette kjærlige hovmodige formynderskap — dette parodiske, disse karrikaturformer av ridderlighet — alt dette maa vække avsmak hos hver tænkende kvinde som lægger lidt ambition i sit arbeide og har følelse av sit menneskeværd.

Det undrer os derfor ikke at de kvinder det her gjælder ikke ønsket at opta dette exemplar av arten til nærmere beskuelse.

Naar vi ser paa forelægget i sin helhet er der et ord som især falder i øinene: »*almindelig*«.

I den korte fremstilling*) kommer det omigjen og omigjen.

»Det er «vistnok *den almindelige***) *regel* at kvindernes lønsregulativ er noget lavere end mændenes« —

»Den *almindelige* betragtning som ligger til grund er vistnok den, at en mandlig funktionær forutsættes som *almindelig regel* at være familieforsørger« — — — —

Den omstændighet osv. — — — »kan ikke berettige til nogen avvikelse fra *den almindelige regel.*

Der maa ogsaa tas hensyn til at kvinder *som almindelig regel* ikke er i besiddelse av den samme arbeidskraft og utholdenhet som mænd.«

Denne ualmindelige store almindelighet brukes som en vid kaape for at skjule den mindre skjønne skikkelses form, men desværre den bare tjener til at fremhæve den. Meningen kommer frem med al ønskelig tydelighet. Meningen er ikke at vise kvinderne bort. Langtfra — beskedne kvinder er tvertimot velkomne i postetaten. Man sier ikke bort med dem. Men man sier: *ned* med kvinderne!

Det var ikke vel betænkt av arbeidsdepartementet at ta private arbeidsgivere til exempel. Ser man paa de privat ansatte kvinders lønninger, bærer det for tiden ikke nedover. Det bærer umiskjendelig opover. En dame med ordentlig utdannelse kan for tiden hurtig komme i stilling, og deres gager nærmer sig mændenes mer end før. Det overlates til staten at gaa den motsatte vei!

Der gik engang et rygte om at poststyrelsen skulde ha under overveielse at sætte et skille mellem forsørgere og ikke-forsørgere, eller ihvertfald mellem gifte og ugifte funktionærer, naar det kom til de senere alderstillæg. Vi har uttalt os oftere om dette princip. Vi mener det er langtfra at være det besste, forsørgelsesproblemet maa løses paa andre maater. Men vi kan oftest hvor det kommer frem, se det som et ærlig forsøk paa at ordne sakerne paa den mest humane maate man for øieblikket kan finde.

Men har poststyrelsen hat dette under overveielse, saa er den vist snart kommet til et andet resultat, den har foretrukket at indføre den nyhet i etaten at sætte kvinderne paa lavere gage end mænd. At trække grænsen mellem forsørgere og ikke-forsørgere kan den ikke tænkes at ha hat mot til.

---

*] Se Nylænde nr. 4.
**] Dette og det følgende uthævet her.

Hvem skulde den frygte?

De ugifte mænd naturligvis! Man tør ikke skade og fornærme de mandlige postexpeditører med en slik ordning.

Men at knæsætte det gamle barbari: at trække grænsen mellem mænd og kvinder i det samme arbeide, at fornærme og skade de kvindelige postexpeditører og med dem en stor skare arbeidende kvinder utover Norges land — det har man mot til.

Poststyrelse, arbeidsdepartement og — majoriteten i den forsterkede *gage og pensionskomite* har mot til det.

*

Vi vilde selvfølgelig ikke opholdt os saa længe ved det reaktionære forslag — som jo arbeidsdepartementets nuværende chef intet ansvar har for — hvis det ikke var for denne komités indstillings skyld. Den har behandlet det foreslaaede lønningsregulativ og

Komiteen slutter sig til forelægget med hensyn paa expeditørklassen, hvad grundlønnen og alderstillæggene angaar.

Tre medlemmer *Foshaug, Nagel* og *Rik. Olsen*, forbeholder sig at stemme for, at de kvindelige expeditører stilles likt med de mandlige funktionærer med hensyn til alderstillæg. Et medlem, *Ramm*, stemmer for et 4de alderstillæg til kvindelige postexpeditører.

Av komiteens 9 medlemmer er altsaa bare 3 for bibehold av like løn for alle funktionærer i samme arbeide. En indtar et særstandpunkt. De øvrige 5 med Rinde i spissen stemmer for deptets forelæg: Rinde, Haaland, Schei, Nalum, Kopseng. —

Dette er meget sørgelige kjendsgjerninger. Men vi vet det blir en anden tale naar saken kommer frem for Stortinget.

Dette storting vi venter os saa meget av, kan ikke gaa reaktionens ærinde og tvinge kvinderne ind paa den skillevei som er merket: *Ned! Ned!* —

Om Rindes indflydelse gjør sig sterkt gjældende inden komiteen — saa blir det en anden aand som faar raade i Nationalforsamlingen.

Av de kvindelige postfunktionærers andragende til Stortinget, maatte et litet avsnit gaa ut sisste hefte av mangel paa plass. Vi hitsætter det her:

Merutgiften ved at kvinderne sættes paa like løn med mændene utgjør *kr. 3700,00* i kommende budgetaar.

Men, sies der i propositionen, »merutgiften vil i senere terminer stige betydelig«. Hvad der menes hermed er ikke klart. Stigningen vil selvfølgelig ikke bli forholdsvis større for de kvindelige end for de mandlige expeditører, idet jo begge i tilfælde rykker videre op i samme regulativ. Saa utgiftsstigningen kan ikke anføres som et moment særskilt mot damerne. Tilbake blir da den øieblikkelige merutgift, kr. 3700,00, og den synes ikke at skulle skræmme. At den er saa liten kommer av det forholdsvis ringe antal kvindelige expeditører i postvæsenet, ca. 70 av ialt 470 expeditører. Der optages ogsaa nye damer kun med aars mellemrum, og da regelmæssig bare et rent faatal — 3 à 4 hver gang.

Emma Hauff

Første paaskedag var det festlig i vor første bokhandlers, Emma Hauffs hjem. Det var hendes 60 aars fødselsdag,*) og der indfandt sig deputationer, kom telegrammer og presenter. En vakker sølvskaal stod der, den var fra Ann Margret Holmgren og flere svenske venner.

En særdeles fin *Porsgrunds*vase med syrener og nellikker kom fra: 1. Norsk kvindesaksforening, 2. Norske kvinders fredsgruppe, 3. Norske kvinders sanitetsforening, 4. Kr.a led av N. K. S., 5. Landskvindestemmeretsforeningen, 6. Kr.a led av L. K. S. F., 7. Kvindestemmeretsforeningens klub, 8. Norske Kvinders Nationalraad. En adresse medfulgte.

Fru Randi Blehr og fru Pylle Horst var samtliges talsmænd. De uttalte den hjerteligste tak til frk. Hauff for hendes sympati, hendes redebonhet til at bli med i arbeidet hvor det gjaldt, og al hendes storartede hjælpsomhet ved de mange forskjellige anledninger. Dertil føiet de ønsket om at hun længe maatte faa fortsætte i det arbeide, som hadde trivdes saa godt.

Ja i det ønske var visselig alle kvindesaksorganiserte med. Og der blander sig vel kanske lidt egoisme ind.

For *hvorledes skulde det gaa os*, hvis vi ikke hadde *frk. Hauff*, Stortingsgate 6 at ty til? — — —

---

*) Paa festdagen stod en lang interviewartikel med billede i Intelligensen. Den fortæller om frk. Hauffs liv og arbeide.

Skolebarns lønsarbeide

Undersøkelser og statistik i folkeskolerne

Møte om saken i Drammens kvinderaad

Barnearbeidet optas nu for alvor til undersøkelse, som, det tør vi tro, vil lede til grundige reformer paa dette felt.

Det er ikke for tidlig.

Om misbrukene av barns arbeidskraft her ikke er saa slemme som i de store industriland, saa er de i flere maater slemme nok til at paakalde stærkere indskriden fra lovgivningens side. Men her som ellers gjælder det selvfølgelig at skride ind paa saa fornuftig vis som mulig, og ta alle forhold vel i betragtning.

Hvad der først og fremst maa kræves er sikre oplysninger om hvordan forholdene er.

Og man er for tiden ivrig ifærd med gjennem folkeskolerne at faa undersøkt hvormange av barnene det er som har lønsarbeide, samt om arten av dette og arbeidstiden.

Som sakerne staar var det et utmerket tiltak av *Drammens kvinderaad* at sammenkalde til møte om skolebarns lønsarbeide.

Det fandt sted 1 mars. Indledningsforedraget holdtes av overlærer Ringstad.

Efterat ha git en skildring av barnearbeidets utvikling i de store industrilande i begyndelsen av forrige aarhundrede, redegjorde foredragsholderen ganske kort for det lovgivningsarbeide, som i de senere aar er utført i de forskjellige land til beskyttelse av barn mot overdreven anvendelse til lønsarbeide. Hos os er dette spørsmaal endnu ikke tilstrækkelig bearbeidet; der foreligger ingen ordentlig oversigt for det hele land om skolebarns lønsarbeide, og de bestemmelser vi har herom er ikke tilfredsstillende, lette at omgaa og vanskelig at kontrollere. I enkelte byer er der foretat undersøkelser, saaledes ifjor i Kristiania og Stavanger, uten at resultatet endnu foreligger. I Bergen foretoges en undersøkelse i 1908, og herfra foreligger en opsigtsvækkende statistik.— —

I *Drammen* er der i 1909 og 1912 optat lignende statistik. Oplysningerne er git av barna i klasserne uten nærmere undersøkelser. Tal. ansaa ikke resultaterne for paalidelige, — antagelig var de for gunstige; dog antog han, at forholdene i Drammen var bedre end i Bergen.

Foredraget bragte saa mange interessante statistiske oplysninger og var i det hele saa instruktivt, at det kunde været av stor interesse at bringe det i sin helhet — men foreløbig maa vi ind-

skrænke os til at referere hvad der blev sagt om den nye tyske lov for barnebeskyttelse av 1903. Denne bestemmer bl. a.:

Barn under 13 aar eller saa længe de er skolepligtige maa ikke beskjæftiges i en række fabrik- og industrigrene, som opregnes i loven. Desuten ikke ved offentlige forestillinger, i øl- og vinkjældere, — under 12 aar ikke i gjestgiverier eller restauranter, hvor arbeide for skolepiker er helt forbudt. Under 12 aar maa de heller ikke anvendes til budtjeneste. Hvad arbeidstidens længde angaar, er den begrænset til høist 3 timer og i ferierne 4 timer. Intet barn maa beskjæftiges før kl. 8 morgen eller efter 8 aften. Middagshvilen skal være mindst 2 timer, og hviletiden efter undervisningen mindst 1 time. Enhver arbeidsgiver skal sende anmeldelse til politiet, før han tar et barn i fast arbeide. — —

Taleren sluttet med at uttale:

Den tyske lov er en virkelig *barnebeskyttelseslov*, og en saadan bør vi faa ogsaa hos os.

Formanden, fabrikinspektør fru *Kjelsberg*, takket for foredraget, som mottoges med meget bifald. Efter hendes erfaring fra fabrikinspektionen manglet der ofte meget paa, at fabriktilsynsloven overholdtes. Det er ogsaa vanskelig at skille mellem hvad der er fabrikarbeide og hvad der er visergutarbeide. —

I den paafølgende diskussion deltok flere damer og herrer. Det blev paa den ene side fremhævet at man maatte vogte sig, saa man ikke fik lovbestemmelser som fremmet lediggang, ikke alle forældre har evne til at sætte sine barn i virksomhet. Der blev pekt paa den kjendsgjerning at barn paa landet arbeider mer end barn i byerne, men barna paa landet staar hverken aandelig eller legemlig tilbake. En fast beskjæftigelse med nyttig arbeide var sundt for barn. Erfaring viste at flere barn her i landet tar skade av lediggang end av for meget arbeide.

Paa den anden side fremhævet man som erfaring fra skoler, at skoleforsømmelser og skulkning gjerne begyndte med at barnet fik lønnet arbeide og derved efterhvert mistet interessen for skolen. — Hjemmene fik selv sørge for at sætte barn til det rette arbeide.

Tilsisst vedtokes enstemmig følgende resolution:

»Møtet uttaler ønskeligheten av, at alt lønnet arbeide for barn under 14 aar blir forbudt i de bedrifter, som gaar ind under fabriktilsynsloven. — Alt andet lønnet barnearbeide bør reguleres ved en egen lov som i Tyskland.«

Livsforsikringsselskapet Glitne utgir et maanedsblad. I decemberheftet 1912 finder vi en artikel om *Kvinderne og livsforsikringen* som er av stor interesse at læse.

Litteratur

Lilly Heber **Camilla Collett** 1813 — 1913

(Gyldendalske bokhandel Nordisk Forlag 1913.)

Det lille skrift blev utgit til Camilla Colletts hundredaarsdag, og det faldt naturlig at opfatte det som et leilighetsskrift, en fremstilling i koncentreret form av hvad der er kjendt om Camilla Collett, en kortfattet samling til veiledning for dem som selv ikke er orienteret i emnet. Og saalænge man læser de to første avsnit: „Eidsvold prestegaard“ og „I. S. Welhaven og P. J. Collett“, saalænge rokkes man ikke i sin forutfattede mening om den lille boks indhold og hensigt. Man følger med velbehag den klare fremstilling av hvad der er kjendt om Camilla Colletts liv og personlighet, gjennem ældre og helt moderne litterære bidrag til hendes karakteristik; man glæder sig over at se samlet i saa knap form hvad der er nødvendigst at kjende av hendes liv og dets begivenheter til forstaaelse av hende selv. Men den som er bra orienteret fra før gjør ikke stans under læsningen, fordi han træffer paa noget nyt, eller noget som kaster lys over ukjendte strøk.

Anderledes naar man kommer til tredje avsnit som bærer titel *Tidsstrømninger*. Her maa en stanse gang paa gang. Her taler en som ikke bare har samlet, men som har gjort selvstændige studier og kommet til egne resultater.

Alle kjender vi 1830 aarenes idekampe og deres førere, alle kjender vi det litterære nationale gjennembrud som besst betegnes ved navnene Asbjørnsen og Moe, alle kjender vi Amtmandens Døtre og den særplass den indtok. Men hvad der forbinder disse punkter kjender vi mindre til. — Hvad der ligger mellem de høider vi ser er bare kjendt av pionererne, de stiger som kan føre fra den ene til den anden høide, langs elver og fjeldsider, er ikke opvardet nok, saa vi kan gaa avsted uten at fare vild. Men her træffer vi

paa en som er ifærd med det arbeide. Det lille skrift er en godt opbygget varde og danner et prægtig utsigtspunkt. —

Det lønner i sandhet umaken at stanse en stund ved den og se sig om.

I kapitlet „Tidsstrømninger" peker forf. paa at det første krav til en ny litterær retning med virkelighetsskildring som maal blev sat i 30-aarene gjennem Schweigaard og Welhaven. — I „et generelt realistisk program som imidlertid i utviklingens medfør i rivende hast blev omformet til et nationalt." — —

Der var ogsaa stor trang til at gi den nye erkjendelse utslag i novellens og romanens form, og denne tendens satte tydelige litterære spor „og det over hele linjen, baade i Wergelands og Welhavens leir."

Her slutningen av kapitlet:

Intelligenspartiets forsøk paa psychologisk menneskeskildring blir mer og mer avmægtige og blodløse.

A. Munch offentliggjorde i 1846 *Den Eensomme, En Sjælehistorie*; den løper ut i sandet.

Stort bedre gik det ikke Welhaven, da han ti aar senere utgav *En Sjæl i Vildmarken.*

Likesom titelen er utflytende og uten faste konturer, var selve skildringen det.

Episk drift og billeddannende evne manglet.

Det vilde ha set daarlig ut med det realistiske program, Welhavens parti i 1830 aarene proklamerte med slik jubel, om det ikke hadde faat hjælp av Henrik Wergelands søster.

Hos hende var det at de rent novellistiske tendenser levet sit kontinuerlige liv — — — — Hos Camilla Collett fandt de et fristed under 1840 aarenes kjølige, nøgterne atmosfære, der fandt de grobund og vextbetingelser — — — — Derfor blev det Camilla Collett, som først naadde ut over det fragmentariske standpunkt, novellen i den lange barske vaarløsningstid led under heroppe. Camilla Collett blev den som først samlet sig til i kunstnerisk avrundet form at gi det nationale uttryk for den nutidsdigtning som i disse aar banet sig vei i europæisk literatur.

Allerede i 1840 aarene tumlet hun med planer om en stor norsk roman.

Hvordan var Camilla Collett rustet til at løse denne opgave?

Hvilket var det psychologiske miliø som fremdrev hendes litterære arbeide?«

Disse spørsmaal søkes kortelig besvaret i næste kapitel som har til titel Norges første psykologiske roman.

Det er en interessant betragtning over et interessant emne: Camilla Colletts kunstneriske stræben, særlig hendes stil. Forf. peker paa hvorledes „hendes form efterhaanden voxer sig ut fra

brevstilen, hvorledes den mer og mer frigjøres fra samtidens stive vendinger og indviklede latinske sætningsbygning og naar den klarhet, den smidighet og eleganse som gjorde fru Collett til en stilens mester i vor litteratur.“ — — — —

I sisste kapitel: *Kampproduktion* fremhæver forf. hvorledes Camilla Collett blir sig sin Wergelandsnatur mer og mer bevisst. Hun vender sig, drevet av sine slegtsinstinkter ut mot de store opgaver, mot den største, kampen for kvindernes sak. Hendes helt bevisste litterære stræben under dette blir at mane sine erfaringer, sine indtryk, sine tanker ind i den *knappest mulige form.*

„Hendes storhet“ — saa slutter forf. sit skrift — „skyldes mer hendes kamp for ideerne end hendes blændende kunstneriske fortrin. Hun har været blandt de faa, som har git sit folk det mægtige syn av en kunstnerpersonlighet, der har stillet sit geni — ikke bare i kunstens, men i livets tjeneste.“

*

Der kommer en liten *efterskrift* tilslut, med forfatterindens navn under — som man skal lægge merke til. Der sies:

De literaturhistoriske resultater, jeg i skissemæssig form har nedlagt i denne bok vil bli nærmere begrundet i en større avhandling, som er under arbeide.

Dette forklarer for endel den velgjørende følelse man faar under læsningen. Uttalelserne hviler paa sikrere grund end vanlig er ved skisser av denne art.

Vi har grund til at glæde os til den større avhandling som kommer. Det synes som Lilly Heber har særlig evne til med let og varsom haand at greie ut sammenfiltrede traader og lægge dem tilrette for en ny væv, et stort arbeide som vi har savnet.

Hvad resultaterne selv angaar, saa har jeg for min del, uten at besidde kyndighet nok til at kunne kritisere dem i sin helhet, stor tillit til dem — fordi rigtigheten av endel av forf.s slutninger bekræftes av direkte mundtlige uttalelser til mig fra Camilla Collett selv.

Den interessante lille bok er vel værd ikke bare at læse, men at *eie.* Den koster en ubetydelighet.

G. K.

Stortinget 1913—1915 med 128 billeder. Utgit av *Vilhelm Haffner*. Første sekretær ved Stortingets kontor. (I. W. Cappelens forlag Kristiania)

Naar man sitter i logerne eller paa gallerierne i Stortinget og er sterkt interesseret i den sak som behandles, ivrig optat av at lytte til alle de visdommens eller daarskapens ord som tales, blir man ofte forstyrret av hvisking og spørsmaal rundt omkring sig — folk vender sig til sine naboer og avkræver dem oplysninger om hver taler.

Se dette kan undgaaes, og al fornøden kundskap kan vindes, ved at skaffe sig ovennævnte, vakkert utstyrede, hændige lille skrift.

Her faar man billeder av hver eneste representant, saa man kan sammenligne om det er den rette, endvidere faar man vite hvad parti han tilhører, hans alder, data fra hans tidligere politiske løpebane, i det hele saa mange meddelelser om hver især som det gaar an.

Man faar vite hvem der er presidenter og sekretærer, hvem der er medlemmer av lagtinget og av de forskjellige komiteer like til komiteen, for de hemmelige protokoller. Her stanser betroelserne, man faar ikke vite hvad der staar i protokollerne, og det kan jo være et savn for de allermest videbegjærlige. Men for alle andre er den lille bok fuldkommen.

Utstyret med den, er man ovenpaa—hvor man saa sitter i tingets hal.—

G. K.

Reisebrefe und Skizzen aus Italien von Minna Rein, Jena

Nylænde hadde for to aar siden en notis om denne boks første del. Anden del som netop er utkommet, vil sikkert læses med endnu større interesse end første. Forfatterinden siger i forordet, at hun »har ikke skrevet den for at utfylde et savn, men for at berede dem en liten glæde, som elsker Italien,« og dette opnaar hun i sandhet. Læs f. eks. hendes beskrivelse av den romerske kampagna. Det er et saa stemningsfuldt billede, at man uvilkaarlig føler sig grepet av den samme »Campagnazauber,« som hun selv.

De smaa novelletter med italienske naturscenerier til bakgrund, er baade poetiske og interessante.

Forlagt av H. Kahle-Eisenach — faaes i alle boklader.

N. L.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

Sverige

Svenske kvinder vil reise et *Fredrika Bremer* monument. Komiteen er for længe siden dannet. Oprop utsendt. Foredragsserie besluttet og alt i fuld gang.

Paa den baltiske utstilling i Malmø 1914 arrangerer svenske kvinder en særskilt utstilling. *Fredrika Bremer-Förbundet* har søkt om at faa en tomt paa utstillingsfeltet frit overlatt til en kvindernes bygning. Dette er nu indvilget.

Landsföreningen för krinnans politiska rösträtt har sat igang arbeide for en landspetition for kvindestemmeret. Den faar antagelig kolossal tilslutning.

Danmark

I Kjøbenhavn har kvinderne arbeidet meget energisk ianl. kommunevalgene. 5 mars holdtes ifølge Kv. & S. et stort offentlig og særdeles vellykket vælgermøte, der bl. a. bekjendtgjordes ved et optog gjennem gaterne. Kvinder iført blaa dominoer skred frem, hver bar en stor plakat hvorpaa stod: *Kvindeligt vælgermøte!* eller *Kvinder stem 11 mars.* Fremmøtet ved valget har ogsaa været storartet.

Østerrike

Fra Wien er nu ogsaa utsendt indbydelse til en international kvindestemmeretskongres i forbindelse med den i Buda-Pest. Den skal holdes umiddelbart forut for denne, den 12 og 13 juni. Mange komiteer er nedsat, og stor virksomhet utfoldes.

U. S. A.

Mrs. Chapmann Catt, formand for den internationale kvindestemmerets alliance, har som tidligere omtalt foretat en agitationsreise jorden rundt. Den har varet et aars tid. Til dette aars begyndelse maatte hun være hjemme igjen for at forberede Budapest-kongressen. Men før hun begyndte paa dette nye store arbeide, hvilte hun en ganske liten stund paa sine laurbær, gav sig tid til at være gjenstand for hyldning.

Ved et stort møte i »People's Institute« i New York var en række fremstaaende mænd tilstede for at ønske hende velkommen hjem. Borgermesteren selv var hindret fra at møte, men ved hans stedfortræder Mr. William Prendergast blev der overbragt en hilsen fra byen *New-York*. Byen, uttalte han, ærer sig selv ved at hædre Mrs. Catt.

Hun som representerte det store princip stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd, et princip som helt vil seire, hun som var en fremragende lærer, og hvem alle kvinders vel laa paa hjerte likemeget enten de arbeidet med haanden eller hodet.

Mrs. Catt fremhævet i sin svartale den kjendsgjerning at Østens kvinder nu var vaagnet. De er med i de revolutionære bevægelser. Hun mente det vilde skade de europæiske stater som hersket i orientens lande, at de ikke hadde tat kvinderne nok med i beregning.

Paa begge sider av havet synes angelsaxiske kvinder nu at erkjende at: sandhets sak *seirer* kun i nederlag. Vi læste hvad Hermione Ramsden skrev om kvindestemmeretsforslagenes nederlag i underhuset.

Og nu bringer sisste *Woman's Journal* en artikel som begynder saa: »*Stor skjændsel for Washington! Stor seir for kvindestemmeret!* Tusener av likegyldige kvinder er blit vakt. Indflytelsesrike mænd har faat skam over sit navn, og senatet kalder til ansvar og sætter igang undersøkelser ianl. den behandling kvinderne var utsat for i forbundets hovedstad 3 mars.«

Det hænger saaledes sammen: Efter initiativ av kvindestemmerets organisationer blev der besluttet at demonstrere som aldrig før under festligheterne i Washington ianl. presidentskiftet.

Det skulde ske ved et historisk optog. Nu paastaar alle som har set det, at amerikanske kvinder har en sjelden evne til at arrangere disse paa en saadan maate, at det blir helt imponerende og gir uforglemmelige skjønhetsindtryk. Og dette optog var forberedt meget længe og vilde overgaa alt hvad der tidligere var set.

De fik ikke tilladelse til at gjøre det til et led i den almindelige pro-

cession, men efter lange forhandlinger blev det dem tillatt at la det passere gjennem *Pensylvania Avenue*. Politimesteren var ærgerlig over dette, da han hadde sat sig imot det fra begyndelsen av.

Ti tusen kvinder var rede til at utføre sin plan. Det var en straalende dag, og hele det pragtfulde optog av gaaende, kjørende, ridende satte sig i bevægelse. Men da de kom nedover Pensylvania Avenue holdt ikke politiet, som det var deres pligt, orden. Det stod ganske rolig og saa paa at mængden trængte sig ind og ødela det hele. Det var de værste elementer fra Washington og omegn. De spyttet paa deltagerne i processionen, slog dem i ansigtet, kastet brændende cigarstumper, ødela og forstyrret under tilrop saa sjofle at ingen kan gjengi dem.

Skjønt dette naturligvis maatte ødelægge meget for kvinderne og bringe dem ærgrelse og lidelse, fik de dog vist hvor iderikt og skjønt det hele var anlagt. Og nu føler landet det som en skam at de er blit behandlet paa slik vis. Hele pressen tar parti for dem. De skarpeste domme uttales om de skyldige myndigheter og — det er høist sandsynlig suffragisterne har ret i, at nederlaget for festligheterne blir til seir for kvindestemmeretten.

Klevstuen

Saa heter som bekjendt privatlærerindernes sommerhjem. Og det ligger paa *Sjursøen*.

Det er storartet at kunne faa ty dit ut paa den skjønne ø, naar sommeren kommer. Og faa slaa sig til ro der en maaneds tid, og bare betale 40 kroner.

Den som var privatlærerinde! — tænker nok mer end en utenfor kredsen, naar ferierne nærmer sig. Der er ogsaa, som ved store sanatorier og badesteder, enkelte hele og halve friplasser at erholde.

Det er rimelig der er rift om plassene — saa det gjælder at melde sig itide.

Se nærmere annoncen. Omslagets side 2.

Trykfeil

I Katti Anker Møllers artikel i forrige hefte s. 105 7 linje fra neden staar »overlatt til den enkeltes myndighet« skal være den enkeltes *kyndighet*.

Samme hefte side 111 staar under *Barnets lykkeskilling* 8 linje fra neden:

»Det betegner et nyt lykkelig tiltak av Norske Kvinders Nationalraad skal være: *av Norske Kvinders Sanitetsforening*.

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel VII

(Forts. fra no. 6 1913.)

Mrs. Zelotes Brewster talte med større myndighet og gik videre.

»Fortæl besstemor om Du har faat frokost, og hvor Du var henne, da Du spiste den«, sa hun.

Men Ellen var taus og ubevægelig. Da saa de alle paa hinanden.

»Si det til tante Wetherhed, saa er Du snil pike«, sa den store konen.

»Hvor er de tingene hun hadde da jeg saa hende?« spurte Mrs. Zelotes pludselig. Eva gik ind i dagligstuen og hentet dem ut — nellikbundten, koppen og dukken. Ellens øine gav et hastig kjærlighetens og beundringens blik da hun saa dukken.

»Hun hadde alt dette i sine smaa armer, da jeg saa hende komme springende mot mig«, sa Eva.

»Hvor fik Du dem Ellen?« spurte Fanny, »hvem var det som gav dig alt det der?«

Ellen sat taus, mens hun blev bestormet fra alles øine, som fra et batteri. »Hvor har Du været, Ellen, hele tiden siden Du gik fra os?« spurte Mrs. Zelotes. »Nu da Du er kommet tilbake og er i sikkerhet her hos os, maa Du fortælle os, hvor Du har været«.

Andrew bøiet hodet ned til barnet og gned sit ru kind mot hendes bløte, med sit gamle lykkelige kjærtegn. »Fortæl far hvor Du har været?« hvisket han. Ellen gav ham et bedrøvet litet blik og munden skalv, men hun sa ingenting.

»Hvor tror Du hun kan ha faat det?« hvisket en av nabokonerne til en anden.

»Jeg begriper det ikke; det er en storartet dukke«.

»Ja vist, og den har kostet penge kan Du tro. Jeg vet det, fordi min Hattie hadde en som hendes tante gav hende forrige jul; den kostet en dollar og 98 cents, og den kom ikke opimot denne. Og koppen og skaalen er ogsaa vakre.«

»Ja men en kan faa nydelig kop og skaal hos Crosby's for 25 cents. Saa den er ikke saa merkelig.«

»De nellikerne maa ha kommet fra et drivhus.«

»Ja det er sikkert nok.«

»Men det er en hel del drivhuser i byen foruten blomsterforretningernes. Saa det hjælper os ikke stort.« Og den ene kvinde la sin mund tæt hen til den andens øre og hvisket ord, som fik den anden til at rykke tilbake og svare. »Nei, nei, det kunde hun aldrig gjøre.«

»Husk paa at paa mødrene side er Louderne,« hvisket den første med dystert eftertryk paa de sisste ord.

«Ellen« sa Fanny pludselig og næsten skarpt, »Du fik vel ikke fat paa disse tingene paa nogenslags gal maate? Fortæl mor om det."

»Fanny!« ropte Andrew.

»Hvis hun det gjorde, var det første gang en Brewster stjal,« sa Mrs. Zelotes. Og nu var der ikke længer nogen uvant blidhet i det blik som hun rettet mot Fanny.

Andrew bøiet sig igjen nedover Ellen. »Far er ganske sikker paa at Du ikke har stjaalet, saa bry Dig ikke det gran om det.«

Pludselig gik den tykke konen tungt, men fort ut av værelset. Og man kunde se hende passere vinduet med en vis fart.

»Hvor skulde Mrs. Wetherhed hen?« sa den ene av kvinderne til den anden.

»Hun har vel faat et indfald.«

»Kanske hun har brød i ovnen«.

»Aa nei, det var vist et nyt indfald.»

En meget gammel dame, som hadde sittet i en gyngestol paa den anden side av værelset, reiste sig skjælvende, gik hen til Ellen og lænnet sig over hende og saa paa hende over brillerne med smaa svarte, skinnende øine. Den gamle kvinde var døv, og hendes stemme kom høi og skarp for at naa hendes egen bevissthet. »Hva var det som gjorde at en snil liten pike som Du kunde løpe bort fra far og mor?« pep hun — og bragte derved saken tilbake til dens utgangspunkt, eftersom hun ingenting

hadde hørt av den samtale som var ført, og mente den hadde dreiet sig om dette.

Ellen for sammen. Og pludselig kom alt det sørgelige som hadde forvoldt flugten op i hendes erindring. Hun vendte sine uskyldige anklagende blikke mot farens ansigt, og saa mot morens og tantens. »Dere sa, dere sa at« — — stammet hun.

Men da la baade far og mor sig paa knæ foran hendes stol og omfavnet hende; og Eva grep om hendes smaa hænder. »Du maa aldrig mer tænke paa det som du hørte far og mor si, Ellen«, sa Andrew høitidelig. »Du maa glemme det altsammen. Baade far og mor var leie og slemme — —«.

»Og tante Eva ogsaa«, hulket Eva. »Og de mente ikke det mindste med hvad de sa«, vedblev Andrew. »Du er den allerstørste skat i hele verden for far og mor, Du er deres eneste velsignede unge. Og Du skulde bare vite hvorledes far og mor hadde det, da de trodde de hadde mistet Dig, og aldrig fik se Dig igjen. Saa Du maa aldrig mer tænke paa det de sa«.

»Og du skal aldrig igjen faa høre dem si det, Ellen«, sa Fanny Brewster, med ædel ydmyghet overfor sit barn.

»Nei aldrig, aldrig« — sa Eva.

»Mor vil forsøke at bli bedre og vise mer taalmodighet, saa Du aldrig skal høre slik snak mer«, sa Fanny og kysset Ellen lidenskapelig, og reiste sig op med Andrews arm omkring sig.

»Og jeg vil ogsaa forsøke at bli bedre, Ellen«, sa Eva.

Den brede konen kom labbende stille, men tungt, ind i stuen og holdt noget i haanden som hadde straalende silkeglans. Hun viftet med en hel alen av pragtfuld skinnende blaa silke for Ellens undrende blik. »Se her«, sa hun triumferende. »Hvis Du vil fortælle tante Wetherhed hvor Du har været, og alt om det, vil hun gi Dig dette vakre silketøiet til en ny kjole til den nye dukken Din«.

Ellen saa konen ind i øinene, saa paa den blaa silken og fra den paa dukken, men var taus.

»Ja tænk for en nydelig kjole det vil bli til dukken« — sa en av konerne. »Og se hvor godt den passer til hendes lyse haar«, sa Fanny. »Ellen» hvisket Andrew, »bare si det til far, saa skal han kjøpe et helt pund sukkertøi til Dig i den butikken Du vet.« »Og jeg skal finde noget som kan bli til en deilig kaape til dukken,« sa en kone.

»Og jeg vil sy den peneste hatten Du kan tænke Dig,« sa en anden, »hvis Du bare vil fortælle om hvor Du var.«

»Tænk et helt pund sukkertøi!« sa Andrew.

»Og av mig skal Du faa en guldring», ropte Eva, »en guldring med en liten blaa sten i.«

»Og saa skal Du faa kjøre med mor imorgen,« sa Fanny.

»Og appelsiner skal Du ogsaa faa av far« sa Andrew.

Men Ellen sat stille og uten at la sig bevæge av al den søte bestikkelse; en liten martyr var hun, for noget inde i hende selv; en følelse av ære blandet med kjærlighet til den damen som hadde gjemt hende og som, det forstod hun, hun kunde skade ved sin bekjendelse; og kanske blev hun styrket i sin taushet ved noget mindre ædelt — kanske var der med en stivsindethet som var nedarvet til hende fra en lang linje puritanere paa farens side. I hvertfald stum var hun, og satte med held sin egen lille nye vilje op mot alle angrepene fra de ældres og mer erfarnes — men ingen forstod hvad kval det voldte hende. Hun hadde altid været et meget blidt og lydig barn, dette var den første vedvarende ulydighet i hendes liv, og det virket tilbake paa hende selv og blev en grusom aandelig lidelse. Hun sat og omklamret den store dukken, nellikerne og den røde koppen med skaal, som stod foran hende paa bordet — et enslig litet svakt barn, som satte sin individualitet op imot saa mange, til sin egen sorg og skræk og dype selvbebreidelse, og hun vek ikke, men med én gang faldt hendes hode over til den ene siden, og hendes far grep om hende.

«Nu faar vi alle holde op med at plage det velsignede barnet!« ropte han. »Ellen, Ellen se paa far! Aa mor se paa hende; hun er helt bevisstløs! — — Fanny!« — — — (Forts.)

De døves idrætslotteri

har vi tidligere omtalt (Nylænde no. 4) men fik ikke plass til navnene under opropet. Her er de.

I haap om at almenheten gjerne vil være med om at bringe vore døve venner den sundhet og glæde som ligger i turn- og idrætssakens fremme inden deres samfund, gir vi saken vor bedste anbefaling.

Kaptein C. F. B. Schøyen har lovet at fungere som arbeidsutvalgets formand. Lotteriets kontor er i Observatoriegate 11 II, Kristiania.

Gaver til lotteriet mottas av undertegnede indbydere.

Gustaf Aspelin, Generalkonsul for Sverige.
Kaptein Truels Andersen, Direktør for «Svea».
Berhd. Berbom, Direktør for komm. sykehuse, Kr.a,
G. E. Bentsen, Statsfysikus.
Ragna Berg, Lærerinde ved off. skole for døve.
Major Louis Bentzen, Bestyrer av den gymnastiske centralskole.
Hermana Bergh, Lærerinde ved off. skole for døve.
Joh. M. L. Blytt, Bergen.
Yngvar Bryhn, Gymnastiklærer.
Ragnv. Lexow Breck, Prest.
Redaktør Anna Bø, «Urd».
Chr. Campbell Andersen, Fabrikeier i Bergen.
Oberst H. Daae, Chef for Armeens sanitet,
Axel Dahle, Agent, Bergen.
Henning Dahl, Korrespondent i Langaards tobaksfabrik.
Fru Lilla Dahl, Wilhelms gt. 4.
Ernestine Andersen, Inspektrice for Aker.
Hagbart Falsen, Assistent i Statssekretariatet.
Eiler Fleischer, Grosserer.
A. Frisch jr. Juveler.
H. Gjønnæs, Bestyrer av St. Hanshaugens h. skole.
M. Grønning, Bestyrer av Hamar off. skole for døve.
Joh.s Hartvedt, Bergen.
Lars A. Havstad, fhv. redaktør.
Collin Hansen, Overretssagfører, Trondhjem.
Kamstrup-Hegge, Bankchef.
M. Henriksen, Formd. i De døves skiklub.
Chr. Holmsen, Assistent i Enkekassen
J. Hovland, Formd. i De døves idrætsklub, Bergen.
Viggo Ø. Jarmann, Generalagent.
Jacob J. Johnsen, Skifabrikant Trondhjem.
Gottfred Klem, Overretssagfører
Rigmor Kolderup, Sorgenfrigaten 36.
Dr. Carl Fr. Kolderup, Bergens Museum.
Gina Krog, «Nylænde».
M Krogstad, Skolebestyrer Trondhjem
J. A. Lippestad, Direktør for abnormskolevæsenet, Torshaug.
Ivar Lund, Major.
J. Haldor Larsen, Konsul for Belgien.
Ludvig Lumholtz H.r advokat.
C. Løche, Skolebestyrer, Trondhjem.
M. Lørdahl, Form. i Kr.a. idrætsforening.
Georg Madsen, Prest Bergen.
Ludvig Munthe, Grosserer.
Joh. Martens præsident i Norges Riksforb. for idræt Bergen,
Fru Ragna Nielsen, Skolebestyrer.
N. E. Nielsen, Kristianssand.
Einar Olsen, Form. i Bergens Turnforening,
Fr. Rode, Major.
J. Roll Hansen, Oberst.
Dr. Solveig Roll Hansen. Kristianssand.
Hedvig Rossing, Fhv. bestyrerinde av den første rene taleskole for døve
Marie Saxe, Lærerinde ved musikkonservatoriet

A. M. Seip,
H.r.advokat.
General O. Strugstad,
Form. i Centralforeningen for idræt Tr.hjem.
Albert Svendsen,
Form. i De døves idrætslag, Tr.hjem.
Laurentius Urdahl,
Redaktør i Fredrikstad.

Fru Johanne Smith,
Kristiania.
Tandlæge Frithjof Støp,
Form. i Fr.stads turnforening.
B. Thams,
Oberstløitnant
V. Uchermann,
Professor.
N. Wille,
Professor.

A. L. Fleischer,
Lotteriets forretningsfører og opmand i Norsk landsforbund i turn og idræt for døve
Observatoriegate 11 II, Kristiania.

Modeberetning. Vintermodens Dage er forbi, og naar man betragter Farverne og Stofferne til de nye Vaar- og Sommermodeller, da gjør det en ikke synderlig ondt thi man taber ikke ved Byttet, man lægger kun de dystre og tunge Vinterklæder bort for at ombytte dem med de luftige, smukke Moder, som Vaaren har »creeret«. Det særdeles velkjendte Silkestof- og Broderi-Exporthus *Schweizer & Co.*, kgl. Hofl. Luzern N. 5 (Schweiz) publicerer følgende korte Modeberetning til Veiledning af de mest moderne Vævninger og Farver:

Fremherskende til Gade-, Selskabs- og Aftentoiletter er i første Række Silkestoffe, og det er glædeligt, at dette, det nobleste af alle Stoffe, overalt anerkjendes som høieste Mode. I Forgrunden træder særlig: Crêpe de Chine, Eolienne, Voile, Foulard, Messaline etc, Av Farver fremhæves især: évêque, kobberfarvet, sartrosa til mørk gammelrosa, gammelblaa til mørk graablaa og mørk marineblaa, champagnefarvet i alle Schatteringer til Guld og tillige sandfarvede Nuancer. Ligeledes spiller sort atter en betydelig Rolle.

Til Gadebrug og ligeledes til Baldragter i de varmeste Sommermaaneder bliver der i Paris' Modelhuse næsten udelukkende forarbeidet Broderier i hvidt, thi den nuværende Mode er ogsaa praktisk og begunstiger derfor ogsaa broderede Rober og Bluser av Batist, Voile, Marquisette, Tyl, Crêpon og de moderne Silkestoffe.

Nævnte Firma leverer deres Varer mod Efterkrav told- og portofrit i Hus. Forlang endnu idag Prøver av vore Nyheter i Silkestoffe og broderede Rober og Bluser med Modebilleder, og disse bliver paa skriftlig Forlangende beredvilligst tilsendt Dem gratis og franko.

Fru Helen Flood, forfatteren *Constatin Floods* enke ansøker Stortinget om en aarlig understøttelse paa kr. 600. Hun er meget svak, og efter lægeerklæring udygtig til stadig arbeide, og har en datter at forsørge og hendes avdøde mands produktion gir ikke hans efterladte nogen indtægt.

En række kjendte kvinder og mænd støtter med sin anbefaling. De fremhæver at efter oplysning fra folkebiblioteker er Konstantin Floods bøker blandt dem som har størst utlaan, hans skildringer er gjennemglødet av fædrelandskjærlighet, med sandhet kan det sies at de i ganske særlig grad egner sig til folkelæsning. Det blir en æressak for os ikke at la hans hustru og datter leve under saa trange kaar.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 15 april 1913. | No. 8.

Fagutdannelse

Fagskoler for syersker

Hvis der er et ord som maa indskrives i tydelig skrift paa kvindernes fane — saa er det *fagutdannelse.*

Den er det som skal bane veien for os til lysere kaar, og fastere stilling. Den skal gi chanser for de særlig begavede paa de forskjellige felter, saa de kan naa høit, og ved dens hjælp skal de kvinder som nu er længst nede i samfundet, og mest undertrykt, løftes ut av den værste elendighet.

Fagoplæring paa alle de omraader hvor kvinder arbeider og kommer til at arbeide — det maa være løsenet.

Paa enkelte felter er man ogsaa kommet godt ivei, ikke alene med at kræve, men ogsaa med at realisere, paa andre er man begyndt at stille fordringer, paa atter andre er der knap bevægelse at merke.

De fleste norske kvinder finder fremdeles sin existens ved huslig arbeide. Det varte en stund før man kunde faa gjort indlysende at ogsaa det huslige arbeide var et hverv som der maatte fagoplæring

til — men se erkjendelsen kom, og nu er der udsigt til at farten vil bli upaaklagelig. Skoler og kurser blir der fler og fler av utover landet. Og nu kommer der bud baade fra den ene og den anden kant, som gir haap om at vi om en tid vil ha en stab av fagoplærte tjenestepiker. Derved blir et umaadelig savn avhjulpet.

Næst huslig arbeide er *søm* det som beskjæftiger de fleste kvinder. Men endnu er der gjort særdeles litet for deres fagutdannelse. Norsk kvindesaksforening har for længe siden tat saken op, og efter henstilling fra den til regjeringen blev der optat en offentlig statistik om syerskers forhold. Undersøkelserne viste tydeligere hvad man hadde visst længe før, at syerskerne i almindelighet arbeider under meget daarlige vilkaar. Ogsaa her maa botemidlet søkes i *fagutdannelse.*

Med dette for øie indbød N. K. F. sine medlemmer og andre interesserte til et møte 2 april hvor man skulde drøfte emnet: Fagskoler for syersker.

Formanden fru Randi Blehr indledet og gav en kort oversigt. Paa landet har man en hel del smaa syskoler, her er utdannelsen til arbeidet jevnest, idet fordringerne heller ikke gaar saa høit. Syning i byerne blir derimot mer og mer kompliceret, og savnet av fagutdannelse blir her størst. En fagskole maatte ha flere linjer. Kanske kunde man gjennem en større statsbevilgning til den kvindelige industriskole faa spørsmaalet besst løst.

Bestyrerinden av Industriskolen fru *Hougen,* som var tilstede, fraraadet at knytte en eventuel fagskole til Industriskolen.

Frøken Kathinka *Ravnsborg* hadde med offentlig stipendium studert kvindelige industriskoler i utlandet, hun gav interessante oplysninger om skolerne i forskjellige byer og anbefalte især skolen i Zürich som mønster. Frøken *Groth* fremhævet at man kunde ta skrædderskolen her i Kr.a til mønster.

Fru Kristine *Larsen* fortalte fra sin mangeaarige erfaring som systuechef, og erklærte at de nuværende tremaanedlige kurser i syning var værre end ingenting. Og selv om man fik en bra fagskole, saa var det nødvendig at syersker tok *svendeprøve* i sit haandverk.

Det er glædelig at se at de som staar med mest erfaring i faget kommer frem med dette krav. I vort blad har vi for længe siden pekt paa det som et av de maal der maa tas sigte paa, og i N. K. F. har det været fremme under diskussioner paa tidligere møter.

Hvad dette møte angaar vil det vistnok sætte synlige spor.

Det var særdeles vellykket, og forsamlingen anmodet tilslut N. K. F. om at nedsætte en komité til at utrede saken og eventuelt henvende sig til Stortinget.

Vi har her bare omtalt de gjøremaal som endnu ansees for kvinders særlige. De gik i gamle dage ind under et omraade som ikke var utsat for mænds konkurrance. Dette er nu, som ofte omtalt, forandret, stortindustrien bemægtiger sig mer og mer av det.

Kvinderne gaar derfor ut paa arbeidsmarkedet for at lete efter sit gamle arbeide i nye skikkelser og former, eller søker at erobre sig helt nye arbeidsfelter.

Naar vi kommer til disse strøk vil vi finde at det er likesaa eller kanske endnu mere fornødent at skaffe sig grundig fagutdannelse og sætte maalene høit. Men herom senere. Idag har vi nok med at tænke paa syerskerne. —

Hvorledes er lovene i Deres land m. h. t. samme løn for samme arbeide: for lærerinder, for offentlige funktionærer, særlig for kvinder ansat ved post, telegraf og jernbane? Hvilke fremskritt paa dette felt har vist sig siden kvinderne fik stemmeret? Den franske kvindestemmeretsforening har anmodet styret for den internationale kvindestemmeretsalliance om at rette dette spørsmaal m. fl. til de delegerede som møter ved kongressen i Budapest, fra de lande hvor kvinderne har faat stemmeret.

Hvad kommer de norske til at svare om fremskrittene, særlig for de i postetaten ansatte kvinder? — — —

Fru Lulla Transtedt er ansat som inspektrice for Danmarks husholdningsskoler og skal med offentlige stipendier besøke norske og svenske husholdningsskoler. Fru Transtedts far var avdøde rektor Forchhammer til Herlufsholms skole, hvor hendes mand i mange aar var lærer. Hun er niece av fru Margrete Christensen.

Fru T. har faat sin utdannelse som skolekjøkkenlærerinde ved »Statens lærerhøiskole« i Kjøbenhavn. Hun har allerede i flere aar assisteret den mandlige inspektør for husholdningsskolerne.

H.

Kristiania

og

Samvittigheten

I sit indlæg i diskussionen: „Luk op kirkerne"*) bringer fru Thora Lund en del statistik hun har samlet. Nøiagtige talopgaver har altid værd, naar saker av natur som her drøftes, og vi gaar ut fra at fru Lunds artikel er læst med interesse. Men om tallene er korrekte, saa kan der bygges op misvisende resultater, hvis opgaverne benyttes til for raske slutninger, det ser en til stadighet, og det ser en ogsaa i dette tilfælde. Naar indsenderen mener med sine oplysninger at ha tilbakevist vor anklage mot hovedstaden i artiklen „Luk op kirkerne" — saa er hun paa feil spor.

Det er uttrykket „en ubarmhjertig by", som indsenderen først og fremst anker over, dette er kommet frem under paavirkning av „brænd"kulden i Kristiania og der yttres tvil om at det skal „tas helt alvorlig".

Ganske vist gav veiret sin stemning til den hele artikel, men de ord vi brukte er paa rette sted, selv efter at gradstokken viser stigning, og vi ber meget om at de maa tas saa *alvorlig* som mulig. Vi føier til at ordene ogsaa maa læses i den sammenhæng de staar. Byen blir et ubarmhjertig hele for dem som lider værst, ikke fordi dens borgere er ubarmhjertige av sindelag, — vi sa at folk var snille og gavmilde — men fordi det er stelt daarlig.

Indsenderen anker ogsaa over det uttryk vi her har brukt, „Det" (uthævet) som har „stelt saa daarlig" sier hun ironisk.

Vi kan ikke finde andet end at det er baade det hensynsfuldeste og det rigtigste at bruke det upersonlige uttryk ved denne leilighet. Der er liten tilfredsstillelse og liten mening i at hakke personlig løs paa byens nuværende fædre og mødre, naar det gjælder et stel som har saa lang fortid, og en arv som ikke er god at trækkes med.

Man mindes om dette ved indsenderens tal. Fattigvæsenets budget er desværre meget stort. Og nøden i dens forskjellige former tærer paa kommunens kasse.

---

*) Se redaktionsartiklen med denne overskrift i nr. 3. Pastor Eugène Hanssons indlæg i nr. 4. fru Lunds i nr. 6.

Der tales specielt om hvad der gaar til arbeiderboliger og „nødbarakker", men paa dette omraade, indskyter forf. at erfaringerne maner dem som har ansvaret i de skiftende tider sterkt til *forsigtighet**). Der nævnes veldædige institutioner som støttes av kommunen, og der mindes tilslut om hvor offervillig publikum er under indtræffende ulykker.

Det har ganske vist sin rigtighet alt sammen. Og tiltrods for alt dette er forholdene som de er.

Det er den gamle historien omigjen. Der er ikke itide handlet ret og klokt, *retfærdigheten* har ikke faat raade — saa gaar det skakt, nøden voxer, saa maa en ty til *barmhjertigheten*.

Tiltrods for hvad der ofres er der paa store felter i landets hovedstad saa fæle forhold at en maa skamme sig dypt.

Vi efterlyste husly i vor artikel og nævnte bedehusene.

Fru Lund har i den anledning spurgt hos fattigforstanderne.

„Det svar jeg fik — samstemmig fra de 12 distrikter — lød paa at de som hadde søkt gjennem kontorerne, alle hadde faat husrum. I nogen faa tilfælde maatte dog barnene skilles fra forældrene og anbringes i barnehjem."

Vi har ihvertfald til andre tider set meldinger om at der ikke er fundet husly til alle som har meldt sig. Og nu alle de som ikke har aarket sig til at melde sig til kontorerne? Naar vi taler om barmhjertighet, faar vi ikke glemme dem.

Og om en nu hadde gaatt med og set paa alle herbergerne, hvad mon en da hadde faat se?

Det er hændt at familier, mødre med barn, er blit indlogeret i *Drukkenskapsarresten for kvinder*. Vet man hvad det vil si at la barn tilbringe nætterne der? I det usunde kjælderlokale er der to celler — hvad der findes helt utilstrækkelig for vanlige forhold. Saa overlates det ene rum til husvilde, det andet pakkes fuldt av de stakkars drukne arrestanterne, hvorav flere støiende og voldsomme. Gjennem korridoren, kjeldergangen, er passagen for begge parter. Hvad sjælelige indtryk mon halvvoxne barn kan ta med sig fra slike nætter, for ikke at tale om hvad de legemlig kan lide.

Ikke mange dage efter vi hadde utsendt vor artikel, læser vi følgende overskrift:

Naar sykehusnød og boligmangel slaar sig sammen

Fortvilede forhold. Sykehusenes expektanceliste. Tuberkuløse patienter sammenstuvede med en hel del andre mennesker i trange kvistværelser.

---

*) Uthævet av indsenderen.

Det er en interviewartikel i Aftenposten. Dr. Cato Aall uttaler sig om forholdene. „De kan selv tænke Dem“ sier han bl. a. „hvordan det maa arte sig i et snevert værelse som er beboet av f. ex. 10 mennesker og blandt disse en utpræget tæringspatient, saadant forekommer nu“. „Jeg for min del“ — sies videre „anser forholdene saa fortvilede at jeg mener, at det vilde være paa sin plads om et par av byens kirker midlertidig overlotes til sykehustjeneste, arrangeredes til det.“ — — Det er en videre fordring end vor.

Og ikke længe efter fru Lunds artikel var fremkommet, hører vi foredrag av boligkontorets chef, ingeniør Th. Svane, om boligforholdene.*) Han skildret dem i mørke farver. Det hændte at 14, 15 op til 16 mennesker maatte bo i ét værelse.

Vi har ført de mest sakkyndige som vidne for at forholdene er fæle. At de ikke kan være værre. At der ingensomhelst overdrivelse er i hvad vi har sagt.

Det kan være interessant at se en umiddelbar og sterk bypatriotisme gjøre sig gjældende likeoverfor vor hovedstad og stille sig til forsvar, naar man mener den angripes med urette. Den er sjelden og kan i og for sig virke tiltalende. Men ikke *gagner* man byen ved at avvise kritiken over den som ubeføiet.

Venter man at Madame Thèbes' — eller den falske Mme Thèbes' — spaadom om Kristianias undergang skal opfyldes, — nu saa er det en anden sak. Da kan en nok unde den en slik illusion som sisste trøst; men er en forvisset om at byen vil fortsætte at leve ogsaa efter syrenerne er avblomstret, saa bør en ikke unde den nogen hvile paa den gode samvittighets hodepute. Det er bedre at hjælpe med at faa den lysvaaken og faa den til at føle ordentlig samvittighetsnag.

Og der er et ord som en maa tro nu begynder at ringe den for ørene. *Bolignød.* Det fører med sig anklagen for mangel paa forutseenhet og tiltak, og for stivsind, langsomhet og ilde anbragt forsigtighet hos dem som har ansvaret i de skiftende tider.

Og byen kan umulig frikjendes paa basis av at der er for mange indflyttere. Gjennem det anstundende jubelaar lokkes der jo paa folk, paa mange folk, paa arbeidere.

Gjennem forberedelsen til det aar bringes fler til erkjendelse end før, om end mest paa overflaten. *Hotelnød!* — roper de forskrækket. Ja den kan bli slem. Men hvad er den mot den nød vi har stadig og uavladelig i de overbefolkede smaaleiligheter. Det er vakre *hjem for mennesker!* — forpestede rum, smittecentrer som fører elendigheten vidt utover.

Bolignøden — det er navnet paa en stor forbrydelse. Og først naar Kristiania faar fuld erkjendelse av det, og føler en levende ond samvittighet, kan omvendelsen komme og med den hjælpen.

---

*] Holdt i Den sociale forening o. fl. st.

Barnearbeidet

»Her i Norge har vi i vor store mængde love ikke vist den opvoxende slegt nogen synderlig opmerksomhet. Vi har noget som heter »Lov om tilsyn med arbeide i fabrikker.« Den vier barnene en eneste paragraf; og saa har vi folkeskoleloven, som ogsaa har en del paabud for barnearbeidet i § 18. Ellers har vi intet. Og at de to paragrafer vi har, har vist sig meget litet effektive og meget let at omgaa er noget vi alle vet.»

Ovenstaaende er citat av det foredrag frk. Dagny Tischendorf holdt om *barnearbeidet* paa universitetes auditorium 4, 3 april, efter indbydelse av Norske Kvinders Nationalraad og Norsk Kvindesaksforening.

Efter at foredragsholderen var blit presenteret av N. K. N.s formand og hadde git en kort historisk indledning, gav hun en oversigt over sakens stilling i andre land, skildret de skrækkelige følger av misbruk av barns arbeidskraft i fabrikker, og ogsaa utenom fabrikkerne, og antydet hvilke forholdsregler man hadde tat for ved lov at søke misbrukene hemmet. Efter dette kom turen til forholdene i Norge. Her har taleren selv kunnet gjøre iagttagelser paa nært hold, hvad selvfølgelig gav øket interesse til hendes fremstilling. Vi er saa heldig at kunne gi flere utdrag av denne skildring.

Ifølge statistiken er befolkningen fra 1865—1910 voxet med 41 %, mens antallet av industriarbeidere i tidsrummet 1865—1908 er voxet med 305 % — Fra 1901—1910 var folkemængdens tilvext henholdsvis 66 %. mens antallet av industriarbeidere i omtrent samme tidsrum tiltok med 24 %.

Og naar vi nu tar i betragtning at de sisste høie % forøkelser for en stor del skyldes den store tilgang paa barn til fabrikkerne, saa kunde det være paatide at faa tvunget igjennem nye lovparagrafer for barnearbeidet som kunde virke mere effektivt end de vi har, og borge os for at barnene ikke blev gjenstand for en hensynsløs og livsødelæggende utbytning.

Foredragsholderen oplæste her det meste av fabriktilsynslovens § 21*) og av Lov om folkeskolen i byerne § 18**) og fortsatte:

---

*) Ved barn forstaaes i denne lov personer, som ikke har fyldt 14 aar, samt personer over denne alder som fremdeles er undervisningspligtige ifølge folkeskoleloven.

Barn maa ikke anvendes til arbeide, som gaar ind under denne lov; dog kan barn over 12 aar med tilsynets tilladelse anvendes indtil 5 timer daglig til saadanne lettere arbeider, som ikke skader deres sundhet eller hemmer

Dette er alt hvad offentligheten har gjort for at beskytte barnene. Vi maa desværre bekjende at baade barn, forældre og arbeidsgivere i mange tilfælder hos os synes at være enige i at overtræ disse paragrafer; og fabriktilsynet som skal paase at disse bestemmelser blir overholdt stilles overfor en meget vanskelig, ja nær sagt umulig opgave.

Barnenes arbeidstid falder fra 6 morgen til 6 og 8 aften, og det er næsten ugjørlig at holde nogen kontrol. Jeg skal i denne forbindelse nævne, at der i flere av vore fabrikker ogsaa beskjæftiges barn under 12 aar, og at fabrikeiere for dette forhold flere gange har været ilagt mulkt. Men de har uttalt, at de tjener saa godt paa barnene, at de heller vil betale mulkten.

Større er ikke ansvarsfølelsen hos enkelte fabrikherrer. Det gjælder fremdeles for dem som det gjaldt for de industridrivende for 100 aar siden at tjene mest mulig, selv om det skal ske paa en hensynsløs maate.

Lovene er der forresten ingen bestemt skarphet over — og naar vi nøiere betragter skoleloven finder vi dens uttryk i § 18 saa svævende, at vi næsten kan si den kan fortolkes efter forgodtbefindende.

Som før nævnt er tilgangen av barn til fabrikkerne i de senere aar voxet i en uhyggelig grad.« — — — —

»Vi maa ha den største agtelse og sympati for deres iver og opofrelse, men vi maa samtidig dypt beklage at vi ikke har love, som negter dem at arbeide mens de endnu gaar paa skolen og staar midt oppe i den anstrengende legemlige og aandelige vextperiode. Det er jo slet ikke saa mange skillingerne de kan tjene, de blir jo en øieblikkelig hjælp for hjemmet, naar der er nød, men denne hjælp blir samfundsmæssig set overordentlig dyrt betalt.

»De fem timer daglig« som der staar i loven slipper nok ikke de smaa med, naar de først er kommet indenfor fabrikporten.

---

deres legemlige utvikling, naar lægeattest fremskaffes for, at deres helbreds tilstand ikke gjør dem uskikket til det arbeide, hvortil de bestemmes . . . Barn som endnu ikke er utskrevet av folkeskolen maa ikke anvendes til arbeide, der gaar ind under denne lov i den for dem bestemte undervisningstid eller i løpet av den time, som gaar forut for samme, og i intet tilfælde i saadan utstrækning at deres samlede skole- og arbeidstid kommer til at overskride 7 timer daglig.«

**) Fabrikeier eller anden arbeidsgiver maa, inden han tar i arbeide noget barn . . . undersøke om det er elev av folkeskolen og i saa fald avkræve det en bevidnelse, der utviser dets undervisningstid. Lignende bevidnelse skal ogsaa senere avkræves barnet ved hvert skoleaars begyndelse. . . . . Det er enhver arbeidsgiver forbutt at beskjæftige et saadant barn i dets undervisningstid eller saa nær ind paa denne, at barnet ikke i betimelig tid tilstrækkelig uthvilet kan indfinde sig paa skolen og likeledes utenfor barnets skoletid at beskjæftige det saaledes at det hindres i at forberede sig til undervisningen. . . . . .

Jeg har selv arbeidet paa fabrik for at studere fabrikforhold, bodd i et arbeiderhjem og gaat blandt arbeiderne som en av deres egne. Og jeg vet at barn gik paa fabrik baade før og efter skoletid, og de fik saaledes en arbeidsdag som var længere end voxne arbeideres. Naar dertil ogsaa kommer at de skal forberede sig paa sine lekser til næste dag saa vil en kunne forstaa, at fritiden blir nul, og at overanstrengelse blir det sikre vederlag de kan vente sig for alt sit stræv.

Naturligvis gaar dette sterkt utover skolen. Vi bygger prægtige folkeskoler og gjør alt for at faa barnene med i undervisningen, men til hvad nytte er det, naar barnene virkelig ikke har tid til at lære sine lekser og ikke har kraft nok til at følge med paa skolen. Maskindur og træthet gjør dem sløve og likegla. Og samtidig som deres fabrikarbeide trods paragrafens løfter om ikke at skade dem legemlig allikevel gjør det i en uhyggelig grad, avstumpes de aandelig og mister læselysten. Altid det samme hug med hammeren, altid den samme bevægelse eller grep i maskinen, aldrig nogen avvexling i arbeidet dræper hver eneste fri selvstændig tanke i dem, stivlægger deres aandsevner og berøver dem det som har saa stor betydning for utvikling, nemlig *barnesindets modtagelighet for indtryk.*«

— »Barnearbeidet er slik som det endnu florerer det rene barbari!«

— — Vi gyser ofte naar vi tænker paa hvor haardt mange familier trænger de penge barnene kan skaffe hjemmet, og vi føler den største medlidenhet med de allerfattigste inden samfundet, som har vænnet sig til at regne med sine barns fortjeneste for at kunne klare livskampen.

Skal vi ta denne støtte fra dem og tvinge igjennem love, som helt forbyr skolepligtige barn at ta lønsarbeide? Ja, vi skal! vi skal fordi vi vet, at selv om en saadan lov vil være et haardt slag for mange familier, og at det vil bringe dem i øieblikkelig forlegenhet, saa vil den allikevel være et fremskritt for hver eneste arbeiderfamilies økonomi, saavelsom for det hele lands.« — — —

Foredragsholderen utviklet videre at om der kunde komme en vanskelig mellemperiode, saa vilde det i det lange løp bli til lønsforhøielse for de voxne arbeidere at ikke barnenes arbeidskraft fyldte op markedet og holdt priserne nede. Derefter gik taleren over til spørsmaalet om hvorledes barns arbeidskraft bør anvendes og anbefalte fortsættelsesskoler, fagskoler, praktiske kurser for ogsaa efter endt folkeskole er det for tidlig at gaa til industrien. De staar da i sin store brytningstid og det gjælder netop da at ta vare paa dem, saa de kan bli gode samfundsmennesker. — Grænsen for lønsarbeide for barn fandt taleren burde ikke sættes lavere end 15, 16 aar.

»Foruten at *de mister arbeidsglæden og avslappes* lægger lønsvirksomheten *hindringer iveien for opdragelsen.* — — »Jeg la merke til hvorledes det særlig virket nedbrytende paa disciplinen. De smaa barn føler sig pludselig voxne: de blir selvraadige og pukker paa at de tjener penger. — — De blir vanskelige at holde styr paa, springer ute om kvelden og begynder i en tidlig alder at skeie ut. De mange barnefødsler blandt fabrikungdommen under 17 aar er en av følgerne. Jeg ser endnu for mig et av disse barn født av et barn paa vel 15 aar. Moren hadde været paa fabrik i flere aar og følte sig moden og livserfaren.» — —

Mange exempler kunde gis, men det behøvtes ikke — enhver kvinde vilde instinktivt kunne forstaa det gruopvækkende i selve den kjendsgjerning at barn kastes ind i livskampen før de er modne til det.

— — Vi har, fortsatte taleren, et vaaben i vor stemmeret. Takket være de kvinder, som gjennem en menneskealders maalbevisste kamp med staalvilje har ryddet vei for vore rettigheter som samfundsborgere. La os vise os vor stemmeret værdig og faa skaffet love der beskytter os for en slik skjændsel som barnearbeidet er for et kultiveret samfund!

Vi trænger lovparagrafer som bryter sig igjennem hjemmets dør og sætter bom for at forældrene i sin uvidenhet benytter sig av lønsarbeide for barn. Og vi maa sørge for at disse love ikke bare blir trykt paa stempelpapir, ikke bare blir sat som en etikette eller et skal over omgaaelser og tillempninger!« — —

Foredraget vil bli holdt omigjen til høsten i Kristiania. De utdrag vi her har git tror vi vil gi mange lyst til at høre det i sin helhet. Skjønt der paa grund av foredragsholderens snarlige bortreise var blit kort tid til at bekjendtgjøre det, og skjønt der samtidig holdtes et andet foredrag over samme emne, hadde der samlet sig mange tilhørere som lyttet med spændt opmerksomhet og tilsisst ved sterkt bifald gav vidnesbyrd om sin sympati. N. K. F.s formand takket for de vækkende, dypt alvorsfulde ord som var talt. Det var sandelig en præken som dudde og kunde mane til handling, hun vilde ønske en mængde maatte faa høre den.

*

Erhvervsmæssig arbeide blandt folkeskolebarn

var titelen paa det samtidige foredrag vi omtalte. Det holdtes paa et fællesmøte paa Møllergatens skole av skolestyrets sekretær advokat Sigvald Jacobsen, i et fællesmøte av byens lærerforeninger. Vi tillater os at laane Aftenpostens referat av møtet.

*

»Udredningen var baseret paa det materiale, som er indsamlet av folkeskolens lærere her i byen og bearbeidet av statistisk bureau. Det yder en overordentlig værdifuld belysning av spørsmaalet, som er av vital interesse for baade skole og hjem, idet mange fattige hjem jo støttes økonomisk av barnenes arbeide.

Undersøkelserne var foretat i januar og februar 1912 og omfattede $85\frac{1}{2}$ pct. av skolepligtige barn i Kristiania, hvorav 30,217 elever paa normalskolen, 14,893 gutter og 2088 piger hadde arbeide i januar, og disse er det, som avgiver stof for undersøkelserne.

Resultaterne viste, at mange av børnene havde en meget lang arbeidstid, 37 pct. av gutterne hadde over 63 timers ugentlig arbeidstid, enkelte over 100 timer. 40.7 pct. av gutterne, 20.81 pct. av pikerne, hadde nattearbeide.

Erhvervsarbeidet som helhet hadde ikke skadelig indflydelse paa helbreden, men der uttaltes dog av flere lærere, at det nedsætter barnets arbeidskraft og hindrer den legemlige utvikling. Og jo længer arbeidstiden var, des større var ulemperne for skolen.

Advokat Jacobsen sluttet med at fremholde, at barnearbeidet burde reguleres ved lov og opstillet sex punkter herom.

Efter en diskussion, hvorunder der ogsaa fremhævedes, at erhvervsarbeidet kunde ha opdragende virkning paa barnene, vedtok man at henstille til statsmagterne at utarbeide lov om barns erhvervsarbeide i overensstemmelse med forslaget.«

*

Den kvindelige fabrikinspektør fru Betzy Kjelsbergs omtale av barnearbeidet i sin aarsberetning for 1910 og 11 — bestyrker frk. Tischendorfs utsagn.

»Angaaende bestemmelserne om barns arbeide i fabriktilsynslovens §§ 21, 22, 23 og 24*) hersker der megen uvidenhet. Flere gange har jeg paatruffet barn under lovens lavalder i lønnet arbeide i fabrikkerne. — Gutter i 10 og 11 aarsalderen har været beskjæftiget ved glasverk og tobaksfabrikker. I hermetikfabrikker har jeg ogsaa paatruffet 10 aars gamle smaapiker beskjæftiget med at træde brisling under ledelse av moren.

Det viser sig gang paa gang, at disponenter, verksmestre og forældre savner ethvert kjendskap til bestemmelserne om, at der skal skaffes lægeattest for barnet, før det tilstedes adgang til fabrikken og der tillates at utføre lønnet arbeide.

At 12 aar er den lovbefalte lavalder, at arbeidstiden er begrænset til 7 timer inklusive skoletiden er ogsaa bestemmelser, der til stadighet maa indskjærpes.

I ferierne arbeider ofte barna hele dagen, skjønt lovens maksimum er 5 timer.

Av alt barnearbeide finder jeg anvendelsen i glasverker for mest skadelig.

*] Som vi saa nævner frk. Tischendorf bare § 21. Den næste paragraf indeholder nemlig bare tillæg av formel natur og undtagelsestilfælde, og i § 23 og 24 gaar barn indunder bestemmelserne for »unge mennesker.«

Av arbeidere ved glasverkerne er 21 procent barn under 16 aar. Næsten like saa utbredt er benyttelse av barn i nærings- og nydelsesmiddelindustrien.

I tekstilbranchen benyttes ogsaa et stort procentantal barn under 16 aar. — Barns arbeide i fabrikker og dermed likestillet virksomhet bør *helt forbydes* indtil fyldte 16 aar.

Med hensyn til barns arbeide hersker der blandt forældrene ofte megen forstaaelsesløshet. Det hænder mig gang paa gang at jeg blir overfuset av fædre eller mødre naar jeg er nødt til at forby deres barn at arbeide i ulovlig tid.

Mange arbeidsgivere anfører til sin undskyldning, at forældrene plager dem med anmodninger om at anta barn i arbeidet og at forældrene selv har barna under sin beskyttelse i fabrikkerne.

Hvad nytter det alt vi koster paa vort folkeskolevæsen, naar vi ikke skaffer barna besst mulige arbeidsvilkaar. Et barn der er optat med arbeide utenfor skolen i 3, 4, 5 til 6 timer pr. dag kan ikke faa ordentlig utbytte av sin skolegang.

Barnet faar ingen tid til lekselæsning, langtmindre til litt lek i det frie.

For ulovlig barnearbeide har jeg anmeldt og faat straffet tre bedriftsindehavere i 1910 og 1911.«

*

Hvad der her og i forrige hefte er bragt frem om saken haaper vi vil vække interessen, saa fler end før tar stilling til den. Her staar vore lovgivere rede til at gaa ivei med ændringer og reformer. Men, som foredragsholderen uttalte i avslutningen av sin oversigt, det er ikke nok at lovene blir gode. De blir omgaat og vil aldrig kunne bli effektive før selve folkeopinionen vækkes til protest mot misbruk av barns arbeidsevne.

Særlig forældrene er det som maa bli med og *ville* reformerne — uten dem gaar det ikke. Og faar de indsigt nok i hvad skade barnene lider ved denne slags overanstrengelse — saa blir de fleste av dem med, hvad ofre det saa skal koste. Et bredt anlagt oplysningsarbeide maa derfor gaa haand i haand med — eller forut for — kravet paa reformerne.

Hvad bestemmer loven om ægteskap og skilsmisse? Populær fremstilling av **Ægteskapets retsvirkninger efter norsk ret** Omfattende ægtefællernes samliv og troskapspligt. Hustruens navneføring. Underholdningspligt. Formuesforhold og offentligretslige forhold. Retsforholdet til barna, arv, skifte. Skilsmisse og separation. Adgangen til at indgaa nyt ægteskap m. m. av *Johan J. L. Schaaning* overretssakfører (Gyldendal 1913.)

Mindetale over Thomas Krag

holdt i Kristianssandsforeningen 4 april

av

Barbra Ring

Det var fest i Nationalteatret, Collett Vogts kveld. Der blev smilt og hvisket og snakket smaat for og imot, som vanen er ved en première. Interessen for stykket var uvanlig.

Da gled der ind et ord utenfra — et stille litet ord.

Thomas Krag er død. Ordet gled videre, videre. Hvor det faldt blev der stilt og smilene visnet. Det blev no usigelig smaat og likegyldig alt det de stod deroppe og sa, disse ottiaarenes vanføre og skadeskudte, mot det at igjen var en av vore største gaat fra os — ind i det ukjendte land. Der gled som en skygge frem for dem og deres bitre lek, en lang lidt lut skikkelse med et fjernt og fornemt væsen, med dæmpet røst, men med klare unge øine.

Og tankerne gik fra den tilbake til dem deroppe, dem fra ottiaarene.

Ottiaarene! Deres brus var gaat over landet. Stormen hadde lagt sig, men gjærder var flyttet, stængsler var faldt, og den ungdom, som var sterk nok til at leve uten illusioner hadde reist sig rankere paa den nye frihet og den nye livslære. Men baade her og rundt om i landet sat der ogsaa en ungdom, en som ikke var færdig til at ta imot, ribbet og motløs paa livet sat den — inderst inde med en længsel efter lidt romantik, nogen idealer, efter igjen at kunne faa lov at tro, at livet var vakkert.

Den sat og ventet og lyttet.

Og saa kom den, naturromantikens vaar — for tyve aar siden. En sørlandsstorm blæste den ind over landet.

Igjen gik der som et brus over ungdommen, men nu var det ikke skingrende kampgny og haansk sandhetssøken. Det var svaret paa den nye ungdoms rop om at faa lov at være ung ikke bare i sandhet, men ogsaa i skjønhet, i haab, i tro paa idealer.

Hvert menneske, som livet ikke har faat slettet ut, bærer i sig og med sig den natur som har været dets barndoms og ungdoms indtryk, — mere jo sterkere og dypere det menneske er. Det vil uavladelig kunne hente ny kraft, ny rigdom for sig og andre op

av den natur. Men hver vil se *den* side av den, som falder ind i hans eget gemyt.

Sørlandsnaturen kom første gang til os med det unge brus i luften — i begyndelsen av nittiaarene. Men den natur havde to stemmer.

Den kom som frisk vaarvind i sprættende løvkroner, som sommersol paa hvite seil i blaa vuggende vik, som duft av røde roser og vild kaprifol, som seilende maaker over holmer og hav. Yr og ung og ny kom den stormende ind over os, sørlandsnaturens lyrik — Vilhelm Krag.

Men den kom anderledes. Som storm og braatt over svarte. skjær med uveirsfugles varselskrik over tomme duvende baathvælv. Den kom som heiens og viddens grænseløse øde, hvori stilheten og ensomhetsrædslen tar form og jager mennesket ind i vetløs fortvilelse og synskhet, hvor visheten om det som *sker* i det som *synes* at ske, skaper et tungsind som aldrig siden viker, end ikke i livets letteste lek. Den kom med bud fra gamle slegters forfaldne herregaarde opover dalen, hvor skogen stod svart og elven gik strid. Men livet levedes ikke længere overdaadig paa de gaarde. Der sat ensomme mennesker. De sat der med sit gamle sølv og sin tunge burgunder og sit røde krævende blod. De arbeidet aldrig de mennesker, livets daglige strid var aldrig for dem. De sat og grublet og grep efter det liv de ikke hørte hjemme i, fordi de var bundet af den stedegne natur. De sat og grep forgjæves efter livet til døden hentet dem eller de selv gik den imøte. *Ett* hadde de alle tilfælles. Den var gaat dem i sind og sans og blod den vilde hei, den dystre skog, den uendelige ødevidde som hadde født dem, for de var alle skapt av en digter, et menneske som bar med sig fra vuggen til graven al havskystens og viddens ensomhet og stilhet og storhet og dens vilde skjønhets tungsind og gru — Thomas Krag. For tyve aar siden skrev han: — — — —

„Hvorfor adlyder vi ikke vor inderste natur, den natur, til hvis barm ikke den syke melankoli, men et sundt sterkt tungsind kommer likesaa selvfølgelig, som høsten og mørket kommer og dunkler til her nord. Hvorfor søker vi at kvæle dette tungsind: havets og den vilde viddes tungsind ved at lade os glide ut i den lette glæde som ikke er for os? Hvorfor søker vi at komme bort fra os selv? Hvorfor hører vi ikke mere efter, hvad vort inderste væsen betror os? —

Engang for alle er jeg nu bunden fast til den egn, mine øine første gang aabnet sig for: den øde vilde egn, hvor himlen hang lavt, og viddevinden blæste, mens fyrretrærne paa bjergene bevæget sig som mørke skygger.

Saa blir jeg heroppe, hvor jorden er glemt av Gud. Jeg gaar omkring her ved vaar, ved sommer og ved høst, naar lyngens løv blir sølvgraat og de vilde blomster falder."

Saa sa Thomas Krag, men han blev ikke deroppe, hvor jorden er glemt av Gud. For der var det store evige spørsmaal om liv og død, det maatte vel livet selv helst kunne gi svar paa. Og der var hans eget unge blod, som vilde, hvad livets var. Og kanske var det ogsaa noget av det Byronske: *life's own strange principle often lie deepest in those who long the most to die.*

Saa dukket han da ned i livet, i storbyens hvirvel, saa dypt at han lærte at *der* var ikke glemsel for kravet i ham selv, *det* gav ikke svar om sammenhængen mellem de to verdener paa begge sider af døden. Men han lærte at forstaa livet saa helt at han kunde skape skikkelser som hørte dette til med sjæl og legeme, skikkelser som man ikke glemmer. Kanske helst kvindeskikkelser. Der staar *en* kvinde i norsk litteratur, som meget faa naar op ved siden af, — Thomas Krags Ada Wilde. Saa helt livets eget barn, saa rank, saa stolt, saa fri, at livets smuds ikke kan hænge ved hende, selv om hun maa gjennem det. Jeg tror, hun er det vakreste han har skapt.

Som Thomas Krag længtet mot livet, naar han gik grublende og drømmende paa den vilde vidde, saa sendte livet ham altid tilbake til vidden, altid end sterkere bundet til naturen, selv om han blev derute i den larmende by. Saa sterk var naturen i ham, at selv i livets hvirvlende mangfoldighet tok han aldrig en opgaatt vei. Han gik sin egen vanskelige tunge sti, men saa blev den ogsaa hans og ingen andens, bare *hans* spor staar igjen der han gik. Det blev Thomas Krags styrke og det blev kanske hans ulykke at han aldrig kom løs fra den natur han var blit til i, derfor stod han ensom og raket op i menneskets mylder, derfor fik hans kunst oprindelighetens ægthet, noget af folkevisens storlinjede enkelhet og stilfærdighet og dens dypt vemodige poesi, men derfor blev han ogsaa hjemløs ethvert andet sted paa jorden.

Hvor døden kommer *pludselig* er det oftest for os som et meningsløst og uberettiget hugg ind i livet, den blir uharmonisk og

ond. Kanske føltes det ogsaa slig her af dem, som stod Thomas Krag nær som menneske. For os som bare kjendte ham flygtig, men som har fulgt ham fra bok til bok med stadig stigende spænding, for os var det i grunden som saa skulde det være, dette. Jeg har altid og altid sterkere følt det som om Thomas Krag visste mere om døden end vi andre, — som om han et helt liv hadde været paa tomandshaand med den. Jeg synes hans sidste store deilige bok er som et testamente. „Historien om en hjemløs“ kalder han den. Officielt heter den nok Frank Hjelm, men i Thomas Krags sind har den sikkert hele tiden levet som „historien om en hjemløs“. Jeg synes, det er som om han visste hvad som snart skulde ske og som en forutanelse om *hvordan* det vilde ske: Han siger: „Jeg sætter mig vel i en rolig og værdig høvdingstilling og forsøger at gjætte hvor østen er, hvorpaa jeg vender mig mot øst — og jeg føler noget som dødens stivhet“. Og saa tilslut: „Kjære, naar den tid kommer da alt, selv det vi kalder for sorg og ulykke, i sig bærer nøglen til den store forklaring, den store harmoni, da er ingenting frygtelig mere. Jeg synes den tid nærmer sig mig, ti min smerte tier. Ja, jeg synes tidt jeg skimter selve *væsenet*, det, der ikke kan nævnes med ord, fordi det vilde sprænge alle ideer og begreper — de der dukket frem i menneskets sjæl, da det første gang nævnte Gud.“

Disse ord er summeu af en stor digters søken gjennem et helt liv, ord som siger at den kunstner det menneske, som er naadd til den store forklaring, den store store harmoni paa egen vei, ved egen strid, for ham maa ogsaa Manfreds ord gjælde: *Old man t'is not so difficult to die.*

Symra. Et skrift for norske paa begge sider havet. Redigeret av Kristine Prestgaard, Joh.s B. Wist, Prof. Dr. Knut Gjerset, Prof. P. J. Eikeland.

Bind IX. Hefte 1. Indhold: Agnes M. Wergeland: Camilla Collett. Torstein Jahr: Nordmenn i Ny Nederland. Fredrik Voss Mohn: Sydpolsfærd. Olav Bøhmer: Roma. Smaa epistler. Ved redaktionen. Fra bokheimen. Utgit av The Symra Company Decorah, Jowa.

Idet heftet gaar i pressen

Fest ianl. Lisa Kristoffersens, den bekjendte dyrevens 80-aarige fødselsdag.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

Danmark

Kvindelig viceformand i Kjøbenhavns bystyre

Der er valgt 13 kvinder ind i Kjøbenhavns borgerrepresentation, som nu bestaar av 55 medlemmer. Det er et stort fremskritt fra sisst, da der var 8 kvinder av 42. Kvinderne utgjør nu opimot en fjerdedel av borgerrepresentationen. Det er noget andet end i Kristiania bystyre hvor der bare er 9 kvinder av de 84 representanter.*) Naa — det kan jo rette paa sig ved det nye valg.

Der var 4 partilister ved kommunevalgene. Liste A. (Socialdemokratiets) 5 kvinder valgt. Liste B. (Det radikale venstre) 2 kvinder valgt (av partiets 5 repr.) Liste C. (Borgerlisten) 5 kvinder valgt. Liste D. (upolistisk) 1 kvinde valgt.

Det er blit os fortalt at kvinderne demonstrerte sterkt for fabrikinspektør fru *Julie Arenholts* valg. Fru Arenholt — vel kjendt av Nylændes læsere — tilhører selv det radikale venstre, og det blev betydet dette parti at hvis det vilde sætte fru Arenholt paa sin liste vilde kvinder av forskjellige partier stemme paa hende. Hun blev ogsaa valgt. Den anden kvindelige borgerrepresentant inden dette parti er læge fru *Alvilda Harbou-Hoff*.

Paa Kjøbenhavns nyvalgte borgerrepresentations møte blev fru Harbou Hoff valgt til 2 viceformand.

Vi skal se at passe paa og melde til vore læsere naar fru Hoff første gang leder forhandlingerne i Kjøbh.s bystyre.

*] Vi haaper vore læsere ikke har fæstet sig ved det gale tal som stod i artiklen Kommunevalgene, no. 4. Der stod 3 istedetfor 9. Det blev rettet i næste hefte, men ikke alle læser trykfeil og rettelser.

U. S. A.

Fra *Mrs. May Wright Sewall*, fortiden formand i I. C. W.s fredskomite, har styret for Norske Kvinders Nationalraad mottat en kondolanceskrivelse ianl. fru Dikka Møllers død.

„Jeg maa uttale, skriver hun, min dype beklagelse over det tap Deres nationalraad har lidt. Hvorledes det maa føles for eder at miste en saa ivrig og lojal arbeider for kvindernes sak i sin helhet, forstaar jeg besst ved den sorg jeg selv føler ved tapet av en saa hengiven medarbeider i min komite for fred og voldgift.

Fru Dikka Møller var en av de begavede og sjeldne kvinder som ikke var ræd for *idealer*, og som ofret for at faa idealerne virkeliggjort i sit personlige liv og i samfundslivet.

Det glæder mig at fru Ella Anker blir representant i fredskomiteen ved executivmøtet i Haag.

Jeg regner altid paa det norske nationalraads støtte naar det gjælder at faa utført vore besste planer.“

*

Mrs. *Carrie Chapman Catt* har meldt at hun efter møtet i Budapest ikke længer kan staa som formand for den internationale kvindestemmeretsalliance. Al hendes tid vil nemlig nu kræves til arbeidet for saken i Amerika, og specielt i hendes egen stat New York State. Det vækker stor beklagelse i den internationale kvindestemmeretsleir, man forstaar ikke hvorledes hun skal kunne erstattes.

Fru Arenholt telegraferer fra *Kjøbenhavn:*

Natarbeidsforbudet kvinder forkastet i Folketinget.

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel VII

(Forts. fra no. 7 1913.)

Da Ellen kom til sig selv laa hun paa sengen i sin mors værelse, og tante Eva holdt paa med at helde noget av sin deilige *eau de Cologne*, over hendes hode, og hendes mor forsøkte at faa hende til at drikke vand, og besstemoren stod med et glas av sin ribsvin, og de kaldte alle paa hende med kjærlig stemme, det syntes at komme langt borte fra, som fra en anden verden. Og efter det blev hun ikke spurgt mer om sin hemmelighetsfulde reise.

»Hvor hun saa har været, saa har hun ikke hat skade av det», sa Mrs. Zelotes Brewster, »og det gaar ikke an at tvinge et barn av vor familie. Hun har sat sig noget i hodet, la hende være i fred med at tænke paa det paa sin egen vis. Vi har faat hende tilbake frisk og rask, det er hovedsaken.«

»Gid jeg bare visste hvor hun har faat de tingene fra,» sa Fanny. Principløshet likeoverfor eiendomsretten laa ikke saa langt fra hendes forestillings sfære som fra hendes svigermors.

Længe efterpaa gik hun forsigtig og varlig forbi kopper med skaaler i butikkerne, hun vilde ikke se dithen for ikke at faa øie paa maken til Ellens som var *Sèvres* og alene værdt mer end hele oplaget, hvad hun ikke hadde anelse om; og hun skyndte sig ogsaa forbi blomsterhandlerne som hadde nellikker i utstillingsvinduerne. Dukken derimot var ikke ny, saa hun næret ikke saa stor ængstelse m. h. t. den.

Saa blev det ikke tillatt nogen at stille videre spørsmaal til Ellen den dag, ikke engang reporterne, som gik sin vei rent fortapt over denne barnlige utholdenhet, og som blev nødt til at gripe til sin egen fantasi, med resultater like fra realistiske skrækkebilleder til »Alice i vidunderlandet.» Ellen blev kysset og kjælet for av et par koner og unge piker, men ikke mange fik lov at se hende. Doktoren var blitt kaldt efter besvimelsen, og han uttalte som sin mening, at hun var et meget nervøst barn, som hadde hatt en vanskelig kamp med sig selv, og han vilde ikke svare for følgerne hvis hun blev ophisset videre.

»La hende faa sin vilje, hvis hun vil fortælle, saa la hende det, hvis hun fremdeles vil være taus, saa la hende det. Hun er likesaa zart som den koppen der,« — sa doktoren og saa med en vis nysgjerrighet paa den fine skjælagtige ting Ellen hadde hat med sig hjem.

Kapitel VIII

Samme aften kom Lyman Risley for at tale med Cynthia. Han saa paa hende med et ængstelig og forskende blik med det samme han kom ind, og besvaret ikke hendes hilsen.

»Ja — nu har jeg set barnet« sa han med dæmpet stemme, med et blik henimot døren, da han satte sig ned foran kaminen og strakte hænderne mot ilden. Han saa kuldskjær og nervøs ut.

»Hvorledes saa hun ut?« spurte Cynthia.

»Men i al sund fornufts navn Cynthia,« sa han pludselig uten at ta hensyn til hendes spørsmaal — »hvorfor gav du hende ikke noget andet, naar du vilde gi hende en erindring i porcelæn, end den kongelige *Sèvres?*«

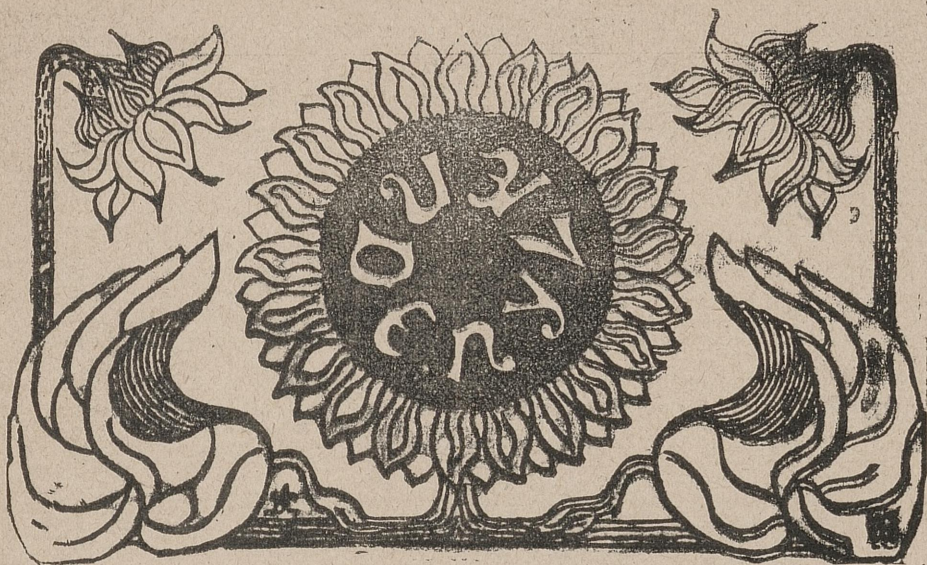
Lyman Risley saa yngre ut end Cynthia, men det var mer hans væsen end hans utseende forøvrig som gav ham det forholdsvis ungdommelige præg. Der var en heftighet og umiddelbarhet over ham næsten som hos en gut. Cynthia med sin anstrengte nervøse intensitet syntes meget ældre.

«Hvorfor ikke?« sa hun.

»Hvorfor ikke? Naa — — det var heldig for Dig at det traf folk som har besst kjendskap til livsdramaets fundamentale krav, som smør og brød, og et bord hvor en kan spise det, og en kniv at skjære det med og en seng at sove i og en ovn med kul i osv. og for hvem kunstnerisk utstyr som f. ex. kongelig Sèvres — ikke er bedre end almindelig porcelæn, naar det skal gjøre tjeneste for at bringe teen til arbeiderens tørstige mund.«

»Hvorledes saa barnet ut Lyman? spurgte Cynthia Lennox. Hun lænet sig tilbake i en stor rødtbetrukket stol som stod foran ilden, en lang slank yndefuld skikkelse, i en tætsittende hvit silkekjole, som hun pleiet bruke hjemme. Lyset i værelset var dæmpet, det kom gjennem rødlige skygger, og de svake linjer som tiden hadde tegnet i Cynthias ansigt vistes ikke. Det saa med den bløtslyngede krone av graat haar ut som en camée imot stolens røde bakgrund. Manden ved siden av hende saa paa hende med en utaalmodighet, som gav uttryk for følelsen av ungdom og mandighet — og allikevel med en tilbedelse som ingenting kunde raade bugt med. Han hadde billedlig talt tilbragt to trediedele av sit liv ved denne kvindes fødder og hadde faat til vane en beundring og tilbedelse som ingen begivenheter og ingen utvikling kunde beseire. Han rynket panden, hans svar kom med en vis skarphet — men han lænet sig mot hende da han talte, og hans blik fulgte de yndefulde linjer og dvælet ved ansigtets fine træk som traadte frem mot den røde bakgrund.

(Forts.)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 1. mai 1913. | No. 9.

Til

Stortinget

Med dyp beklagelse har vi bragt i erfaring at den forsterkede gage- og pensionskomite har tiltraatt Arbeidsdepartementets forslag om særregulativ for de kvindelige postexpeditører, et forslag som har til formaal at faa ophævet den likestilling m. h. t. kvindelige og mandlige postfunktionærers lønsvilkaar, som hittil har været gjort gjældende, og som har været til stor hæder for denne etat.

Ifølge dette særregulativ skal de kvindelige postexpeditører ikke erholde de to sidste alderstillæg og vil derved ikke kunne naa saa høit i løn — ved den lønsforhøielse inden etaten som for tiden stilles i utsigt — som de kan naa under den nuværende ordning.

Det vilde isandhet være en eiendommelig maate at lønne de kvindelige postexpeditører paa, som staar med en lang arbeidstid i statens tjeneste bak sig.

En komiteminoritet paa 3 medlemmer uttaler sig for at de kvindelige expeditører stilles likt med de mandlige m. h. t. alderstillæg. Vi anmoder indstændig om at Stortinget vil godkjende denne minoritets opfatning.

Den besparelse som stilles i utsigt ved særregulativet er forholdsvis saa ubetydelig, at de budgetmæssige hensyn her ingen rolle kan spille.

Stor skade vilde være skedd, ikke alene for de kvindelige postexpeditører, men for landets kvinder i det hele, om det foreslaaede særregulativ blev godkjendt. Og ingen gagn vilde det være for den norske stat.

Norske Kvinders Nationalraad stiller sin anmodning i fuld fortrøstning til, at Stortinget vil forkaste et forslag som i sin tendens er saa litet i overensstemmelse med det standpunkt som vore statsmagter, til ære for landet, i de senere aar har hævdet.

Kristiania, 29 april 1913

I styret for Norske Kvinders Nationalraad

I ærbødighet

Gina *Krog*,
formand.

F. M. *Qvam*, I. viceformand.	Betzy *Kjelsberg*, II viceformand,	Thea *Holst*, kor. sek. I,
Cläre *Mjøen*, kor. sek. II,	Ellen *Schiøtz*, prot. sek.	Heny *Dons*, kasserer.

Ovenstaaende overraktes onsdag 30 april til den fungerende president hr. Aarstad av en deputation fra Norske Kvinders Nationalraads styre: formand, begge viceformænd og postmester Ellen Schiøtz fra Eidsvold. Ogsaa hr. president Løvland var tilstede og mottok damerne, som alle talte de kvindelige postfunktienærers sak.

———

Aarsberetning for aarene 1910 og 1911 fra *Betzy Kjelsberg* kvindelig fabrikinspektør. (W. C. Fabritius & sønner a.s 1913.)

The Suffrage Annual and Women's Who's Who Edited by *A. J. R.* *1913*. Stanley Paul & co. 31 Essex Street Strand, W. C. London.)

Henriette Wenche Nissen: Sykemat. Lærebok i tillagning av mat for syke og rekonvalesenter. Med forord av Klaus Hanssen overlæge. (Kristiania 1913 (H. Aschehoug & Co.)

René Bazin Naar Jordi Øydest. Fransk bondeforteljing. Umsett paa norsk av *Karen Grude Koht* Oslo Det norske samlaget 2913.

Den officielle statistik vedk. Stortingsvalget 1912

er utkommet. Vi hitsætter av denne:

Antallet av stemmeberettigede

I hele riket utgjorde i 1912 827 274 eller noget over tredjeparten av landets befolkning, mens antallet i 1909 beløp sig til 779 847. Tilvexten i treaaret utgjorde saaledes 47 427.

Av de stemmeberettigede var 324 990 eller 39,28 pct. kvinder mot 294 697 (37.79 pct.) — altsaa en økning av 30 293 eller vel 10 pct., mens antallet av stemmeberettigede mænd blot er øket med 17 134 (fra 485 150 til 502 284) eller ca. 3½ pct.)

Efter en foreløbig beregning var der ved sisste folketælling ialt 607 709 kvinder over 25 aar. Av disse var altsaa over halvparten eller 53,48 pct. stemmeberettigede.

Til sammenligning kan anføres, at der ved kommunevalget i 1910 i hele riket var 519 720 stemmeberettigede kvinder og 465 191 stemmeberettigede mænd, tilsammen 984 911.

Av de stemmeberettigede var 372 020 mænd og 218 513 kvinder eller tilsammen 590 533 hjemmehørende i landdistrikterne og 130 264 mænd og 106 477 kvinder tilsammen 236 741 i kjøpstæderne. I 1909 var antallet av stemmeberettigede mænd og kvinder paa landet henholdsvis 362 866 og 199 090 og i kjøpstæderne henholdsvis 122 284 og 95 607. Antallet av stemmeberettigede mænd er saaledes øket paa landet med 9 154 og i byerne med 7 980, antallet av kvinder med 19 423 og 10 870 henholdsvis for land og by. 37 pct. av vælgerbefolkningen paa landet og ca. 45 pct. i byerne var kvinder mot ved forrige stortingsvalg henholdsvis 35,13 og 43,88 pct.

Deltagelse i valget

Av de 827 274 stemmeberettigede deltok 533 182 i valget, det vil si 64,45 pct. eller 65,86 pct., naar de suspenderte sættes ut av betragtning. — Av disse 827 274 var 345 558 eller 64,8 pct. mænd og 187 624—35,2 pct. kvinder. Deltagelsen var lidt større end i 1909, da 490 246 eller 64.48 pct, av de effektive stemmeberettigede deltok i valget.

Paa landet avgav 360 784 eller 62,28 pct. av de effektive stemmeberettigede stemme, derav 109 027 (30,22 pct.) kvinder. I kjøpstæderne deltok 172 398 eller 72,84 pct, av de effektive stemmeberettigede i valget, hvorav 78 597 (45,59 pct.) var kvinder. Av de 372 020 stemmeberettigede mænd i landdistrik terne mødte 251 757 (67,67 pct.) og av de 218 513 kvinder stemte 109 027 eller henved halvparten.

I kjøpstæderne, hvor der var 130 264 mandlige stemmeberettigede stemte 93 801 (72,01 pct.) av disse, og av 106 477 stemmeberettigede kvinder 78 597 (73,81 pct.)

Det viser sig herav, at deltagelsen i stortingsvalget har været adskillig ster-

kere i kjøpstæderne end paa landet navnlig fra kvindernes side, idet henved 3/4 parter av disse har benyttet sin stemmeret i byerne.«

*

Spør man om der er fremskritt blandt kvinderne siden 1909 m. h. t. at benytte sin stemmeret blir svaret ja, men ikke betydelig. Paa landet stemte i 1909 46,70 pct. av de stemmeberettigede kvinder og i 1912 næsten 50 pct. I kjøpstæderne 1909 73,16 pct. og i 1912 73,81 pct. Det sisste er jo liten økning, men i og for sig er fremmøtet i byerne upaaklagelig og forholdsvis litt større end blandt mænd.

Herved tillater vi os at indbyde til dannelse av

Aktieselskapet hjem for arbeidersker

med forretningskontor i Kristiania og en kapital paa mindst 25 000, høist 35 000 kroner, fordelt paa 50 (70) aktier à kr. 500,— og med formaal at bygge et hjem for arbeidersker. Aktierne skal lyde paa navn.

Til øiemedet har *Kristiania kommune* skjænket tomten *Dannevigsveien 14*, stor ca. 600 m². dog paa betingelse av at nærværende selskap kommer istand inden 1. juli førstk. Arkitekt Kr. *Rivertz* har utarbeidet en byggeplan, hvorefter der i hjemmet vil bli plads for ca. 50 piker, idet der er forutsat værelser dels for 2 dels for 3 personer. I en underetage tænkes indredet en husholdningsskole med kjøkken og et utsalg av mat, samt centralopvarmningsanlæg, vaskeri og strykerum. Desuten er planlagt et større samlingsværelse eller to noget mindre. Der forefindes videre bad- og vandklossetter. Selvfølgelig vil byggeplan først endelig vedtages av selskapet naar det er konstitueret. Efter bebyggelsens omfang vil vel det halve areal bli have.

Hjemmet er beregnet at koste 60 000 kroner i helt færdigbygget stand. Herav paaregnes kommunegaranti 85 % = 51 000. Til inventar er desuten beregnet at medgaa ca. 10 000 kroner; der vil da kunne skaffes, foruten det nødvendige utstyr til kjøkken og andre fællesværelser, ogsaa indbo (seng. stoler, bord, servanter, laken og haanklær) til de enkelte værelser.

Husleien vil beregnet efter 8 pct. av 70 000 kroner bli kr. 5 680,— eller gjennemsnitlig ca. kr. 112,— aarlig, for hver av de 50 leieboersker, hvortil kommer opvarmning. Til sammenligning oplyses at de piker hjemmet sigter paa nu vanligvis betaler 2 a 3 kroner uken for i almindelighet daarlige rum, eller plads i et rum.

Aktieutbyttet er begrænset til 5 pct. p. a.

Kristiania 23 april 1913

Thea Holst. Betzy Kjelsberg. Halvor John Schou.
Fredrik Voss. G. Ziener.

Alvilda Harbou Hoff

Første gang jeg traf fru Harbou Hoff, var i 1902, da jeg som stedfortræder for »the Honorary Vicepresident,« frk. Gina Krog, skulde repræsentere Norge i det excutivemøte som Det Internationale Raad holdt i Kjøbenhavn det aar. Fru Hoff deltok imidlertid ikke i det møte. Hun tok ikke noen aktiv del i kvindebevægelsen i det hele. Men jeg blev indbudt, uagtet jeg ikke hørte standen til, til den souper som de i Kbhnv. praktiserende læger gav for min reisefælle og kamerat, den senere avdøde svenske læge Ellen Sandelin. Og ved denne souper var det at jeg fik dr. Harbou Hoff tilbords. Vi hadde flere tilknytningspunkter, bl. a. hendes søster, fru Charlotte Norrie, som i sin tid tok saa ivrig del i kvindebevægelsen i Danmark.

Det var da naturlig at vi ogsaa kom til at tale om denne bevægelse. Nu — fru Hoff meddelte mig straks, at hun ikke var med i foreningslivet, og at hun ikke kunde ta direkte del i vort arbeide for kvindesaken. Hun mente at kvinder gagnet saken mest og bedst ved gjennem godt utført arbeide

at vise samfundet hvad de dudde til, saavel i deres daglige liv som naar kravene utenfra stilledes til dem. Hun var læge, og som saadan haabet hun at hun skulde komme til at utføre sin gjerning saa godt, at det vilde gagne kvinderne bedre end om hun virket ved arbeide i foreninger og foredrag ved møter.

Og det er sandt: doktor Alvilda Harbou Hoff har gagnet vor sak paa den maate hun foretrak at vælge. Hun er en meget anset og en meget søkt læge i Kjøbenhavn, hvor hun nu har praktiseret i 17 aar.

Da man i Kbhvn. i 1905 oprettet værgeraad, blev fru Hoff straks opnævnt som medlem av dette. At hun fyldte sin plads med dygtighet her, fik man vidnesbyrd om, da regjeringen nedsatte en kommission, som skulde revidere vergeraadsloven. I denne fik nemlig fru Hoff sæde.

Barns ve og vel har altid ligget hende paa hjerte. Og hun har masser av barnepatienter hver eneste dag at tilse rundt om i Kbhvn. I mange aar har fru Hoff arbeidet som læge ved kystsanatorierne for kjertelsvake barn. Det ene av disse, barnesanatoriet i Hellebæk, har hun omfattet med særlig interesse. Det blev grundlagt av hendes mor, generalinde Harbou, født Hellesen, som var av norsk slegt.

Da jeg vinteren og vaaren 1910 bodde i Kbhvn., indbød dr. Hoff mig til at se disse sanatorier. Med glæde mottok jeg indbydelsen, og vi besøkte ved den anledning to av hendes sanatorier, nemlig det for gutter i Hellebæk, like ved Helsingør, og et ganske nyoprettet for piker i Gilleleie paa Sjællands nordkyst. Det moret og glædet mig at se barnas fryd da doktoren kom. Og det interesserte mig i høi grad at se hvor godt og vel uttænkt hver eneste ting var derute. Doktoren holdt øie med alt og alle, det var tydelig at skjønne.

Ogsaa av julemerkekomiteen har fru Hoff været medlem.

Da kvinderne første gang i 1909 valgtes til kommunestyrene i Danmark, blev dr. Alvilda Harbou Hoff stillet som første kvindelige kandidat paa det radikale venstres valgliste i Kbhvn. Partiet opnaadde at faa 5 pladser, men blandt disse var de 2 kvinder: fru Hoff og fru Julie Arenholt.

Ved omvalget i 1912 blev fru Harbou Hoff gjenvalgt, og hadde saaledes været medlem av kommunestyret i 4 aar, da hun ivaar paany blev valgt. Hun har været meget benyttet i komiteerne, har bl. a. været medlem av budgetutvalget, hvilket interesserte hende meget. Iaar blev hun først valgt til ordfører i det utvalg som skal revidere sundhetsvedtægterne, og dagen efter til *2den viceformand i kommunestyret.* Formanden valgtes med 25 st., 1ste viceformand med 28, og 2den vieeformand med 37 st. Der var saaledes stor majoritet for hendes valg.

Det er med glæde vi maa hilse dette at en kvinde er kommet med i en borgerrepræsentations præsidium. Fru Hoff er den første kvinde som vil komme til at lede forhandlingerne i et kommunestyre. Og efter mit kjendskap til hende føler jeg mig overbevist om at hun vil fylde pladsen med hæder og ære.

Med sin retlinjede karakter og sit beherskede væsen i forbindelse med sit omfattende kjendskap til sociale saker, besidder fru Hoff egenskaper som gjør hende vel skikket til at lede en kommunal forsamling. Paa denne plads er jeg sikker paa at hun vil være sig bevisst, at det er videre for kvinders sak hun ogsaa her arbeider, naar hun hævder sin stilling med dygtighet. Og jeg er ogsaa viss paa at det vil glæde hende paa denne maate at faa anledning til at bringe en god indsats for kvinders sak ved at vise hvad de duer til, naar man kræver deres arbeide. For det er en av fru Hoffs principer, at kvinderne skal gjøre sig saa nyttige som mulig i kommunestyrelserne og »ikke bare sitte der som staffage.«

Kr.a 23—4—1913

Fr. Mørck.

Kristiania drukkenskapsarrest for kvinder

Torsdag 24 april henvendte fru Randi *Blehr*, fru Inga *Bjørnsøn* og frk. Gina *Krog* sig til Kristianias ordfører angaaende de slette sanitære forhold i drukkenskapsarresten for kvinder og fremholdt især den fare som derav følger for opsynskvindernes sundhet.

Ordføreren lovet at ta sig av saken hurtigst mulig. Der foreligger forslag fra politiet om bedrede forhold, dette vilde først og fremst tages under behandling.

Foreningen til motarbeidelse av omstreifervæsenet. Beretning om foreningens virksomhet 1909—1912 (N. Nilssen & søns boktrykkeri 1913)

Beretningen et avgit av foreningens generalsekretær sogneprest Jakob Walnum.

Høhere Weibliche Bildungsanstalt. Ferienkurse für Ansländer *Kaiserlantern* 1913.

Jeanne D'Arc. Orleans-Møye Utdrag or Minnebladi til *Sieur Louis Deconte* ved *Mark Twain.* Paa norsk ved Marta Steinsvik. Gjenomsedd utgave. Det norske Samlaget 1913.

Fra andre land

Kvindestemmeretsbevægelsen i Kina

Ved den store demonstration for kvindestemmeretten i New York 1911 bar rev. *Anna Shaw* en fane hvorpaa stod med svære bokstaver: *Op til Kina!* Meningen var: la Amerikas kvinder naa i rettigheter hvad kinesiske kvinder har vundet. Det var under revolutionen, og det blev meldt: ifølge den nye konstitution har kvinderne stemmeret. Der kom imidlertid senere nye meldinger som motsa dette, saa igjen bud om at kvinderne alt utøvet stemmeret i enkelte dele av den nye republik. Eftersom det hele var saa usikkert, ventet man med interesse de efterretninger som den internationale kvindestemmeretsalliances formand Mrs. Chapman Catt hadde lovet at sende til *Woman's Journal*. Kina var hendes og hendes ledsagers doktor Aletha Jacobs sisste maal paa deres før omtalte reise jorden rundt. Der er ogsaa kommet meddelelse om de kinesiske kvinder gjennem flere no. av bladet, og de som har læst dem blev ikke forbauset, da der kom melding i aviserne om at en hel del mænd sad samlet som det nye Kinas første parlament og intet ord fulgte om Kinas kvinder. Av særlig interesse er en artikel av Mrs. Chapman Catt: *Sandheten om Kina**).

*

Mrs. *Chapman Catt* begynder med at si, at hun visselig har drømt mange lykkelige drømme om at kvinderne engang skulde frigjøre sig fra det traditionernes aag som over den hele vide

---

*) Da det hefte hvori den staar for tiden er paa utfærd, tar vi os den frihet at oversætte til vort blad den gjengivelse av artiklen som H. W. [Helene Westermarck] gir i »Nutid,« Helsingfors.

verden hadde tynget dem ned, men aldrig hadde hun allikevel drømt at skulle opleve en begivenhet, som den fest som Pekings organiserede stemmeretskvinder gav for hende og hendes reisekamerat. Ved den i høi grad lærerike og smukke sammenkomst, hvor omkring tusen kinesiske mænd og kvinder gav møte, overgik virkeligheten alle drømme.

Men paa samme tid laa der bak denne straalende oplevelse en virkelighet av dypt tragisk art, som hun omtaler, idet hun gir en kort fremstilling av formaal og bestræbelser inden reformpartiet i det store kinesiske rike.

For omkring femten aar siden organiserte *Sun Yat Sen*, hvis navn efter den store statsomvæltning er velkjendt av alle avislæsere, et hemmelig selskap i *Tokio*, det het *Tung Ming Hui*. Dets opgave var at styrte det femhundrede aar gamle mandsjuvælde og erstatte dets usle tyranniske styre med et nyt og bedre. Ifølge det forslag som blev lagt til grund for foreningens arbeide skulde mænd og kvinder erholde samme borgerrettigheter, saasnart planen kunde gjennemføres. De som først sluttet sig til denne nye bevægelse var kinesiske studenter i Tokio, og blandt dem var de kvindelige studenter ikke de mindst hengivne tilhængere. For arbeidets fremgang syntes i det hele understøttelsen fra Japan, saavel i materiel som i aandelig henseende, at ha spillet en stor rolle. Og der kom i hundredevis av unge kvinder ind i den revolutionære bevægelse.

Denne bevægelse blev for en stor del den studerende ungdoms verk og i alle oprop fra ledernes side blev det fremholdt, at i det nye Kina som man haapet paa at kunne opbygge, skulde mænd og kvinder være likestillet. Og kvinderne som var grepet av samme patriotisme som mændene, dreves end mer frem ved haapet om at den nye tid som nærmet sig vilde skjænke deres saa længe undertrykte kjøn friheten. De var alt andet end passive medlemmer, med stor iver drev de propaganda for de nye ideer, organiserte nye avdelinger i forbundet og hjalp til at sprede litteratur utover. De tok paa sig baade ansvar og pligter og ansaa sig ikke fritat for noget slags arbeide paa grund av sit kjøn. Blandt dem som saaledes arbeidet for det nye Kina fandtes der ingen mer overbeviste og mer veltalende forkyndere og bedre organisatorer end enkelte av disse kvinder.

Naturligvis maatte denne propaganda drives i den største hem-

melighet, for regjeringens sværd hang truende over de revolutionæres hode. Foreningens existens var kjendt, og dens virksomhet blev betragtet med mistænksomme blik, ja der blev sat en pris paa enkelte av ledernes hoved. Dens stifter dr. Sun levet av den grund flere aar i utlandet. Faren for kvinderne var ikke mindre end for mændene, og da tiden for omvæltningen nærmet sig, hjalp en hel del av dem til med indsmuglingen av vaaben og ammunition fra Japan til Kina. Naar bud skulde sendes ut som det var altfor farlig at betro til telegraf eller post var det fortrinsvis kvinder som blev budbærere, de reiste fra den ene ende av riket til den anden med de vigtige meddelelser.

De vek ikke tilbake for noget og drog modig omkring med kufferter og kurver fyldt med vaaben og bomber. De lærte ogsaa at tilvirke bomber og hjælpe til med alle forberedende skritt. Regjeringens hemmelige politi kom imidlertid bevægelsen paa spor og flere av lederne blev fængslet og henrettet. Blandt to og sytti av disse martyrer var der adskillige kvinder.

I foreningen Tung Ming Hui's hovedkvarter i Shanghai findes flere portrætter av disse martyrer. Et av de mest tiltalende er billedet av en ung kvinde med et karakterfuldt, kvindelig fint og tiltalende ansigt. Den vakre unge pikes navn var *Chaw Chin*. Hun var datter av en rik kjøpmand i *Nangking* og hørte til den ungdom som i Tokio kom i berørelse med de nye ideer og som omfattet dem med liv og sjæl. Hun deltok ivrig i de nye lærdommes utbredelse, likesaa i indsamlingen av vaaben og ammunition. Hele sin betydelige formue gav hun til Tung Ming Huis kasse og ofret alle sine kræfter, sin store intelligens og hvert øieblik av sit liv til den sak som var hendes. Som student i Tokio hadde hun anlagt den japanske dragt og bar den ogsaa senere, delvis som en beskyttelse. Da en av hendes lærere blev fængslet for mord paa en av regjerigens embedsmænd fandt man hos ham kompromitterende breve fra hende, hvorfor hun blev fængslet og siden henrettet. Hun var én av de mange som satte al sin kraft ind paa arbeidet for en idé.

Under sit besøk i Peking traf Mrs. Chapman Catt flere kinesiske kvinder, som hadde deltat i frihetsarbeidet. Blandt dem nævner hun tre enker som skjænket hele sin formue til Tung Ming Hui og siden skaffet sig sit ophold ved at gi undervisning. Andre hadde været ivrig optat av indsmugling av ammunition, en

hadde flere maaneder drevet med tilvirkning av bomber og mange andre hadde i forbundets tjeneste utført arbeide av forskjellig slags som trængtes for anledningen. Og for dem alle gjaldt det som bekjendt livet hvis de blev opdaget.

Det sies, at revolutioneu utbrøt tidligere end forutsat ved at et parti bomber blev opdaget. Fra alle læreranstalter rundt omkring i verden strømmet da kinesiske studerende hjem for at ta del i frihetskampen. Forts.

England

Det ældste og største britiske kvindestemmeretsforbund *National Union of Women's Suffrage Societies* har nu utsendt en proklamation, som har til overskrift:

Ny fase i de engelske konstitutionelle kvindestemmeretsforkjæmperes taktik.

Den blev vedtat paa et landsmøte hvor 800 delegerede møtte som representanter for dets 42,000 medlemmer.

Der erklæres her at forbundets medlemmer tilhører forskjellige partier, men at dets eneste politik er kvindestemmeret.

I fremtiden vil det imidlertid fremtræde mer aktivt likeoverfor de politiske partier. Det vil hjælpe de partier som hjælper deres sak frem, og motarbeide dem som motarbeider deres sak.

De vil derfor bruke sin indflydelse ved valgene til at faa frem det eneste politiske parti som har kvindestemmeret paa sit program, og det er *arbeiderpartiet.*

Mr. Asquiths regjering, og stort set det liberale parti, har sveket dem, og de vil derfor gjøre hvad de kan for at hindre gjenvalg av alle liberale kandidater, som ikke har vist sig trofaste, og særlig at faa drevet ut av regjeringen de daarlige elementer.

De vedtok følgende to resolutioner:

1] Forbundet uttaler gjennem os sin protest mot de krigerske (»militant») metoder som har været brukt i 1908, 1909, 1911 og 1912. Vi er forvisset om at den slags voldsomme midler er urigtige i sig selv og skader kvindestemmeretssaken.

2] Forbundet uttaler sin sympati med den resolution som arbeiderpartiet har fattet paa dets møte i London i januar 1913: at gjøre motstand mot ethvert stemmeretsforslag som ikke tar kvindestemmererten med.

Hollandske kvinders utstilling
i
Amsterdam 1813—1913.

Aar 1913 er der hundred aar siden Holland gjenvandt sin selvstændighet, og mindet om dette kommer til at feires paa mange slags vis. Fredspaladset i Haag skal indvies og utstillinger istandbringes for at vise hvorledes Holland er gaat frem i dette sidste aarhundred.

Hollandske kvinder har besluttet at aapne en utstilling i Amsterdam, Hollands hovedstad, for at vise de fremskritt kvinder i Holland har gjort i social og intellektuel henseende. Utstillingen skal hete: „*Kvinden 1813—1913*“ og holdes aapen fra mai til oktober.

En avdeling av denne utstilling skal være et borgerhjem med indredning og alt tilbehør, slik som det var for hundred aar siden. Især kommer kjøkkenavdelingen at vække interesse.

Her kan man se, hvor langt datidens kvinder var naadd m. h. t. kunst, musik, litteratur og sport, samt deres maate at øve velgjørenhet paa.

Baade kvinden paa landet og i byen representeres ved sin hjemmeindustri, og det paavises hvor ofte hun blev overanstrengt f. ex. som syerske og diamantarbeiderske. Kvinden i andre hverv f. ex. som butikexpeditører, tjenestepiker, lærerinder, jordmødre o. a. skal ogsaa fremstilles.

En anden og større del av utstillingen, som grænser til denne, skal vise hvorledes kvinden aar 1913 har faat et større virksomhetsfelt utenfor hjemmet, samt hvorledes arbeidet inden hjemmet er blit betydelig forenklet ved opfindelser av maskiner.

Kvindelige arkitekter skal ved hjælp av modeller av bygninger demonstrere hvorledes hygienen nu varetas i alle samfundsklasser.

Ved at paavise hvorledes staten ved lovens hjælp kan gripe ind i alle familieanliggender og i den enkelte arbeidende kvindes liv fremholdes kvinders krav paa at opnaa samme politiske rettigheter som mænd. Til dette formaal disponeres et særskilt rum.

Resultatet av kvinders arbeide som forfatterinder, kunstnerinder, lærerinder, sykepleiersker o. s. v. utstilles.

Paa koloniavdelingen anskueliggjøres de europæiske kvinders virksomhet blandt de indfødte, ogsaa missionærernes, og man søker

anskueliggjort hvorledes de indfødte kvinders begjær efter opdragelse og kultur kan tilfredsstilles.

En del av utstillingsfeltet reserveres til gymnastik, sport og friluftsleker for kvindelig ungdom.

Utstillingen forlægges til *Amstelns* strand. Avdelingen 1813 til et vakkert gammelt hus, omgit av en have i den tids stil.

I mai maaned kommer utstillingen til at hædres ved et besøk av Det internationale kvinderaad under Lady Aberdeens ledelse.

Mange ansete mænd og kvinder har lovet at komme og holde foredrag over sociale, litterære, religiøse eller videnskapelige emner. En del arbeidsomraader vilde ikke kunne representeres hvis ikke kinematografen her stod til raadighet.

I det haap at det skal lykkes os at gi en sand og værdig fremstilling av hollandske kvinders arbeide og stræben har en række kvinder av forskjellig samfundsstilling og religion samlet sig for paa besste maate at arbeide mot det fælles maal.

I komiteen: Dr. Mia *Boissevain* formand, fru W. *Asser-Thorbecke* viceordfører, Fru I. E. Van *Buren-Huijs*, 1 sekretær. Frøken *Rosa Manus* 2 sekretær, Fru I. P. *Odijk-Vonters*, kasserer. Dr. G. Docters Van *Leeuwen* — Van *Maarseveen*. Frøken Louise C. A. Van *Eeghen*.

Vaarens venner

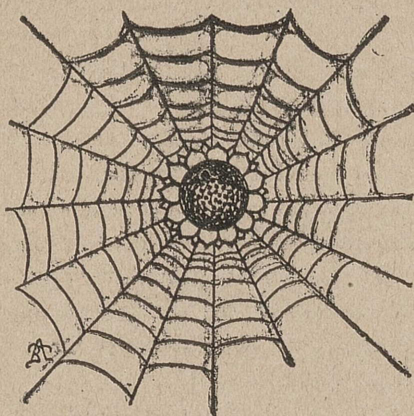
bedes i presse, hjem og skole at spre opropet:

Vern om fuglene, deres eg og reder.
Spar trær og busker.
Bryt ikke kvister av i toppen, men ta nederst paa træet.
Ryk ikke sjeldne blomster op med roten.

*

Kan du ikke selv være med at klæ fjeldet, saa bør du ihvertfald ikke plyndre det.

X.

Eftertryk forbutt.

Organisation

Aarsberetning
for
Kristiania Kvinderaad

Tirsdag 6 februar 1912 kl. 8 holdtes aarsmøte i Hjemmenes Vels lokale under ledelse av den fungerende formand fru Lilla Dahl. — Frk. Anna Jensen gav en varmhjertet skildring av arbeidet blandt lasaronerne især i Vaterland. Derefter holdt Olafia Jøhannisdotter fra Island foredrag over usædelighetens aarsaker. Derefter foretoges valg med følgende udfald: Frk. Johanne Horn blev formand, frk. Rynning, sekretær og fru Hilda Poulsen, kasserer, (gjenvalg).

Til suppleanter valgtes: 1. Fru Josefine Jensen. 2. Frk. Elise Heyerdahl. 3. Fru Pauline Horst.

Revisor blev: Fru Lilla Dahl, (Gjenvalg).

Som representanter i Nationalraadet valgtes fru Hilda Paulsen og frk. Johanne Horn. Ved aarsmøtet ifjor bestod Kvinderaadet av følgende 10 foreninger.

1. Læseforening for kvinder rep. fru Irgens.
2. Kvindelig Handelsstand, rep. frk. J. Horn.
3. Kristiania totalavholdsforening, rep. fru Hilda Paulsen.
4. De døves forening, rep. fru Lilla Dahl.
5. Hvide Baands forening, rep. fru Jensen.
6. Kvindef. til Dyrenes beskyttelse, rep. frk. Bommen.
7. Kvindelige Studenters kristelige forening, rep. Frk. Rynning.
8. Stemmeretsklubben, rep. fru Horst.
9. Høirekvinders klub, rep. frk. E. Heyerdahl.
10. Husmorforbundet, rep. fru Fosterud.

Den 11te forening blev indmeldt 15/2 1912. Kr.a kom. sykepleiersker rep. frk. Marie Sundby.

Som man vil erindre stiftedes Modisten ved Kvinderaadets bistand 5 decbr. 1911.

Den blev indmeldt i Kr.a Kvinderaad 15/3 1912.

Foreningens representant i Kvinderaadet, formanden frk. Christensen. har desværre forladt byen. I hendes sted er traadt viceformanden frk. Helga Andersen.

21 mars sendte Kvinderaadet andragende til ordføreren om at der i bestyrelsen for Kr a kvindelige handelsgymnasium maatte være mindst et kvindeligt medlem. Herpaa blev der svaret at der var adgang for kvinder til at vælges ind men at man for tiden ikke fandt det paakrævet, da der kunde være tale om at knytte det kvindelige eftermiddagskursus til en oprettendes lavere kommunal handelsskole. Herpaa svarede Kvinderaadet at det fandt det paakrævet, at kvinderne, hvem kurset jo alene angik, allerede *nu* blev spurgt tilraads angaaende en eventuel flytning, og at det ihvertfald var en selvfølge at kvinder skulde være med i den komite der eventuelt skulde utrede saken.

I mars maaned ifjor kom budskapet om at vor landsmand Roald Amundsen var kommet fra Sydpolen. Vi kvinder vilde ogsaa være med og hylde ham og derfor fik Kr.a kvinderaad hr. meteorolog Steen, formand i Det geografiske selskap til at holde foredrag om Roald Amundsen i den store sal i Folket hus 12 april. Han var elskværdig nok til at lade os kvinder ogsaa faa et litet indblik i den vanskelige videnskap meteorologien. Det interessante foredrag var ledsaget av utmerkede lysbilleder. Der var ca. 230 mennesker tilstede deriblandt Roald Amundsens bror Leon, der var reist ind til Kristiania i anledningen.

21 mai kom den 12 forening. Kr.a Sædelighetsforening rep. fru Thinn ind i Kvinderaadet.

7 juni kom der forespørgsel fra Østerig gjennem Nationalraadet om østerigske handelsdamer kunde have utsigt til at faa butik- eller kontorpladse i Kristiania. Dette blev bestemt fraraadet og nærmere begrundet. 2/9 kom der medelelse fra frk. Rynning. Kvindelige studenters kr. for.s rep. at hun var udtraadt av kvinderaadet og i hendes sted valgt frk. Ingrid Grimstvedt. Hun overtok strax frk. Rynnings stilling som sekretær i kvinderaadet.

Spørsmaalet om lokale til foredrag for alle foreninger, der ikke har fast lokale pr. aar er meget brændende. Foreningerne har gjerne saadant knapt budget at det er meget vanskeligt at faa passende lokale til saa billig pris, at budgettet kan taale det. Dette er ogsaa tilfælde med Kr.a kvinderaad. Kvinderaadet henvendte sig derfor til universitetet og maatte til sekretæren gjøre rede for sit program og virke. Resultatet var, at vi siden

i høst har havt 3 foredrag i Auditorium nr. 4 og 2 i Universitetets gamle festsal og ikke havt andre utgifter end lys, opvarmning og rengjøring.

3die oktober holdt doktor Marie Kjølseth sit første foredrag over hygiene for kvinder. Der var saadan tilstrømning til foredraget at Auditorium nr. 4 kunde været fyldt *én* gang til samme aften. Efter talrige opfordringer gjentok hun foredraget 18 og 25 oktober alle tre gange for overfyldt hus. Hun har ogsaa i andre foreninger f. ex. i Kvindelig handelsstand holdt samme foredrag, men allikevel er der en masse kvinder, som ønskede at høre foredraget men ikke kunde komme ind. Derfor blir Kvinderaadet nødt til i løpet av dette aar at faa enten doktor Kjølseth eller en anden kvindelig læge til at holde nye foredrag om hygiene for kvinder. Som 2det led i disse oplysende foredrag Kvinderaadet begyndte holdt doktor Dagny Bang foredrag i Universitetets gamle festsal over de veneriske sykdomme under titel »en Samfundsfare.«

Fredag 28 februar holdt dr. med. Ragnar Vogt, direktør paa Gaustad asyl, foredrag i Universitetets gamle festsal over arv og livskaar som aarsak til sindslidelser. Foredraget var ledsaget av lysbilleder væsentlig statistik. Der var adgang for alle og ca. 300 var mødt. Foredraget var meget klart og interessant. Han endte med at opfordre kvinderne og specielt Nationalraadet til at optage som sag at alle sindssyge pleies paa statens bekostning. Som det er nu har 90 % sindssyke gratis pleie mens de 10 % betalende har saa store utgifter at de ruinerer mangen familie. Dertil kommer at de sindssyke lever mange aar og derved skiller sig fra andre sygdomme der gjerne varer kortere.

4de novbr. 1912 kom der medelelse fra Læseforeningen for kvinder at fru Irgens ikke ønskede at være repr. længer og i hendes sted var valgt fru Ingrid Færden,.

16de januar 1913 hjalp fru Betzy Kjeldsberg (viceform. i Nationalraadet og frk. Horn (form. i Kvinderaadet, underordnede friserdamer til at danne egen forening. 10 februar hadde foreningen sit første møte og frk. Horn var anmodet om at være tilstede. Samme aften blev foreningen indmeldt i Kvinderaadet. Det er den 14de forening rep. frk. Signe Christiansen.

I februar nedsattes en forberedende komité til at behandle spørsmaalet om der eventuelt skulde faaes istand »en aandslivets sal« til udstillingen i 1914. Kristiania Kvinderaad er representeret i denne komite ved formanden frk. Horn, suppleant fru Thinn.

I aarets løp er der i henhold til ovenstaaende holdt 8 offentlige foredrag — alle for fuldt hus. Der er i aarets løp indmeldt 4 nye foreninger hvorav de to er stiftet ved Kvinderaadets medvirken.

Foruten tidligere nævnte andragender og skrivelser til formandskapet og andre har det været ikke liden korrespondance og samarbeide med andre foreninger, men det vilde være for vidtløftig at komme nærmere ind paa dette her.

Paa Camilla Colletts 100 aarige fødselsdag blev der lagt en krans paa monumentet under høitideligheten om formiddagen og sendt et telegram til stemmeretsklubbens fest om aftenen.

Blomster og telegrammer er sendt ved flere anledninger.

1912

Indtægter		Utgifter	
Kontingent	116.00	Leie av lokaler	35.00
Entrepenge ved møter	147.50	Honorar til vagtmestre	22.00
Saldo fra 1911	7.58	« for foredrag	32.00
Kr.	271.08	Nationalraadet	20.00
	221.72	Avertissementer	68.77
Kassebeholdning Kr.	49.36	Blomster og representationsutgifter	23.00
		Nylænde	7.00
		Porto og telegrammer	8.95
		Leie av Laterna Magica	5.00
		Kr.	221.72

Enkelte avsnit av ovenstaaende aarsberetning, som før har været omtalt i Nylænde, har vi sløifet, men det allermeste er tat med. Vi antar det vil interessere de mange kvinderaad i landet at høre om hverandres arbeide og skal derfor om ønskes fra tid til anden opta beretninger fra dem under denne avdeling. — Da det financielle spørsmaal oftest ikke er av mindst interesse har vi tillat os ogsaa at avtrykke det lille regnskap.

Paa N. K. N.s landsmøte i Kr.sand vil det foreligge trykt treaarsberetninger fra samtlige led, men de blir i meget sammentrængt form. Red.

Stat og Borger i det Gamle Babylonien av C. W. Westrup nr. 91. *Studier fra Sprog og Oldtidsforskning* utgivne av det philologisk-historiske samfund (København 1913. Forlagt av Tillge's boghandel.

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel VII

(Forts. fra no. 8.)

»Hvorledes barnet saa ut? — hvorledes det saa ut, Cynthia! — det er ikke gaatt op for Dig hvad Du har gjort. Du har ikke den svakeste idé om hvad det vil si at holde et bortkommet barn skjult paa det vis Du gjorde det, mens dets forældre og halve byen var ute for at lete efter det. Jeg sa jo at jeg ikke visste hvad følger det vilde ha for Dig, hvis det var blit opdaget hvad Du hadde gjort. Der er vildt blod i en by som denne, og selv den gamle Ny Englands strøm kan pludselig svulme op. Du vet ikke hvad angst jeg har gjennemgaat idag, og det blev værre fordi jeg selv maatte være saa forsigtig. Jeg turde knapt snakke til nogen om saken. Jeg har staat paa gatehjørner og lyttet, jeg har gjort mig ærind til aviskontorerne. Jeg vilde faa dig bort hvis — — naa ja, Du vet ikke hvad Du har gjort Dig skyldig i Cynthia.«

Cynthia saa paa ham uten at bevæge hodet, saa saa hun bort; en let skjælvende bevægelse gik over ansigtet, mer som ved en reflex av hans end av hendes egen indre bevægelse. »Du sa du saa hende?« sa hun.

»Ja i eftermiddag, jeg var jo rent fortvilet og besluttet at gaa til hovedkilden for alle oplysninger — komme hvad der vilde. Saa gik jeg til Lønnegaten hvor Brewsters bor. Jeg ringte paa klokken til hovedindgangen, og barnets tante, en vakker pike, men rastløs og i oprørt stemning kom og viste mig ind i den besste stuen, og gik til det nærmeste værelse, dagligstuen, og ropte paa de andre. Det kunde godt været en kvindeklub, saa mange var der samlet. Saa kom Andrew Brewster ind, og jeg tilbød ham retslig hjælp paa grund av min levende interesse for det indtrufne, og paa den maaten fandt jeg ut det jeg vilde vite. Cynthia — barnet har ikke røbet det!«

Cynthia reiste sig op og sad helt ret, og hendes ansigt lyste som en hvit flamme. »Var de haarde mot hende?« spurte hun. »Var de grusomme? Spurgte de hende ut, og var de leie mot hende, fordi hun ikke vilde fortælle? Hvorfor fortalte Du det da ikke selv. Hvorfor gjorde Du ikke det Lyman Risley? Hvorfor fortalte Du ikke hele historien istedetfor at la barnet plages? Nu vel saa gaar jeg selv — jeg gaar med en gang. De skal ikke plage det deilige barnet. Tror Du jeg bryr mig om mig selv? La dem lynche mig hvis de vil. Nu gaar jeg.« Cynthia reiste sig skyndsomt. Risley utstøtte et hæst anpustent rop, han fik grepet hende og holdt hende tilbake.

»For Guds skyld, sæt Dig Cynthia«, sa han. »Hørte Du ikke det ringte. Der kommer nogen.«

Der var ringt paa dørklokken, uten at Cynthia hadde hørt det. Hun laa tilbakelænet i stolen, da døren blev aapnet og Mrs. Norman Lloyd traadte ind. »God aften Cynthia« sa hun og straalte. »Jeg fik lyst til at stanse nogen minutter paa veien til møtet. Jeg er tidlig ute til det. Nei bli sittende,« sa hun, da Cynthia vilde reise sig. »Ikke reis Dig jeg blir bare et minut. Bry Dem ikke med at skaffe mig en stol Mr. Risley. — — Tak — det var en god stol, det kan ikke negtes.« Mrs. Lloyd sat hvor lyset fra ilden spillet over hendes rike klædning, med sin skindforede jakke med den fine fløiels pynt, med sterk befjeret hat, og smilte til dem med overstrømmende venlighet. Hun var en stor vakker blomstrende kvinde. Det graabrune haar var omhyggelig friseret og lagt tilbake fra de runde rødmussede kinder, en fin skilpaddes kam med forgyldning holdt hatten fast paa sin plass. Hun løste op kaapen i halsen og en diamantbrosche fanget lyset og glimtet rødt som en rubin. Hun var Norman Lloyds hustru, og han hadde den største skotøifabrikation paa stedet. Mellem Cynthia og hende var der et slags slegtskap gjennem giftermaal. Norman Lloyds bror var gift med Cynthias søster, som var død for 10 aar siden, og deres lille gut Robert hadde været Cynthias pleiesøn. Men George, som var sakfører i St Louis, var blit gift igjen. Mrs. Norman hadde aapent tat parti for Cynthia, da barnet var blit tat fra hende ved brorens andet giftermaal. »Det er en skam, sa hun, at overlate barnet til en fremmeds opdragelse, og jeg ser overhodet ingen grund til at George skal gifte sig paa nyt. Jeg vet ikke hvad jeg vilde gjøre hvis jeg trodde Norman vilde gifte sig igjen naar jeg døde. Jeg synes én mand og én hustru er nok for enhver kvinde og mand — hvis de da tror paa et liv efter dette. Jeg har altid syntes at svaret paa det uhyggelige spørsmaalet i det nye testamente, om hvis hustru den kvinde skulde være i det næste som hadde hat saa mange mænd i dette liv — det betydde at folk som hadde hat det saameget med gifting paa jorden, de skulde være pebersvende og pebermøer i himlen!«

Og altid siden hadde hun været overordentlig venskapelig mot Cynthia, som altid paa en umerkelig maate hadde holdt sig fjernt fra hende, i følelsen av en forskjel i art. Cynthia hadde ingen aandsaristokratiske fordomme, men naar det kom til nerverne, hadde hun mer end nok av dem, og denne kvinde var langt fra at være paa hendes side av kløften, skjønt hun forøvrig kunde like hende bra. Altid naar hun var sammen med hende hadde hun en pinlig fornemmelse av noget som knirket, som metaldele som var bestemt til at forbindes men ikke vilde passe i sammenføiningerne. Norman Lloyd var

representant for byens gamle familier, som var i besiddelse av store eiendomme og hadde universitetsutdannelse, og han var den første av sin slegt som var gaaet over i industrien. Hans hustru kom fra et helt andet lag, hun var selv datter av en skotøifabrikant, og barnebarn av en skomaker, som hadde lappet sin nabos sko i den lillle bod i sin beskedne bolig. Mrs. Norman Lloyd var uskyldig ubevisst om at verden kunde finde der var grund for hende til at skjule den kjendsgjernieg, og naar hun reiste ut i sin fine vogn for at trække frisk luft, pekte hun til fremmede som var med hende paa huset hvor hendes bedstefar lappet sko og la grunden til familiens rigdom.

»Det kom altsammen fra den boden der i min besstefars lille hus« pleiet hun at si og pegte med stolthet paa Lloyds store fabrik, som ikke var langt fra den lille stuen. »Mr. Lloyd hadde ikke stort, da jeg giftet mig med ham, men jeg hadde en hel del, og saa tok Mr. Lloyd fat med fabrikken, og han har hat lykken med sig, og saa er eiendommen øket indtil det er blit til det den er idag.«

Mrs. Lloyd fandt sin stolthet i det som andre saa ned paa.

Naar hun saa paa Lloyds fabrikbygning med de mange vinduer og tænkte paa at hendes mand var dets hoved og anerkjendte hersker over den store mængde barkede mænd — som gik bøiet til dagens arbeid og bar sine smaa matboxer med et mekanisk grep av sine lædergarvede fingre — saa opsendte hun en bøn om ydmyghet, for at ikke stoltheten og med den en nedgang i lykke skulde naa hende. Hun var en from kvinde, tilhørte den først Baptistkirke og var virksom i veldædighetsarbeide.

Mrs. Norman tilbad sin mand, og hvad hun mente om ham og hans stilling var altid løierlig forskjellig fra de barkede arbeideres opfatning som strømmet til hans fabrik.

Hun saa altid i ham en velvillig, godhjertet og elskværdig mand, som ofret sig for sine arbeideres interesser, og som mer søkte deres end sit eget besste. Mens disse saa i ham en aristokrat av fødsel og opdragelse, som dreves til industrien paa grund av slu forretningsinstinkter, og som længtet efter velstand og magt, men som foragtet og følte sig helt overlegen likeoverfor de midler hvorved det var erhvervet. Forts.

Idet heftet gaar i pressen

Konstitutionskomiteen indstiller **enstemmig:**
Almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder.

Særregulativet for kvindelige postexpediterer forkastet med stor majoritet.

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 15. mai 1913.	Nö. 10

Nylænde

Almindelig statsborgerlig stemmeret vil snart være helt gjennemført i vort land.

Kvinderne faar de samme borgerrettigheter som mænd — de samme rettigheter og derved de samme pligter.

Der aapner sig utsigter for norske kvinder som aldrig før.

Et større virksomhetsomraade som bringer en rikere utvikling og et større ansvar end nogensinde.

Ansvar ogsaa likeoverfor det som foregaar i samfund og stat.

Hjem og samfund trær i nøiere forbindelse end før.

I det offentlige liv er der stigende virksomhet. Den ene reform avløser den anden. Der bebudes lovændringer hvis indflydelse vil føles ind i hvert eneste hjem og faa betydning for hvert barns fremtid.

Tiltrods for dette, tiltrods for at utviklingen gaar med økende fart, synes mange at bli staaende helt utenfor med sine interesser, uten forstaaelse av hvad det er som gaar for sig. De fleste av denne tilsynelatende uinteresserte mængde er kvinder.

Tilsynelatende sier vi — for i virkeligheten er nok de fleste av

dem ikke helt likegyldige eller forstaaelsesløse, de vet bare ikke hvorledes de skal faa tak i tingene, og en hel del av dem kan i sit hjerte ønske at faa større klarhet over hvad det er det nye, de er kaldet til at ta del i, men de vet ikke hvor de skal faa tid til at lære det.

»Hvad skal vi med stemmeretten« hører en sagt »ensomt som vi lever, avgrænset, sterkt optat som vi er av hverdagens endeløse stræv, vi faar nok ikke sat os ind i det som skal til for at bruke den godt.«

De som sier saa, de føler ofte sterkt hvad det er som skal til og sætter fordringer til sig selv. De vet det er ikke gjort med at gaa i hælene paa en anden paa valgdagen og avlevere en stemmeseddel. Det kan de altid ha tid til. De føler at med de nye rettigheter skulde interesserne utvides, nye evner tas i bruk, samfundsfølelsen voxe.

At en hel del kvinder i vort land baade sier og mener slike ord — det skulde virke som et kald til dem som har tiden, og kan bringe dem det de venter paa av oplysning og forstaaelse.

Men vi for vor del vet ikke noget bedre at gjøre end at indby dem hit til Nylænde.

Holder de bladet, saa de kan læse det til stadighet, vil de snart faa føle at de ikke er ensomme og isolerte. Her kan de møte dem som sier hvad de ofte selv har tænkt, eller som sier det som de ikke er enige i, men som egger dem til eftertanke. Her er de med engang i *centrum* av det nye som er fuldbragt, og det nye som skal ske. Og de vil forstaa at de trænges i hjemmene de tanker, den viljeretning, den samfølelse som utgaar herfra.

Men ikke bare dem som er begyndere og søker oplysninger ønsker vi velkommen i vort blad.

Vi indbyr alle mænd og kvinder, hvor vidt de saa er kommet, hvor høit de saa staar. Vi kan gjøre det uten frygt, fordi vi har godt selskap at by paa, fordi vi har det som er vundet at peke tilbake paa. Vi har kjendsgjerninger at føre som vidne for os.

Ingen skal kunne negte at vort blad har hat lykken med sig i det vi har kjæmpet for. Mangt av det vi har tat frem er fra begyndelsen av erklæret for fantasterier, og se nu er det virkelighet! Eller man har villet henvise det til en fjern fremtid og nu — nu oplever vi det!

Ingen skal kunne si at det er tomme ord vi har talt, eller at vi har pekt i feil retning.

Og det er vort store haap at vi fremdeles skal kuune styre ret, vor sikre tro at vi skal ha lykken med os, hvor vanskelige farvand vi end kommer ind i, eftersom vi nærmer os de nye land vi længe har hat i sigte.

Vi vet at de nye forhold som skapes vil stille stadig flere krav til vort arbeide. Vi skal ikke vike tilbake for de ofre som kræves.

For vi ser vor opgave stor som aldrig før.

Eftersom kvinderne i landet, fler og fler av dem, vaakner, vil deres virkelyst gi sig utslag i mangfoldige retninger. Enkeltvis og gruppevis vil de stile mot de forskjelligste maal. De vil spredes og nye farer vil true dem.

Da trænges — fuldt saavel som hitindtil — et centrum, et organ som paa nyt kan samle kvinderne og deres venner omkring de grundlæggende tanker, de ledende principper, de fælles maal, og hvor de i den store samfølelse kan vinde ny styrke til sit virke.

En samfølelse som ikke stanser ved landets grænser, men søker utover alle land, hvor kvinder kjæmper, arbeider og lider for vor største menneskesak.

Norske Kvinders Nationalraad

avholder sit tredie landsmøte i Kristianssand 3—7 juli 1913. N. K. N. blev stiftet i Kristiania 8 januar 1904. Dets første landsmøte holdtes i Trondhjem juli 1907, dets andet i Stavanger 1910. Nationalraadet har stadig voxet, saa det nu har 46 led — landsorganisationer, landsforeninger og lokalraad — omfattende 4—500 foreninger med tilsammen mange tusen medlemmer.

Til landsmøtet har hvert led lov at sende to representanter. Disse og styrets syv medlemmer har ret til at stemme. Alle medlemmer av foreninger som er tilsluttet raadet har ret til at være tilstede ved møterne og delta i diskussionen, men kan ikke stemme.

Alle deltagere i møtet erlægger 5 kroner i kontingent.

Vestagder kvinderaad har nedsat en indkvarteringskomite og vil utvise gjæstfrihet mot N. K. N.s styre, delegerede og foredragsholdere i form af indkvartering med frokost. Anmeldelse herom maa ske *inden utgangen av mai maaned* adr. *frk. Aashild*

Abrahamson, formand for V. A. K. Dronningens gate 77 Kristianssand S.

Indkvarteringskomiteen vil være andre, som maatte ønske det, behjælpelig med at skaffe logi for rimelig pris, saafremt de melder sig *inden 20 juni* (samme adresse).

Middag à 1,25 vil — torsdag, fredag, lørdag og mandag — kunne erholdes paa „Klubben", under forutsætning av at man paa forhaand løser billetter for samtlige dage.

Kristianssands diskussionsforening vil møtets første aften torsdag gi en Camilla Collett fest for de fremmede gjæster. Søndag aften gir Vest Agder kvinderaad en festmiddag, hvori alle som har erlagt kontingent til møtet kan delta. V. A. K. arrangerer ogsaa en aften en utflugt til Peisstuen paa Odderøen. Hertil kan løses billetter à kr. 1,25.

*

Selve møtets forhandlinger vil vistnok bli av stor interesse. Vigtige og vidtrækkende emner kommer til at diskuteres. Men vi tør ikke røbe noget af programmet, før det er helt færdig og omsendt til leddene.

*

N. K. N.s styre har henvendt sig til statens jernbaner om fragtmoderation for møtets deltagere og vil erholde det paa de vanlige betingelser.

NB. Bedes optat i andre blade.

Frk. *Marie Høeg* har tilsendt os følgende:

Fagutdannelse

er vor tids løsen saavel for kvinder som for mænd, og skal kvinderne med held kunne opta kampen for tilværelsen, saa maa de fremforalt ha fagutdannelse. Den som ingen fagutdannelse har, maa nøie sig med det daarligst betalte arbeide og de usleste arbeidsvilkaar.

Paa grund av pengemangel er her i vort land en hel del kvinder uten nogen slags utdannelse. For at komme disse til hjælp anmodes nu kvinder i alle samfundslag om at delta i arbeidet for oprettelse av et fond til Norske kvinders fagutdannelse. Begyndelsen til denne indsamling er *brevseglet* med de to nøkler i kryds — hentet fra en gammel islandsk model — som sælges i smaa esker til en pris av 1 krone og til 50 øre. En million av disse segl er trykt og skal ved salget danne grundfondet.«

Paa L. K. S. F.s landsmøte 1911 blev der efter forslag fra formanden besluttet at arbeide for indsamling til et utdannelsesfond. Dette er første skridt mot maalet. Alle som kan maa hjælpe. Red.

Postfunktionærernes lønninger

Det gik som vi spaadde med særregulativet for kvindelige postexpeditører. Det blev »en anden tale« da saken kom frem for Stortinget, det var »en anden aand som raadet i Nationalforsamlingen« end i den forsterkede komité.*)

Kaptein Gundersen fra Kr.sand optok først kritiken over særregulativet, og efter statsraad Urbyes varme og vegtige ord til besste for likestillingen følte man seiren stadig nærme sig.

Hr. Rinde kjæmpet tappert for at redde sit: *ned!* men da han ikke saa der var spor af utsigt for det, slog han over og anbefalte lønning efter forsørgelsesbyrden.

Hagerup Bull talte ivrig og gjentagende for Ramms forslag (det ene av de to sisste alderstillæg) men ingenting hjalp, den voxende stemning feiet bort alle smaatterier, og avstemningen viste et glimrende resultat. 89 stemte for samme løn og bare 30 imot. Disse 30 var: Ramm, Gunnestad, F. Enge, Nalum, Godske Nilsen, O. B. Halvorsen, Ustvedt, Nyland, Lindstøl, Jahren, Gjedrem, Austbø, Haaland, Rasmussen, Pedersen, Erichsen, Schei, Michelet, Hagerup Bull, Blackstad, Trædal, Bakke, Indrehus, Rosenlund, Mjelde, Rinde, Skilbred, Tveiten, Kopseng og Hans Hansen. — Fraværende: Peersen Bauck, Sparre og Horgen.

Rinde fremsatte følgende forslag: »Det henstilles til regjeringen at ta under overveielse om der ved fastsættelse av lønnens størrelse for offentlige funktionærer og ved fastsættelse av lønstillæg bør tages hensyn til vedkommendes forsørgelsesbyrde.«

Det lot til dette spørsmaal hadde litt av nyhetens interesse i Stortinget, hvad det jo ikke har i Nylænde, hvor vi længe har diskuteret forsørgelsesspørsmaalet.

Efter forslag av presidenten besluttedes forslaget utlagt for at foretages i et senere møte.

*

Flere kvindeorganisationer og mange enkeltvis har været ivrig paafærde ianl. denne sak.

Vi gav i forrige hefte N. K. N.s andragende *in extenso.*

Dagen før saken blev behandlet var en deputation fra Norsk Kvindesaksforening hos Stortingets presidenter og formanden fru Blehr overleveret et andragende fra styret.

---

*] Se Nylænde nr. 7.

Vi anfører følgende:

Vi haaper og tror at Stortingets nuværende flertal ikke vil gaa med paa et saa reaktionært skridt, idet det vil være klar over hvilken vidtrækkende betydning det vilde ha at sætte et skille mellem mænd og kvinder i en etat hvor disse sisste hittil har bevist sin fulde jevnbyrdighet med mændene. Uro og harme vilde det vække blandt kvinderne landet over at bli vidne til en saadan uretfærdighet.

Ogsaa Landskvindestemmeretsforeningens formand fru Qvam har overrakt president Løvland en skrivelse i samme anledning.

Der var stor glæde over det gode utfald, de kvindelige postexpeditører som var i Stortinget for at høre paa — straalte. Og enkelte av deres unge mandlige kamerater var i likesaa godt humør. De glædet sig over hvad de selv havde vundet, og over at deres kvindelige kolleger kom til at staa side om side med dem. Slik skal det være.

Kristiania og samvittigheten

Under denne titel fører redaktionen den med »Luk op kirkerne« begyndte discussion fra barmhjertighetens omraade over paa retfærdighetens. Det synes da som om satsen »Kristiania er en ubarmhjertig by« ikke længer opretholdes. Det er nøden, særlig da bolignøden, her tales om. Den væsentlige faktor her er vel den at tiltagende sky for arbeide paa jorden fremmer centralisation og bygger de moderne babelstaarn, storbyerne, hvor bolignøden synes at maatte bli en konstant foreteelse. Ogsaa i Kristiania er bolignøden merkbar, det bestrider ingen, skjønt det i Nylænde no. 8 meddelte om familier indlogeret i drukkenskapsarresten vistnok er den rene undtagelse. Alle er vi enig i at beklage dem det rammer. Men kan retfærdigheten forebygge sligt? In casu skaffe enhver husvild en antagelig bolig. Og hvad vilde følgen bli om vore byer, med hovedstaden i spidsen, opfyldte kravet? Min bypatriotisme er ikke saa »umiddelbar og sterk«, at den gjør mig blind for den fare »et sligt retfærdighedsprincip gjennemført i byerne (andetsteds er der ikke bruk for det) indebærer ogsaa for landdistrikterne. Det er abnormt for vort vidstrakte land med de mange muligheter at en tiendedel af befolkningen klumper sig sammen paa de faa kilometer som kaldes Kristiania. Kunde folk flytte ind her, saa at si paa byens ansvar vilde dette forhold sikkert yderligere tilspidses. At byen bygger privatboliger synes mig kun forsvarligt under nødstilstande. Den har byggepligt nok for kirker, skoler og sykehuse. At mangelen paa rum er saa følelig paa vore sykehus er meget at beklage. Men nu arbeides der med kraft for at

rette paa dette. Vi maa ikke glemme at vor by i aarevis var lidende efter jobbetidens katzenjammer, og det har tat tid inden den fik mynt og magt til større tiltak. Dette undskylder meget, vi alle kunde ønske anderledes. Selv de som af princip finder at byen bør bygge boliger vil vel medgi at tiden ikke er til det, naar de høitopdrevne skatter trænges til sidste øre for andre formaal og der er husrum i overflod. Og slig var situationen efter jobbetiden. Ledighetsprocenten var ca. 11,5 i 1904 for private gaarde, i de kommunale arbeiderboliger endnu ugunstigere ca. 18,5 %. Det vil si et beregnet boligoverskud for 24000 mennesker. Som bekjendt varte kalamiteten i flere aar — med 1904 som maksimum. Saa sent som i 1907 stod i byens største — og bedste — arbeiderbolig av 81 leiligheter 37 ledig. Naar jeg ser denne gaards utstyr og kjender til nævnte ledighetsprocent, er uttalelsen i min første artikel at erfaringen »maner sterkt til forsigtighet dem, som har ansvaret« fuldt berettiget. Det ser ut som de kom. arbeiderboliger lider særlig sterkt under nedgangstider, hvad nu aarsagen kan være. Fra 1909 udover varsler statistiken stadig knappere husrum, men nybygge tok av mange grunde ikke fart (kapitalen skræmt, bygningsloven stram m. m.) Normal befolkningstilvekst er beregnet til 2½ % aarlig. Det vil si at ca. 7000 flere trænger bolig iaar end ifjor. Skaffes det ikke blir her stor bolignød. Det er over evne for kommunen at klare dette og ikke retfærdigt (synes jeg) at det kræves. Men kommunen bygger som bekjendt, og bygningsloven er lempet efter Kr.as behov. Vi faar derfor haape at privatfolk nu kan og vil bygge, saa det monner og lysner — inden syrinerne blomstrer næste aar.

Thora Lund, f. Heyerdahl.

De kvindelige telegraffunktionærers lønskrav

Spørsmaalet om de kvindelige postfunktionærers lønninger var det let at sætte sig ind i. Og for sakens venner laa veien klar. Det gjaldt bare principielt set at holde paa den bestaaende retfærdige ordning mot de angripere som vilde faa den forrykket.

Anderledes naar vi ser paa de kvindelige telegraffunktionærers kaar. Her er de historiske forhold andre og mer indviklede, og den bestaaende ordning er saare langt fra at være god og baseret paa et sundt princip.

Da systemet fra 1908 — sammenkobling av telegraf og telefon — paanyt var under debat i 1910 og blev besluttet bibeholdt, blev der talt vakre ord om at de *mange* kvinder — de kvindelige assistenter,

langlinjetelefonistinderne — vilde staa sig paa det. Det var en demokratisk tanke blev der sagt, og der blev endog viftet med likestilling med mændene.

Hvorledes den vakre tanke og likestillingen tar sig ut overført i livet faar man besked om igjennem det andragende som Kristiania kvindelige telegraffunktionærers forening — med tilslutning av kolleger fra hele landet — har indsendt til Stortinget:

»Telegrafvæsenets mandlige og kvindelige funktionærer gjennemgaar den samme utdannelse, de arbeider side om side og har den samme arbeidstid. Men deres kaar er, fra den stund de er færdig med examen, saa overmaade ulike, at vi ikke tror der i nogen etat tilnærmelsesvis findes maken.«

Vi beklager ikke at ha plass til at opta foreningens indgaaende velmotiverede andragende, som gir saa klart et billed av det forhold de mange kvindelige telegraffunktionærer lever under. Vi maa indtil videre indskrænke os til at oplyse om, at der er etableret en række »herreposter«, hvorigjennem de forholdsvis faa unge mænd, som gjennemgaar kurserne, sikkert og støt føres opover stigen til høiere lønninger og bedre stillinger. Herved etableres da dette yndede system: en stor skare kvinder som holdes nede og en elite av mandlige funktionærer, som fra arbeidets høider kan skue ned paa dem, — dette idealprincip som saa mange sværmer for, og som har ivrige talsmænd ogsaa i Stortinget.

Nu begynder man imidlertid at høste frugterne av systemet, og de smaker ikke bare godt.

Telegrafvæsenets læge erklærer i en skrivelse til Stortingets jernbanekomite at en hel del av funktionærerne er underernæret, sandsynligvis først og fremst paa grund av for knap løn. Der trænges derfor megen sykepermission blandt personalet.

Der gis kvinderne saa daarlige chanser, at flere trækker sig tilbake og søker bedre livsvilkaar andetsteds. Tænk det! Der vil efterhvert ikke bli tilgang nok. Og naar man ikke kan gjøre utvalg, naar man maa finde sig i avslag m. h. t. kundskaper — naar man i det hele ikke kan faa de besste kræfter, saa maa niveauet synke.

Arbeidsdepartementet synes ifølge sit forelæg ikke at forstaa dette, men telegrafstyrelsen ser tydeligvis at der er fare paa færde, og at de nuværende forhold er til liten ære for telegrafvæsenet.

Telegrafstyrelsen har tidligere ikke utmerket sig ved forstaaelsesfuldhet likeoverfor de kvindelige funktionærer, den har ikke vurderet deres store indsats i arbeidet. Deres arbeidspræstationer kan ha været saa fremragende de være vil — saa er de ikke blit lønnet efter fortjeneste. Det er kvinder som utfører det — derved er enhver mulighet for høiere avancement utelukket.

Men nu er tilstanden slik at telegrafstyrelsen selv kommer med forslag om en ikke ubetydelig lønsforhøielse, ledsaget av motiver som er vel værd at lægge merke til.

Telegrafdirektørens forslag gaar ut paa at grundlønnen for bestyrerinder, telegrafistinder kontorister og kvindelige assistenter ved telegrafen og langlinjetelefonen forhøies med kr. 200.00.

— — — — — — — — — — —

»Det er blit officielt indberettet til telegrafstyrelsen, at de unge kvindelige funktionærer ved Kristiania station ikke sjelden gaar uten ordentlig middag. De maa nemlig under alle omstændigheter være ordentlig klædt, men for 60 kr. maaneden slik som forholdene nu er i Kristiania og de fleste andre større byer kan de ikke baade klæ sig ordentlig og spise sig mæt.

Naar en stor del av telegrafvæsenets personale arbeider under saadanne vilkaar at de ikke kan leve av sin løn, og dette personale desuten bestaar av unge kvinder, som for største delen er henvist til at sørge for sig selv har telegrafstyrelsen for sit vedkommende anset det for en samvittighetssak og for en uavviselig pligt at søke dette forhold forbedret.«

Telegrafdirektøren omtaler at damernes andragende ogsaa omfatter en forhøielse av alderstillæggene, men telegrafstyrelsen har »desværre av budgetmæssige grunde maattet indskrænke sig til hvad der maa ansees som uavviselig nødvendig.«

Ifølge de kvindelige telegraffunktionærers forslag vil alderstillæggene bringe toplønnen op til:

for kvindelige assistenter	2 klasse	kr.	1800
« » »	1 «	»	1900
« telegrafistinder og kontorister		»	2 200

Det var at ønske at Stortinget vilde imøtekomme dette krav.

»Budgetmæssige hensyn« sies der i damernes andragende »bør ikke stille sig iveien for omsider at la ogsaa den kvindelige del av personalet faa nyde godt av telegrafvæsenets rikelige driftsoverskud, som netop kvinderne ved den billige arbeidshjælp i saa rikt mon har bidraget til at skaffe.«

Nei — budgetmæssige hensyn bør ikke stille sig iveien. Man bør indse at staten staar i gjæld til sine kvindelige telegraffunktionærer, og at det er paa høi tid den begynder at avbetale.

Frk. Amalie Hansen, Bergen, er utnævnt som æresmedlem av N. K. F.

Frk. Elise Heyerdahl vil representere Norske Kvinders Nationalraad ved kvindestemmeretskongressen i Budapest som *fraternal delegate.*

Fra andre land

England

Sandheten om de krigerske (militant) suffragetter

av

Hermione Ramsden

Der er noget som tynger paa min samvittighet, og jeg maa bekjende. I Nylænde 15 novbr. 1912 sa jeg:

„I sin sisste tale i Albert Hall raadet Mrs. Pankhurst sine tilhængere til at fortsætte sine angrep paa eiendom ved bruk av de midler enhver fandt besst. Overført i almindelig tale blev dette saagodtsom at si:

„Slaa bare vindusruter ut, men si ikke, at jeg har bedt jer om at gjøre det.“ „Saken er at lederne selv er blit kjed av fængselslivet.“

Men jeg hadde uret. Mrs. Pankhurst er en tapper kvinde, en av de tapreste kvinder verden har set. Hun tok paa sig al skylden, ikke i ubetænksomhet, men med fuldt overlæg, i klar bevissthet om hvad det førte med sig, av fængsling, uthungring og kanske tortur og død.

Selv den dag hun var stillet for retten, kunde hun gaatt ut derfra som en fri kvinde, hvis hun hadde villet dra fordel av et uttryk i loven og sagt (hvad vistnok er sandt) at hun ikke var skyldig i at ha ophidset til at sætte ild paa Mr. *Lloyd George's* tomme hus, eller til nogen anden speciel handling.

Hun visste at hun kunde ha undgaatt at fældes efter lovens ord paa denne maate, men hun valgte ikke at gjøre det.

Juryen visste at hun kunde ha gjort det, derfor anbefalte de hende til benaadning.

Dommeren visste det, allikevel la han ingen vegt paa juryens anbefaling, men dømte hende til tre aars strafarbeide, og hun gik for at utføre sine egne forsætter like til deres bittre avslutning, som, hvis ikke et mirakel sker, maa bli *døden*.

Mrs. Pankhurst tok ikke føde til sig fra 3 til 12 april. Denne gang blev hun ikke tvangsernæret. Saa blev hun sat fri for at ha en hvilekur paa fjorten dage, men som sandsynligvis maa vare længer, da hun endnu er meget syk.

Selv regjeringen synes nu at begynde at føle samvittighetsnag likeoverfor den grusomme tortur tvangsernæringen medfører, de er vistnok blit paavirket ved protester fra møter som holdes paa alle kanter av landet.*)

Jeg behøver neppe gjenta at efter nu at ha været medlem af landsforbundet av kvindestemmeretsforeninger i 18 aar, saa hører jeg *ikke* til de krigerske suffragetter. Men jeg er meget glad over at Mrs. Fawcett, som er vor leder, offentlig har git uttryk for den mening vi alle har om Mr. Mackenna's „Kat og *Mus* bill" Hun sendte nemlig følgende uttalelse til pressen:

„Nu da Mr. Mackenna's forslag om „fangers leilighedsvise løsladelse" endnu er i komité, tillater jeg mig gjennem deres spalter at rette en sterk appel til Underhuset om at bestemme, at den eventuelle lov skal brukes *istedetfor* tvangsernæring, og ikke ved siden av denne.

Vort forbund fordømmer fysiske voldshandlinger av enhver art, vi har gjentagende protesteret naar de saakaldte „militante" suffragister har gjort sig skyldig i det, *likesaa stærkt protesterer vi imot det, naar staten gjør sig skyldig i den slags handlinger likeoverfor dem.* Tvangsernæring som den utføres i fængslerne er en form for tortur som absolut burde forbydes."

Det gjør mig ondt at høre at en del av de norske aviser følger det slette exempel som sættes av vore blade, og at de bringer frem beretninger om alle de voldsomme handlinger som sies begaatt av „suffragetterne" og utelater alt som angaar vort felttog med fuldt lovlige vaaben. Det er skade — fordi det gir et galt indtryk av hvorledes følelsen i landet angaaende vor sak er.

*] Mrs. Franklin blev løsladt 28 april efterat ha gjennemgaat tvangsernæring 114 gange.

De „vilde scener“ som finder sted i *Hyde Park* paa søndag eftermiddager er sat i scene av antisuffragistpressen, og det behøver ikke sies at beretningerne er grovt overdrevne. Følgende exempel paa hvorledes det kan gaa for sig er fortalt mig: En avis forhørte sig om tiden og stedet for et bebudet møte av *kvindernes frihetsliga* som er et „krigersk“ selskap. Sekretæren opgav det, men efterpaa fik hun mistanke om et komplot og forandret datoen og leiet et andet lokale end det som var opgit.

Det gik utmerket med møtet, det blev en stor succes, og ingen opposition reiste sig mot talerne. Men i en report om den følgende dag, den som først var bestemt til møtets avholdelse, indeholdt samme avis en sensationel beretning om hvorledes det indignerede publikum hadde optraatt mot kvinderne som kun var blit reddet ved politiets heltemodige indgripen.

Vore aviser pleier at tale om de „krigerske“ som bare en haandfuld forrykte hysteriske kvinder, med tilføielsen „som ikke har kunnet faa sig en mand“. Men efter det store møte i Albert Hall da der blev samlet en sum paa 270 000 kr. hører vi ikke mer om at det „bare er en haandfuld.“

Men „bare gamle jomfruer“ er det endnu naturligvis! Skade at denne trøstefulde populære tro motsies av opgaverne i Kvindestemmerettens: „Hvem er hvem?“ — Det træffer sig for mit vedkommende saa, st de „krigerske“ suffragetter jeg personlig kjender er gifte hustruer og mødre med stor familie — hvis mænd er i fuldeste sympati med dem.

Hvorav kommer det at vi aldrig hører noget om mænds foreninger for kvindestemmeret i vore aviser? Der er fire av dem nu, og desuten er der talrike selskaper for det samme maal som baade har mænd og kvinder som medlemmer. De er paa ingen maate uvirksomme.

„Mænds politiske forbund“ er en „krigersk“ organisation med avdelinger i femten byer, allikevel har jeg ikke set dem beskrevet som „bare en haandfuld forrykte, hysteriske mænd som ikke har kunnet faa sig en hustru“.

Sandheten er at „de krigerske“ om de end langtfra er saa mange som os konstitutionelle, likesaa meget som os representerer de forskjelligste klasser og grupper av samfundet.

For et par uker siden var jeg med en veninde for at faa se

en berømt kirke, men vi fandt dørene stængt. Det var sa vognmanden for „dessane suffragetterne.“

Min kamerat foreslog da at vi skulde gaa paa visit til prestens hustru, som var en ven av hende, vi gjorde det, og til min fornøielse saa jeg hun bar merket W. S. P. U. det mest „krigerske“ selskap av dem alle. Det var noget vist løierlig i at hun naarsomhelst skulde ha adgang til den kirken vi nylig var blit vist bort fra.

Nu har jeg altid pleiet tænke paa mig selv som „et fordomsfrit menneske,“ men jeg forstod snart at denne dame ansaa mig for at være haapløst gammeldags av opfatning, da jeg ydmygt vedgik, at skjønt jeg følte stor beundring for de kvinder som led tortur i fængslerne, saa var jeg ikke istand til at forstaa logikken i at man brændte ned huser som tilhørte private personer.

„Men det er jo *krig*“, sa hun. „Den eneste forskjel er at det er kvinders krig, og derfor ødelægger vi eiendom istedetfor at dræpe folk.“

Og hun sa videre, at skjønt hun altid hadde visst om prostitutionen, saa hadde hun ikke før i den senere tid faat vite at uskyldige unge piker var blit tvunget med magt til at tjene usædelighetens formaal, og at dette var gaatt for sig aar efter aar uten at de mænd som regjerer over os gjorde noget for at stanse det — og allikevel visste alle mænd at disse ting gik for sig. Og andre ting med, forbrydelser mot smaapiker — forbrydelser som juryen ikke dømmer og for hvilke dommere tildeler milde straffe.

Hun tilføiet: „Da disse ting gik helt op for mig, da blev jeg en krigersk suffragette.“ — — — — — — — — — — — —

Sandheten om de krigerske suffragetter er at de er brave kvinder som er drevet til fortvilelse.

Kvindestemmeretsbevægelsen i Kina

[Slutning fra nr. 9]

Ogsaa kvinderne stod rede til at vove livet.

Fra Canton i syd, fra Shanghai, Peking, Hankow, Wachang og flere provinser kom unge kvinder som forlot sine hjem eller sine læreanstalter. Nogen av dem var fra missionsskolerne, en del kristne, andre Confucius' tilhængere. De blev organiseret og bevæbnet paa samme vis som mænd og under kvindelig kommando. En kvindelig læge ved et av Shanghais store sykehus hadde omtalt at hun daglig hadde git undervisning i „den første hjælp til saarede.« De som vilde lære dette hadde været døtre til dannede og høitstillede kinesere.

Hvormange av den slags „amazoner“ — avisernes navn paa dem — tok del i den nationale reisning er ikke kjendt. —

Paa en høide overfor staden Nangking i nærheten av en fæstning, hadde, — efter en kvindelig kapteins Wu Moh Lun's beretning — 640 kvinder været stationeret i to maaneder. Ved Nangkings beleiring blev de ikke utkommanderet. Dette var uten tvil en stor skuffelse for dem. Men nogen av dem deltok i *det røde korses* virksomhet paa slagmarken, og andre skaffet sig virksomhet paa egen haand ved at kaste bomber i regjeringstroppernes leir. Under dette blev tolv av dem dræbt og blev begravet sammen med de soldater som faldt samme dag. Før beleiringen fik fire kvinder i opdrag at begi sig til Peking med hemmelige budskap. De kom ikke tilbake, var formodentlig faldt i fiendernes hænder og blit dræbt. To andre kvinder blev utsendt for at søke efter dem, de blev tat tilfange og offentlig henrettet. Der nævnes ogsaa fire kvinder som forklædte som mænd lot sig hverve i regjeringstropperne og faldt. Men overhodet faar man, likesom angaaende mange andre forhold i Kina, bare temmelig svævende opgaver over dette kvindernes indgrep i krigsbegivenheterne.

Efter reisningen vendte de kvindelige soldater i likhet med en hel del mandlige tilbake til sine hjem. Da planen for den nye statsforfatning blev utarbeidet, fik hver provins sin provinsforsamling, hvis medlemmer skulde utvælges gjennem almindelige valg, og valgordningen bestemmes av provinsen selv. I provinsen Kwantung med hovedstaden Canton husket man de løfter man hadde git for revolutionen. Man sikret kvinderne samme stemmeret som mænd og de fik ti plasser i provinsialforsamlingen. Men i ingen av de andre provinser fik kvinderne samme rettigheter.

En for anledningen sammenkaldt konstituerende forsamling mødte i Nangking med det formaal at sammenkalde en provisorisk nationalforsamling, valgt alene av mænd.

Der uttalte man sig for kvinders stemmeret i *princip*, men fandt *tiden* endnu ikke moden til den. Da var det en kvinde tok op en sten, kastet den ind gjennem et vindu som knustes. Dørene var bevogtet av soldater, som hindret kvinderne fra at komme ind i salen, hvor forhandlingerne holdtes.

Dr. Sun kom da ut for at faa vite hvad tumulten gjaldt, og da han hørte hvad kvinderne klaget over, gav han løfter som avholdt dem fra yderligere demonstrationer og gjorde at de fjernet

sig. Dr. Sun's forhold til den revolutionære bevægelse, og hans stilling som leder for forbundet Tung Muig Hui hadde paa den tid gjort ham til den mest indflydelsesrike person i det nye Kina. Kvinderne opfattet derfor hans uttalelser som officielle og ansaa hans raad og sympatierklæringer som bindende løfter.

Men da ordningen av de almindelige valg hvorav den lovlige regjering skulde utgaa blev kjendt, saa man at bare mænd skulde ha stemmeret.

Der raadet nu ogsaa stor forvirring ianl. de almene anliggender. Flere politiske foreninger var staatt frem og bekjæmpet hverandre. Det lykkedes tilsisst dr. Sun at faa nogen av diste forenet med den av ham selv ledede forening og faa dannet et nationalt parti (Kui Ming Tong). Men da mange stemmer der hævet sig mot kvindernes stemmeret, blev den uten videre strøket av programmet.

Kvindestemmeret er nu like saa langt fra dette partis maal som Nordpolen er fra Ækvator. Mens revolutionens flammer steg høit, da var ogsaa kvindehænder gode nok til at kare kastanjerne av ilden, men da ilden ikke længer brændte, da slog mændene de kvindelige fingre, som endnu vilde række sig frem efter revolutionens frugter.

Dette er jo en gjentagelse av den gamle historien, som vi vesterlandske kvinder er blit saa godt kjendt med. For disse Østens kvinder er den ny, og de føler en umaadelig sorg over det. Men der er nok adskillig de maa lære at forstaa før de vinder sin frihet.

De saa tilbake paa to tusen aar og mer, den lange tid deres kjøn hadde lidt under uretten: de bundne føtter, de uutviklede hjerner og hele det unaturlige indestængte liv de var blit tvunget til at føre.

Foran sig saa de den aapne dør, som førte til opdragelse, frihet og lykke, og de drømte om at de vilde finde utgangen, som siden altid vilde staa aapen for alle kinesiske kvinder. Den tanke skjænket dem mot til at ofre kræfter, formue, liv. Men den døren ser de nu sine mandlige revolutionsvenner toge frem gjennem, ofte ganske ubekymrede om kvindernes lod, mens andre ser paa dem med overlegne blikke som tydelig sier: Vi behøver jer ikke mer, gaa tilbake til den plass I er kommet fra. At si at disse kvinder sørger over dette er at si saa altfor litet. Den behandling de har været utsatte for har været et voldsomt slag, som har faat en

del av dem til at tape motet, andre har det bragt til modig at tænke over hvad der er sket, hos atter andre har det vakt en flammende indignation.

Mens den tidligere revolutionære organisation er gaat op i et politisk parti, har de kvindelige avdelinger av samme organisation holdt sig sammen gjennem arbeidet for at danne en national sammenslutning med et program som opstiller følgende fire punkter: Kvinderne skal saa snart som mulig søke at vinde stemmeret. De skal organisere sig i alle provinser. Der skal sikres piker samme fordele hvad opdragelse angaar som gutter. Fag og industriskoler skal indrettes for piker og voxne kvinder.

Det organiserte arbeide for programmets første punkt kvindestemmeret er alt begyndt. En del kvinder, som vistnok mer av nød end efter eget valg har godkjendt mændenes ultimatum at man først maatte tænke paa opdragelse for kvinderne, ofrer nu alle sine evner paa undervisning. Denne retning synes fremherskende i Shanghai, mens kvinderne i Nangking og Peking er mer kamplystne. De taler rolig om bomber og sier, at de jo nu vet baade hvorledes man tilvirker dem og anvender dem. Disse kvinder forsikrer at det nye Kinas mænd aldrig har gjort noget til kvindernes besste og heller ikke lover at gjøre noget.

Man taler vistnok om indførelse av et nyt opdragelsessystem, men det gjælder i virkeligheten bare gutterne. Man taler om at sende studenter til vestens undervisningsanstalter, men det blir bare tale om unge mænd. Man taler ikke om ægteskapslovene og om skikker som holder kvinderne i livslangt slaveri fra fødsel til død. Man sier intet om den skik at holde medhustruer, hvorved kvinderne fornedres og vanæres. Man taler heller ikke om pikebarns slaveri, skjønt avskaffelsen av dette var sat op blandt de nye reformer. President *Juan Shih Kai* har fjorten hustruer, og man hører stadig sagt at dr. Sun Yat Sen ogsaa er polygamist.

En svær forurettelse av kvinderne er ogsaa forslaget om at utvide stemmeretten til mænd som aldrig har bedt om den, og av hvilke mange er saa uvidende at de ikke engang vet at der er foregaat en forandring av regjeringssystemet, og som ikke har gjort det ringeste for revolutionen, mens man ikke bryr sig det mindste om anmodninger fra kvinder som har ofret alt for statsomvæltningen.

Paa sterkere grunde end disse kineserinder har aldrig kvinder

fordret stemmeret. Og de vil nok naa sit maal, for de har vist at de ikke lar sig avskrække av noget, ikke engang av døden.

Stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd vil i alle tilfælde gjøre langt færre kvinder end mænd stemmeberettigede, fordi forholdsvis saa faa kvinder har nogen utdannelse. Antallet av kvinder som tok del i den revolutionære bevægelse, var naturligvis litet i forhold til mændcnes antal, men sikkert nok større end de revolutionæres antal sammenlignet med hele nationens tal. Kvinderne ser klart at de uten stemmeret ikke faar skoler og heller ikke de av dem ønskede forandringer av nugjældende love.

Mrs. Chapman Catt slutter sin redegjørelse ved at fremholde som sin mening at den store kinesiske nations skjæbne i væsentlig grad blir avhængig av kvindernes forhold. Et vidt forgrenet utpresningssystem er alment raadende i Kina, og endog republikkens embedsmænd gaar ikke fri for anklagen, de følger den almindelige regel, hvad der er i høi grad nedslaaende for alle hæderlige kinesere, likesom det formindsker utlændingers sympati for Kina. Nu er kvinderne ikke kommet ind i dette system, og de vil derfor ved at komme med i statens liv kunne øve en velgjørende indflydelse i saa henseende. Og de har alt i de talrike pikeskoler som de har oprettet og holder paa at oprette i alle dele av riket, git vidnesbyrd baade om redelighet, god forstand og praktisk grep.

Paa det store møte som de kinesiske stemmeretskvinder foranstaltet ved Mrs. Chapman Catts ankomst til Peking viste de sig som utmerkede talere og optraatte paa en værdig maate. Lederen for dette møte var en kvindelig redaktør for en dagsavis Mrs. Tang Choeng Ing.

Det er tydelig at der forestaar de kinesiske kvinder en haard kamp før de vinder stemmeretten. En anset bladkorrespondent har nemlig omtalt at dr. Sun har erklæret, at han ikke vilde gjøre noget inden regjeringen til fordel for kvinders stemmeret, idet han overhodet er fuldstændig likegyldig for den. Saalænge revolutionen stod paa var han av en helt andeu mening. Kineserinderne har saaledes maattet trække det korteste straa likesom vestens kvinder saa ofte har maattet gjøre. Men de kinesiske kvinder vil ikke gi sig, de har lært at kjæmpe — og kjæmpe vil de for at naa sit maal. *H. W.*

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel VII

(Forts. fra no. 9.)

»Vi er ikke andet end trinnene som Norman Lloyd klatrer opover paa, og han bare ser og føler os gjennem saalerne av sine patentsko« — sa en av de oprørske hoder i fabrikken. »Hadde Mrs. Norman Lloyd hørt de bemerkninger — aldrig vilde hun ha trodd sine egne øren.

Mrs. Lloyd hadde ikke sittet længe ved Cynthias kamin den aften før hun begyndte paa saken: det tapte barn. »Aa, Cynthia, har Du hørt —« begyndte hun, men Risley avbrød hende fort.

»Om den lille piken som var forsvunden?» — sa han. «Ja, vi har; vi snakket netop om hende«.

»Har Du nogengang hørt noget saa rart?« sa Mrs. Lloyd. »De sier de ikke kan finde ut, hvor hun har været. Hun vil ikke si det. Tror Du nogen har truet hende med noget ondt hvis hun gjør det?«

Cynthia reiste sig og begyndte at tale, men et svakt næsten umerkelig tegn fra Risley stanset hende.

»Hvad sa Du Cynthia«? spurte Mrs. Lloyd.

»Der er ingen som kan forstaa sig paa barns paafund«, sa Risley koldt og haardt. Mrs. Lloyd var ikke ømskindet, der kom en slik strøm av overvældende hjertelighet fra hendes egen natur, at hun ikke var meget følsom likeoverfor kræfter som mødte den. Allikevel følte hun nu vagt og undrende, som et barn kunde følt det, at av en eller anden grund var Lyman Risley uhøflig mot hende, og hun fik en forvildende følelse av en fornærmelse.

Desuten var Mrs. Lloyd altid noget ængstelig m. h. t. Cynthia og Lymon Risleys forhold. Hun hadde hørt en del snak om det nu og da, og skjønt hun selv aldrig kom med et ord av uvenlig kritik, følte hun sig undertiden urolig.

»Folk snakker om at Cynthia og Lyman Risley er saa meget sammen — og gjennem saa lang en tid; det er vist opimot tyve aar nu. De burde da helst gifte sig — synes Du ikke det Norman? Tror Du det er den eiendommen som hun har arvet, som er iveien — for Du vet Lyman ikke har andet end hvad han tjener — eller tror Du det er fordi Cynthia overhodet ikke vil gifte sig? Ja det tror jeg det er. Jeg tror Cynthia ikke bryr sig nok om nogen mand til at gifte sig med ham. Saa er det vist; men da synes jeg hun skulde hindre at han kom saa svært ofte, især siden

folk taler saa meget om saken. Det maa være leit for dem begge to, og især for Cynthia. Og det undrer mig at Lyman kan ville stille hende i et slikt lys. Han skulde forstaa, at han ikke burde komme der saa ofte, hvis de ikke skal gifte sig.«

Saa følte Mrs. Lloyd, da Risley avbrøt hendes spørsmaal til Lydia paa slik uhøflig vis, noget forutgaaende som føiet sig til øieblikkets ubehag, og hun vendte sig herefter alene og direkte til Cynthia.

»Har du seet den lille piken Cynthia?« sa hun.

»Ja« svarte Cynthia i en stemme saa underlig, at den anden stirret forbauset paa hende.

»Er du ikke bra Cynthia?« spurgte hun.

»Jo tak, jeg er ganske bra« kom svaret.

»Naar saa du hende?« spurgte Mrs. Lloyd. Cyntiha aapnet munden for at svare, men saa i det samme paa Risley, hvis øine holdt hende fast, og hun lo istedet — en underlig nervøs latter. Lykkeligvis ventet Mrs. Lloyd ikke paa hendes svar. Hun hadde sine egne vigtige meddelelser at gi. Hun hadde i virkeligheten kommet av den grund. »Ja jeg har set hende,« sa hun. »Jeg møtte hende utenfor Crosby's en dag ifjor sommer. Og hun saa saa søt ut at jeg stanset og talte med hende — jeg kunde ikke la være. Hun hadde saa deilige øine og de bløteste lyse krøller, og hun var saa nydelig klædt, med vakre blomster paa hatten. Ogsaa broderiet paa hendes dragt var fint. Du vet at oftest bryr den slags folk sig ikke om finheten, naar det bare er stort og falder i øinene med brogede farver. Jeg spurgte hende hvad hun het, og hun svarte saa pent, og moren sa mig hvor gammel hun var; moren var vakker, men hadde en lidt brysk maate at optræ paa. Men hun var svært fornøiet over at vi beundret barnet. — Hvor tror Du hun kan ha været al den tiden, Cynthia?«

»Hun var nok i god behold paa et sikkert sted« sa Risley, og igjen følte Mrs. Lloyd at hun blev avbrudt paa en mindre høflig maate skjønt hun ikke visste hvorfor, og igjen gjorde hun motstand med den milde blide utholdenhet med sit eget, som var det eneste oprør hun var istand til.

»Hvor tror Du hun var Cynthia?« sa hun.

»Jeg tænker en eller anden kvinde kan ha set hende og lokket hende og beholdt hende hos sig, hun var et deilig barn« sa Cynthia i sin trods og fortvilelse. Men den anden saa forundret paa hende.

»Aa Cynthia, det kan jeg da aldrig tro,« sa hun. »Jeg tror ikke nogen kvinde kunde gjøre sig skyldig i saa slet en gjerning, naar barnets mor var i slik angst for hende.« Og saa tilføiet hun. »Jeg kan ikke tro det, jeg synes at hvis nogen kvinde hadde været daarlig nok til at gjøre

det, saa kunde hun slet ikke ha opgit hende, hun var saa deilig et barn.« Mrs. Norman Lloyd hadde selv ingen barn, og hun pleiet se med øine fulde av mild misundelse paa vakre smaapiker, omgit av hvite broderier dansende avsted ført av den moderlige ømhets haand, »Jeg tror jeg aldrig kunde opgit hende hvis jeg hadde været slet nok til at stjæle hende.« sa hun. »Hvorledes kunde du falde paa slikt noget Cynthia?«

Kirkeklokkerne ringte netop da, og Lyman Risley hadde aldrig været saa taknemlig i sit liv. Mrs. Lloyd reiste sig raskt, for hun skulde lede møtet, slik var skikken blandt søstrene.

»Naa ja, jeg er ihvertfald taknemlig over at hun er fundet, jeg kunde ikke faat blund paa mine øine den natten, hvis jeg hadde visst hun var forsvundet, den kjære lille ungen. Godnat Cynthia, kom ikke til døren. Godnat Mr. Risley. Kom og se til mig Cynthia — kjære, kom endelig.«

Da Mrs. Norman Lloyd var gaatt, saa Risley paa Cynthia og drog et langt befrielsens aandedræt. Men hun vendte sig mot ham uten at synes at sætte pris paa det og gjentok hvad hun hadde sagt, da Mrs. Lloyd var kommet og hadde avbrutt hende. »Lyman, i kveld vil jeg gaa dit, ja jeg gaar strax. Vil Du bli med mig? Nei Du skal ikke. Jeg gaar alene!« Hun reiste sig fort.

(Forts.)

Til

Kvindelige postfunktionærer!

„*Fra kvindelige postfunktionærer, 3die mai 1913*“ — læser jeg indgraveret sammen med mit navn paa den skjønne sølvskaal I idag har overrakt mig ved eders deputation.

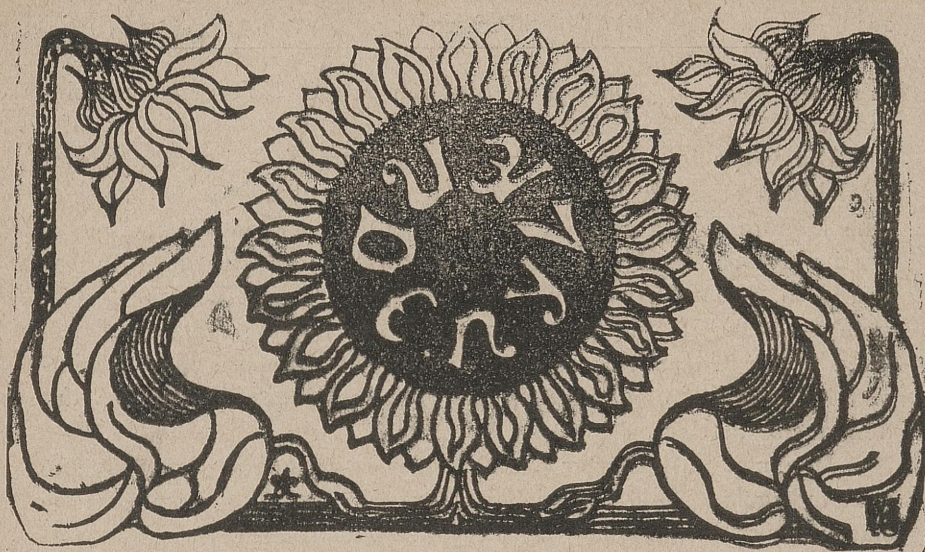
Tak! Tak! — —

Jeg syntes I hadde bragt mig glæde nok den festlige stund da I vandt seiren den 3 mai. Men som jeg sitter og ser paa sølvskaalen med de deilige blomster i, blir jeg endda gladere. Jeg føler at I efter den dag vil gaa til eders arbeide med dobbelt freidighet — i tanken paa at I baner vei for mange. Og jeg vet I sterkere og sterkere vil føle sammenhængen mellem eders arbeide og mit.

Hjertelig tak!

Gina Krog

14/5 13.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 1 juni 1913. | No. 11

Henrik Wergelands minde

Kjære fru Ragna Nielsen

Det har gaat slag i slag med alle vore „saker“, de har trængt sig indover Nylændes grund og ikke undt mig ro eller git mig lov til at fortsætte vor samtale om det usaklige emne som drager mig saa sterkt.

Men nu 17 mai, frihetsdagen, Henrik Wergelands dag, river ogsaa jeg mig løs og ofrer en stund til hans minde.

Faar saa De engang tid og lyst at opta emnet igjen, efter De har læst mine bemerkninger her, saa er De velkommen — hvor lange mellemrummene blir, dette hører jo ikke til det aktuelle stof som „uopholdelig“ maa behandles.

Først og fremst vil jeg takke Dem for Deres svar*) og uttale min glæde over at De erklærer Dem enig med Camilla Collett og

*) Se Nylænde no. 6.

med mig, naar det kommer til digteren Henrik Wergelands kvindeopfatning.

Det var netop digterens minde jeg syntes led slik skade, som uttalelserne stod der uten kommentar. Hvis de læstes av dem som ikke kjendte Wergelands digtning — og der er jo en mængde ogsaa her i vort eget land som ikke kjender den — maatte de slutte at han m. h. t. „at anskue kvinden“ hørte til en helt anden digtertype — en kunde gjerne tænkt sig f. ex. noget i Hamsunsk retning. Naar De nu sier at Henrik Wergeland „ophøiet og berømmet kvinden i *sin digtning*“, saa risikerer ingen som læser det den misforstaaelse.

Men mot adskillig av det De videre sier maa jeg igjen komme med indsigelse. Det kan saaledes føre til nye feiltagelser, naar De slaar Henrik Wergelands „anskuen“ sammen med de glade selskapsgjesters som drikker skaal for „den herlige Qvinde“, skjønt der er en saa stor — ja i sandhet *himmelvid* forskjel paa aanden i deres og Henrik Wergelands lovprisning av kvinden.

Men særlig føler jeg trang til at opponere mot Deres foragtelige: „Naturligvis han som alle poeter.“

Nu vet jeg godt at De ikke mener at tas paa ordet, naar De sier *alle*. De vil vel nærmest ved disse ord gi uttryk for Deres foragt for den poesi, som De finder der ikke ligger erkjendelse eller virkelighet bak? — —

Men ordene maa vel ved siden herav allikevel bety at De finder det almindelig at der i litteraturen gis det kvindelige en høi plass. Heri er jeg meget uenig med Dem.

Se paa dem, se paa alle litteraturens større og mindre profeter. Forfatterne av forskjellig rang og kaliber, vi kan følge dem gjennem tiderne alle landene utover, alle trinene nedover like til kvindeforhaanerne og kvindenedrakkerne. Det var ikke for ingenting at Camilla Collett med sin „Fra de Stummes Leir“ netop tok fat paa kvindeopfatningen i *litteraturen* som det der kunde føre nedover. Litteraturen ikke bare gir billede av sin tid, men den suggererer paa en skjæbnesvanger maate. Og kvinderne synes den stadig paa nyt at ville føre i trældom. Ikke før er et garn sønderslitt fanges de av et nyt. Og litteraturens kvinder er med i fangsten!

Naar allikevel Camilla Collett i *Henriksmindet* sier: Ja digter var han, har han ikke bevist det ved andet saa har han det ved

den maate han anskuet kvinden paa — saa mener hun tydeligvis med ordet digter en utsøkt liten del av forfatterne, en liten geniminoritet, inspirerede som fornemmer det høieste. Og blandt disse meget faa og utvalgte blandt digterne har Henrik Wergeland ret at faa sin plass istedetfor blandt „alle poeter."

Henrik Wergelands breve til Fredrika Bremer — læser jeg anderledes end De.

Jeg ser paa hans uttalelser her i sin helhet og noterer det paa kreditsiden. Han kunde ikke som Welhaven, den mer indadsøkende reflekterte natur, formaa at gi bud om kvinders sjæleliv, som en liten kreds av de dages høiest dannede kvinder grepes av i gjenkjendelsens glæde, og fandt lindring og trøst i. De var bundet av en smaksretning, som de saa som en aabenbaring, og vendte sig helt bort fra Henrik Wergeland, mens han i sin rastløse færd vel ikke gav sig tid til at forstaa dem.

Men hvor han var rede til begeistring naar han forstod! Bare den broderlige, hjertelige anerkjendelse av Fredrika Bremer — hans glade hyldning av det kvindelige forfatterskap — fortæller os om at hans søster har ret: med liv og sjel vilde han laant vor sak ord hadde den bare hat et merke og et navn.

Og Deres dom om Wergeland: han „hørte ikke den undertrykte klage" maa ikke bli staaende.

»Ve Liv hvis Traade ei briste vil!
»Ve Død, som griber med Hast ei til!
»Det er en Døen, som ikke endes,
»En Livsilds Slukken, som atter tændes
»Til nye Kvaler i Smertesild.

»Ei Hjelp fra Jorden, ei Himles Trøst,
»Ei fatte Engle den Smertesrøst . . .
»En ukjendt Verden, et Chaos lukket,
»Er Moderskjødet. . . . de høre Sukket
»Saa koldt, som blev kun en Blomst forløst.«

Jeg henviser igjen til Camilla Collett. Hun anfører disse to vers og de foregaaende av Henrik Wergelands: „*Barnemordersken*" og sier derpaa:

»Naar Engle ikke har nogen Følelse for denne Lidelse, og den dertil som skildret her, er parret med Fortvivlelsen, hvor skulde da Menneskene, de haarde Mennesker have den!

En ung 22 aarig Mand, Digter, har følt og skildret denne Lidelse — Indledningen kun til Forbrydelsen og en skjændselsfuld Død, som et eneste Syndens Øieblik har paadraget hende, medens Deltageren deri, Anstifteren gaar frank og fri.«

En læser det, og det er som en ser det merkelige søskendpar staa sammen og signe den nyeste tid, da menneskene endelig engang begynder at høre og forstaa lidt av de ulykkeligste kvinders lidelser og søker at komme dem til hjælp.

Hvis der var nogen som *vilde* levet sin digtning — saa var det vel Henrik Wergeland.

Men som De sier „han døde altsaa i 1845.“

Ja han døde og hans død vidnet hvad hans liv kunde været — hvad det var for os, naar stormene fik lagt sig. Han forstod selv at det maatte til.

»Ei som Bacchanten jeg løber mer
vedbendkranset i Enge;
stille bag Palmer jeg slaar nu her
Bølgernes mørkblaa Strenge.« — —

— — »Stella, min Stella, min Stella hvid!
Sølvskyens fagreste Datter
had ei min Bølge! Den ruller blid
uden den vilde Latter.

— — »O jeg er trofast! Jeg glemmer ei
o hvor umuligt — min Stjerne!
Trofast jeg følger din blanke Vei
over de Høie fjerne.

Han døde, — — saa har vi hans digtning og hans minde. Og jeg synes vi skylder hans minde at se mere paa de store linjer i hans digtning end paa de enkelte punkter vi kan ha at utsætte paa.

De og jeg vi har set, vi har levet og følt gjennembrudstiden. Vi glædet os da vore digtere traatte frem og vidnet for os, og De som jeg føler vist endnu taknemligheten mot dem. Men jeg tror nok jeg skal kunne paata mig at finde mer end et utklip av vort firkløvers: Ibsens, Bjørnsons, Lie's og Kiellands verker som likesaa vist kan fortjene at sættes paa vort sorte bret, som det De kan finde frem fra Wergelands digtning. Og hvis de var død i 37 aars alderen — saa var det blit svært reduceret det vi kunde tat til ind-

tægt fra dem. Og hvis Henrik Wergeland hadde levet op til deres aar — saa hadde vi eiet noget, som ingen av de andre kunde gi os — noget fra mændenes side som vi ikke fordrer, men allikevel savner. Noget som endnu ikke har navn, noget jeg ikke vil kalde ridderlighet, men heller en broderlighet i høiere forstand — en større forstaaelse av det aandelige i vor stræben. Bjørnson var inde paa det, men det gled væk.

Jeg liker likesaalidt som De de falske deklamationer om „kvinden" en blir mødt med naar spørsmaalet har gjældt „de enkelte samtidige kvinders undertrykte stilling." Jeg har gjentagende maattet gi uttryk for hvor kjed vi er av det. Men jeg blir ikke kjed av Henrik Wergelands „lovprisning." For „*Digter var han*" — stor digter, og en stor digters syn paa det kvindeliges væsen er av betydning. Og jeg kan umulig foragte det De kalder „idealet i skyen". Jeg synes det gjør godt engang imellem at faa løfte hodet for at se paa det skyhøie, efter en har været nødt til at sitte bøiet for at se paa alt det smaa og flate og lavtliggende som har adresse til kvinderne.

Det citat av „Mennesket" De bringer — det om „blod de blot av moderen have, sjæl av faderen" — finder jeg i denne forbindelse meget interessant. De spør „hvor vet Wergeland egentlig det fra?"

Det er jo den gamle kjendte teori om liv og arv som er gaatt igjen helt fra klassiske forfattere og oltidens vismænd — den populære tro, i hvis skygge kvindeforagten har trivdes saa herlig — dette at kvinden bare var jorbunden for det nye liv, at livet selv, sjælen, det var manden alene om. Det er jo først den nyere tids videnskap som har kunnet forjage den, endnu ikke alment, men dog i vide kredse. Der maatte en videnskapelig indtrængen i de biologiske fænomener til, for at paavise at arvestoffet fra begge forældre er absolut likeværdig.

Henrik Wergeland anførte m. h. t. dette andres „viden", var bunden av den, kunde ikke videnskapelig rokke den.

Som han da kommer stormende med sine digtersyner, — sin inspiration — sin inderlige overbevisning om det kvindeliges høihet — har han ingen anden utvei end at rykke det hele bort fra „det fysiske plan" — og op i den helt aandelige verden, hvor frihetens og likhetens lov er fuldkommet.

Engang bag rullende Aar, din
Sjæl jeg ventende møder
Stella! Stella!

— — Da vore Sjæle, og da vor
Skjønhed smelter tilsammen,
Stella! Stella!

— — Vi gjennem Æthren vil glide
som en tvehalset Svane.
Stella! Stella!

— — Aander om Guddommen svæver
lig en Korsang om Læben,
Stella! Stella!

Gud vil vor Sky til et ædelt
Ætherlegeme danne,
Stella! Stella!

— — Gud os et Scepter af Stjerners
Straaler lægger i Haanden,
Stella! Stella!

— — Os han Ohebiel kalder.
(Ædel Kjærligheds Engel)
Stella! Stella!

Læg merke til sisste vers.

Ohebiel var i hans ungdoms verk det kvindelige princips engel. Til den høiere menneskelige enhed han ser, gir Henrik Wergeland kvindens navn.

*

Naar jeg vender tilbake til alle de Wergelandske strofer som har levet i mit sind helt fra tidligste ungdom av, samler tonerne sig i mindet som i en herlig ouverture.

Og lytter jeg godt nu, da vort dramas første akt er spillet tilende, er det som jeg hører ledemotivet komme igjen fjernt fra.

Camilla Collett talte ofte med mig om sin bror. Hun vilde gjerne rette de misopfatninger som laa om hans minde. Men stort set var hun glad og grepet over at hans navn var naadd til at bli saa høit hædret i folket. Jeg husker hvor hendes stemme bævet naar hun nævnte: „Henriks opstandelse“.

Det er mit haap at i den tid vi gaar imøte skal hans minde opstaa igjen i ny glans.

17 mai 1913. *Gina Krog*

F. M. Qvam

70 aar

Der kommer bud til os om at fru F. M. Qvam lørdag 31. mai fylder 70 aar.

Og endnu er hun like utrættelig, like utholdende i alt sit organisations- administrations- og repræsentationsarbeide, et arbeide som vi vet er av den natur at det stadig vokser og lægger altid større beslag paa kræfterne.

Hvad den sak og de saker er som dette arbeide samler sig om behøver vi ikke oplyse vore læsere om. Heller ikke om hvad det efter vor mening er som har sat fru Qvam i stand til at gjøre en saa stor indsats i arbeidet. Det vilde være at gjenta hvad vi har sagt ved tidligere anledninger, naar vi har bragt uttalelser om jubilanten.

Men selv om det er gjentagelser maa vi nu ved denne milepæl paa nyt uttale vor beundring over at fru Qvam som begyndte saa sent — hun var i en alder av 50—60 aar da hun tok fat — har kunnet utrette det hun nu kan se tilbake paa.

Og vi vil tilføie at naar hun begyndte saa sent, saa var det ikke fordi interessen ikke var vaaken og hendes sympati for kvindernes sak ikke var levende nok, det har den været fra hendes tidlige ungdom av, men fordi andre pligter holdt hende bunden.

Da fru Qvam traadte til direkte, paa det praktiske omraade, var det første grundlæggende arbeide gjort, og den strideste kamptid utadtil var over, men netop da trængtes en kraft som hendes i vort arbeide.

*

Hun feirer sin fødselsdag paa sin gaard Gjævran ved Stenkjær. Hun har været en tid i Kr.a men er reist hjem for at forberede sig til møtet i Budapest*)

Der vil strømme ind en mængde hilsener til hendes hjem, men bare en vet vi — idet dette skrives — ordlyden til.

Jubilanten er viceformand I. i Norske Kvinders Nationalraad og dets styre sender følgende telegram:

---

*) Se en senere artikel,

Fru F. M. Qvam, Gjævran.

Norske Kvinders Nationalraads styre sender sin hilsen til Deres 70-aarsdag med oprigtig ønske om at De maa leve længe, og se de bedste frugter av alt det udmerkede arbeide De staar i spissen for eller har været med paa at fremme.

Gina Krog
formand.

En senior

i pressen har ogsaa været hyldet den forløpne uke:

Norske Intelligenssedler.

Til *150 aars festen* paa Holmenkollen søndag 25. mai sendte vi følgende telegram:

»Nylænde sender ærbødig hilsen til sin ærværdige kollegas jubilæum, med varme ønsker om fremgang og lykke for sin besste ven i den norske presse.«

Hæggen

Den staar skinnende hvid,
en vaarmorgen blid,
og dens krydrede duft fylder lunden;
Drag ut ifra by,
i morgenstunden,
den staar dugfrisk og ny,
hæggen i vaar:
— den blomstrer kun engang hvert aar.

Den staar bugnende fuld
i solens guld,
og en vellugt den sender
saa krydrende sød;
tag med begge hænder,
og drys i dit skjød,
hæggen i vaar:
— den blomstrer kun engang hvert aar. —

Kongresser

N. K. N.s landsmøte i Kristianssand

I. C. W.s Executiv møte i Haag

10de internationale kvindekongres i Paris

Den internationale kvindestemmeretsalliances kongres i Budapest m. fl.

Første utkast til program til N. K. N.s landsmøte i Kristianssand er nu omsendt til leddene. Av emner som skal op nævner vi: *Om utenfor ægteskap fødte barns retsstilling. Revision av ægteskapslovgivningen. Vernepligt for kvinder.* Ianl. de to sisste saker har komiteer været nedsat. *Om haandverksmæssig utdannelse for kvinder. Barns lønsarbeide.*

Det største arbeide med forberedelserne til landsmøtet har faldt i mai maaned, og har hindret formanden frk. Gina Krog fra at være tilstede ved I. C. W.s executiv møte, som iaar har været avholdt 20—27 mai i Haag. Fru Ella Anker har reist dit fra England for at møte som representant i fredskomiten og stemmeretskomiteen. Hun har overbragt officielle hilsener fra N. K. N. og talt paa et stort offentlig fredsmøte. Formanden har sendt skrivelser og telegrammer. Til møtet kom ogsaa telegram fra frk. Fanny Schjelderup og frk. Marie Schjelderup, for tiden i Paris, begge enkeltmedlemmer av N. K. N., med melding om at de ønsket at bli livsvarige medlemmer av I. C. W. betalende 720 kroner hver. Det blev mottat med begeistring — skriver Ella Anker til os.

Fra Haag gaar det til Paris. Der holdes den 10de internationale kvindekongres under ledelse av Franske Kvinders Nationalraad. Til dette møte har dr. Emily Arnesen paa raadets vegne utarbeidet en beretning om kvinder ved vort universitet. — Madame Jules Siegfried formanden for det franske kvinderaad har underrettet om at flere av N. K. N.s medlemmer i Paris har meldt sig som deltagere.

Kvindestemmeretskongressen i Budapest avholdes som før omtalt 15—20 juni. Men iforveien holdes møter i Berlin 5—6 juni, Dresden 7—8, Prag 9—10, Wien 11—12, saa man kan leve saa høit

med kongresser som man bare vil. I Budapest foregaar forhandlingerne.

Til regjeringsdelegerede for Norge er fru Qvam og frk. Gina Krog opnævnt. Fru Qvam er samtidig delegeret 1 fra Landskvindestemmeretsforeningen — den eneste tilsluttede forening her fra landet. De andre delegerede fra L. K. S. F. er fru Louise Keilhau, frk. Louise Qvam, dr. Dagny Bang, fru Gina Borchgrevinck, fru Stabell Fredriksen, fru tandlæge Helga Magelssen, frk. Marie Ottesen, frk. telegrafistinde Kristine Paulsen, frk. Sigrid Bundi.

Der blir senere paa sommeren flere kongresser som vil interessere vore læsere — men dette er vel nok for det første.

Indsendt til red.

Otto Treiders handelsskole aarsberetning. Det 30 skoleaar 1911—1912.

Det er et skrift paa 97 sider billederne, ikke medregnet. Et av dem viser os skolens lærerpersonale 1912—1913 med hr. Otto Treider i spissen.

Skolen avsluttet 3 juli 1912 sit 30 skoleaar. 1114 elever har i dette aar frekventeret skolen, derav 69 i det etaarige (3 klasser) 283 i det halvaarige (12 klasser) og 762 (31 klasser) i det tremaanedlige kursus. 50 var repetitionselever i det tre-maanedlige kursus.

Med interesse læser vi:

Som et tegn paa de gode tider kan noteres at efterspørslen efter utexaminerte elever har i dette aar været større end i noget tidligere aar. Antallet av poster skolen har mottat i ordre er iaar meget nær dobbelt saa stort som ifjor — den har til sine tider ikke kunnet skaffe utexaminerte elever nok.

Vi har faat os tilsendt:

Den Kvindelige Tjenerstands fagavis Vor Fremtid. April og mainumrene. Den er utgit av foreningerne i Kristiania, Drammen og Trondhjem, og redigeres av en komité.

Vor Fremtid ser lovende ut. Vi ønsker held og lykke paa færden.

Thorolv Klavenæs. **Sjælen** Kr.a 1913 J. Aass' forlag.

A. Holmsen **Samfundsforhold** ny utgave Kristiania I. W. Cappelens forlag.

Norsk Forening for Socialt arbeide Aarsberetning 1912. Kristiania.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

U. S. A.

Kvindestemmeretsparaden i New York

foregik i det deiligste veir lørdag 3 mai. Man anslaar der deltok omtr. 20 tusen kvinder i den. Den var overordentlig smuk og virket storartet; dette er ikke noget nyt, men politiets optræden var bedre end nogensinde før — rent mønstergyldig. Det er alle blade vi har set enige om. Skandalen ved Washingtonparaden virker vist utmerket i det lange løp, de kvindelige ledere faar nok ret i det. Og som de toget opover 5th Avenue paa sin to timers tur fra Washington Square til Central park blev de hilset med begeistring av mængden som stod sammenpakket paa begge sider. Og denne gang blandet ikke et eneste haanende tilrop sin mislyd ind. Bevægelsen har tydeligvis grepet massen — sier aviserne.

Hvad der for os er av størst interesse er uttalelserne om at „den norske avdeling vakte opsigt langs hele marschruten ved de norske farver og sin gode orden.“ Det sisste sier ikke litet i en procession som holder saa god disciplin. Og der deltok mange fler under de norske faner end før.

I et privatbrev vi har mottat fra fru *Gudrun Drewsen* fortæller hun os nærmere om dette.

Før, sier hun, har det været vanskelig at faa folk samlet, men iaar behøvet vi ikke overtale dem saa længe, de møtte os med begeistring.

„Men saa hadde vi ogsaa organiseret os ganske anderledes og

faat istand en *udmerket* arbeidskomité med de to storartede sekretærer: fru Aus og fru A. Bull. Og resultatet, — at omtrent *155* tegnet sig til at marschere, — var jo meget gott. Da sygdomme, og andre ting kom iveien for endel, hvilket jo altid vil hænde blev der omtrent *115*, som virkelig mødte op og deltok i demonstrationen. Og jeg vil si, at den norske avdeling tok sig udmærket ut, marscherte godt og taktfast og holdt rækkerne rette og smukke. Først kom det store norske silkeflag, laant af Sjømandsforeningen. Det blev baaret av den kjendte athlet og turner, hr. Hans Andersen, assisteret av hr. ingeniør Schøjen fra Kristiania. Efter flaget gik tre smaapiker i norske bondedragter. Saa kom de norske kvinder i rækker, 8 i hver, 14 rækker av dem. De første 8—10 rækker helt hvitklædte, de næste i sort eller mørkeblaat, og den allersidste række var unge piker fra en norsk turnforening, klædte i hvite dragter med lyseblaat og bærende sit eget norske flag. Alle marscherende bar et litet norsk silkeflag paa brystet, og de bannere, vi hadde faat lavet, var hvite med inskriptioner i blaa og røde bokstaver, store og tydelige. Vor gruppe fik hele tiden applaus av tilskuerne, som efter avisernes sigende var møtt frem i et antal av 500.000. Alle vinduer i alle bygninger langs hele 5th Ave fra 8de gade til 57de hvor vi bøjet av og marscherte ind i „Carnegie Hall,“ var fyldt med tilskuere. Og til politiets pris maa siges, at en bedre orden end den, der utvistes den dag, kan ikke tænkes i noget land. Gaten var ren som et poleret stuegulv og ikke engang brøtes menneskerækkerne paa siderne. Vel maatte paraden stanse nu og da for at slippe folk, vogne og sporvogne forbi, men det varte bare et minut, og saa var menneskesværmen atter der paa hver side.

Ogsaa svenskerne var utmerket representeret dette aar; de hadde lagt an paa en historisk demonstration, altsaa mere som en maskerade, idet vikinger og valkyrier optraadte i dragter og tilhest og flere historisk kjendte kvinder var representerede. Desværre faar de som selv er med aldrig noget videre at se av det hele, derfor kan jeg ikke fortælle stort om paraden i sin helhet. Finnerne var der i et antal av omtrent 50, og av dansker var der 15. Australien var representeret av to, og den ene av disse, som bar deres banner, insisterte iaar som ifjor paa at gaa foran os, uagtet det var mot ordre og program.

Fru Aus og jeg gik ikke til møtet i Carnegie Hall efterpaa,

da vi var for trætte; vi havde nemlig faat en dag med *New Yorks sommervarme* — og vi tok de tre smaapiker i nationaldragterne og deres mødre med os til en restauration og gav dem noget at spise og drikke til deres store glæde.

Ja, iaar var vi stolte av det gode resultat, vi havde naadd; vi har følt glæden og styrken ved en god organisation, og vi har høstet megen anerkjendelse.

Nu synes ogsaa tiden moden til en varig stemmeretsorganisation blandt norske kviner boende her, og om nogen dage vil et møte finde sted for at faa noget sligt istand. Vi har faat saa mange spørsmaal og anmodninger om det fra mange kanter.“ — — — —

Til Nylændes red.

Vær saa snild at korrigere den note som staar under min sisste artike i Nylænde. Det var ikke *Mrs.* Franklin som blev løslatt efter at være tvangsernæret 114 gange men *Mr.* Franklin. En mand altsaa. Der er jo mange mænd med baade paa *suffragist* og *suffragette* siden.

Jeg var forleden paa festen til ære for Mrs. Chapmann Catt hvor hun talte om de kinesiske kvinder. Hun sa at trods den store kvindereisning i Kina, benegtet baade diplomater og missionærer at der var nogen kvindebevægelse i landet.

Saa gik hun til Underhuset her i London og hørte Mr. Asquith si, at de engelske kvinder ikke behøvet stemmeret, der var intet virkelig ønske om den.

N. U. W. S. S. (det forbund Mrs. Fawcett staar i spissen for) forbereder nu et svar til Mr. Aspuith ved at organisere tog fra alle dele av England som skal møte i Hyde Park i juli maaned.

H. R.

Vi har mottat en artikel fra fru Nico Hambro med titel *Er det ret at tie?* (likeoverfor de engelske suffragetter). Den vil komme i næste hefte som utsendes kort efter dette.

En deputation fra Norsk Kvindesaksforenings styre hadde 27 mai foretræde for Stortingets præsidenskap, for statsministeren og arbeidsministeren og overrakte en henvendelse ianl. de kvindelige telegraffunktionærers lønskrav. (Den vil optages ordlydende i næste hefte.)

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Kapitel VII

(Forts. fra no 10.)

»Sæt Dig Cynthia« sa Risley. Jeg sier dig de var ikke leie mot hende. Det ser ut som Du ikke tror at de holder av barnet — rimeligvis mer end Du gjør — og vil selvfølgelig paa ingen maate være haard mot hende efter det som er indtruffet. Sæt Dig og hør paa hvad mer jeg har at fortælle.«

»Men senere vil de nok bli haarde mot hende, efter den første glæden over at ha fundet hende er over,« sa Cynthia. »Jeg vil gaa og fortælle det strax imorgen tidlig Lyman.«

»Du maa ikke tænke paa at gjøre noget saa bakvendt. De ikke bare opgir at faa hende til at komme frem med sin hemmelighet nu, heller ikke senere vil de i ringeste maate plage hende med det, Jeg skulde ønske Du kunde set uttrykket i farens ansigt, da han fortalte mig for et fint nervøst litet væsen hans barn var, og doktoren sa hun maatte ikke spørges hvis hun hadde sat sig i hode, ikke at tale om det, og Du skulde set barnets mor og tante og besstemor Mrs. Zelotes Brewster. Heller vilde de selv rives ihjel av vilde dyr end plage barnet det ringeste. Det er let at forstaa hvor den lille har faat sin overordentlige viljestyrke fra. De vilde ta mig med sig ut i dagligstuen, og da hørte jeg brus av kjoler, flere reiste sig for at gaa, det gjorde dem ængstelige at være sammen med jurister hørte jeg dem mumle. Men jeg fulgte med forældrene og besstemoren og tanten. Jeg turde ikke andet, da de foreslog mig at gaa ind der hvor barnet var, jeg haapet av hjerte at hun ikke vilde huske mig efter det korte blik hun hadde git mig om morgenen. Men der sat hun i sin lille stol og holdt dukken Du gav hende, og hun saa paa mig, da jeg kom ind, og aldrig i mit liv har jeg set et slikt uttryk i et barneansigt. Huske mig? Ja hun husket mig, og hun lovte mig med de mest trofaste tapreste kvindeøine i et barns ansigt, at hun ikke skulde si noget. At damen som hadde git hende dukken kunde være ganske tryg. Hun maatte ha hørt hvad jeg sa til Dig imorges. Hun er det vidunderligste barn jeg har set.«

Cyntia var sunket tilbake i stolen. Lyman Risley stak paanyt cigaren i munden. Cynthia sat ganske stille, med det fine profil vendt mot ham.

Om en stund sa han.

»Jeg forsikrer Dig der er ikke ringeste fare for at barnet vil lide det

ringeste mer for sin taushet, og det vilde være meget dumt av dig, og følgerne vilde gaa ut over flere end Dig selv hvis Du vilde gaa dit og komme frem med en bekjendelse. Du maa tænke paa andre, paa dine venner og paa din søsters gut, jeg vet det er savnet av ham, som har bragt dig oppi dette — men, — ja Du vilde komme i aviserne Cynthia.«

»Tror Du hun endnu var gla i dukken?« spurte Cynthia.

»Cynthia, jeg ber Dig love mig,« sa hendes ven haardnakket.

»Naa ja, jeg skal love Dig det, hvis Du lover strax at si mig til, hvis hun faar det ondt fordi hun tier.«

Pludselig vendte Cynthia sig mot ham. »Lyman« sa hun, »tror Du jeg kunde gjøre noget for hende?«

»Gjøre noget for hende?« gjentok han usikkert.

»Ja, de har vel ikke penge, de maa være fattige. Faren arbeider jo paa fabrik. Vilde de la mig —«

Han lo. »Cynthia« sa han. »Du vet ikke at stoltheten finder sig i sit eget element i alle samfundslag, og at ogsaa rikdom er et relativt begrep. La mig si Dig at disse Brewsters, som barnet stammer fra, fordrer like saa høi en plass i synagogen som nogen av Dine Lennoxer og Risleyer, ja hvad er mer at de mener sig at indeha dem. De har set toppen av naboers hoder likesaa ofte som Du og jeg.

Den kjendsgjerning at de daglig haandterer skomakerkniven og læder og virker med haandens færdighet, og ikke med hodets, gjør ingen forskjel, naar de har en saa sterk levende tillit til sit eget. Louderne er paa den anden side — den vakre tanten er en Loud — av lavere kaste, men saa holder igjen trodsen dem oppe. Og hvad formue angaar, saa kan jeg fortælle Dig at Brewsterne er likesaa rike ifølge sin egen beregning som Du ifølge Din, at de har hvad der fuldkommen strækker til for deres fornødenheter og deres æstetiske krav. Ikke alene tjener Andrew Brewster overordentlig godt i fabrikken, og kan skaffe rikelig av nærende mat og gode klær, men ogsaa, hvis det fremdeles gaar fremover med ham, noget extra m. h. t. opdragelse — kanske et piano. Jeg kan fortælle Dig at der er en skulpturgruppe paa et litet marmorbord ved det store façadevindu, og et andet bord ved et andet vindu med et broderet tæppe, hvor Du finder et rødt plysch fotografialbum; der er ogsaa et fint kabinet møblement med silke og kniplingstykker over rygger paa stoler og sofa, og der er tæppe paa gulvet. Og i dagligstuen finder Du bekvemme plüscheslænestoler og gyngestoler. Der var et pent middagsservice at se i værelset ved siden av, døren stod aapen, og der var skaper med røde smaaduker, med en net liten utstilling av glas, hvert av dem likesaa kostelige ifølge deres vurdering, som Dine ifølge Din

smak. Faren eier sit hus med omliggende jord gjældfrit. Det sa han mig, da han med uskyldig stolthet gav vink om hvad han kanske en dag kunde bli istand til at gjøre for sin dyrebare lille arving. Og besstemoren eier selv sin hyggelige bolig like ved, og hun var klædt i sort silke, jeg garanterer at kniplingerne i hendes kappe var ægte. Hun bar en stor brosche med haar av den avdøde, men det var indfattet i perler. Hvad kan Du utrette likeoverfor en slik velstand, Cynthia?«

Cynthia svarte ikke, ansigtet var saa stille som om det var skaaret i elfenben.

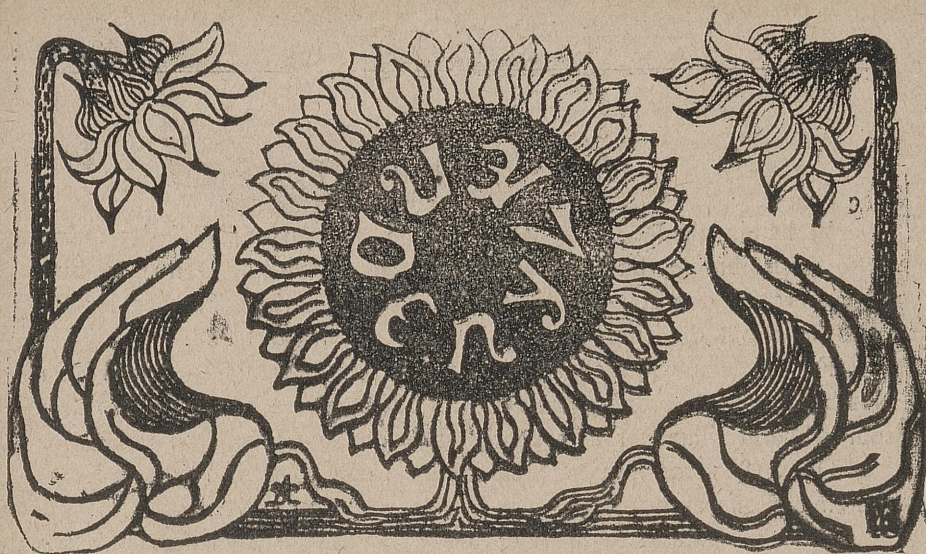
»Cynthia,« gjentok han med brutt stemme — og saa: »Jeg anet ikke at Du har været *saa* ulykkelig over at miste Din lille søstersøn. Stakkars Dig.«

Cynthia sat fremdeles stille, men Lyman Risley saa at der trillet taarer nedover hendes kinder. Han løftet øinene over cigaren og stirret ret frem for sig. Det kom pludselig til ham, at der var noget abnormt ved den kvinde han elsket, noget abnormt, men av yndefuld art, en slags ensidighetens skjønhet, en overutvikling i en retning, men i søthet og ynde lik orchidæens læber.

Hvorfor skulde hun lide saa dyp hjertesorg for et barns skyld, hun ikke hadde kjendt, og ikke føle kjærlighet og ikke medlidenhet for den mand som saa længe hadde lagt alt ned for hendes fot.

Som et glimt saa han den søte, men store ufuldkommenhet ved hende. Og den fik ham til at elske hende endda høiere.

(Forts.)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. | No. 12

UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.

KRISTIANIA 15. juni 1913.

Anne Holsen

Vi hadde glædet os til at faa Anne Holsens billed i det første hefte som bragte bud om kvindestemmeretsseiren, — nu er hun gaatt bort før den seir kunde meldes, og hendes billed*) staar der for at fortælle om det tunge tap vi har lidt ved hendes død.

Frk. Holsen var med at ta de første løft for kvindernes sak. Da Norsk Kvindesaksforening skulde stiftes 1884 meldte hun sig uopfordret som erklæret tilhænger av saken og stillet sig som arbeider i rækkerne.

Og i 1885 var hun med blandt de 12 kvinder som stiftet Kvindestemmeretsforeningen, og grundla stemmeretsarbeidet.

Da frk. Gina Krog i 1897 trak sig tilbake som formand for denne forening, overtok frk. Holsen formandshvervet, som hun siden har indehat.

Anne Holsen var Norske Kvinders Nationalraads representant i den internationale kvindestemmeretskomite.

Skulde vi faa fortalt om hvad frk. Holsen har virket som lærerinde og i det hele i skolens tjeneste og til besste for sine kolleger, som ogsaa i andet samfundsarbeide, vilde vi sent bli færdig.

Her minder vi bare om hvad der ligger os nærmest, og først og fremst om den hjælp hun i Nylændes tidligere aar ydet bladet.

Hun har været vor medarbeider gjennem længere tid. En avdeling *For opdragelse og undervisning* blev en tid redigeret av Anne Holsen og hendes ven Anna Rogstad i fællesskap, og til en avdeling: *For skole og hjem* har hun ydet mange bidrag. Og meget andet av værd har vi fra hendes pen.

I kommunestyret har Kristiania kvinder hat en udmerket representant i Anne Holsen.

Hendes ord hadde vegt og hendes uttalelser vakte stor opmerksomhet. Hun var i det hele en sjelden dygtig debattant, det har vi maattet sande, baade naar vi har været enig og uenig med Anne Holsen i hendes syn paa de enkelte spørsmaal.

Som foredragsholder kunde hun ogsaa naa meget høit. Vi mindes særlig et demonstrationsmøte for kvindestemmeret, som holdtes 1907 like før saken skulde frem i Stortinget. Der var mange som optraadte, men som Kvindestemmeretsforeningens formand var frk. Holsen

*) Et ungdomsbilled, man har ønsket Nylænde skulde bringe, -- (forstørret)

hovedtaleren, og hun holdt forsamlingen anspændt lyttende i timevis ved sin skarpt logiske bevisførelse, sin indignation over uretten, sin overbevisnings varme.

Hun hadde en gjennemtrængende forstand — og hjertet det var godt. Et varmt, sterkt menneske, aapen og klar. Ivrig i at hævde sine meninger, stri i kampen, ikke ræd for at slaa et slag, men elskværdig og forstaaende naar det kom til det personlige.

Med saa betydelige føreregenskaper som hun hadde, kan der følge en fristelse til selvhævdelse som gaar utover andre. Men frk. Holsen gik fri for de farlige tendenser. Hun var uegennyttig, umisundelig, uten smaalig ærgjerrighet og usundt magtbegjær. Hun visste at hun dudde selv, men det saa ut som hun glædet sig likesaa meget, ja kanske mer over sine venners seire end over sine egne.

Der blir et dypere savn efter hende, end sies kan.

Frøken Anne Holsens begravelse foregik fredag 6. juni fra Nordre gravlunds kapel, som var vakkert dekoreret av Kristiania lærerindeforening. Et væld av blomster skjulte kisten. Der var møtt mange fler end der kunde faa plass i kapellet.

Efter at Folkeskolelærerindernes sangforening hadde avsunget en salme, holdt overlærer Raabe talen, han tolket hvad hun hadde virke i sin livsgjerning, i sin familie, i samfundet, hun hadde stort gjor fyldest for sig overalt. Overlærer Wildhagen la den første krans paa kisten. Han gav i de ord han talte uttryk for sin høieste beundring for Anne Holsen i hendes lærergjerning. Naar han hadde hørt paa hendes undervisning var der øieblikke han næsten syntes det fuldkomne var naadd.

Saa kom krans paa krans med hilsener fra kolleger, fra kvindesakens ledere o. m. fl.

Gripende var det at se den barneflok som hadde samlet sig om graven. Anne Holsens egne elever, som bragte hende det sisste farvel under blomster og taarer. —

Flere skolekorporationer hadde møtt, fanerne og flaggene hilste til avsked høitidsfuldt over graven, som laa der med det skjønneste blomstertæppe omkring, da den store sørgeskare spredtes.

———

Til Stortinget

Norsk Kvindesaksforening henstiller i ærbødighet til Stortinget at imøtekomme de kvindelige telegraffunktionærers lønskrav.

Vi henviser til den av telegrafistindernes forening saa vel begrundede fremstilling som tydelig og talende nok belyser de høist ulike forhold de kvindelige og mandlige telegrafister arbeider under — og det trods den helt ut ensartede utdannelse og examen.

Videre minder vi om den av overlæge Aaser avgivne betænkning som med ønskelig klarhet peker paa følgerne av det herskende lønssystem, idet han aapent erklærer den tiltagende sykelighet inden den kvindelige etat at være en følge av underernæring.

De skrikende misforhold mellem de kv. og mandl. telegrafisters arbeidsvilkaar er gjort til gjenstand for den sterkeste kritik baade i dagspressen og i kvindesaksorganet „Nylænde." Offentligheten er herved varslet, og vil sikkert med spænding følge sakens behandling i Stortinget.

Naar der tales om betænkeligheter ved en økning i gagerne, begrundet i budgetmæssige hensyn, studser man, idet man jo har oplysning om at telegrafbudgettet netop har et betragtelig overskud. Skulde det da være rimelig at just etatens kvindelige funktionærer, som længe har arbeidet under de mest pinlige økonomiske forhold fremdeles skulde tildømmes opgaven ved en minimumsgage at holde *overbalancen* i budgettet?

Retfærdigere vilde det være, om man nu istedet vilde la telegrafistinderne nyte godt av det rikelige driftsoverskud, som netop kvinderne ved den billige arbeidshjælp i saa rikt maal har bidrat til at skaffe.

Man fortænker ikke de dygtigste blandt damerne i at de, hvis nu tilstanden ikke bedres, søker hen til andre arbeidsfelter. *Telegrafstyrelsen*, som nu har faat øie for misforholdet og føler sig æresforpligtet til at søke det rettet — vil sikkert selv komme til den erkjendelse at det hverken gavner *etaten* eller staten om arbeidsnivaaet stadig skulde sænkes. Saken har vidtrækkende betydning baade inden- og utenlands.

Vi tar ordet for at telegrafistindernes krav fuldt ut efterkommes. Vi mener at dette er hvad der kan ventes av et demokratisk og ansvarsbevisst Storting.

Kristiania 27 mai 1913.

Ærbødigst

Randi Blehr. *Aadel Lampe.* *Emily Arnesen.*
Anna Strøm. *Thea Holst.* *Anna Hvoslef.*
Martha Larsen.

Alette Ottesen.

Er det ret at tie?

Kjære redaktør!

Naar jeg idag sender Dem disse linier, saa sker det i haap om, at De vil forstaa, hvorfor de kommer frem og av den grund vil gi dem plass i Nylænde, som selv har staat i kampens tegn og derfor kanske sterkere end andre har sympati for al strid for kvinders stemmeret. Det er suffragetternes kampmaate, som vækker en del spørsmaal jeg gjerne vil faa lov til at sætte frem. Der er mange med mig, som dypt beklager, ja for hvem det er en sorg at se kvinder for at naa sit maal bruke midler, som vi maa stemple som forbryderske, midler, som vi tror sinker ikke blot sakens fremgang i England, men som skader alle kvinder.

Der er ikke tvil om, at der bak al suffragetternes forbitrelse og ophidselse staar en fast vilie og en ærlig overbevisning om, at Englands politik gang paa gang har skapt haap, som er blit skuffet, og at der er handlet ilde med suffragetterne.

Men hvorledes kan mennesker, som fordrer *retfærdighet* bruke lovløse midler, likefrem raffinerte, forbryderske midler, som skader ganske uskyldige mennesker? Hvorledes kan mennesker, som kræver at faa dele ansvaret for statens anliggender anvende midler, som er samfundsskadelige? Hvorledes kan kvinder, som ogsaa har fylket sig under »den gyldne regel: gjør mot andre, hvad du vil andre skal gjøre mot dig,« besudle sit rene vaabenskjold med voldshandlinger?

Hvorfor ties her til alt dette? Medfølelse og sympati for suffragetternes maal, beundring og agtelse for deres energi, organisationsmagt og offervillighet, for de engelske kvinders — suffragisternes aarelange arbeide mot bøigen — har vel bidrat til denne paafaldende taushet. Men er det ret, at her ties?

Norge staar i Europas øine som fremskrittslandet, hvad kvindebevægelsen angaar. Meget, som andre landes kvinder kjæmper frem skridt for skridt, har vi vundet. Har vi ikke forpligtelse til si fra, naar vi synes kampfællerne bærer sig daarlig at.

Da vi var pur unge, saa mente nok mange av os, at naar bare kvinderne fik stemmeret, saa skulde det vrange bli ret og det skjæve skulde bli bent. Vi har nok lært nogen hver, at slet saa let gaar det ikke, men vi har kanske ogsaa lært at det vi sat inde med av tro paa positive idealer, vort krav paa samfundsfølelse og dermed ogsaa selvbeherskelse, selv om det gik gjennem forsagelse, det er værdier, som vi ikke vil miste, selv om de

stundom ikke er »gangbare« hverken i døgnets eller partiets politik. Og de værdier vil vi bruke som maalestok ogsaa paa kvinders arbeide.

Vi aner vel alle — jeg tror ikke vi har evne til helt at forstaa — hvad lidelser, misbruk, last og jammer, det krater skjulte, som eksploderte i den franske revolution, men terrorismens rædsler blir like umenneskelige allikevel. Vi aner dunkelt — for heller ikke der tror jeg vi lodder dybderne i nationens hjerteliv — hvad der i det vældige russerrike skaper anarkister og nihilister — men vi synes dog, at *mord er mord.*

Og saa se kvinder bruke midler, som er »against my nature,« som jeg hørte en suffragist si med glødende begeistring!

Handler de imot sin egen natur, og det ser saadan ut, da øver de vold paa det, som kvindesak hele verden over ikke kan undvære: troskap mot følelsens ret, troen paa det gode og dets seier.

Jeg har ventet saa længe og haapet paa, at en av vore første kvinder skulde ta ordet her; men nu kan jeg ikke holde disse tanker tilbake.

Hvert nyt bud om en ny voldshandling føles som en sviende smerte.

Bergen i mai 1913 *Nico Hambro.*

Om vi «har staat i kampens tegn« saa har det ikke gjort os likegyldig for hvad midler der brukes i striden for kvinders stemmeret. Hvis man ser efter vil man finde at vi har lagt vegt paa hvad taktik der anvendes. Der findes diplomatiske veie vi ikke har villet gaa for at naa vore hensigter, og hvad voldsmidler angaar kan man være tryg, vi kunde aldrig tilraadet dem, Nylænde føler det at være mot sin natur.

Men dermed er vi ikke enig med indsenderen. Det vil si ikke enig i det svar fru Hambro synes at ville gi paa det spørsmaal hun har stillet, men vel i at saken drøftes her.

Vi lar derfor spørsmaalet staa aapent for diskussion

Red.

Fru F. M. Qvams 70 aars fødselsdag

blev en festdag i bygden. Det flaget omkring paa gaardene. Der kom blomster i mængdevis og breve og telegrammer strømmet ind. Deriblandt fra Dronningen, fra Regjeringen, fra president Løvland, fra kvindelig Læseforening i Kjøbenhavn, fra venner i Sverige og fra en hel del kvindeorganisationer.

Slutterske
i
drukkenskapsarresten for kvinder

Annette Larsen

Jeg staar nede i raadhusets kjelder sammen med frøken Annette Larsen, som har været slutterske her i drukkenskapsarresten for kvinder over 13 aar.

Klokken er 11 aften.

Jeg har gaat ned en stentrap gjennem et raatt bryggerhus, hvor vandet silte utover gulvet, kommet ind i en lang korridor med to stinkende kloakluker. Staar nu foran øverste celle, her er bare 2. Jeg skyver klaffen fra kikhullet i celledøren. Beskrive hvad jeg ser og hører, umulig! der findes ikke ord som sier det rigtige. En rædselsfuld stank bedøver mig, og min bevissthet glir ind hvor der er et endeløst mørke av last og lidelse. Kan det

være mennesker som ligger slængt bortover paa den nakne brisken? Midt paa gulvet ligger en skikkelse og ber til Gud — „Kjære Gud Fader min i Himmmelen“ — roper hun høit — „hjælp mig“.

— „Du faar hjælpe dig sjøl, dit stygge svin“ — kommer det raatt fra brisken.

— „Trorru no'en hjælper dig her, læg dig til og sov jaala!“

I nederste celle sitter en syk med stinkende ben.

Det siver vaatt utover gulvet der jeg staar, jeg flygter ind i slutterskens værelse. Her er det lyst og hyggelig med sofa, stoler og hvit duk paa bordet. Jeg er aldeles opskaket, fryser og skjælver.

„Det er vel ualmindelig fælt her i kveld? frøken Larsen.“ — „Nei, ikveld er det bra her. Det kan være meget være. —“

„At De har holdt ut hernede i 13 aar.“

„Ja De kan saa si. Før jeg kom hit var jeg sykepleierske paa Ullevaal og saa og hørte piker der, men jeg hadde ikke idé om hvordan dette kunde være. Sommetider er de saa drukne, at de maa bæres paa baare og væltes av som en anden sæk, og saa maa en gaa hele natten og ryste i dem for at se om de lever.

Det ringer paa klokken.

Tre konstabler kommer slæpende med et rasende kvindemenneske, hun spytter, spænder, slaar konstablerne.

— „Hvad hetter De?“ spør en av dem høflig, mens frøken Larsen tar hatten av arrestantens hode og undersøker hendes strømper og støvleskafter, det kan være mye rart gjemt i dem. — „Ikke ta i mig! Hva jeg hetter? Det skjæller ikke dig, jeg har et lite barn hjemme, jeg skal hjem til ma'n min, din giftige gris!“ „Under haggelen av skjeldsord lukker konstablerne hende ind i den øverste celle. — „Dette var Buldoggen“ — fortæller frøken Larsen med et smil som lyser op i hendes alvorlige sympatiske ansigt. Vi har stamgjester her ogsaa. De saa de 4 paa brisken. Det var Ilddronninga, Kjelkelava, Emma Bybud og Blingsebetzy. Kjelkelava har været her like saa længe som jeg.“

Et jubelskrik gjalder ut fra cellen deroppe. De 4 sovende er blit lysvaakne og hilser sidst ankomne med glade rop.

— „Goddag, goddag velkommen!“ Det var rent fest. Men Buldoggen var blit staaende ved døren og banke og rope. — „Hvad er det De banker saa for, prøv at komme til ro“ — ber frøken Larsen, men skrikene og bankingen tiltar. Vi gik ind i cellen. Buldoggen var frygtelig og saa truende paa os. Frøken Larsen fik ind

vandbøtten og gav hende vand at drikke, strøk hende varlig over skulderen og sa venlig og stille. „Sæt Dem litt da, saa skal De se det gaar bedre.“ Jeg saa paa den noble skikkelse som hun stod derinde, saa rolig blandt de forkomne elendige, myndig og paa samme tid mild og moderlig. — „En maa ta dem slik skritt for skritt“ — sier hun, da vi var kommet ind i vaktrummet igjen.

— „Hvor mange kan det være her om natten?“

— „Det er saa forskjellig det, fra 4—5 op til 16—17, men da maa en gaa og flytte og flytte paa dem for at holde orden. Ret som det er saa slaas de saa blodet flyter, da maa vi sætte haandjern paa de farligste. Forleden nat maatte vi hente doktoren for to fik krampe, og saa er de begyndt at hænge sig saa i det sidste.“

„Hvad er det De sier?“

— „Ja, de river op klærne sine og lager rep av dem, og saa hænger de sig i tverspinklerne paa cellevinduerne, sommetider kan de være ganske blaa, naar vi skjærer dem ned. Nei, det skulde ikke være tverspinkler her!“

— „Hvordan er det ordnet med vakten her?“

— „Vi er to som skiftes paa, vakten er fra 5 eftermiddag til 11 næste morgen.“

Det ringer.

En overkonstabel kommer for at inspicere, der kommer en hver time.

— „Men det er det jeg synes er saa vondt at vi bare har to celler“ fortsætter frk. Larsen. „Her kan f. eks. komme mennesker som slet ikke er drikfældige, men har været ute for et uheld, det kan snart være gjort. Forleden dag hadde vi en aviskone, som jeg syntes saa synd paa. Hun hadde 8 barn og hadde været oppe siden klokken 4 om morgenen og næsten ikke smakt mat hele dagen, og saa, for at styrke hende, hadde nogen bydd hende en dram, det kvikket op i den utslitte, forsultne skrotten, saa tok hun en til, og saa var det ikke længe før hun blev bragt op hit.

Og saa en nat kom to unge piker i konfirmationsalderen, de hadde nok aldrig været fulde før. Jeg graat, da jeg satte dem ind i cellen til disse andre. De kunde jo bli smittet paa en eneste nat. — Vi skulde ha en celle til, hvor vi kunde sætte ind de allerværste, og endda en hvor vi kunde sætte dem som jeg vil kalde uskyldige.“

„Hvem var det som laa paa knæ og bad inde i cellen?“

„En ung arbeiderkone fra Heimdalsgaten, det er begyndt at komme saa mange arbeiderkoner her i det sidste, de er gaat træt.“

— „Kan det være mulig, hvad jeg har hørt at husvilde med barn overnatter i cellerne her, hvor det er saa altfor liten plads før?“

„Det hænder ikke sjelden. I forrige uke hadde vi 4 og igaar nat, sa andre vakten, var her en kone med et litet barn. Barnet tok sluttersken ind til sig.“

Skrik og larm fra øverste celle. Buldoggen og Ilddronningen er faret i totterne paa hinanden. Konstabelen kommer og sætter haandjern paa Buldoggen, og hun flyttes i nederste celle.

Da vi var kommet ind i vaktrummet igjen og frøken Larsen stod der ved lyset, saa jeg først rigtig, hvor daarlig hun saa ut. Luften var saa varm og trykkende, jeg holdt paa at faa vondt og gik bort for at sætte op vinduet.

Vinduet stod oppe.

„Er det altid slik her?“

„Nogen dage kan det være bedre, andre meget værre.“

„Dette er ikke samme stank som ute paa gangen.“

„Nei, det er vist sop under gulvet her, sundhetskommissionen sier det ikke er nogen drænering. Stanken fra belægget er det mindste, det er noget en faar finde sig i, dette er værre.“

„Klager De ikke?“

„Aa jo, jeg har da gjort det, men det nytter ikke noget,“ sa hun tungt. „Og nu har jeg opgit haapet, for jeg føler saa godt, jeg ikke har kræfter til at staa imot med længer. To gange har jeg hat gigtfeber.“

„Det har de vel faat av stengulvet derute, og av at vinduerne her bestandig maa staa oppe, er det ikke saa, frøken Larsen?“

„Jo, det kommer kanske av det.“

„Har De faat daarlig hjerte ogsaa?“

„Ja.“

„Men var De aldeles frisk, da De begyndte her?“

„De vet, en maa ha lægeattest for at faa komme hit, jeg hadde en jernhelse, sa doktoren.“

Jeg snudde mig, at hun ikke skulde se, at jeg var paa graaten.

„Vi var to som begyndte her, — Annette Gulbrandsen og jeg, hun kom ogsaa fra Ullevaal frisk og sterk. Efter fire aar døde Annette Gulbrandsen av tuberkulose. Saa kom Ragna Kristoffersen, ogsaa sykepleierske fra Ullevaal, frisk og sund. Hun klarte det i

fem aar, saa begyndte ogsaa hun at skrante av, fik gigtfeber og pleurit, tuberkuløst det ogsaa. Da skrev overlæge Wetlesen til politilægen, at forholdene her maatte undersøkes, for disse tilfælder maatte skrive sig fra lokalerne."

„Blev endda ingenting gjort?"

„Ingenting at snakke om."

„Dette er uhørt en skulde tro vi var i Sibirien!"

„Disse andre, som kommer her unge og friske" — forsætter frøken Larsen „de kan slutte de og gaa tilbake til sykepleien, men jeg kan nok ikke det, og saa er det saa saart at det altid skal komme nye og nye her, det kan jo aldrig bli noget samarbeide paa den maaten."

Det ringer.

„Nu begynder noblessen komme," sier frøken Larsen og reiser sig for at lukke op. „Det er disse som skal være fiffigere end de andre. Klokken er et ser jeg. Nu er alle cafeerne lukket."

En dame med fjær i hatten og med pompadur, — trallende og syngende kommer hun, ledsaget av konstabel. Hun lukkes ind i nederste celle. Ny opsang.

„Jammen er de fæle — jeg begriper ikke hvordan De kan aarke dem i længden."

„De er ikke saa leie som de høres, jeg er glad i dem stakkar, det er ikke skabninger til under solen, som har det saa vondt som disse stymperne. Det er saa vondt jeg ikke kan gjøre dem noget godt slik som her er, men jeg skal da prøve paa ikke gjøre dem noget vondt heller. Om morgenen naar de har sovet ut rusen, er de snilde allesammen. Men de er saa daarlige stakkar og ser saa fæle og tufsete ut, jeg skulde ønske jeg hadde noget vaskestel til dem og en kam og speil, men da jeg foreslog det, lo de av mig her."

„Det var da ikke noget at le av."

„Nei det er det, ser De, at naar disse stymperne kommer saa ustelt ut paa gaten, saa skræms folk ved dem, og saa kommer de paa avveie igjen med en gang. Vi kan ha dem her igjen samme kvelden." — — —

„De har da vel ordentlig god løn her?"

„Aa — vi har søkt om bedre, vi har ikke naadd op til det som opsynskvinderne ved fængslerne har, og det syns vi nok vi fortjener."

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Siden har jeg været i drukkenskapsarresten mange gange — og til forskjellige tider — men mit første forfærdelige indtryk er aldrig blit svækket.

Inga Bjørnson.

Ovenstaaende skildring fra drukkenskapsarresten for kvinder haaper vi maa hjælpe til, at fordringen paa en fuldstændig forandring blir saa kraftig og mangestemmig at den ikke kan overhøres.

Den indeholder ingensomhelst overdrivelse. Det er en stor skam for vor hovedstad, ja for landet, at der er slike lokaler. Finske og svenske kvinder som har undersøkt forholdene paa dette omraade i andre land og her, har uttalt sin forbauselse over de slette tilstande hos os.

Der er skedd henvendelse til ordføreren, og man vil vistnok nu ta fat med hvad man anser for en bedring i forholdene. I magistratens budgetforslag for iaar er der opført 3300 kroner til reparation av Møllergaten 19.

Men »reparationer« av disse kjelderrum kan ikke bli nogen bedring av større betydning. Saa sier ogsaa de nærmest *sakkyndige*.

Kan ikke drukkenskapsarresten flyttes til andre og bedre lokaler som kommunen raader over — saa maa der bygges nyt.

Men det som skal gjøres, maa gjøres snart. Det *haster*!

Naar det gjælder menneskers liv og død faar der sættes fart paa. —

Red.

Kvindelige marskalbærere

Ved en lærerindes begravelse nylig blev marskalstavene baaret av to av hendes *veninder*.

Skulde ikke dermed veien være aapen til det samme for andre kvinder?

Det har saa ofte faldt mig ind naar en eller anden av vore mer eller mindre kjendte kvinder begraves: hvorfor tør man ikke bryte med skikken og anmode to av avdødes kvindelige venner om at fungere som marskalbærere?

Jeg sender nu tanken videre gjennem »Nylænde« — maaske andre har tænkt som jeg, og vilde være enig i at vi leilighetsvis forandrer ogsaa den skik at der utelukkende skal være *mandlige* bærere av marskalstavene ved alle begravelser.

Kristiania 28/5 13

Dorothea Schjoldager.

Budapest-kongressen

blir efter alle tegn at dømme storartet.

Vi bringer her billede av formanden for kongreskomiteen, som har hat med alle forberedelserne at gjøre.

Grevinde Iska Teleki.

er, berettes der, en av de yperste og mest opofrende forkjæmpere for kvindesaken, anset romanforfatterinde, medlem av *Petøfi*-selskapet. Hun hører til den aandelige elite av det ungarske aristokrati. —

Den første kvindelige overlærer ved Kristiania folkeskoler blev lærerinde frøken *Pauline Bjørnstad.*

Paa skolestyremøte fredag 6 juni blev hun ansat som overlærer ved Tøien skole fra 15 oktober d. a.

Eftertryk forbutt

Ellen Brewster

Tredie del

Kapitel IX

(Forts. fra no. 11.)

Efterat Ellen med sin flugt hadde høstet ny livserfaring, antok hendes drømme ny skikkelse. Den menneskelige lidenskap hadde plettet hendes barnlige indbildnings rene krystal. Hun befolket nu alle sine luftslotter, og klagende farvel lød fra hendes fantasis hvite norden, som under de evig grønne trærs tog i vestgaarden; og kirsebærtrærne i østgaarden hadde fundet ut at de ikke stod i Edens have. Ellen blev høiere og tyndere, hendes ansigt tapte sin kerubagtige rundhet, et sødt undrende alvor præget det, et bedende uttryk som fra en som gjerne vil se og vite mer, siden hun hørte lyd og saa tegn i skyen som pekte paa at der var mere bakom.

Andrew og Fanny vogtet hende ængsteligere end nogensinde og besluttet sig til ikke at sende hende i skole før til vaaren, skjønt alle naboerne korset sig over at de var saa sent ute.

»Hun vil komme to aar senere over i de høiere klasserne end min Hattie,« sa en kvinde som var i besøk til Fanny, som svarte heftig:

»Jeg er like gla om hun saa er ti aar senere, naar hun bare ikke sætter helbreden til.«

«Du faar vente og se om hun blir to aar efter!« ropte Eva som netop var kommet hjem fra fabrikken og hadde bragt den friske decemberluft med sig ind i værelset. Kinderne glødet og de sorte øine skinnet.

Eva var saa vakker om dagene at hun avtvang beundring selv fra dem av sit eget kjøn, hvis finere smak kom med indvendinger. Hun hadde en pakke i haanden hun hadde kjøpt i en butik paa veien hjem, for hun forberedte sit bryllup med Jim Tenny. »For jeg skal si Dem at der er ingen som vet hvad Ellen kan bringe det til,« vedblev Eva med et triumferende straalende nik. «Der er ikke mange voxne folk heromkring som kan læse som hun, og hun har studeret geografi, og hun kan sin multiplikationstabel, og hun kan stave bedre end flere som er gaatt gjennem de høiere klassene. Vent bare til Ellen kommer ind paa skolen, hun vil ikke bli længe i forberedelsesklasserne. Hun vil nok gaa forbi mange som har faat saa god start nu at de tror de er de flinkeste.« Eva tok hatten av, og de grove sorte pandekrøller sprang befriet tilveirs. Hun nikket med

eftertryk, med et pussig muntert uttryk av krigsberedthet, til sin søster og den som var kommet paa visit.

«Aa saa røde kinderne dine er« sa Fanny og saa paa hende med taknemlig beundring.

Den fremmede gjorde en halvskjult grimace og en replik, som hun selv syntes var umaadelig vittig, formet sig i hendes bevissthet. »De som liker rødbeter og pioner beundrer dem«, men hun sa ikke det. Derimot sa hun med overlegen bestemthet: »Folk faar gjøre hvad de selv synes er besst for sine barn. Jeg har altid sat god opdragelse høit og sat pris paa at jeg selv har faat den.« Hun saa med et blik som var temmelig grusomt paa Eva Loud og Fanny, som begge hadde maattet holde op med sin skolegang i en temmelig tidlig alder.

Da flammet en rik rødme op ikke bare i Evas kinder, men over pande og hals.

»Hvorfor sier Du ikke hvad Du mener likefrem, Jennie Stebbins? spurte hun. »Du mener at Fanny og jeg ikke har faat nogen opdragelse, og Du haaner os for det.«

»Det var ikke vor skyld,« sa Fanny likesaa krænket.

»Nei det var ikke vor skyld,« stemte Eva i med. »Vi maatte gaa ut av skolen. Folk kan leve med tomme hoder, men ikke med tomme maver. Jeg hadde at vælge det ene eller det andet. Hvis Du vil haane os for vor fattigdom saa faar du gjøre det, Jennie Stebbins.«

»Jeg har ikke sagt noget« sa Mrs Stebbins med en høilig krænket mine. »Hvad er det I holder slikt leven for? Jeg vet ikke hvad jeg har sagt, som kunde gi grund til det.«

»Hvis jeg hadde sagt noget lumpent, saa vilde jeg ikke gjøre helt om og flygte. Jeg vilde staa ved det et minut eller to, selv om jeg skulde dø av det» sa Eva i sterk harme.

«Du vet hvad Du sigtet til likesaa godt som vi,« sa Fanny, »men det er allikevel ikke saa sandt som mange tror skal jeg si Dig. Om Eva og jeg ikke gik saa længe paa skole som andre, saa har vi altid naar det var anledning git os av med læsning.«

«Ja, det er sikkert,» sa Eva med eftertryk. »Jeg tror nok vi har læst en god slump mer end folk som har hat meget bedre anledning til det. Fanny og jeg har visst laant bøker av biblioteket mer end nogen av naboerne vore.«

»Vi har læst hver eneste ting Mrs. Southworth har skrevet,» sa Fanny og det er ikke litet.

»Og alt av Pansy og Rider Haggard« forsikret Fva triumferende.

»Og hver og en av Marie Corelli og Sir Walter Scott og George Macdonald og Laura Jean Libby og Charles Reade og mange fler end jeg kan regne op «

Den besøkende samlet sit arbeide og reiste sig med et for at gaa, lidt slagen at se til, skjønt hendes smaa brune øine endnu skinnet i uutslukkelig forsvarsiver. »Nei jeg forstaar ikke at det jeg sa, kunde ophisse dere saa, men hvis jeg har saaret dere, saa gjør det mig ondt. Og som jeg sa før, enhver faar gjøre som de selv synes med sine egne barn. Hvis de synes det er rigtig at holde dem hjemme fra skolen til de er voxne kvinder, og hvis de ikke synes de bør straffe dem, naar de løper sin vei, saa faar de det. Jeg har ikke ret til at si noget om det. Og jeg sier ikke noget.«

»Du« — begyndte Fanny, men stanset pludselig, og Eva begyndte at ordne haaret sit foran speilet.

»Der var slik vind da jeg kom hjem« sa hun »at haaret er helt faldt ned.« Den besøkende stirret litt forvirret da tonen saa pludselig ændret sig, saa saa hun at en skygge forstyrret det jevne lys i værelset, det var lille Ellen som gik forbi vinduet. Hun forstod strax sammenhængen, for hun hadde hørt berette at de hvasse tunger stanset i sine skarpeste utgydelser, naar barnet kom tilstede. Saa kom Ellen ind i stuen netop som gjæsten sa farvel.

Vinterdagen svandt og det var lite lys i rummet. Barnets lyse ansigt syntes at skinne ut i værelset som en lampe som selv kaster lys omkring.

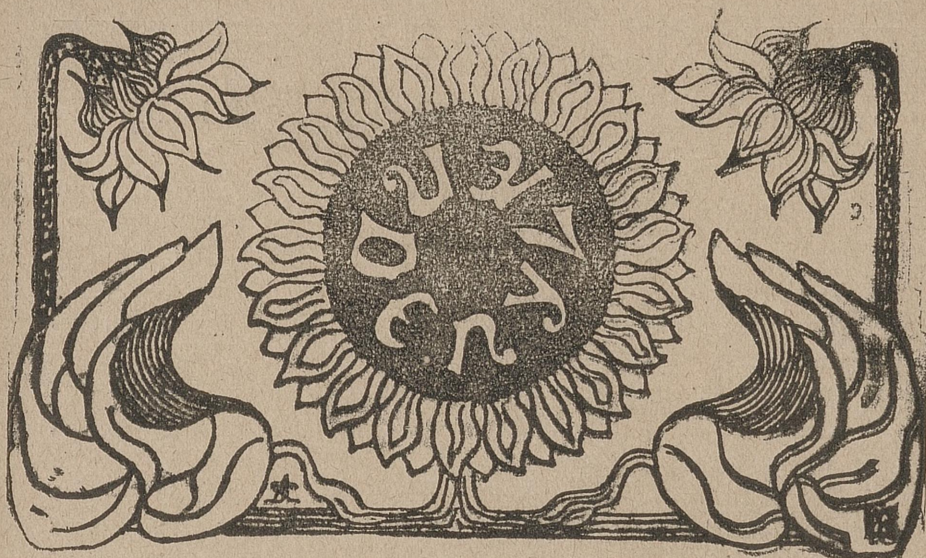
Hun satte sig paa sin yndlingsplass i en gyngestol ved vestvinduet, med boken hvilende paa vinduesposten og med øinene stirrende dit ut i rummet som var fyldt med drivende skyer og svaiende trær og hendes egne drømme.

Fanny gjorde istand til kvelds, og lyset fra spisestuen skinnet ind hvor Ellen sad, men i dagligstuen var der ikke tændt lys. Ellen begyndte at lugte den liflige duft av ristet brød og te, og der var et speilbillede av spisestubordet og lampen derute, saa tydelig saa hun det mot himlens bakgrund.

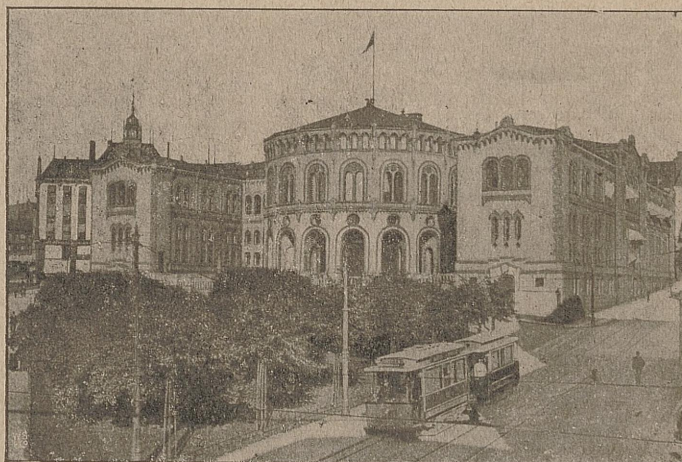
(Forts.)

I ferietiden *iaar* vil det som i tidligere aar hænde man faar *to hefter samtidig.* Om man da synes det varer længe med et eller andet hefte, saa kommer det allikevel.

I det heftet gaar i pressen er forslaget om **Almindelig kvindestemmeret fremme til behandling i Stortinget.**

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 1 juli 1913. | No. 13

Stortinget

Almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder

11 juni 1913, klokken 10 aften

Vi visste længe i forveien at vi skulde seire.

Almindelig statsborgerlig kvindestemmeret var paa alle partiers program.

Og saa kom konstitutionskomiteens enstemmige indstilling.

Læs denne indstilling alle som vil ha en kort og grei oversigt over sakens historie i Stortinget.

Der er ogsaa i korte træk en oversigt over bevægelsen i andre land, der fortælles om de stadig voxende organisationer, om mænds forbund som stiller sig til hjælp og om de internationale kongresser.

*

Vi visste alle vi skulde seire — men allikevel var der sterk spænding hos de kvinder som var kommet for at opleve øieblikket, paa saa nært hold som mulig.

Galleri og loger var fulde. Det var vetospørsmaalet som hadde trukket folk. Debatten her var lang, og ofte interessant — men naar den indimellem tapte i interesse gik tankerne til vor egen sak.

Om den kunde gaa enstemmig! — Men *det* var vel for meget forlangt.

Endelig kom indstillingen fra konstitutionskomiteen, de paa Stortinget i 1911 fremsatte *forslag til forandring i grundlovens § 50*, frem.

Men først var det forslaget om 21 aars grænsen — for mænd og kvinder — som blev behandlet. Man visste det maatte falde, men debatten var ganske indgaaende.

Da klokken nærmet sig 10 refererte presidenten L. K. S. F.s forslag. Ingen forlangte ordet.

Votering: *Hvert navn blev opropt og enhver svarte sit ja.— Uten debat! enstemmig!* — — —

*

En gruppe kvindesaksforkjæmpere som var samlet i diplomatlogen bad om foretræde for presidentskapet. Nylændes redaktør blev valgt til ordfører. Det var alt for vanskelig at finde ord til at ut-

trykke vor glæde over hvad vi hadde oplevet, sa taleren — vi hadde aldrig tvilet paa at vi skulde seire, men at seiren skulde komme saa stor og fuldkommen, saa stille og skjøn som den kom ikveld — det hadde vi aldrig drømt om. Hun bad tilsisst om at maatte faa en hilsen fra Stortinget med til kongressen i Budapest, hvor hun skulde reise dagen efter.

Den fungerende president hr. Aarstad svarte i en smuk tale, og den hilsen som blev tat med til den internationale alliances møte var:

Vi har fattet vor beslutning i den faste overbevisning om at det vil bli til gagn og lykke for vort land.

Stortingets billede er paa Nylændes hædersplass idag.

Det er efter gammel avtale. Den plassen skulde forbeholdes til den store begivenhet, da de mange aars kamp og arbeide for stemmeret for kvinder endte med fuldkommen seir.

*

Til Wien, hvor ifølge programmet den internationale Kvindestemmeretsalliances formand Mrs. Chapman Catt skulde være tilstede den 11 juni, blev sendt telegram strax. Samtidig gik, fra en av de tilstedeværende, telegram til Sverige. Der er kommet følgende svar:

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt lyckönskar varmt de norska kvinnorna till deras fullständiga seger och till det efterföljansvärda exempel Norge genom gårdagens stortingsbeslut gifvit andra kulturländer.

Anna Whitlock,
ordförande.

Fredrika Bremer förbundet samladt till årsmöte i Stockholm sänder hälsning och hjärtlig lyckönskan till erhållen full medborgarerätt för kvinnorna i Camilla Colletts land.

Agda Montelius
mötets ordförande.

Heder och tack åt alla som kämpat och nu segrat. Vi glädjas med Er.

Ann Margret Holmgren.

Das østerreichische Frauenstimmerechtskomitee gratuliert den Frauen Norwegens aus vollem Herzen zu ihrem herrlichen Sieg zu ihrer endgiltigen politischen Befreiung. Heil unseren norwegischen Schwestern!

Ernestine Fürth.

Ogsaa indenlands fra har vi mottat telegrafiske hilsener — men de har for personlig karakter til at offentliggjøres. —

Fra Danmark

Forslaget om natarbeidsforbud for kvinder forkastet med stor majoritet. Barnearbeidsloven

Mens vi her i landet har glædet os over at det angrep som var gjort paa et sundt princip om kvinders arbeide blev slaat tilbake ved avstemningen i Stortinget over postfunktionærernes løn, har kvinderne i Danmark hat den glæde at se en stor fare for kvinders arbeide avvendes ved Folketingets avgjørelse m. h. t. den vordende fabriklov.

Vi har bare gjennem referat av et telegram fra fru Arenholt meldt at det forslag om natarbeidsforbud for kvinder, hvis skjæbne i Landstinget vi før har hat en artikel om — nu ogsaa var forkastet i Folketinget

Senere har vi faat nærmere efterretninger. Men istedetfor at opsummere dem, gir vi heller utdrag av den artikel frk. *Louise Neergaard* i »Kvinden og Samfundet« gir om fabrikloven i Folketinget, gjennem den vil man besst forstaa for en stor seir det er danske kvinder har vundet.

„Den 17 april vedtok Folketinget ved 3 behandling fabrikloven.*)

„Saaledes som loven nu foreligger, og som den forhaabentlig, naar dette læses, vil være endeligt vedtaget af Landstinget, maa den siges at være meget tilfredsstillende for kvinderne. „Dansk kvindesamfund" kan med glæde konstatere et godt resultat af det arbeide i anledning fabriklovens revision, som paabegyndtes ved fællesmødet i Holsterbro i 1909, og som siden har været udført af et nedsat utvalg, dels gennem andragende til Indenrigsministeriet af januar 1910, dels senere ved møder og gentagende henvendelser til rigsdagens ting i samarbeide med „Kvindeligt arbeiderforbund i Danmark" og „Dansk typografforbunds kvindelige afdeling". Kvinderne har paa næsten alle punkter faaet deres ønsker opfyldte.

Natarbeidsforbuddet for kvinder, der oprindelig var foreslaaet af regeringen, blev som bekendt forkastet af Landstinget med alle stemmer mod 4 socialdemokraters. I Folketinget blev forslaget genoptaget af socialdemokraterne og Rørdam, men blev forkastet med

*) Vi lar artiklen beholde sin danske sprogdragt.

stor majoritet. Hermed turde spørgsmaalet om en undtagelseslov for kvinder paa dette punkt være afgjort for bestandig i Danmark, thi naar fabrikloven en gang paany skal til revision, vil kvinderne sikkert for længst have faaet valgret og have deres repræsentanter paa tinge, som direkte kan føre deres sag, medens kvinderne baade denne gang og i 1899—1901 har været henviste til den mere besværlige indirekte vej gennem møder og skriftlige og mundtlige henvendelser til Rigsdagen at tilkendegive deres mening. Fabrikinspektør fru *Julie Arenholt*, der ifjor tiltraaadte Dansk kvindesamfunds fabriklovsudvalg, har ved paa en studierejse i Sverige at fremskaffe materiale om virkningen af natarbejdsforbuddet dersteds givet de folketingsmænd (udvalgets ordfører *C. Sørensen* og *Ivar Berendsen*), der talte mod forbuddet, gode, saglige argumenter i hænde mod dets indførelse her. Fru Arenholts meget interessante og velskrevne beretning fra denne studiereise findes aftrykt som bilag til Folketingets udvalgsbetænkning."

Vi anfører ogsaa hvad forf. uttaler om den danske fabriklovs bestemmelse angaaende

Barnearbeidet

„Børnearbeidet er ved siden at natarbeidsforbuddet det spørgsmaal, der har givet anlebning til mest diskussion i og udenfor rigsdagen. Medens Landstinget vedtog ikke alene at forbyde børns arbeide i fabrikker, men ogsaa deres benyttelse til arbeide ved landbrugets maskiner, indtil de er udskrevne av skolen (14 aar), har Folketinget vedtaget en mellemvej. Herefter forbydes fabrikarbejdet skolebørn, medens det tillades dem at arbeide ved landbruget, dog med den begrænsning, at børn *under* 12 aar ikke maa benyttes til arbejde ved landbrugsmaskiner, med mindre det sker under umiddelbart og stadigt tilsyn av forældrene. Denne bestemmelse angaar dog ikke børns benyttelse til at kjøre en hestegang.

Det forekommer os, at denne avgørelse er meget heldig. Det vilde sikkert ha været næsten umuligt at gennemføre et forbud mod større børns arbejde ved landbrugsmaskiner, og det er best at undgaa et forbud, der kun bliver et dødt bogstav."

Der gjøres rede for meget mer i den danske fabriklov som er av stor interesse for os saaledes særlig om *hjemmearbeidet*, men vi faar vente med det til senere.

Artiklen slutter saa:

„Som allerede nævnt vil den reviderede fabriklov blive mod-

taget med glæde hos de allerfleste kvinder. Ogsaa udenfor Danmarks grænser vil forkastelsen af natarbejdsforbuddet vække glæde i interesserede kvindekredse, hvor man staar i en kamp om dette spørgsmaal.“

Den 24 april blev lovforslaget igjen behandlet i Landstinget. Og Den 25 april blev fabrikloven endelig vedtat i Folketinget i den redaktion den hadde faat i Landstinget.

Norske Kvinders Nationalraads

tredie treaarlige landsmøte

avholdes som tidligere meldt

i Kristianssand 3—7 juli iaar.

Det er *Vestagders kvinderaad* som har indbudt, og som har ordnet alt paa stedet, saa det kan bli bekvemt og behagelig for de fremmede gjæster.

De fleste led sender to delegerte til møtet.

*

Nationalraadet er betydelig utvidet siden sisste landsmøte Desto sværere er det at faa det til at funktionere kraftig og præcist gjennem alle sine dele. Man kommer derfor paa møtet til at diskutere ogsaa indre anliggender om arbeidsordning o. l.

Men størst tid vil ofres paa at drøfte vigtige spørsmaal utadtil. Der vil i enkelte retninger søkes optrukket linjer for fremtidig arbeide inden kvindernes leir, og der vil fremkomme forslag til reformer som man haaper skal bli til gagn for landet.

Paa et mer betydningsfuldt tidspunkt end nu, har den største av kvinder ledede organisation i landet aldrig møtt til samarbeide.

Av ganske hjerte ønsker vi at det maa bli et godt og et stort møte. —

Den syvende internationale kvindestemmeretsalliances kongres

som holdtes *15—21 juni i Budapest* er over.

Der var 3000 deltagere. De fleste av disse hørte hjemme i Ungarn, men fra alle land var der kommet delegerte og andre besøkende. Flest kanske fra Amerika.

Det har kostet kolossal anstrengelse og store pengesummer at faa samlet og mottat og sørget for alle.

Sisst var der i Nylænde et billede av kongreskomiteens formand grevinde *Iska Teleki*.

Her kommer billede av to andre damer i komiteen:

Hilma Glücklich

»Vicepresident i kongreskomiteen. Hun var en av stifterne og senere formand for Ungarns kvindestemmeretsforening. Den første kvindelige student filosofie efter at universitetet var aapnet for kvinder.

Lærerinde i matematik og fysik ved *Ungarns* middelskole i Budapest. Ivrig talsmand for skolereformer.«

Rosika Schwimmer

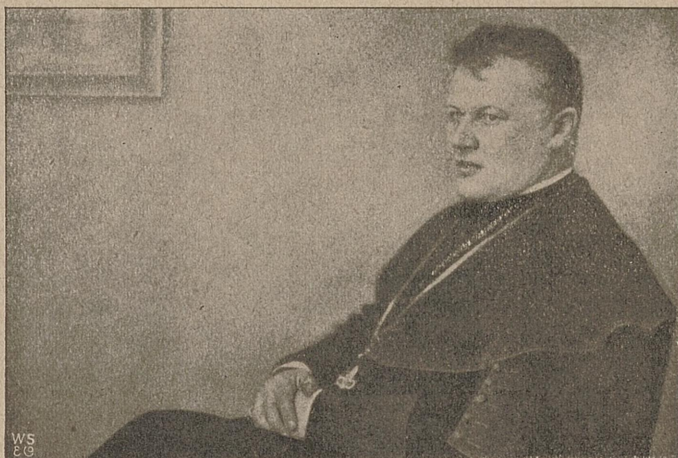
»er komiteens forretningsførende vicepresident. En av grundlæggerne av Ungarns kvindebevægelse, forfatterinde og journalist.

Rosika Schwimmer er blandt de best kjendte og mest yndede talere ved de internationale møter.«

Det vi har anført er utdrag av et programhefte som blev omsendt før kongressen. Alle som kjender forholdene nærmere vet at de to, fra de var ganske unge piker, har optat arbeidet for kvindernes sak paa den alvorligste maate. Har selv maattet arbeide for sit brød, men har altid som ledende i en liten trofast gruppe lidt og stridt for de ideer som har begeistret dem, indtil denne kongres har bragt dem stor seir.

De har nu faat stort følge fra de fleste leire. Betydelige representanter av den magyariske adel er blit med i arbeidet, og, hvad der kanske er vel saa merkelig, av den katolske geistlighet.

Jeg kan her presentere en av dem.

Dr. Alexander Giesswein

„Copresident i exekutivkomiteen, pavelig prælat, president for den ungarske fredsforening og forbundet for de kristelige foreninger. En av Ungarns liberaleste politikere; riksdagsmedlem. Uttaler sig her helst om sociale spørsmaal og har for kort tid siden talt for kvindestemmeret.“ —

Dr. Giesswein var en av de mest fremtrædende skikkelser og besste talere ved kongressen.

Og kongressen?

Den var stor — i alle maater.

Mange var trætte da den begyndte. En av komiteens damer betrodde mig at hun hadde arbeidet saa, at nu kunde hun ikke delta i møterne — jeg saa hende allikevel ofte siden. Flere av deltagerne var ogsaa utmattede, de havde været med i møter i Berlin, Dresden, Prag, Wien. Jeg hadde ingensomhelst omvei gjort, hadde reist paa 43 timer fra Kristiania til Budapest — men var ikke netop uthvilt da det begyndte.

Vi faar ta det med ro, tænkte vi — men nei der hadde for dragende magt altsammen.

Og den aandelige atmosfære var merkelig stimulerende.

Som regjeringsdelegeret hadde jeg den pligt at sitte paa platformen ved høitidelige anledninger, men jeg blev med paa mere end pligten bød. Allikevel glemte jeg de første dage ikke helt mine bekymringer.

I sisste øieblik før jeg reiste hjemmefra fik jeg besked om, at fru Qvam skulde tale paa engelsk, derfor maatte jeg tale paa tysk. Og da jeg kom stod det paa programmet. Nu har jeg ikke imot at tale paa tysk, men det kræver mere tid for mig. Paa saa kort varsel tør jeg ikke la *können mögen werden* — svæve ut i rummet paa egen haand. Jeg visste jeg maatte være bundet fast til papiret, og at det maatte være korrekt. En elskværdig tysk dame kom mig imidlertid til hjælp og det gik godt.

Jeg fortalte om aftenen i Stortinget.

Jeg sa: *Saa har vi altsaa politisk stemmeret for kvinder paa samme betingelse som for mænd.*

Jeg fortalte om at den 27de november 1885 blev propagandaen for dette praktisk begyndt, gjennem et foredrag jeg holdt, og en kvindestemmeretsforening blev stiftet paa dette program. Bare 12 medlemmer! og hvor fjernt var maalet, og hvor steil veien, og hvor taarnet vanskeligheterne sig op. Og nu! Troen hadde flyttet bjergene.

Saa overbragte jeg hilsen fra Stortingets president.

Fru Qvam hadde oplæst en længere hilsen fra kirkedepartementets chef. Jeg hadde i farten faat med korte hilsener fra ministerchefen, fra utenriksministeren, justisministeren, handelsministeren. Efter hver hilsen stort bifald.

Jeg talte høit, men — „Høiere!“ roptes der nedenfra salen.

Det svære pragtfulde lokale var nemlig det slettest mulige i akustisk henseende — det var det store *aber* ved kongressen og skapte især under forhandlingerne vanskeligheter.

Naa — saa *skrek* jeg mine tyske kraftsatser ut i verden, det blev hørt av hver og én, og jeg blev lønnet for min anstrengelse.

Efter dette møte et par timers *Donau*-fart i maaneskin. Den nød jeg ordentlig — —.

Jeg forsøker ikke nu paa knap plass at fortælle om kongressen i sin helhet. Det er den for god til. Det skal komme senere. Men jeg vil ikke opsætte med at gjengi en resolution fra møtet, som jeg vet vil læses med interesse:

»Den internationale alliance for kvindestemmeret har faat mange anmodninger om at uttale sig *imot* de engelske suffragetters kampmaate, og paa den anden side ogsaa anmodninger om at kongressen maa uttale at den *billiger* deres taktik.

For at fjerne enhver misforstaaelse anser styret det fornødent at foreslaa følgende resolution: —

Kongressen uttaler:

1) Eftersom verdensforbundet for kvindestemmeret gjennem sine love er forpligtet til streng neutralitet likeoverfor alle spørsmaal ang. national politik og taktik, saa forbyr dets principper at gi noget uttryk enten for tilslutning til, eller motstand mot suffragetternes kampmaate.

2) Eftersom politiske uroligheter, oprør eller revolutioner, aldrig er blit brukt som argument mot mandsstemmeretten, saa protesterer vi mot, at kvindestemmerettens motstandere, som vanlig sker, bruker den kampmaate som anvendes av et mindretal i et enkelt land som et paaskud til at negte kvinderne hele verden over stemmeret.«

Det faar ogsaa meldes at Mrs. Chapman Catt lot sig overtale til at bli staaende som formand. Selv hadde hun uttalt at hun fra enkelte kanter hadde merket opposition. Var der noget av den saa druknet den i hyldningen, som gjentagende bruste over hendes navn. De fleste styremedlemmer lot sig ogsaa gjenvælge. Det er en statelig garde — og opofrende til det ytterste. Iaar var det vanskelig. Alliancen er blit stor, og de tre officielle sprog — hvor de er iveien! —

Undertiden saa det ut som om det ikke kunde klares. Styret tok da natten til hjælp for sit arbeide. Og det gik. Men de saa medtat og bleke ut inden de sluttet. —

Gina Krog

Kvinder som fattigforstandere

Norsk kvindesaksforening har sendt en henstilling til Kristiania fattigstyre om at ansætte kvinder som fattigforstandere her i byen Da der denne gang blandt ansøkerne er flere kvinder med utmerkede kvalifikationer, anser kvindesaksforeningen det for en selvfølge, at man nu vil benytte anledningen til at ansætte kvinder i en stilling, som de har fortrinlige betingelser for at utfylde.

Forleden dag holdt kvinderne i Strinden massemøte i anledning av kommunevalget. De krævet et passende antal kvinder sat paa partiernes lister, i motsat fald vil kvinderne gaa til valg paa egen liste, og de mener da at kunne besætte omtrent halvparten af plassene i kommunestyret. Det vilde i saa fald være første gang, at kvinderne gik til valg paa egen liste.

Aftp.

Fra andre land

Tale

ved det internationale kvinderaads fredsmøte i Haag 22 mai*)

av

Ella Anker

Vi møtes her paa en tid da vore sind er fyldt av tanker paa krigens rædsler. Vi kan ikke lukke vort indre øie for synet av blødende mænd, kvinders kvaler og barns taarer. Vi føler sorgen og ydmygelsen ved den kjendsgjerning at kristne nationer vedblir at ordne sine konflikter ved brutal ødelæggelse av menneskelig liv.

Meget er hændt i de sisste aar som synes at maatte knuse fredsvenners haap. Vi har set traktater sønderrevet som usselt papir, vi har set en nation som før stod som forkjæmper for fred og voldgift styrte sig ut i krig, avslaa mægling, erklærende sig for voldsprincipet. Vi har i de sisste to aar set frygtelige forbrydelser mot de ikke-kjæmpende, mot de internationale folkeretslove som er bygget op av generationer. Vi har set angrep paa forsvarsløse byer og mord paa kvinder og barn.

Vi har set penge ødsles paa armeer og flaater op til vanvittige beløp, mens de fattige i alle land forgjæves strækker sine hænder ut efter brød. Og gulddyngen paa nyt kastes i krigens avgrund. Himlen skal formørkes av morderiske vaaben og mas! sakrer. Himmel og jord i blod og taarer, i bomber og flammer - Slik har menneskene forvandlet Guds vidunderlige verden.

*) Vi har maattet forkorte lidt for at faa plass, men det allermeste er med.

Og allikevel er det ikke en tid hvor fredsvenner bør fortvile. Saa høit er vort ideal, saa sterke magter er paa vor side, at vi kan taale ogsaa disse rædsler og hæve vore øine mot en høiere virkelighet og større haap.

Krigen har hat sine ofre og sine seire inden Balkans stater, men fredens seir i Europa er en endnu større virkelighet. Balkankrigen har aabenbaret styrken av fredens indflydelse paa den offentlige mening i alle Europas land. Den som for ti aar siden vilde sagt at Balkankonflikten skulde løses uten europæisk krig vilde været kaldt en sværmer og en drømmer. Nu er underet skedd for vore øine. Europa har stirret ind i krigens rædsler og har undsluppet den. Stormagterne har ordnet sit mellemværende — som har gjældt livsinteresser og brændende spørsmaal — ved taalmodig mægling og raadsforhandlinger. Hvor de vilde frydet sig over det, de to store fredsforkjæmpere som vi har mistet forrige aar: William T. *Stead* og Frédéric *Passy!*

Millioner av soldater har staat ved grænsen færdig til krig. Lidenskapens bølger har steget høit paa begge sider, men den offentlige mening har tvunget bølgerne til at lægge sig og faat nationerne til at lytte til fredens og rettens tale. Ja, den offentlige mening har været saa sterk, at hvis nogen nation hadde tændt den europæiske krigs flamme før alle mæglingens veie var blit prøvet, vilde den været dømt som en forbryder mot menneskeheten. Aldrig har pressen i alle land vist større selvbeherskelse og arbeidet under følelse av større ansvar for fredens bevarelse.

De arbeidende klasser i alle land har rakt hinanden haanden, og røsten fra folkeskarernes millioner, stigende til torden, vil snart overdøve kanonernes larm. Det internationale broderskaps stigende bølger vil skylle bort guldtørsten og racehatet.

Iaar har vi set to stormagter møtes i løftet om en gjensidig overenskomst om relativ begrænsning av rustningerne. Vi hilser med glæde denne første begyndelse til en lettelse i krigsbyrderne*)

Det voxende krav paa fred fra alle Europas folk har styrket diplomatiets haand. Londonerkonferancens verk er historiens største fredsmanøvrere. Vi kvinder som er mødt her fra alle land forener os i tak til de regjeringer som representerer dette fredsarbeide, og særlig til Sir Edward Grey, som har sammenkaldt konferancen og

---

*) Foredragsholderen uttaler sit haap om at ogsaa kappestriden m. h. t. luftflaater som nu ser truende ut maa kunne reguleres ved overenskomster.

har været den besste fredsvogter »*arbiter mundi*« som han er blit kaldt av den tyske keiser. Vi takker de land som mest direkte har været interesseret i Balkanspørsmaalet for de ofre de har gjort for at bevare freden. De har derved gjort menneskeheten en stor tjeneste.

Fredskonferancen har ikke bare forhindret en Europakrig, den har hækdet et princip til forebyggelse av fremtidige krige.

Paa grundlag av forhandlinger har den hævdet principet: Balkan for de Balkanske folk, med andre ord: *nationaliteternes ret.* Der vil aldrig bli varig fred i verden før dette princip er anerkjendt. Vi kvinder som gir liv i smerte og møie og glemmer lidelsen i glæden over at et menneske er født til verden, vi *føler livets værd.* Vi vil ikke øde liv for forfængelighet og griskhet efter guld og vinding. *Vi er en magt til fred og kjærlighet.* Men det vil ikke si at kvinder betragter det fysiske liv som det høieste i menneskelivet. Vi vet der findes det som det er værd at dø for.

Jeg taler paa fredsvenners vegne, fredsvennerne inden nordens smaa stater, og jeg tør si de er villig til at ofre livet for frihet og fædreland — hvis det er nødvendig.

Vi vil ikke fred for enhver pris. Vi vil ikke en fred som mener dyster stilhet for en nation, fængslet av en mægtig og tyrannisk herre. Det er paatide at advare alle landes fredsvenner mot at føres bak lyset av den brutale magt, naar fredens hellige navn blir misbrugt som et middel til underkuelse. Vogt ier for magtens ulve i den fredelige indgripens eller saakaldte bes..telses, eller i nogen av de nye diplomatiske slagords faareklæder. Vi vil ikke en fred som ofrer de mindre nationer som fredspris inden de mægtiges ring.

Den engelske statsmand, Mr. Lloyd George har sagt: Smaa nationer har altid været de av forsynet utvalgte kar som bringer den besste vin til menneskenes læber.

Saa er det. De smaa nationer har sin mission i verden. De kan være pionerer for det menneskelige fremskridt, ved at vove sig ind paa experimenter, som ikke saa godt kan bli prøvet inden de store nationers utstrakte grænser. Livsintensiteten inden de trangere grænser bringer større sammenstød av kontraster, det skjærper de individuelle træk og kan hjælpe til at frembringe tænkere og forfattere av betydning for verdensutviklingen.*)

*) Der regnes op flere navne fra Europas smaa nationer.

Den almagtens aand som leder menneskenes skjæbne indgir dem ifølge sin vilje kraft til utfoldelse av nyt liv. Holland og Sverige har været forkjæmpere for religiøs frihet. Finland og Norge har tat ledelsen hvor det gjaldt at øve ret mot kvinder, Danmark staar som mønsterlandet m. h. t. opdragelse. Island har vogtet sagaens skatte. I videnskap og kunst og paa opdragelsernes og samfærselens felt, har de smaa nationer reist sit banner i avantgarden.

Vi ser et folk hyllet i sorgens slør under midnatssolens straaler. Det bleke aasyn, forædlet gjennem lidelse, styrket ved sine ideelle stræben — vor søster gjennem tusen aar. Vi hører sangen fra *Finland*. Suomis sang. Verden vilde bli fattigere hvis den sang forstummet.

Men vi tror den tid skal komme hvor enhver nations liv vil bli erkjendt som et indviet redskap til menneskehetens fremskridt. En tid da det ikke længer vil være nødvendig at kjæmpe for national frihet, en tid da det mot og den daadskraft som nu ødes i verden i kamp skal brukes til fredens opgaver.*)— —

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 12.)

Ellen visste jo det ikke var saa. Allikevel likte hun at tænke sig sit hjem likesaameget derute som under hendes fars og mors tak. Eva gik forbi med haanden fuld av spikkete fliser; hun skulde tænde op i storstuovnen for hun ventet Jim Tenny i kveld. Hun la haanden ømt paa Ellens hode da hun gik forbi og glattet hendes haar. Ellen følte likesom en stadig undren over tante Eva i den sisste tid. Hun hørte folk si at Eva utstyret sig til bryllup. «Hvad er det at utstyre sig til bryllup?« spurgte hun Eva.

»Det er at faa klærne sine syd færdig lille pus,« svarte Eva.

Dagen efter da moren sydde paa den nye lille kaapen til hende, blev Ellen sittende en stund og se paa og sa saa:

»Mor!«

*) Foredragsholderen peker tilslut paa de to tendenser, den større individuelle nationale utskilling og den store trang til sammenslutning. Av den gjæring og det arbeide som dette skaper kan, mener hun, *Europas Forenede Stater* bli en virkelighet i fremtiden.

»Ja barn.«

»Mor, den nye kjolen er jo til mig, er den ikke det?«

«Jo vist er den det.«

»Og du sydde en ny kaape til mig forrige uke?«

»Det vet Du vel Ellen. Hvorfor spør Du?«

»Og nu syr du paa et skjørt til mig med den pene blonden paa?«

«Ja, men Ellen Brewster, hvorfor maser Du med det?«

»Skal det være færdig til mit bryllup?« spurgte Ellen med det underligste blik av ærefrygt og forventning.

Fanny hadde fortalt disse barnets ord til alle, og om aftenen da Jim Tenny kom hadde han tat Ellen og løftet hende op til taket — hvad der fyldte Ellen med et skrækblandet behag, behaget ved at føle sin hjelpeløshet i styrkens hænder og en frydefuld sitren ved følelsen av fare.

»Saa Du forbereder Dig til at giftes?« sa Jim Tenny, »Du skal ha bryllup?« han lo høit, og saa fast paa hende med store sorte øine. Jim Tenny var en vakker mand, meget større og sterkere end hendes far. Ellen likte ham, han hadde ofte med sukkertøi til hende, og de var gode venner; men hun kunde aldrig forstaa hvorfor han blev i storstuen ganske alene med tante Ellen istedetfor i dagligstuen sammen med de andre.

Ellen saa tilbake paa ham med et likesaa klart blik.

»Mor sier jeg ikke skal; men —«

»Men hvad?«

»Jeg faar næsten likesaa mange nye klær som tante Eva, og hun skal.«

»Og saa tror Du at Du kanske allikevel skal gifte Dig?»

»Jeg tænkte at mor kanske vil overraske mig,» sa Ellen.

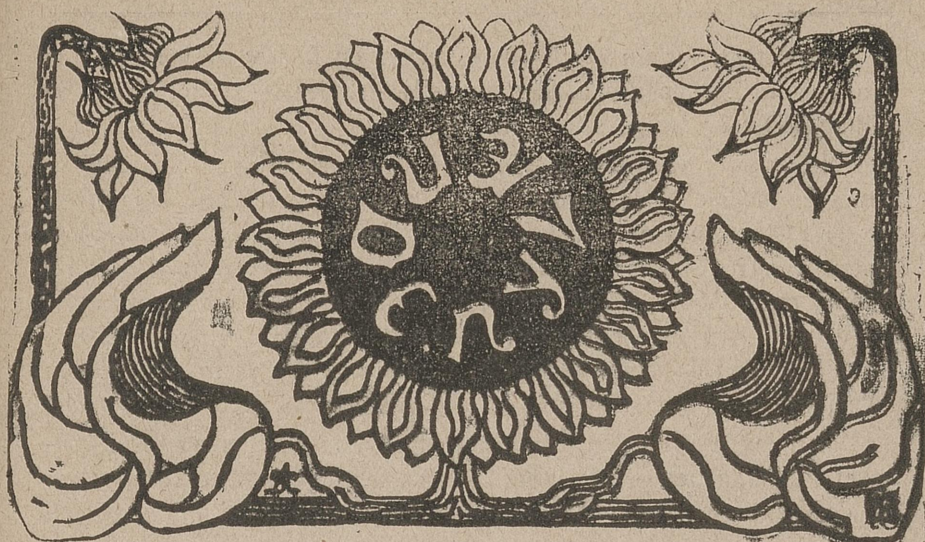
Jim Tenny fik pludselig et voldsomt anfald av latter, men hans ansigt blev strax rolig igjen.

Om aftenen da dagligstuedøren luktes efter at Jim og Eva var gaat ut av den, undret Ellen sig over hvad de lo av.

I aften saa hun Eva komme ind i værelset med en tændt lampe som lyste op i et ansigt med et helt henført utttyk av lykke. Hun gik ind for at lægge i ovnen i *kur*stuen som hendes søster ærtende kaldte den. Og Ellen forstod at nu skulde de være ganske alene som vanlig, og saa saa hun igjen ut paa stormen og natten og det lille hjembillede som tegnet sig mot bakgrunden. Saa saa hun sin far komme ind i gaarden med armene fulde av pakker, og hun reiste sig og skyndte sig for at møte ham.

Andrew hadde som vanlig bragt endel gode saker til ungen sin. Han saa paa Ellen da hun pakket dem ut, ikke som vanlig smilende, men med en underlig melankolsk sammentrækning av brynene, og et sørgelig uttryk om munden. Og da hun var færdig og sprang sin vei for at vise en stor appelsin til tanten, trak han et suk saa tungt at det hørtes som et støn. Hans kone som kom fra kjøkkenet med en ret, hørte det og saa paa ham med hurtig angst, skjønt hun talte paa en munter spøkefuld maate.

Forts.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 15 juli 1913. | No. 14

Tale

av

Norske Kvinders Nationalraads formand

Kristianssand 4 juli 1913

Det som har samlet os her i Sørlandets gjæstmilde sommerlyse hovedstad er *Norske Kvinders Nationalraads møte*. Det er vort tredie landsmøte siden det blev stiftet i 1904.

Det mest betydningsfulde møte vi endnu har hat.

Det er det tidspunkt da det holdes, og de begivenheter som er gaat i forveien, som gjør det saa spændende, saa rikt paa haap, saa fuldt av ansvar, saa værdig til en kraftprøve for tanke og vilje.

Den største begivenhet er denne: *Almindelig stemmeret gjennemført i Norge.*

Almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder er en kjendsgjerning.

Der sies: Mange kvinder har jo alt noen aar hat politiske rettigheter, at den utvides er da ikke saa stor en begivenhet.

Jo, det er, for nu er det ikke længer en *klasse* av kvinder som kan gaa til stemmeurnen, det er *alle* kvinder i enhver stand og stilling. Det er fattige saavelsom rike. —

Nu først er vi stillet paa like fot med vore brødre; kvindekjønnet som helhet er løftet op fra sin underlegne stilling. Paa *dette* felt er retfærdigheten sket fyldest. Er det ikke en begivenhet av høieste rang? Og kan det undre at vi fryder os. Og at vi ser ny lysning over landet, og at kjærligheten til vort folk voxer, og at vi ser den sak vi kjæmper for større end nogengang før, — og at længselen blir sterk i os efter at se den vinde seir paa seir utover den hele jord.

Men ingen kvindelige Stortingsrepresentanter, længer er I allikevel ikke kommet — sies der. Det er sandt, det kaster en skygge, og den viker kanske ikke saa snart. For nu nylig er jo alle grundlovsforslag om en forandret valgordning faldt, man skal først ha en utredning. Derved er utsigten for kvindelig representation formørket. Vi maa naturligvis lægge kraft i arbeidet paa at faa kvindelige valgkandidater frem. Men skal vi beholde énmandskredssystemet, varer det baade længe og vel før vi faar nogen kvindelig representation av betydning.

Under slike forhold faar vor organisation en endda større opgave end før, den skal gi uttryk for opfatningen og kravene fra de stemmeberettigedes, men urepresentertes store skare.

Og nu da alt det arbeide som var knyttet om stemmeretskampen løses, er det en besøkelsens tid for os. Nu maa vi for alvor se at bli det centrum hvor alle straaler møtes. For spøk er vore landsmøter blit kaldt kvindernes Storting, det var ikke ilde om der gik litt trold i de ordene — — — *Vort* Storting ja. Og om vi ikke strax er saa umaadelig flinke — saa gjør ikke det saa farlig. Se paa Stortinget idag, om ikke ufeilbarlig, saa allikevel — hvor fast og sikkert det funktionerer! Det har det ikke altid gjort. De gjorde mange feil i begyndelsen, ogsaa løierlige formelle feil — fortæller Sars om. Med os gaar det jo slet ikke saa galt i saa maate.

Naa — kanske er det farlig at skryte, for det er endnu tidlig i møtet, men — selv om det skulde gaa lidt paa skakke, saa la os ikke tape motet for det.

La os igjen se til vore fædre. De aandelige kræfter, det store ildnende fædrelandssind, det var det som bar frem gjennem alt sam-

men og under de enkleste yttre forhold. Den gamle stortingssal der i Kristiania — den taler en underlig gripende tale om det.

Saa la os bare gaa paa. De ser der er god vext i *Norske Kvinders Nationalraad*, men en vis ensidighet er der. Landsbygderne er for litet med. Det er for tungt arbeid at organisere der, sies der. Aa nei, tungt er det, men ikke *for* tungt, hvis bare alle vilde ta fat og løfte lidt hver og ikke overlate alt til nogen ganske faa — saa vilde det gaa. Og hvor det arbeide lønner sig! — Skal vi saa ikke alle være enige om at ofre lidt for dette landet. Er det ikke ofre værd?

Som vi kom reisende og saa holmerne og skjærene og de graa bergene, og husene med haverne gli forbi — og hørte bølgebruset mot stranden, da var der dem som tænkte: nu er du vort — mer end før, og fremtidens land skal du bli. —

*

Men ikke bare for vort eget land kjæmper vi, naar det gjælder vor *sak*. Vi vet at som vi tar impulser utenfra, saa kan vore handlinger og vore fremskridt faa indflydelse langt, langt utover. Vort raad er jo led av det store internationale kvinderaad (I. C. W.) med sine mange komiteer og sit omfattende program. Desværre iaar ved dets Executivemøte i Haag kunde vi ikke bli med.

Men allikevel fik vi personlig bære vor stemmeretsseir utover verden, det var paa Kvindestemmeretsalliancens kongres i Budapest. Baade N. K. N.s formand og viceformand var jo regjeringsdelegerte der.

Denne internationale alliance (I. W. S. A.) har ingenlunde været omfattende i sit program, den har hat *bare* politisk stemmeret at arbeide for. For angelsakserne er det som stemmeretten længe har representeret hele kvindesaken. Om man synes det er svært begrænset, saa har det til gjengjæld en intensitet som vi kjendes ved. Og netop nu bruser de aandelige kræfter paa, og utvider. Bak stemmeretten dæmrer nye land frem — — selvfølgelig.

Har De ikke undertiden hørt folk herhjemme si: Nu har vi jo faat stemmeretten og friheten og alt dette vi har kavet for. La os nu hvile paa laurbærene og slaa os til ro.

Hvor langt de er fra at eie friheten — de som taler saa!

Vi faar dørene slaat op for os, vi kjender den friske luften trænge ind i de stængte rum; vi ser en vid utsigt i sommerlys dag, og himmel og hav blaane — og saa skulde vi krype ind og lægge os til at sove.

Nei nu maa vi høit op og langt ut, og nu kræves der daad.

*

Jeg hadde den lykke at være tilstede i Stortinget og opleve da seiren kom. To dage senere var jeg midt oppe i bruset av den vældige Budapestkongres.

De samme tanker og motiver og stemninger jeg hadde hørt klinge herhjemme, kom her vældende mangfoldig og rikt som fra et svært orkester. Og jeg saa at ikke alene var kvindebevægelsen voxet sig stor, men menneskene var selv voxet sig meger større paa den. Og jeg fik styrket min tro paa at stemmeretten var uendelig mer end sit navn. Alliancens president Mrs. *Chapman Catt* sa selv: Før har jeg trodd at alt vilde være vundet med stemmeretten. Jeg tror endnu at det er det besste middel til at realisere større formaal, men kvinderne verden over vil aldrig i sandhed vinde friheten, før de moralske onder, og de opfatninger som nu ligger paa bunden, er hævet og avskaffet.

Og da jeg hørte hende tale om reisningen blandt de orientalske, kvinder, da jeg saa det skjønne kinesiske banner overleveres til alliancen fra kvindesaksforkjæmpere i Kina, da jeg hørte den unge franske advokat Marie *Verone* i flammende ord erklære krig mot de umoralske tilstande som lægger kvinderne i lænker, Keir *Hardy* den engelske arbeiderfører sætte kvindesakens løsning som det første krav for arbeiderklassen. »Chicagos besste borger« som hun kaldes, Jane *Adams* tale om arbeidet for folkets ungdom og Mrs. *Perkins Gilman* om den aandelige moderlighets utfoldelse under lykkeligere vilkaar — da følte jeg hvor den samme følelse, en stor religiøs følelse, knyttet os alle — folk fra mange land og av forskjellig troesbekjendelse — sammen til kamp mot livets fiender. —

Jeg har altid syntes det har lydt saa barnslig og spinkelt, naar de australiske og amerikanske kvinder, som nylig har faat stemmeret, har regnet op alle de smaatterier — eller baade smaat og stort om hinanden, de ser som en følge av reformen. Nu blev det krævet av mig, resultater vilde man ha.

Lykkeligvis hadde jeg uttalelser av Stortingets president og regjeringens chef og andre av dens medlemmer at stille op foran mig, og De kan tro de gjorde virkning. Saa samlet jeg fra de sisste aar hvad vi kunde peke paa av kjendsgjerninger som ikke netop behøvet være følge av stemmeretten, men som var voxet frem av samme bevægelse, og se det var ikke smaatterier. Saa nævnte jeg i faa ord

retningen, og lidt av hvad jeg her sa, tar jeg frem for denne forsamling.

»Man interesserer sig nu mer end før, sa jeg, for den gifte kvindes økonomiske stilling og for barnenes sak. Man fordrer med større kraft end nogensinde det samme moralske ansvar for mand og kvinde.

Kvinderne begynder at befatte sig mer med opdragelsesspørsmaal, mødrene tar nu mer del i den offentlige diskussion om det. Husmødrene arbeider ivrig paa at organisere sig — det samme gjør tjenestepikerne. Det glæder mig at kunne si, at der er en voxende bevægelse blandt de yngre kvinder som gaar ut paa at bekjæmpe klasseforskjellen. Her paa Budapestkongressen blev det uttalt om Norge at det var et ægte demokratisk land. Men ak — ogsaa hos os er en altfor frygtelig kløft at se mellem samfundsklasserne. Gid saa vist kvindestemmeretten kunde slaa en bro over avgrunden!« —

Husker de paa N. K. N.s sisste landsmøte talte vi om klubber, arbeiderklubber blandt den kvindelige ungdom De yngre har ikke *talt* stort om det, men skredet til handling. Der er f. ex. »Kameratklubben,« kvindelige akademici og fabrikpiker sammen. Nu samtidig med os har de stort møte, det holdes paa Eidsvold folkehøiskole.

Se slikt peker paa at broer kan bygges. Mrs. Chapman Catt nævnte om det under andre forhold. Hun citerte de bekjendte ord om at østen og vesten umulig kan finde frem til hinanden, — det er imot deres natur — men, sa hun, nu begynder kvinderne fra begge kanter at møtes.

Ja broer maa bygges, tuneller maa graves, fjeld maa sprænges — det er den *store ingeniørkunst* paa det *socialmoralske* omraade, og de store arkitekter her vi venter paa.

Hvorfor skulde vi tvile paa at det er gjennem kvindernes reisning den slags nye undere, som er uendelig større end flyvekunstens, engang vil vise sig.

Saa fortalte jeg videre herhjemmefra om at autoriteterne oftere henvendte sig til vort nationalraad for at faa høre vor mening om lovreformer de arbeidet med — og tilhørerne fandt resultaterne var glimrende.

Jeg sa at kvinderne *indbyrdes* var mer kritiske, og at adskillig skuffelse kom tilorde. Men for mit eget vedkommende var jeg ingenlunde skuffet med hensyn til kvinders forhold til vore vundne rettigheter — heller var mine forventninger overtruffet. Jeg har altid

visst at de største følger laa langt i fremtiden. Kvinderne har i tusener av aar været i trældom — og saa tror man at slavemerkerne skulde kunne fjernes med ét slag, aa nei — — —

Vor lille stat sætter sig store civilisatoriske maal, sa jeg videre — »og det er visselig en aandelig selvopholdelsesdrift som har faat den til at gjennemføre disse reformer. Men det er ikke nok at en liten stat her og der gjør det, nu venter vi med utaalmodighet paa de store stater, alle folk maa komme, sammen maa de staa for at ta det tunge løft. Og det haster!«

Ja det er ikke nogen tom talemaate at det haster. Det er visselig nu mer end nogensinde en vældig kamp mellem de opbyggende og de nedbrytende kræfter. Har de ikke lagt merke til hvor ængstelig vore vismænd begynder at speide tegnene paa vor kulturs nedgang. De taler om truende degeneration og decadence og døende befolkninger. Hvad er, spør de vise, egentlig aarsakerne til at kulturen, naar den har naadd en vis høide synker. Hvorfor ikke en stadig stigende aandelig udfoldelse? — —

Ja, aarsakerne er mange, men — aa de døve og blinde! *aarsaken* som ligger dypest finder de ikke, kvindernes underkuelse.

Dette at hun bare er blit set som et gjennemgangsled for slegten bare som et kjønsvæsen, ikke som individ, ikke som menneske — kvindernes *trældom* fra oldtiden til nu. Det dypest liggende menneskelige *grundforhold* har de ikke tat med i beregningen, ikke forstaat at naar det er skjævt, saa er faren altid overhængende, — og saa gaar det en dag i avgrunden.

Hun, hende vi feiret i gaar — Camilla Collett hun saa det — saa det klart. Hun bruker billedet: vognen med det ene hjul bundet og den farefulde vei og den sterke fart som sættes paa. Maa det ikke gaa i avgrunden? — spør hun.

Men som jeg stod der i Budapest sammen med vidnerne fra alle land kunde jeg ikke spaa ilde. Der blev som en stor lysning og i den saa jeg os frelst over avgrunden — i fremtidens land.

Og jeg sa: saa blir det vor opgave, i alle land, at opbygge en virkelig *menneskelig* verdenskultur paa sikker grundvold.

Og det fandt gjenklang. For det er kvindesak. Og den er ofre værd — og med den haster det!

Ovenstaaende tale holdtes paa et aftenmøte paa N. K. N.s landsmøtes anden dag. Senere talte en række representanter for leddene hver i 5, 6 minutter.

Vi er blit opfordret til at bringe en forholdsvis utførlig beretning om forhandlingerne paa N. K. N.s landsmøte. Vi vil gjerne efterkomme opfordringen, men foreløbig har vi ikke faat samlet materiale nok. Formandens tale er saa omtrent det eneste vi har in extenso. Vi forandrer da vor plan fra tidligere om samtidig med dette at sende ut flere feriehefter av blandet indhold. Vi sender dette alene, og de par følgende hefter vil da indeholde referat og antagelig utsendes samtidig.

Red.

Norske kvinder!

Husk herredstyrevalgene rykker nær!
Se at faa kvinder valgt ind!

Find de besste metoder til at faa *de dygtigste kvinder* valgt!

Selvfølgelig kan en ikke overalt bruke den samme fremgangsmaate. Men saml jer i hvert valgdistrikt og drøft hvad veie I skal gaa.

Se loven stiller alle kvinder like her. Stand og stilling og kaar gjælder ikke for den. La saa ikke andet skille dem, la ikke noget som er smaatt lægge sig iveien, naar det gjælder at opnaa store og gode resultater.

Og overlat ikke til byerne alene at vise at norske kvinder sætter pris paa de borgerrettigheter de har faat.

Naar valgene er avsluttet paa landet ved oktober maaneds utgang, gid de da maa gi vidnesbyrd om at interessen er voxet storlig utover bygderne.

Før by og bygd staar sammen blir det ikke den rette kraft i arbeidet for kvinderne, for hjemmene og for landet.

Kvindelig fattigforstander

fik vi *ikke* i Kristiania.

Der skulde ansættes 2 nye fattigforstandere, og av de kvindelige ansøkere var der flere som maatte ansees for særdeles velskikket for posten. N. K. F. hadde sendt en henvendelse til Kr.a fattigstyre om at ansætte kvinder, og med sjelden enstemmighet støttet byens presse dette krav. Men til ingen nytte. Indstillingskomiteen hadde indstillet en kvinde som no. 3. men i fattigstyremøte 3 juli blev to mænd ansat.

Til nærmere forklaring erindrer vi om at fattigstyret bestaar av 12 medlemmer, hvorav bare 2 kvinder. Man faar derfor ta sigte paa at formaa formandskapet til at faa flere kvinder ind i fattigstyret. Der kan vel ikke være tvil om at kvinder der er paa sin rette plass — det var visselig ingen skade sket om der blev likesaamange kvinder som mænd.

Saa kommer turen til kvindelige fattigforstandere. Et fremskridt er det at der iaar var fem kvindelige ansøkere, sisst var der bare én.

Græske Kvinders Nationalraad

har utsendt et oprop. Der sies:

»Vi Grækenlands kvinder som staar forenet i følelsen av den fælles sorg og skræk likeoverfor de rædselsgjerninger som øves av Bulgariske bander mot vore brødre i Makedonien og Trakien — stiller denne appel til vore søstre over hele den civiliserte verden.

Vi ber i tusener av mishandlede kvinders og barns navn, alle Guds og statslivets tjenere, baade kristne og muselmænd, at de vil fordre intervention av sine borgerlige og geistlige autoriteter, saa der kan bli en ende paa Bulgarernes umenneskelige forbrydelser.

Et folk, hvis armé skjændig og forræderisk angriper sine kristne forbundsfæller, og dermed foraarsaker en ny krig, en hær som ikke er tilfredsstillet med det blod den utgyder, men som voldtar kvinder, dræper barnene i morens arme, brænder gamle mænd levende, spidder prester og biskoper, river øinene ut paa de saarede og døende og piner sine krigsfanger, — tilhører en nation av barbarer og vilde, som er uværdig til at indta en plass blandt civiliserede nationer.

I alle de distrikter som var blit besat av disse barbarer og tat tilbake av vor befriende hær, overalt hvor Hunnernes føtter har traatt, blev hver og en av indvaanerne, uanset religion eller race: Grækere, Serbere og Tyrker offere for den umenneskeligste mishandling.« —

Efter dette kommer en opregning av enkeltheter, som skildrer en utrolig grusomhet; Attila og hans horder har ikke været mer djævelsk grusomme, sies der, end denne saakaldte civiliserte nation i det 20 aarhundred — og der fortsættes:

»Kvinder over den hele verden, I som er representeret i det internationale kvinderaad, eller i den internationale liga av kvindeklubber, eller i fredsforbund eller i avholdsselskaper, vi anroper jer ved al den medlidenhet og kjærlighet som bor i kvinders hierte — reis jer og forlang intervention av jordens mægtige, saa der kan bli en ende paa disse avskyeligheter.« — —

*

Det kan i forbindelse med ovenstaaende være av interesse at notere at der paa I. C. W.s exekutivmøte i mai blev fattet følgende resolution:

»Det internationale kvinderaad protesterer ivrig imot de avskyelige forbrydelser som kvinder, imot al folkeret, blir offere for, i krigstider. Vort raad ser i dette en grund mer til med al sin kraft at støtte arbeidet for fred og voldgift blandt nationerne.« — Denne sak skal behandles videre paa 5 aarsmøtet i Rom 1914.

Indsendt til red.:

P. Rosenkrantz Johnsen: Passiar I. J. Aass' forlag. Kristiania 1913.

Aasta Smith Rieber: Naar Kaldskodden kommer. Forlagt av Lutherstiftelsens bokhandel. Kristiania 1913.

Anna Lindhagen: Barns och Mødrars Rätt. P. A. Norstedt & Söners Förlag Stockholm.

Lucina Hagman

60 aar

Den finske skolebestyrerinde, samfundsreformator og forfatterinde Lucina Hagman fyldte 5 juni 60 aar og blev varmt hyldet av alle samfundsklasser — særlig av alle reformvenner og av organisationer som arbeider for en ny tingenes orden.

I snart 30 aar er almenheten vant til at se hendes navn sat i forbindelse med alle bevægelser som sigter til bedring av samfundsforholdene.

Det er i spørsmaalet om ungdommens opdragelse og kvindernes frigjørelse hun har gjort sit livs største indsats. Det er hun som gjennem sine vækkende foredrag har gjort fællesopdragelsesideen populær i Finland, det er hun som gjennem sin egen, godt ledede, skole har vist at teorien kan omsættes i praxis.

Hun var en av de første som bestemt fremsatte kravet paa kvindestemmeret og utgav en brochure om spørsmaalet. Hun var en av stifterne av kvinde saksforbundet „Unionen“ og har været dets formand nu snart i 20 aar. Hun har ogsaa været med at støtte „*Martha* foreningen“ og „Det finske kvindeforbund“, i hvis centralstyre hun fungerer som ordfører.

Ved sine modige, dygtige artikler i dagspressen har hun altid belyst tidens spørsmaal fra kvindens og familiens synspunkt og bidraget til deres løsning i human retning.

Som medlem av Finlands første etkammerlanddag 1907 indsendte hun en række petitioner til kvindernes besste f. ex. om egtefolks formuesforhold, kvinders ret til statsembeder, uægte-

barns retslige stilling, en høiere egteskapsalder for kvinderne o.s.v. samt deltok med stor virkning ikke bare i de almindelige debatter, men i komitearbeidet.

Av hendes literære arbeider nævner vi særskilt: „Om unge kvinders opdragelse“ (prisbelønnet av Finsk kvindeforening) „Fredrika Bremers biografi“ (prisbelønnet av Det finske litteraturselskap). „Mine erfaringer om fællesopdragelse“, samt hendes ypperlige livsskildring av Minna Canth.

Og hun arbeider endnu like ufortrødent som før og har netop lovet at være med i Det finske kvinnoförbunds sommermøte i det høie nord, hvor det holdes denne gang — og kommer sikkert ogsaa der at vække mennesker og vinde tilhængere for sine ideer.

Maikki Friberg.

I anl. stemmeretskampen i England

Til Nylændes redaktion!

Fru Nico Hambros artikel i Nylænde nr. 12 trænger et svar, og jeg skal gjøre mit besste for at gi det.

Ingen kan med større sorg se paa de krigerske (*militant*) suffragetters kampmaate end de engelske kvinder som staar som medlemmer av de kvindestemmeretsorganisationer som respekterer lovene.

Vi er enig med fru Hambro, naar hun sier at vold er uret. Vi er enig med hende naar hun sier at kvinderne burde gi et godt exempel og følge den gyldne regel (the *Golden Rule**).

Burde — ja, men vi fik nok aldrig stemmeret ad den vei. Selv vi som er ikke-krigerske følger ikke strengt den *„gyldne regel“*, for vi søker ved hvert lovlig middel, vi har i vor magt, at faa istand en ændring i regjeringens sammensætning. Først av alt søker vi at faa ministerchefen væk.

Men la os se nærmere paa den krigerske taktik. Mon fru Nico Hambro vet, at det er regjeringen selv som først har git anvisning paa krigerske metoder?

16 februar 1912 uttalte Mr. *Hobhouse*, som er medlem av regjeringen, følgende:

Hver gang der i tidligere tider har været reist krav av stemmeretsløse

---

*) Gjør mot andre hvad Du vil at andre skal gjøre mot Dig.

paa utvidelse av stemmeretten, har der med kravet fulgt demonstrationer fra publikums side. I nyere tid, med den billige og letvindte jernbanetrafik, har de altid kunnet faa istand talrike deputationer og demonstrationer, og disse har kunnet være saa larmende de fonds de raadet over tilllot — men de har ikke, naar det gjælder stemmeretskravet, kunnet faa en folkelig reisning tilfølge som kan sammenlignes med den som fulgte *Nottingham Castle* i 1832, eller *Hyde Park* gjærderne i 1867. De har ikke git noget utslag av folkets følelse.«

Nottingham Castle brændte ned i 1832, mænd som vilde ha stemmeret satte ild paa det; *Hyde Park* gjærderne blev av samme grund revet ned i 1867.

Naar saa er tilfælde, kan en da undre sig over at der var kvinder som var fortvilede nok til at svare: „Hvis I vil ha ildebrand, skal I faa den — og hvis det er voldsmidler som mangler, saa skal vi vise at ogsaa kvinder kan bruke dem.“

Det var det naturligste svar som kunde gis. Men det maa indrømmes at det ikke var kristelig.

Mrs. *Pethick Lawrence* anførte ovenstaaende uttalelse i sin forsvarstale 7 juni, og dommeren Mr. *Justice Darling*, sa at det maatte betegnes som meget uheldig, at et medlem av regjeringen hadde uttalt sig om den lovlige agitation paa den maate. Og han tilføiet: „Jeg føler det som min pligt at uttale at det er bare naturlig Mrs. Lawrence benytter det argument at de egentlige ildspaasættere i virkeligheten var Mr. *Lloyd George* og fremfor alt Mr. *Hobhouse* gjennem de ord som er blit oplæst.“

Mr. Hobhouse er imidlertid ikke den første minister som har uttalt som sin mening at den eneste vei til at faa uretten fjernet under britisk styre gaar gjennem bruken av forbrydelser og voldsmidler. Den tidligere minister Sir *William Harcourt* sa saaledes:

„Jeg for min del tror ikke paa nogen folkelig misfornøielse i større stil, før jeg hører om laaver i brand og fabrikker i flammer.“

Og Mr. Gladstone uttalte i anledning *Feniernes* oprør i Irland:

„Det gjør mig ondt at maatte si, at hvis ingen andre overtalelser hadde været brukt likeoverfor dette lands befolkning under politiske kriser, end at hate vold og elske lov og orden og øve sig i taalmodighet — saa vilde dette folk ikke vundet den frihet det har.“

Disse ord er altsaa uttalt av en mand, som er erkjendt for at være den største liberale statsmand som nogensinde har levet.

Likeoverfor en saa utbredt opinion m. h. t. nytten av vold-

somme og forbryderske kampmidler, maa jeg erklære at jeg, naar jeg tar alt i betragtning, er stolt av mine landsmandinder, som har vist saa megen selvbeherskelse — at indtil nu er det bare to av de 46 existerende britiske foreninger, utelukkende for kvindestemmeret, som har bukket under for fristelsen til at følge det raad som er git os av vore magthavere.

Hermione Ramsden.

Fra Landsforbundet

av britiske kvindestemmeretsforeninger

(Mrs. Fawcett president) har vi faat en skildring av forberedelserne til det svære pilgrimstog med kvindestemmeret som formaal, som i juli maaned har sat sig i bevægelse fra alle kanter av landet for at samles i London.

Det er over al maate storartet. Men vi venter med at berette nærmere om det til der kommer skildring om møtet i London.

Fru Ella Anker har holdt en række foredrag i England om kvindestemmeret i Norge og er blit møtt med stor sympati. Hun gir i »Norsket Intelligenssedler« en skildring av sin tourné og av kvindestemmeretsbevægelsen. Hendes opfatning av denne falder væsentlig sammen med den som fra engelsk side har været hævdet i Nylænde. Dog synes fru Anker at fæste mer tillit til enkelte medlemmer av regjeringen særlig til *Lloyd George* end vore engelske venner. Og naar denne nu sier, jo jeg er kvindestemmeretsforkjæmper, men først maa *homerule*-spørsmaalet løses før kvinderne kan faa sig tildelt litt av sin ret — saa finder vi det rimelig at mistilliten økes.

Ved stortingsmand Ingeb. Løbergs død har kvindesaken mistet en trofast ven. Vi har i et tidligere hefte omtalt hans fremstilling i konstitutionskomiteens indstilling om grundlovsforslagene om kvindestemmeret. Han interesserte sig varmt for bevægelsen i indland og utland.

Talte man med Løberg om den, forstod man at han hadde klart øie for det væsentlige i saken og saa hvad fare der kunde true. Han var ingen partitræl. Han hørte til arbeiderdemokraternes gruppe, men gik ikke med paa posten om forbud mot natarbeide for kvinder.

Det er svært saa døden har herjet vor saks rækker i de par sisste aar. Vi faar haape der voxer nye tilhængere, gjæve, klartseende og varmhjertede som de som gik bort.

„Hjemmenes Vel"

Fru Mariane Nærup

Fredag den 18de juli indviedes »Hjemmenes Vel«s nye bygning i Øvre Voldgt. 20 i overvær av endel indbudne. Fra gaten ser huset forholdsvis litet ut, men naar man kommer ind i gaardsrummet, opdager man at det, med sin sidebygning hvori bl. a. fæste- og formidlingskontoret findes i første etage, er et ganske stort kompleks foreningen nu raar over. Om end ikke saa stort som man hadde ventet.

Bygningskomiteen, som har bestaat av bygningschef Sparre, arkitekt Hiorth, advokat Broch-Utne, arkitekt Bärnholdt, samt fruerne Nærup og Hiorth, nedsattes den 18 juli 1912, saa det har tat akkurat et aar at faa bygningen reist. Og det har visst været et ganske stridt aar, for man mødte paa mange og store vanskeligheter under arbeidet, dels med grunden, som der maatte foretas noen extraforanstaltninger med, dels paa grund av de stigende arbeidspriser.

Et stort norsk flag vaiet fra øverste etage og bød gjesterne velkommen. Opad rigtig solide trapper med paneling av glaseret stentøi og for anledningen prydet med deilige planter, kom man op i 3dje etage, hvor den store forsamlingssal findes. Her var det roserne og nellikerne og alt hvad høisommeren kan byde av blomsterpragt, som straks gav en indtryk av at her holder kvinder tilhuse, her sysler de. Salen er holdt i blaat og grønt, dæmpede og rolige farver, rikt forsynet med elektriske kroner og lamper, allesammen en gave fra Hds. majestæt dronningen. Det hele vil bli rigtig vakkert, naar foreningen faar nye møbler til denne sal, men endda strækker nok ikke midlerne saa langt.

Da alle de indbudne var samlet, bød formanden, fru Mariane Nærup, velkommen og gav ordet til bygningschef Sparre, som i korthet fortalte bygningens historie og overgav huset til foreningen.

Fru Nærup mottok huset paa Hj. Vels vegne og uttalte først en tak til alle som hadde været med at »bygge« paa det. Specielt var man arkitekt Hiorth en varm tak skyldig for det opofrende arbeide og den store interesse han paa mange maater hadde vist ved at faa huset istand.

Av Fru Nærups beretning om alle de forskjellige arbeidsgrene som foreningen har tat op, kan man nok forstaa, at den kræver sin mand — eller rettere sin kvinde. Og det var da heller intet under at fru Nærup nu fandt at hun maatte trække sig tilbake fra formandsstillingen, som hun med saa stor dygtighet har beklædt i mange aar. Likefra foreningens stiftelse i Kristiania mars 1898 har hun sittet i dens styre, og hendes tid var nu saa sterkt optat, at hun ikke ansaa det for mulig længer at kunne paata sig dette hverv. Som bekjendt er fru Nærup medlem av Kr.a formandsskap, og har ved siden herav ogsaa meget andet, som kræver hendes tid.

Det er meget slemt for Hj. Vel, at foreningen maa savne fru Nærups dygtige administration og hendes financielle evner. Fra at være en liten forening paa noen faa medlemmer, er den i disse 15 aar vokset til en landsforening med mellem 5000 og 6000 medlemmer. Og den har penge! Det kan ikke sies om mange foreninger i vort land! Ved siden av sine forskjellige fonds for det ene og det andet*) har Hj. Vel selv kunnet sætte 90000 kroner i sit nye hus. — Det er sandelig godt gjort! —

Frk. Jørstad takket fru Nærup for hendes trofaste energiske arbeide, og læste op et brev fra fru Thora Lund, repræsentantskapets formand, hvorefter fru Betsy Kjelsberg paa Norske Kvinders Nationalraads vegne bragte en hilsen fra dette og dets formand, frk. Gina Krog, og overrakte fru Nærup en blomsterkurv. Fru Randi Blehr bragte en kollegial hilsen fra Norsk Kvindesaksforening. Fru Holmsen, medlem av styret, takket for samarbeide og de store indsatser av arbeide fru Nærup hadde lagt i Hj. Vel. Fru Thinn utbragte under stor jubel et leve for fru Nærup, hvis fødselsdag det ogsaa var den dag. Fru Nico Hambro talte ogsaa senere ved kaffen og takket for den spore arbeidet her i Kristiania hadde git til Bergen. —

Saa oplæstes endel telegrammer, og man blev indbudt til en kop kaffe m. m. i den smukke spisesal i 2den etage. Her var alt nyt. Nye borde og stoler med foreningens emblem: to duer paa hver side av et rede.

---

*) Se N. K. N.s aarsberetning 1910—1913.

Hyggelig og pent var der overalt i huset med dets moderne utstyr. Den eneste mangel jeg kunde opdage var at der ingen elevator fandtes. Men vi faar haabe at den ogsaa engang kommer. Morsomt er det ialfald, at kvinder har faat sit eget hus ogsaa hos os. Dette er saa vidt jeg ved det første her i landet. Gid det saa maatte følges af flere!

Kristiania 19 juli 1913.

Fr. Mørck.

Eftertryk forbutt.

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 13.)

»Du store verden, hvor Du sukker Andrew Brewster, hvad er paa færde?«

Andrews ansigtsuttryk blev ikke mildere, han søgte at komme forbi hende uten at si et ord. Men Fanny stillet sig iveien for ham.

«Hør nu Andrew, Du faar ikke lov at gaa avsted med slikt et ansigt uten at si mig grunden. Er Du syk?»

»Nei jeg er ikke syk Fanny,« sa Andrew med lav stemme. »La mig gaa, jeg vil tale til Dig om det senere.«

»Nei Andrew, Du maa fortælle mig det nu. Jeg vil vite hvad det er.«

»Vent til efter aftens, Fanny.«

»Nei jeg kan ikke vente. Hør her Andrew, Du er min mand, og der er ingen sorg som kan møte Dig i denne verden, som jeg ikke kan bære, uten det ikke at vite hvad det er. Du maa fortælle mig hvad der er hændt.«

»Ja, vær bare rolig til efter aftens,« sa Andrew. Men pludselig nærmet hans ansigt sig til hendes, og han hvisket i en tragisk tone: »Lloyds har stanset.«

Fanny for tilbake og saa paa ham.

»Naar?«

»Formanden meldte det i kveld.«

«Sa han for hvor lang tid?«

»Aa til det gik bedre med forretningen. Det er den gamle historien Tar jeg ikke svært feil, saa blir det hele vinteren.«

»Det blir ikke saa slemt for os, som for mange andre« sa Fanny.

»Jeg synes nok det er slemt for nogen hver,« sa Andrew mørkt.

»Aa nei Andrew. Her eier vi jo huset vort gjældfrit, og vi har

penge i banken, og Du vet at alt det Din mor har, gaar engang over til os. Du vet vi kommer ikke til at sulte om Du ikke faar arbeide.«

»Tilsisst maa vi nok sulte, og Du vet at jeg har» — — Andrew stanset pludselig, da han hørte Ellen og sin svigerinde komme. Han rystet paa hodet for at gi sin hustru et advarende tegn at hun maatte være taus.

»Vet ikke Eva det?« hvisket hun.

»Nei hun gik tidlig. Si endelig ikke noget før efter aftens.«

Eva var en skarp iagttager, og mens de spiste la hun merke til Andrew og det melankolske uttryk i hans ansigt, som han ikke fik til at forsvinde, selv naar han fandt paa forskjellige ting at tale om.

Strax de var færdig med at spise skjøv hun ham ind i dagligstuen. «Kom nu frem med det,« sa hun. Ellen var fulgt med og stod og saa paa dem begge, med halvaapen mund, og et ængstelig og paa samme tid nysgjerrig uttryk.

»Lloyds har stanset arbeidet — se nu vet Du det« sa Andrew kort.

»Aa Gud,« ropte Eva. Hun stod og saa paa ham et øieblik; hun blev ganske blek, som hun veiet følgerne det vilde ha. «Du vet vel hvad der er hændt, Fanny?« sa hun.

»Ja, og jeg er svært lei over det, men jeg sa til Andrew at allikevel er det ikke saa slemt for os som for mange andre, det betyr ikke sult for os.«

»Jeg bryr mig ikke saa meget om jeg sulter eller ei,« sa Eva. »Men det blir til at jeg maa opsætte bryllupet, og hvis vi opsætter, saa vil Jim og jeg aldrig bli gift — det føler jeg saa godt.«

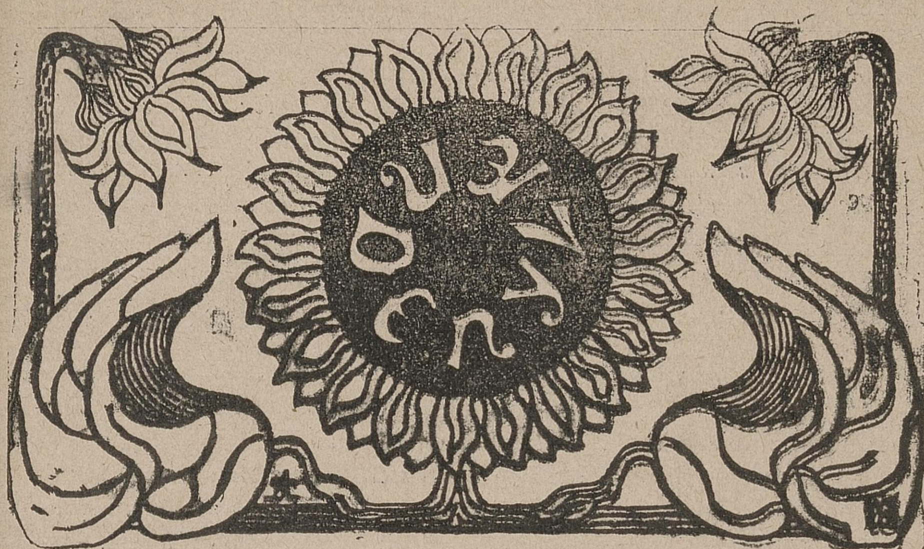
»Hvorfor skulde Du opsætte med bryllupet?« sa Fanny.

»Hvorfor? Det synes jeg Du skulde vite uten at spørre. Har ikke jeg brukt hver dollar jeg har tjent paa mit brudeutstyr, og Jim han har jo sin mor at forsørge, og hun er syk, og han har ikke lagt op det mindste. Hvis Du tror jeg vil gifte mig med ham og faa ham værre stillet end han er nu, tar Du feil.«

«Men kanske kan Jim faa arbeide andre steder, og kanske vil ikke Lloyds stanse saa længe,« sa Fanny trøstende, «Jeg vilde ikke se det saa mørkt var jeg Dig.»

Det snedde sterkt. Ellen sat paa sin vante plass ved vinduet og saa snefnokkene drive forbi straalerne fra gatelampen paa hjørnet og forbi gjenskinnet av det varme lyse værelset. Saa saa hun en mandsskikkelse arbeide sig gjennem det tætte snefog og hørte tante Eva fare nedover trappen, og hun skjønte det var Jim Tenny.

(Forts.)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 1. august 1913. | No. 15

Vernepligt for kvinder

Staten finder det fornødent at landets unge mænd oplæres til at verne landet i krigsfare. Det kræves at den mandlige ungdom ofrer av sin tid, sit arbeide, sine kræfter, og at staten ofrer millioner av landets midler til dette vern.

Men der er inden landet farer som ikke kan bekjæmpes med vaaben: De store ulykker, fattigdom, nød, forbrydelser, de herjende folkesygdomme og alt det som forgifter slegten. Disse sluker millioner av landets midler, og de kan alene med virkning bekjæmpes, naar man tar kvindernes bundne kræfter i bruk.

Gjennem ofre av kvinders tid og arbeide maa et folkevern mot disse fiender organiseres. Og staten maa yde den nødvendige finansielle støtte til dette.

For at dygtiggjøres til en saadan landstjeneste maa vor kvindelige ungdom gjennemgaa en obligatorisk læretid.

I de forskjellige landsdele oprettes læreanstalter som alle kvin-

*) Ovenstaaende oprop fra N. K. N.s vernepligtskomitee blev foredraget 5 juli paa landsmøtet av komiteens formand postmester Ellen Schiøtz. Om den paafølgende diskussion i et senere hefte.

der i alderen 16 til 18 aar indkaldes til, for at oplæres i 3 maaneder i hvert av 2 paa hinanden følgende aar. *Her utføres alt det huslige arbeide av de unge kvinder selv*, desuten undervises de i *helselære*, *samfundslære*, *idræt*, *gymnastik* med *terrængøvelser*, *disciplinærøvelser*, *praktisk sanitet* og *barnepleie*.

Under helt like vilkaar vil unge kvinder av forskjellige samfundslag her møtes til det samme arbeide og de samme pligter, hvad der paa den mest praktiske maate vil hjælpe til at utrydde klassefordomme i folket.*)

I det hele vil man gjennem disse læreaar opnaa, at den kvindelige ungdom staar bedre rustet end nu, baade til sin egen livskamp og til arbeidet for familien og samfundet.

Efter endt læretid skal de unge i 2 aar vedbli at staa i rullerne, for at gjøre tjeneste hvor samfundets vel kræver det: i sykepleie, fattigpleie, ved asyler, barnehjem, gamlehjem og andet.

Naar landsulykker indtræffer, som epidemier, stor ildsvaade, oversvømmelser, skred o.s.v. kan deres kræfter paa kort varsel lægges beslag paa.

Og skulde ulykken møte i krigens skikkelse, da gir det tryghet at der staar en kvindelig ungdom med større disciplin end før, og rede til at bringe hjælp og yde gagn paa de felter, hvor deres evner kan anvendes.

Allikevel er det ikke nogen frygt for krigens ulykke, som har bragt os til at arbeide for at ogsaa landet døtre skal tjene sin vernepligt. Det er — som før nævnt — de farer som *indenfra* truer land og folk, de fiender som *uavladelig* truer, vi søker vern mot. Det er til *sociale* hjælpetropper vi vil oplære den kvindelige ungdom.

Ved en oplæring som den vi her har foreslaat, kan man sikkert haape, at der vil tilføres kvinderne større sundhet og kraft, at de vil faa øket viljestyrke og ansvarsfølelse, varmere kjærlighet til land og folk og en klarere moralsk bevissthet.

Det behøver ikke at fremhæves, hvilken betydning det vil ha for slegten, at de som skal bygge fremtidens hjem, staar saaledes rustet.

---

*) Komiteens samtlige medlemmer var enig om indholdet av ovenstaaende passus. Ved et uheld var den under utarbeidelsen ikke kommet med.

Kvinderne og kommunevalgene

Til Nylændes redaktion.

I artiklen *Norske kvinder!* i forrige hefte sies: „*Se at faa kvinder valgt ind!*“ og: „find de besste metoder til at *faa de besste kvinder valgt ind!*“ Og senere „Selvfølgelig kan en ikke overalt bruke den samme fremgangsmaate, men — — — — drøft hvad veie I skal gaa.“

Ved at læse det kom jeg til at tænke paa at det kanske vilde interessere Nylænde at høre hvad metode vi brukte her i vor by første gang vi fik kvinder ind i kommunestyret — det var i 1907.

Her blev benyttet forholdsvalg, kvinderne samlet sig og vedtok følgende beslutning:

„Kvinder samlet til vælgermøte vedtar at sende fællesutvalget for avholdspartiet, venstre og høire en opfordring til at gi kvinderne de tre øverste plasser paa hvert partis liste. Disse plasser utfyldes med den inden hvert parti valgte kvinde, hvis navn opføres tre gange paa listen. Hvis denne opfordring ikke efterkommes, vil kvinderne efter al sandsynlighet gaa til valg paa egen liste.“

Partierne bøiet sig for dette, og vi fik med lethet vore første kvinder valgt, da vi ivrigste nu hadde anledning til ved kumulation at gi vedkommende endnu en stemme — altsaa ialt 4 stemmer paa en seddel.

Vi naadde vor hensigt, og da først kvinder engang var valgt blev der senere ingen vanskeligheter.

Kanske synes man det ikke var den mest ideelle fremgangsmaate, men jeg melder nu om vor „krigslist“ til andre. Naar de ikke godvillig vil slippe kvinderne ind i styrene, faar de tvinges.

Ind maa vi!

I de Forenede Stater

er vundet en glimrende seir. I Staten Illinois har kvinderne faat politisk stemmeret paa samme vilkaar som mænd. Det er den største av de vundne stater. Derved har kvinderne faat den 10de stjerne i sit banner. Der er stort liv og virksomhet blandt kvinderne — særlig i Chicago.

En kvindernes nationalforsamling

I England

har en artikel, indeholdende et forslag, av Mrs. *Eustace Miles* — først offentliggjort i *The Standard* — vakt megen opmerksomhet og interesse.

Vi bringer artiklen i sin helhet her:

Et kvindernes parlament

Udmerket arbeide uten stemmeret

„Efter min mening er en helt ny plan fornøden, for at bringe kvindespørsmaalet frem for offentligheten paa en værdigere og mer virkningsfuld maate end nu. Jeg tror ikke at kvindernes krav vil bli tat hensyn til eller deres stemmer hørt under den hvirvelvind av lidenskap og midt under den støi av alt det som knuses, som fortumler os nu.

Jeg synes tiden nu skulde være kommet for alle kvinder til at erkjende, at de bør ha plass ved siden av mænd og hjælpe med i statens styrelse — som de nu alt har inden opdragelsens og de forskjellige interessers fagomraade. De maa nu søke at ta lovene i sin egen haand, ikke ved voldsomme midler, men ved ganske rolig at etablere for sig selv en kvindernes nationalforsamling, et permanent raad, hvor de kan møtes paa sin egen grund, diskutere offentlige og sociale saker, foreslaa nye forholdsregler og planer, og ta initiativ til nye metoder og reformer tilbesste for sine medmennesker, og til bedring og lindring av kvinders og barns kaar, — og saa anbefale disse ting til parlamentet.

For hvorfor skulde kvinder vente indtil stemmeretten blev git dem?

Efter mit personlige skjøn vil stemmeretten i og for sig representere en meget liten del av kvindernes magt i verden. Bare dette f. ex.: ens stemme kan saa sjelden bli brukt. Kanske vil en kvinde faa anledning til at gi uttryk for sin vilje gjennem stemmeretten bare én gang i fem aar, og dernæst — sæt at det nogen gang kom til at ske, at kvinder blev representeret ved kvindelige medlemmer i Underhuset — saa vilde bare nogen faa av dem faa chanser til at tale under debat. Hvis derimot kvinderne hadde sit eget parlament og valgte sine egne medlemmer, og hvis

hver kreds var representeret ved sit eget kvindelige medlem — saa vilde de ha langt bedre chancer og hyppigere anledning til at gjøre gagn og vise sin duelighet som kloke raadgivere.

Kvindernes nationalforsamling burde lægges paa strengt konstitutionel grund og ha sine egne parlamentariske reglementer og debatter, den maatte vedta sine egne resolutioner og diskutere alle vitale offentlige spørsmaal, som f. ex. arbeidsnød, streiker, barneopdragelse, folkehelse, sanitet, fængselsvæsen, arbeidsanstalter, sindssykeasyler, utsvedningssystemet, tjenerspørsmaalet, religionunsdervisning etc. Alle disse og lignende emner ligger helt indenfor kvindernes sfære. For, som Miss Violet Markham sier, naar en kvinde søker ind i det offentlige liv er det i den virksomhet som gjælder ungdommen, de gamle, de syke og de lidende hendes specielle evner, søkende utover hjemmets grænser, finder sit sterkeste utslag.

For mig staar det saa, at det at faa stemmeret er ikke alt, ja ikke engang en fjerdedel av det vi ønsker vundet. En skulde naa til den erkjendelse — at hvilket parti der saa end raader, saa maa kvinderne faa sine rettigheter og sine evner erkjendt. Og kvinderne burde bli istand til at vise at deres hjælp og raad kommer fra dem selv, uavhængig av partipolitik.

En værdig representation

Jeg mener at kvinderne burde ha sin egen værdige forsamling ledet paa en værdig maate; et organiseret raad, som kom til at bli av betydning for landet, og at alle de emner jeg her har talt om, og flere til, kunde bringes ind for dette raad og bli offentlig diskuteret der. Og til dette kvindernes høieste raad skulde der komme representanter fra Englands kvinder, valgt av dem selv, uavhængig av de almindelige partipolitiske valg eller ombytte av regjeringer. Jeg tror at hvis denne kvindernes forsamling blev ledet med saklig dygtighet og værdighet, og hvis den rette kvinde var paa presidentplassen, da vilde det arbeide og de forslag og impulser som kom derfra være av uendelig stort værd for landet og kunde i sin tid endog lede til at parlementsmedlemmerne vilde spørre: „Hvad mener kvindernes raad om den eller den bevægelse?“

Jeg tror at et vel organiseret kvindernes parlament vilde kunne vise, at kvinderne ved sin indsigt og sin intuition med held kunde opta kampen og gi raad under vanskeligheter for folket. Jeg vet om mange kvinder, — og deriblandt landskjendte kvinder — som

er gunstig stemt for denne tanke, og som ikke kan indse hvorfor kvinder skulde vente paa at faa stemmeretten, før de begynder at gi raad og hjælp i Englands statsstyrelse.

For bestaar ikke England av tusener av hjem? Og se — ved ordet hjem tænker vi paa kvinder, hustruer, mødre. Og er det ikke kvinderne som er nationens mødre, og som er ledere av hjemmets liv? Hvert hjem er et rike i det smaa, og i hjemmets rike er det kvinden som har den største indflydelse i dets styre, og i at løse hjemlivets problemer og vanskeligheter. Jeg synes at hvad kvinden er i Englands hjem, og i hjemmene utover den hele verden, det bør hun ogsaa være inden styret for „hjemlandet" England.

Over partipolitikken

Der bør, synes jeg, ikke være mere end 670 medlemmer i dette kvindeparlement, — samme antal som der er parlamentsmedlemmer nu — og disse kvindelige medlemmer bør være skatteydere og vælges paa den maate som er brukelig ved de offentlige valg. Jeg er ganske enig med Lord Helmsley naar han sier, at „en blandet forsamling av mænd og kvinder aldrig kan forhandle paa samme maate som en forsamling av mænd alene, eller en forsamling av kvinder alene."

Derfor tror jeg at et kvindernes parlament vilde være langt bedre for kvindesaken, end om nogen enkelte kvinder fik adgang til Underhuset paa like vilkaar med de øvrige parlamentsmedlemmer, som bare fik tale ved de sjeldne anledninger de kunde være heldige nok til at „faa tak i presidentens blik" *(catch the Speaker's eye)*.

Det glædet mig ogsaa at læse sir J. Bromhead Matthews' uttalelser forleden dag: „Aldrig har der i Englands historie været en tid, hvor det var mer nødvendig at faa høre kvinders stemme under folkets raadslagning og i dets styre."

Vil saa ikke Englands kvinder hjælpe til at grundlægge et værdig „kvindernes parlament", hvor de kan faa git uttryk for sine egne menninger og fattet sine egne beslutninger, hvor de kan staa høit over al partipolitik og alle krigerske metoder, og hvor de kan møtes — ikke for at klage over personlige forurettelser, men for at yde sin hjælp til ledelsen av nationens interesser." —

Denne artikel har ogsaa vakt opsigt i kvindekredse i Amerika.

Et par fremstaaende amerikanerinder professorer ved Wellesly College har nylig opholdt sig en tid i Kristiania. Da de fik høre om *Norske Kvinders Nationalraad* og dets møte i Kristianssand, sa de: Der har vi jo det *kvindernes parlament*, som vi begynder at diskutere saa ivrig. Og de vilde høre mer og — — »hvor interessant, hvor utmerket!« lød det.

Men — engelske og amerikanske kvinders nationalraad, spør man, hvorfor kan ikke de tilfredsstille ønsket om en slik nationalforsamling? Vi kan oplyse om: I England grundla man ikke en ny organisation da man sluttet sig til det internationale kvinderaad, man tok et bestaaende forbund for kvinders interesser (*Union of Women* Workers of Great Britain and Ireland.) og gjorde bare et par ændringer i dets love saa det blev antagelig. Ogsaa i Tyskland gik det til paa den maate. De fik derved ikke det ypperlige grundlag vi fik herhjemme, idet vi optok den organisationside, i hele sin utstrækning, som stammer fra de Forenede Staters forfatning og har slaat saa merkelig an i vort land — langt bedre end i Amerika selv. Endel uheld har støtt til der, og desuten er *kvindeklub*organisationen blit saa sterk, at den, sammen med den økende stemmeretsagitation, rent tar veiret fra andre bevægelser. —

En kan være uenig i et og andet som fremholdes i ovenstaaende artikel, en kan se at enkelte punkter i forslaget bare kan passe for engelske forhold — men en skal vanskelig kunne negte, at der ligger en stor tanke til grund. Og det kan nok hænde at hos os vil den betegnelse om N. K. N. som gang paa gang er dukket op: Kvindernes Storting*) engang kunne faa hævd. Er en slik kvindelig nationalforsamling paakrævet, hvor kvinder ikke har statsborgerlig stemmeret, saa er den end mer paa sin rette plass hvor de har stemmeretten, men ikke er representeret i landets nationalforsamling. Og som vi vet har vort nationalraad ogsaa før vi fik alle politiske rettigheter ofte og med held git sine ønsker tilkjende likeoverfor storting og regjering.

Selv om der en gang langt frem i tiden skulde bli en betydelig kvindelig representation i Stortinget, vil N. K. N. ha sin overordentlig store opgave at fylde.

Men endnu er dette vort kvindeforbund, som vi knytter saa stort haap til, og som der stilles stadig større krav til, bare i sin begyndelse. Og skal forventningerne ikke skuffes, da maa der stilles midler til raadighet, saa arbeidet kan drives med kraft. Ut igjennem alle dets forgreninger maa forpligtelserne føles, og en stadig voxende skare, som representerer fler og fler interesser, maa slutte sig om det. —

---

*) Se forrige hefte første artikel.

Ruth Sørensen

er av amtmanden i Finmarken konstitueret som byfoged under byfoged Madsøs fravær. —

Vi har saaledes i Ruth Sørensen faat vor første kvindelige dommer i landet.—

Norske Kvinders Sanitetsforening

holdt dennegang sit aarlige landsmøte i Kristianssand 1 og 2 juli — altsaa umiddelbart forut for N. K. N.s møte.

Det viste sig at der hadde været god fremgang i mange retninger.

Hele det gamle styre blev gjenvalgt.

Og nu kommer et bud til os med beretning om det altsammen. Det er *Trekløvret* et litet maanedsblad, utgit av *Trondhjemz kreds* av *Norske Kvinders Sanitetsforening* og redigeret av *Elisabeth Wexelsen Jahn.* Det er ikke litet vidnesbyrd om N. K. S.s trivsel og vext at en enkelt kreds tør gaa ivei med sit blad, og særlig vidner det om hvor stor og omfattende Trondhjems kreds er blevet, takket være ikke mindst dens energiske og opofrende formand fru Jahn. —

Næste aarsmøte skal holdes i Kristiania i juli 1914.

En av de sisste saker som *Stortinget* behandlet før det opløstes var propositionen om telefon- og telegraffunktionærernes lønninger.

De kvindelige *telegraffunktionærer* fik desværre ikke det krav opfyldt som var stillet av deres landsforening. Men det blev dog bedring.

I følge indstilling fra den forsterkede gagekomite fik telegrafistinderne et lønstillæg paa 200 kroner. Grundlønnen for kvindelige assistenter blir 1000 kroner for alle, slik at de nuværende to klasser, som de er inddelt i, ophæves. Dette betyr en forhøielse av 100 kroner for assistenter av 1. klasse og 200 kroner for assistenter av 2. klasse. Bestyrerinderne ved smaastationer faar sin grundløn forhøiet til 1000 kroner.

For *Lokaltelefonistinderne* i Kristiania, Drammen og Trondhjem sattes en grundløn av 850 kroner, stigende med 100 kroners alderstillæg hvert tredje aar indtil 1450 kroner. Deres nuværende løn er 720 kroner, stigende til 1200 med 60 kroners tillæg hvert andet aar. Bestyrerinderne ved bistationerne Bækkelaget, Skøien og Slemdal lønnes som telefonistinderne ved hovedstationen efter høieste sats med 1450 kroner. Telefonistinderne ved disse 3 stationer faar et tillæg paa 120 kroner. Fisketelegrafistinders godtgjørelse blev forhøiet til 4 kroner pr. dag, stigende til 5 kroner, saa de kommer paa like fot med sine mandlige kolleger.

Kvinder som navigatører eller sjøfolk paa norske skibe

Kommander Harold Lund, bestyrer av Kristiania sjømandsskole, har paa foranledning tilskrevet forsvarsdepartementet, om der fra lovens side er noget til hinder for, at en kvinde:

1. kan paamønstre til sjømandstjeneste ombord paa fartøi,
2. kan — efter erhvervet fartstid — aapnes adgang til at underkaste sig: a) styrmsndsexamen, b) skibsførerexamen.
3. kan — efter erhvervet fartstid — erholde styrmandscertifikat,
4. kan paamønstres som styrmand,
5. kan — efter erhvervet fartstid — erholde skibsførercertifikat,
6. kan utklarere norsk hanbelsfartøi som fører.

Herpaa har forsvardepartementet svaret, at der ikke antas at være noget til hinder for at kvinder gis adgang til at underkaste sig de i navigatiousloven av 7de april 1906 omhandlede examener. Likeledes antas kvinder at kunne faa styrmands- og skibsførercertifikat, naar de opfylder de herfor fastsatte betingelser.

Spørsmaalet om adgang til at paamønstre kvinder til sjømandstjeneste ombord paa fartøi bør rettest henvendes til handels- og sjøfartsdepartementet, hvortil mønstringsvæsenet er overført.

Departementet for handel, sjøfart og industri, som derpaa blev forespurt, har svart, at lov om skibsmandskapers mønstring av 29 juni 1888 ikke indehol der bestemmelser, som antas at være til hinder for at kvinder kan paamønstres til sjømandstjeneste, om spørsmaalet derom skulde faa praktitk betydning.

Der antas heller ikke fra lovens side at være noget til hinder lor at kvinder efter erhvervelse i henhold til lov av 7de april 1906 av certifikatet som styrmand og skibsfører kan paamønstres som styrmænd og antas som skibrførere og i sistnævute egenskap utklarere norske handelsfartøier.

*

Mange vil kanske undre sig over, at det er gaat saa fort og glat med at skaffe kvinderne ret til at bli likestillet med mænd helt tiltops paa norske skibe — saa meget mer som der i den anl. ikke har været reist noget sterkere krav fra kvindernes side. Tænk om det kunde gaat saa godt med adgangen til kirken og til regjeringen! —

Kanske imøtekommenheten turde stikke litt i at der ikke kan paaregnes nogen betydeligere konkurrance fra kvindernes side paa det felt her er tale om? — — —

Ihvertfald er det bra at der aapnes plass ogsaa for undtagelserne.

Det store pilgrimstog for kvindestemmeret i England

Som vi i sisste hefte omtalte hadde vi faat beretning fra Landsforbundet av britiske kvindestemmeretsforeninger (N. U. W. S. S.) om det store pilgrimstog *paa vei* til London.

Alt saa tidlig som 7 juli skriver sekretæren i pressekomiteen bl. a. „Fra nord, øst, vest, syd kommer de vore faner og flag med de røde, hvite og grønne farver. De lyser og vifter og bringer haap og opmuntring ind i hundreder av landsbyer og byer i det britiske rike. — Overalt hvor utsendinger fra vore led har talt er der skapt ny forstaaelse av kvindestemmerettens betydning." Der fortælles videre om den store velvilje som vises dem fra de lokale autoriteters side paa de steder hvor de gjør holdt og taler. Borgermesteren i *Bodmin* kom saaledes med et kraftig oprop til at motta pilgrimene paa besste og gjæstfrieste maate „saa ikke byens gode navn og rygte skulde ta skade."

Eftersom de gaar økes toget, enkelte steder hvor de taler blir der en tilhørerskare saa stor som stedet aldrig har set samlet. Forbundets blad „*Common Cause*" sælges i tusenvis og brochurer blir strødd utover. De gaar frem gjennem minderike egne, hvor pilgrimer i gamle dage har gaat for at søke frelse for sin sjæl, og hvor mangt et kvindenavn har berømmelsens glorie om sig.

Saaledes gaar togene i ukevis og dagevis jo nærmere, de kommer London, des flere linjer støter der sammen.

„Omkring 20 juli" sies der „vil mængder av pilgrimer tilfots, paa cykler, til hest, i vogner, i biler fylde de 6 hovedveie fra Portsmouth, Reading, Oxford, Huntingdon, Cambridge og Stratford, hver med sit eget velkjendte flag og foreningernes bannere. Et cyklistkorps av vakkert klædte avispiker vil følge pilgrimene. De vil strø ut skrifter og sælge „*Common Cause*". Hundreder av møter er holdt, hvor der har været pengeindsamling, og mange flere vil der bli i de sisste uker.

„Prester, universitetsprofessorer, politikere og berømte kvinder kommer til at optræ som talere paa veien. Vi er sikker paa at inden vort tog er tilende, vil et mangestemmig svar bli git til de kvinder, som i 50 aar har arbeidet utrættelig og med lovlige midler for at faa det rette svar paa sit krav paa at faa yde staten sine tjenester.

*

Om indtoget og dagene i London er der senere kommet beretning fra N. U. W. S. S.

Den 26 juli kom pilgrimene ad 8 hovedveie marcherende ind i London. I Hyde Park mødtes alle strømmene med orkestrer og stillet sig op ved de 19 forskjellige tribuner. En vældig menneskemasse omgav talerstolene under udmerket ro og orden.

Nogen fuldstændig statistik over de indsamlede penger, de avholdte møter og over de underskrevne adresser under det hele tog foreligger ikke, men man er sikker paa høist tilfredsstillende resultater.

Blandt de største maa regnes den indflydelse det hadde paa pressen at ca. 70000 mennesker ved det avsluttende møte i Hyde Park vedtog en resolution som krævet kvindestemmeret indført gjennem regjeringsforslag. Dagen efter kom der fra flere av de største aviser alvorlige raad til Mr. Asquith om at forandre kursen. Ogsaa det konservative *Daily Telegraph* tok avstand fra *Times*' og *Morning Post's* taktik, idet det aapent anerkjendte kvindernes krav som berettiget.

Den 8 august mottok Mr. Asquith en deputation fra N. U. W. S. S. Han uttalte, at han hadde mottat den paa grund av den fredelige og lovlydige opførsel, denne saks tilhængere hadde vist i den sisste tid (!) Regjeringen har holdt sine løfter overfor kvinderne (!) Hele spørsmaalet var av den art, at det hele folk maatte træffe avgjørelsen, og naar folket har avgit sin kjendelse kunde ingen politisk kombination i verden forhindre dens utførelse. Sakens ivrigste motstandere vilde da være de første til at bøie sig for avgjørelsen.

Fra Budapestkongressen

har man i Nylænde faat høre adskillig, men mest om det indtryk den gav og de enkelte personer som var i fronten.

Om selve det saklige har vi fortalt mindre. Dog har vi refereret den vigtige neutralitets resolution ianl. suffragette politiken.

Her kommer de andre resolutioner:

Den internationale kvindestemmeretsalliances kongres som har hørt de vidnesbyrd som er git av regjeringsdelegerede fra Norge, Finland, Australien, Oregon, Washington og Caliornien — vidnesbyrd om at der er kun gode og ingen daarlige følger av kvindernes politiske frigjørelse — finder at kvindestemmeretskravet fra de stater som erklærer sig for at ha representativ regjeringsform derved har faat ny styrke. Kongressen vender sig derfor til alle disse land med anmodning om at gi kvinderne politiske rettigheter og derved gjøre den representative styreform til sandhet og virkelighet. Siden der er saa kraftige vidnesbyrd om at de fleste land, naar det gjælder omsorg for barnene og for slegten, fremdeles utelukker en stor beskyttende og reformerende kraft ved at holde kvinderne undertrykt uttaler kongressen at yderligere utsættelse er i høieste grad skadelig og fremholder at erfaring og

videnskap, istedetfor skræmmebilleder, indbildninger og spaadomme, bør være de ledende faktorer i fremtidens arbeide.

Følgende resolution blev ogsaa enstemmig vedtat:

1. Der skal fra den internationale kvindestemmerets alliances kongres sendes en anmodning til alle land, som her er representeret, om at foranstalte en international undersøkelse om omfanget av og aarsakerne til kvindehandelen.

2. Kvindestemmeretsorganisationerne i hvert land opfordrer sin egen regjering til at foranstalte en undersøkelse i samme retning inden landet og at sørge for at kvinder blir med i undersøkelseskommissionen.

Kvindestemmeretsalliancens nye styre

Foran i midten finder man presidenten Mrs. Chapman Catt, paa sin høire side har hun 1 vicepresident Mrs. Garret Fawcett, paa venstre side 1 cor. sec. Madame Schlumberger; de andre er fruerne Mc. Cormick, Coit og Lindemann og frøknerne Furubjelm, Bergman, Macmillan og Schwimmer.

Det 11te medlem er Frau Maria Stritt, men hun var ikke tilstede da dette billede blev tat.

Det var efter anmodning fra den samlede kongres Mrs. Chapman Catt lovet at bli staaende som formand; og da hun indvilget blev hun hilset med begeistring.

Til kongressen kom brev fra Martina Kramers om at hun av helbredshensyn ikke længer kunde staa som redaktør av Alliancens blad *Jus Suffragii*. Der blev sendt en takkeskrivelse til hende for den tid hun havde redigeret bladet. Man overlot til styret at vælge redaktør og utgivelsessted. Det blev uttalt at man maatte ha penge til bladet, og paa en halv time blev det tegnet en sum paa 45000 kroner. Bladet utkommer nu i London med styret som utgivere og Mrs. Sheepshanks som redaktør. En fransk utgave besørges av Mme Schlumberger.

(Eftertryk forbutt.

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 14.)

Ellen saa sin mor sitte og sy, det saa ut som hun sat ute i den tilsnedde gaard, saa kom en mørk skygge mellem gjenskinnet og vinduet, saa en til. To mænd stampet i sneen like efter hinanden, den ene gik i den andens fotspor.

»Der kommer noen,« sa Ellen, og det banket paa sidedøren.

»Saa Du hvem det var?« spurgte Fanny og rettet sig op.

»Det var to mænner.«

»Det er nogen til Dig Andrew,« sa Fanny, og Andrew la avisen fra sig paa bordet og gik til døren.

Da døren aapnet sig hørte Ellen en mand hoste.

»Jeg synes en maa være gal naar en gaar ut en kveld som denne med slik en hoste,« mumlet Fanny. »Det er vist Joe. *Atkins*, det ligner hans hoste.« Saa kom Andrew ind med de to personer som rystet sig.

»Det er Joseph Atkins og Nahum Beals,« sa Andrew med sin sørgmodige stemme, som ikke hadde den vanlige varme klang som velkomsthilsen.

De to hilste stivt.

»Go aften» sa Fanny hun reiste sig og stillet frem gyngestolen, hun hadde sittet i, til Joseph Atkins, som var tæringpatient og hadde en syk hustru. Han arbeidet side om side med Andrew hos Lloyds.

»Bli bare sittende, bli sittende,« svarte han paa sin forte, nervøse maate, som om selve ordene var penge under dyp nød, han satte sig ned paa en almindelig stol, langt fra ilden. Den anden mand Nahum Beals var meget ung. Han satte sig ved siden av Joseph, og de saa begge mørkt og betydningsfuldt paa Andrew og Fanny. Da kom der pludselig en lang støiende hoste fra Joseph Atkins.

»De burde nok ikke gaa ut en slik kold kveld Mr. Atkins,« sa Fanny.

»Han har været ute i likesaa stygt veir i hele vinter,« sa den unge mand, Nahum Beals, med en uventet dyp stemme. »Denne verdens arbeidere har ikke raad til at ta noe slags hensyn til veiret. Det er de rike folk som kan se ut igjennem sine kniplingsgardiner og se om det klarner, saa ikke det gyldne sæletøiet og de skinnende vognerne og al deres silke og fløiel og deres strudsfjerer skal ta skade. De fattige folkene, for dem er det liv eller død, de maa ut enten de vil eller ei, og om de aldrig har nogen

extra dragt at bytte paa sig. De maa gaa ut gjennem styrtregn og snestorm og tjene penge, saa de rike folk kan faa al stasen paa hestene og vognene og al silken og fløilen. Joe har i hele vinter været ute i likesaa stygt veir som det er idag, efter at ha hele dagen staat i et varmt rum badet i sved. En gang til gjør hverken til eller fra.«

»Det vilde være bedre for mig om det gjorde« sa Joseph Atkins med kvalt stemme, men med det samme underlige hastverk med ordene.

Fanny var gaat ut i spisestuen, og nu kom hun tilbake og rørte noget whisky og sirup sammen i et krus hun kom med.

»Se her,« sa hun, »ta det Mr. Atkins, det er virkelig godt mot hoste. Andrew kurerte en alvorlig forkjølelse med det forrige maaned.«

»Det som feiler mig er ikke forkjølelse, og den kan ikke bli kureret i denne verden, og det er vel besst for mig som det er tænker jeg,« sa han lavt og hæst, men han tok imot kruset.

»De skulde ikke tale slik,« sa Fanny. »De skulde tænke paa kone og barn.«

«Jeg er livsforsikret,« sa Joseph Atkins.

»Vi har ikke penge og ikke juveler og ikke sølvstas at efterlate dem vi holder av — alt hvad vi har at gi dem er prisen paa vort eget liv,« sa Nahum Beals.

»Jeg skulde ønske jeg hadde forsikret mit liv,« sa Andrew.

»Ikke snak slik Andrew,« sa Fanny og gyste.

Pludselig slog Nahum Beals saa haardt med hænderne mot knærne, at det fik Ellen, som sat ængstelig opmerksomt og lyttet borte ved vinduet sit, til at fare op. »Det ser undertiden ut som om den almægtige selv var i ledtog med dem,« skrek han, »men jeg sier dere, det vil ikke vare, nei det skal ikke vare.«

»Jeg synes ikke jeg ser noget tegn til at det skal vende sig til det bedre.» sa Andrew mørkt.

»Jeg sier Dig, det vil ikke vare« gjentok Nahum Beals. »Jeg sier Dig at Herren bare løfter dem høiere og høiere, saa han kan styrte dem dypere naar hans time kommer. Det er den samme jord som er under de høie og lave plasser i denne verden, og den lov som hersker over os er den samme — og jo høiere plass desto dypere faldet, og jo dypere faldet desto større er skaden.« Nahum Beals reiste sig i en underlig tilstand av selvforglemmelse, og et sjelden umiddelbart utbrud for en av Ny Englands blod at være. Han hadde et fint nervøst ansigt, det lignet en kvindes, hans blaa øine skinnet som flammer under den hvite panden, han rystet hodet som om det bar en løveman, og skjønt hans lyse haar var kort, var det som en saa det slynget bakover i lysende linjer. Han spredte ut hænderne som om han

talte til et publikum, og som han det gjorde aapnet dagligstudøren sig og Jim Tenny og Eva stod der og lyttet.

»Jeg sier Dig« ropte Nahum Beals, »den tid vil komme, da I alle vil takke Gud, fordi I hører til de fattige og nedtraatte paa denne jord, og ikke til de rike og store — ja den tid vil komme. Der er kniver som kan skjærpes idag og træ til skafotter — likesaa overflødig som i den franske revolutions dage, og den viser, som merker dagens timer paa klokken for den menneskelige taalmodighet med uret og undertrykkelse, har snart gaat rundt til samme time og minut.

Andrew Brewster saa paa ham med et underlig uttryk, halvveis uvilje, halvveis sympati.

»Hør nu her« sa han langsomt. »Jeg vil ikke negte at jeg synes vi er i en haard stilling, og at der er noe galt og noen som har skylden for det, men jeg synes Du gaar altfor vidt Nahum. Eller kanske Du ikke gaar vidt nok. Det kan være vi maa gaa dypere forbi baade fattige og rike og ned i den evige tingenes grundvold for at forstaa hvad der er iveien.«

Jim Tenny, som stod i dagligstudøren med armen omkring livet paa Eva, brøt pludselig ut i en trodsig latter. »Jeg bryr mig ikke det mindste om tingenes evige grundvold, og jeg bryr mig ikke om rike og fattige,« erklærte han. »Det skal jeg overlate til foredragsholdere og dynamitarder, og la dem ordne det hvis de kan. Jeg er ikke misundelig paa de rike, og jeg vil ikke kalde den almægtige til ansvar fordi han gir enkelte et større stykke pudding — kanske jeg vilde faat ondt i maven av det. Alt hvad jeg bryr mig om er at Lloyds har sluttet.«

»Ja, det er det« sa Eva.

»Men jeg sier Dem det er ikke kjendsgjerningen i dette enkelte tilfælde, men aarsaken til kjendsgjerningen vi maa tænke paa« fortsatte Nahum Beals.

«Jeg bryr mig ikke det snus hverken om kjendsgjerninger eller aarsaker« sa Jim Tenny. »Det jeg bryr mig om er at jeg er ute av arbeide, kanske helt til vaaren med en mor som er avhængig av mig og ikke en cent lagt tilside, og her staar Eva og sier hun ikke vil gifte sig med mig før jeg faar arbeide.«

»Nei jeg vil ikke,« sa Eva, som var svært blek, paa en brændende plet paa hvert kind nær.

»Hun er vist ræd hun ikke skal faa bruk nok for silkekjolene sine og de fineste kakerne,« sa Jim Tenny og lo, men latteren lød bitter.

«Jim Tenny — Du vet bedre end som saa« sa Eva skarpt. «Jeg kan ikke finde mig i at Du sier slikt».

Jim Tenny tok armen bort fra Evas liv, og med en rask bevægelse fik han ærmet halt op. «Vil dere se paa den» sa han, og rystet den magre muskelsterke armen, «se paa den muskelen, og allikevel er hun ræd jeg ikke kan tjene til livsophold for hende. Hvis jeg ikke kan arbeide sko, saa kan jeg grave grøfter, jeg tror nok der er arbeide at finde her i verden for alle som er villige, og som ikke gaar og vælger og vraker.»

«Nei, der er ikke,» sa Nahum kort.

«Hør her,» faldt Andrew Brewster ind, »dere vet jeg er likesaa ilde stelt som dere andre, og da jeg kom hjem iaften hadde jeg mer lyst til at dø end at leve, men er det sandt hvad Mc. Grath sa ikveld, saa faar vi bruke sund sans, naar vi ser paa tingene, selv om de gaar os imot. Hvis det saa er sandt hvad Mc. Grath sa, at Lloyds taper penger paa at fortsætte, saa kan jeg ikke indse at vi kan vente av ham, eller av nogen anden mand, at han skal gjøre det.»

»Hvorfor skal ikke han tape penger likesaavel som vi,» sa Nahum heftig.

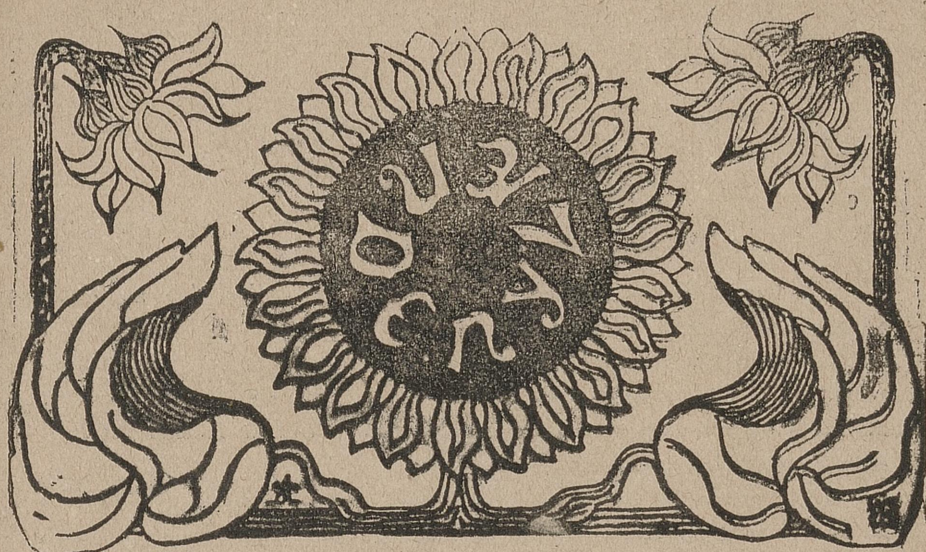
«Fordi vi ikke har penger som vi kan tape,» ropte Tenny med en haard latter, og Eva og Fanny stemte hysterisk i med.

Men Nahum tok ikke hensyn ttl avbrydelsen. Efter hans opfatning kom tragedien aldrig paa grænsen av komedien. Man kunde likesaa litt tænke sig hans intenst melankolske og strenge ansigtsuttryk mildnet ved latter som den profets, hvis navn han bar, han som forkyndte gjengjældelsens dom.

(Forts.)

Mme D'Abbadie D'Arrast

formand for det internationale kvinderaads komite for kvinders retslige stilling er avgaat ved døden i Paris efter faa dages sykeleie. Hun hadde nylig deltat i kvindernes internationale kongres i Paris og var der likesaa levende interessert med i arbeidet som altid ellers. Det skyldes hendes energi at J. C. W. fik utgit skriftet om kvinders retslige stilling i de forskjellige land. Og i sit eget land har hun fortjenesten av at ha medvirket til mange reformer — særlig nævnes reformen ang. uægte barns retslige stilling.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 15 august 1913. | No. 16

N. K. N.s landsmøte

Kristianssand

Boen 5te juli 1913

Norske Kvinders Nationalraads 3die landsmøte

Kristianssand 3—7 juli 1913

Vi har tidligere omtalt at det var efter indbydelse av Vestagders Kvinderaad Norske Kvinders Nationalraad ved landsmøtet i Stavanger 1910 besluttet at avholde sit næste landsmøte i Kristianssand 1913. Vestagder Kvinderaad bestaar av tre led, Kristianssands, Mandals og Flekkefjords Kvinderaad. Formand er frøken Aashild Abrahamsen Kr.sand.

Længe iforveien hadde der været flittig samarbeide mellem N. K. N.s og V. A. K.s styre for at faa alt anlagt og ordnet paa besste maate. Særlig var korrespondancen livlig mellem de to formænd.

Dagen iforveien 2 juli møttes de som hadde størst ansvar for det hele, og den ængstelse som naturlig nok kunde melde sig i forveien forsvandt som dug for solen.

Sørlandets hovedstad laa i sin lyseste sommerpragt, flaggene viftet, øinene straalte en imøte. Sanitetsforeningens aarsmøte var endnu ikke slut, det hadde lagt beslag paa mange kræfter, men ingen træthet var at merke hos vertsfolket, da de mange nye gjæster rykket ind.

Paa møtets første dag var bare et par timer bestemt til det forretningsmæssige. Resten var ofret til velkomsthøitidelighet og fest efter V. A. K.s initiativ og arrangement.

Kl. ½11 formiddag samledes møtets deltagere til en gudstjeneste i Domkirken. En salme blev avsunget, hvorpaa pastor Grimm holdt en kort tale. I vakre ord talte han om livets mangfoldighet og krydsende kræfter og om „livsens træ midt i haven“, et symbol paa troens høiere liv. Han overbragte sin meninghets velkomsthilsen og varme ønsker for det møte som skulde ta sin begyndelse.

Efter salmen „Nu lover Herrens navn“ blev en kantate avsunget av et stort damekor med orgelakkompagnement. Musiken er av Fritz Wilh. Pedersen, texten av fru Hilda Torjusen. Man fik imidlertid ingen text utlevert i kirken. Kantaten skulde gjentas paa aftenens fest. Den kaldes der: *Kvindesakskantate* tilegnet *Camilla Colletts minde.*

Først skildres det mørke menneskene er sunket i

»Mand og kvinde!
Vi har ødet
— vi har dødet
liv forspildt.«

Men saa efter lange tider de første lysstraaler, og saa arbeidsdagen. Koret synger:

Og dagen kom
— en arbeidsdag —
Hav tak vor *Gud* —
den røst var sterk
— En tone bares ut
men tusinder tilbake.
Vi vil jevne
og forbinde
skjulte veie
bygge bro.
Vi vil løfte
vi vil virke —
som ved skaberord forkyndt.
— — — — — — — —
Paradis dog lever
— Vaaren atter kommer
— Englerøster bæver
— Vil der nu bli sommer?
Knopper dødes
— blomster ødes
— Vaaren kommer ny igjen
— læger — soner
— rene toner
— stryger over jorden hen.

Tilsisst synger koret om den nye pagt mellem mand og kvinde, den fremtidens store harmoni, da kvindesaken har naadd sit maal og kan dø. —

Fra kirken drog man til Turnhallen, det lokale hvor alle N. K. N.s møter skulde holdes.

Den store møtesal var festlig smykket med løv og blomster. En liten scene paa den ene langvæg blev til platform for styret. De tilstøtende værelser var indrettet til læseværelser og praktisk utstyrte kontorer. Her fandt man brochurer, skrivesaker og de

for anledningen trykte hefter. Det illustrerte programhefte var net og tiltalende og indeholdt foruten programmet endel sange og en beskrivelse av Kristianssands omegn.

En række restaurationsværelser var ogsaa sat til raadighet, og ved 12 tiden samlet man sig her til „formandens te". — Denne te er blit fast tradition paa N. K. N.s landsmøter.

N. K. N.s formand indbyr til den, — og for den lykkelige værtinde gaar det da som i eventyret. Hun har bare at si: *bord dæk dig* — saa staar retterne der, og de lykkelige gjæster har bare at forsyne sig, opvartet av milde væsener som svæver omkring.

En udmerket institution er formandens te!

Fra teen kaldtes man ind i salen hvor V. A. K.s formand hilste alle velkommen. Derpaa nedsattes en fuldmagtskomite: frk. Schnelle og fruerne Vik, Utheim, Urdal, Jahn. Komiteen valgte fru Utheim til formand og gik strax ivei med sit arbeide, prøvelse av fuldmagterne.

Kl. 5. efterm. samlet man sig saa til første arbeidsmøte i den store sal.

Styret tok plass paa platformen. Av dets medlemmer manglet bare en, frk. Henny Dons, N. K. N.s kasserer.*) I hendes sted var mødt 1ste suppleant frk. Elise Heyerdahl.

De stemmeberettigede representanter sat paa de forreste plasser i salen. Deres plasse var merket med de respektive leds navn. Bak dem sat alle de andre deltagere i møtet. Fuldmagtskomiteen avleverte sin liste, og formanden foretok navneoprop. Det viste sig at 41 led var representeret med 77 stemmeberettigede delegerte. Et led „Systuechefernes landsforening" var saa nylig optat, at det ifølge lovene ikke var stemmeberettiget, men det hadde sendt to representanter. — Hortens, Kongsvingers, Aalesunds og Larviks led hadde ingen delegerte sendt. —

Formanden aapnet møtet med nogen faa ord, ønsket at det vilde gi ny klarhet og styrke, og at den gode aand vilde hvile over det fra første til sisste stund — nævnte den store seier som nylig var vundet og foreslog som første handling at sende et takketelegram til storting og regjering.

---

*) Som formand for Norges K. F. U. K. forbund maatte hun være tilstede i Aalesund ved dets landsmøte.

Billede av styret se side 285.

Under stor tilslutning sendtes følgende telegrammer:

Til *Stortinget.* Idet Norske Kvinders Nationalraads 3die landsmøte aapnes retter vi en hjertelig tak til Stortinget, som har git norske kvinder alle politiske rettigheter paa samme betingelse som mænd.

Til *Regjeringen:* Idet Norske Kvinders Nationalraads 3die landsmøte aapnes sender vi vor hjerteligste tak til den norske regjering og uttaler vor glæde over at almindelig statsborgerlig stemmeret er indført i landet.

Formanden oplæste derpaa treaarsberetningen. Da det kom til det avsnit som omtaler de tunge tap N. K. N. hadde lidt ved dem som var gaat bort: Cecilie Krog, Dikka Møller, Anne Holsen o. fl. reiste hele forsamlingen sig og paahørte det staaende.

Den fungerende kasserer frk. Heyerdahl oplæste regnskapet og blev meddelt decharge. —

Før møtet sluttet nedsatte man en resolutionskomite paa tre medlemmer til at hjælpe styret, doktor Kjølseth, fru Backer og fru Hambro — og avsendte et telegram med hjertelig hilsen til N. K. N.'s æresmedlem Amalia Hansen, Bergen, som ved sykdom var hindret fra at være tilstede.

Camilla Collett-festen holdtes kl. 8 i *Klubben*, og en særdeles stilfuld og smuk mindefest blev det. Fru Anna Moe ønsket velkommen tilbords og frk. Hoch, diskussionsforeningens formand, holdt talen for gjæsterne og gav uttryk for den glæde man følte i hendes by og hendes forening over at kunne faa hilse dem velkommen. Følgende sang blev derpaa sunget.

Hilsen til Nationalraadet.

Mel.: Norges høitidsstund er kommen.

Dagens høitidsstund er kommen —
aapnet har sig festens hal.
Høit og lydt i helligdommen
røster nu hver Norges dal.
Vesteragd og Trøndelagen
sammen nu kan vexle ord.
Endog Hammerfest er dragen
ned til »Thinge« for sit nord.

Se, der sidder Gjævrans gjæve —
Ungdomsfrisk, skjønt sølvergraa.
Naar sin stemme ret hun hæve,
hører alle fylker paa.
Og der har vi »*Ytr' Rendalen*«
Bedre »Akre« ei du saa —
»*Romerike* og *Odalen*«
Fast omkring sit Eidsvold staa.

Sancte Svituns stolte kvinder
tolker hjemmets, livets lov.
Vi til kamp dem altid finder,
rustet mot hvert samfundsrov.
Landets forsvar rundt os bæver —
»*Thorsnæs*« fylke, fredens vagt,
»*Verdensforbund*« i os lever —
Kvinders »Eidsiva« er magt.

Hedemark og *Hamars* kaarne
— *Nidaros* med »Storm« for frem
— *Bjørgvins* døtre, odelsbaarne,
Tunge-baand ei binder dem
— *Hordaland* og *Numedalen*
— hele Norges fylkeraad
lysende omkring i salen
rustet er til »Thingets« daad.

I en dommer og en leder
triner *Oslo* atter frem,
alle fylker sammenkjeder,
lyser over landets hjem.
O hvad fryd for landets kaarne,
vi har HAAKONS tid igjen.
Er end kvinder hjemmets baarne,
tidens guder er end mænd.

* * *

Norges kvinder — frihedsbaarne —
vær velkommen til vor fest!
O hvad fryd at raadets kaarne
vi kan hilse her som gjæst.
Bænket til et fagert minde
— hun som reiste hjemmets sak —
Mindet om vor *høvdingkvinde* —
lad det bli en mindets dag.

H. T.

Kanske finder man endel gaater, — vi staar isaafald paa henvendelse til tjeneste med at løse dem. At H. T. betyr Hilda Torjusen gjætter man kanske selv. Helt som improvisator taler fru Torjusen i bunden stil om de forskjelligste emner, at imidlertid hendes prosastil ikke har litt ved det, fik selskapet vidnesbyrd om, da hun nu holdt sin av den varmeste stemning baarne tale til Camilla Colletts minde.

Hun mindet om at vi stod samlet i den by hvor Camilla Collett for 100 aar siden saa dagens lys.

Mer end 20 aar er rundet, sa taleren, siden hun gik bort, men mindet om hende er like rikt og levende. Vi kjender alle hendes liv og virke, vi kjender alle de kjærlige tanker hun tænkte for os, hvad enten de fik det stille sagtmodige uttryk eller kom skarpt og bitende til orde. — — Camilla Collett gav os frøkorn, la os saa dem med rene hænder og rent hjerte. Hun kjæmpet med de blankeste vaaben, troens, haabets og kjærlighetens. — —

Efter talen blev kantaten avsunget. —

N. K. N's formand talte for Diskussionsforeningen. For 14 aar siden hadde hun været der og talt i samme lokale om Camilla Collett. Da var Nationalraadet endnu ikke til, og da var Diskussionsforeningen ganske ung, men meget lovende og med den smukkeste opgave foran sig. Flere som var tilstede iaften styret ogsaa da dens anliggender, men én var gaat bort som en aldrig kunde glemme: fru *Anna Stang*.

Nu var diskussionsforeningen stor og hadde en mængde staaende i kø for at komme ind, og dens exempel hadde skapt lignende klubber paa flere steder i landet. Alle dens løfter var opfyldt. Gjennem N. K. K. var den ogsaa i forbund med det internationale kvinderaad. Taleren hadde paa veien hit mottat et telegram, fra I. C. W. som burde oplæses her. Det lød: *Very heartiest greeting. Lady Aberdeen.* —

Naar kvinder nutildags er samlet til fest er det ikke saa sjeldent at faa høre en tale „for manden". Den pleier ha et humoristisk anstrøk, og det noteres i referatet, at den blev mottat „med munterhet".

Anderledes her. Da fru Frølich fik ordet, holdt hun i varme ordelag en helt alvorlig tale for manden. Den blev mottat med sterkt bifald, og med en stemning som vistnok ikke stod tilbake for den som pleier vækkes, naar talen „for kvinden“ lyder ved mændenes fester.

Ordet blev erklæret frit, og korte, anslaaende taler holdtes av frk. Arenfeldt, fru Qvam, fru Blehr, fru Hambro m. fl. Senere fik man musik, pianonumre av frk. Schwartz og sang av fru Sejersted og av fru Holmesland, hvis foredrag av Camilla Colletts digt: *En døende*, til Agathe Grøndahls melodi — vakte andagtsfuld stemning hos publikum.

*

Som paa de tidligere landsmøter var der hver morgen før møtet anledning for dem som ønsket det at samles til andagt, som ledede av en av de tilstedeværende damer. Forretningsmøterne var sat til kl. ½10. Ved ½12 tiden gjorde man en halvtimes pause, og man kunde da faa forfriskninger i restauranten. Formiddagsmøterne begyndte i regelen med at motta, oplæse og avsende telegrammer. Et par morgener avsang man ogsaa før man gik til arbeide en av de sange som var indtat i programheftet. —

Hadde man paa møtet første dag befattet sig litet med det saklige og forretningsmæssige, saa desto mer den næste dag — da drev man paa med arbeide til den sene kveld.

Der forelaa andragende fra Norsk sykepleierskeforbund om at bli optat som led av N. K. N. Med akklamation blev dette det 47de led i N. K. N. optat. Formanden frk. Bergliot Larsen var tilstede og gav paa sit forbunds vegne uttryk for sin glæde over at faa være med i arbeidet.

Formanden gav derpaa endel oplysninger om „ægteskapskomiteens“ sammensætning og møter og gav ordet til doktor Marie Kjølseth som i et længere, med den største opmerksomhet paahørte, foredrag gjorde rede for arbeidet og dets resultater. Vi kan imidlertid først i et senere hefte faa plass til et indgaaende referat av dette foredrag og opsætter derfor ogsaa til senere med at berette om den diskussion som fulgte.

Fru *Katti Anker* Møller fik ordet til endel korte uttalelser om den sak N. K. N. hadde optat: *Mødreforsikringen.* Hun mindet om at regjeringen i sin proposition anbefaler N. K. N's forslag med undtagelse av jordmorhjælpen, som den foreløbig ikke kan gaa med paa.

Man enedes tilslut om følgende resolutioner:

1. N. K. N.s landsmøte retter en indtrængende anmodning til regjeringen, om at fremsætte det i propositionen om revision av sykeforsikringsloven bebudede forslag om fri jordmorhjælp ved kvindelige sykekassemedlemmers og forsikrede mænds hustruers barselleie saa betimelig, at det kan behandles sammen med den allerede fremsatte proposition om mødreforsikring.

Fri jordmorhjælp danner en absolut nødvendig utfyldning av mødreforsikringen og maa saaledes, som av vor organisation foreslaat, gjennemføres i forbindelse med denne.

Vedtat mot 1 st.

2. N. K. N.s landsmøte anmoder samtidig regjeringen om i forbindelse hermed at ta jordmødrenes utdannelse og lønsforhold under overveielse, saa deres virksomhet kan utvides og deres økonomiske kaar og sociale stilling forbedres.

Enstemmig vedtat.

3. Ianl. den av regjeringen fremsatte proposition om mødreforsikring andrager N. K. N.s landsmøte om at der bevilges et stipendium stort kr. 1000 til en dertil skikket kvinde, for i utlandet — særlig Danmark og Tyskland— at studere de kommunale eller de med sykekasserne forbundne fødselshjem, deres indretning, kostende samt deres forhold til sykekasserne og jordmorhjælpen. —

Den sisste blev vedtat mot 17 st.

Til aftenen kl. ½9 var tillyst offentlig møte. Det holdtes i samme sal. N. K. N.'s formand holdt der det foredrag som er indtat i Nylænde 14. I tilslutning til uttalelserne i det, opfordret 1 viceformand fru Qvam kvinderne til at virke energisk ved høstens kommunevalg. Derpaa holdtes de omtalte korte taler paa 5—7 minutter av dem som hadde bedt om ordet. Første taler var fru Thinn Hun talte om betydningen av sædelighetsarbeidet. Derpaa talte frk. Johanne Horn om forretningsdamers alderdom, fru Constance Lothe om husmorsaken, fru v. Krogh om boligsaken, fru Sandvig om sjømandsmissionen, fru Aadel Lampe: kvinder i fattigstyre og fattigvæsen, fru Margrethe Christensen: huslig økonomi, fru Blehr: meldinger fra fredsgruppen, frk. Jørstad: arbeidet i sædelighetsforeningens centralstyre, fru Nærup: hjemmets forhold til konkurrancen mellem mænd og kvinder, fru Bugge: læseværelser for dampskibspiker, fru Kjelsberg: ferie for slidte husmødre.

De fleste talere sluttet med en appel til styret om at støtte den sak man anbefalte. Formanden takket for alle de værdifulde indlæg og *ikke mindst* for den tillid som vistes ved henvendelserne til styret. Det blev vel uoverkommelig at ta sig av alt, men hun tvilte ikke paa at det nye styre vilde strække sig længst mulig, bad om at de som hadde specielle ønsker at fremholde skulde gjøre det skriftlig.

Der er efter dette fremkommet flere anmodninger til styret. Fru Sandvigs foredrag er tilsendt Nylænde og refereres i et senere hefte. —

Man kom sent til ro den kveld og en mængde saker hadde samlet sig til næste dag lørdag 5te juli.

Man drøftet først forskjellige indre anliggender.

Paa forslag av styret blev det besluttet at der skulde ansættes en generalsekretær utenfor styret — ifald der kunde skaffes midler til dette. —

Derefter holdt Nyttevextforeningens sekretær hr. Selau et kort foredrag om binæringer, særlig om bærsaken og husflid.

(Forts.)

Kvinder ind i kinomatografkontrollen!

I januar 1912, da man hadde bragt i erfaring at justisdepartementet hadde optat kinematografspørsmaalet til behandling, sendte Norske Kvinders Nationalraads styre en anmodning til deptet. om, at kvinder maatte komme ind i en eventuel bedømmelseskomite. — Man haapet sikkert der vilde bli tat hensyn til denne anmodning.

Det var derfor en stor skuffelse da man saa at lov om offentlig forevisning av kinematografbilleder av 25 juli 1913 intet indeholder om at der skal være kvindelige sakkyndige med i Statens filmskontrol. Hadde ikke sakens behandling i Stortinget faldt paa den tid da N. K. N.s styre stod paa reise til landsmøtet i Kristianssand og var oppe i det mest intense forberedende arbeide, vilde der for anl. sket henvendelse til Stortinget.

Nu kundgjøres at der kan ansøkes om posterne som sakkyndige ved Statens Filmskontrol.

Om der har meldt sig kvindelige ansøkere til de to faste poster vet vi ikke, i det dette skrives. Men vi vet at en av dem bør besættes med en kvinde. Det maa sørges for at saa sker. Det skulde bare mangle at mændene var alene om den censur!

Da N. K. N.s styre henvendte sig til deptet. nævnte det som kandidat — til den komite man da tænkte sig — en lærerinde, pædagog.

I fru Margrete Christensens indlæg, som vi netop mottar, pekes der paa at der maa søkes blandt mødrene.

Dette faar en ikke trætte om. Hvad der trænges er at en kvinde kommer med.

Skal ikke kvinderne med?

Kan det være mulig, at der ikke er kvinder med i *retskrivningskommissionen?*

Kan det være mulig, at der ikke er kvinder med i kommissionen, der skal *revidere lærerskoleloven?*

Kan dette være mulig i det aar 1913, efter at kvinder har faat stemmeret paa samme betingelser som mænd? Hvad nytter stemmeretten, hvis kvinderne systematisk utelukkes overalt. Mest iøinefaldende blir utelukkelsen fra de styrer, kommissioner o. l., hvor kvinders interesse er mindst likesaa stor som mænds.

„Hvorfor er ikke nogen av vore mest fremragende lærerinder tat med i en kommission, der behandler likesaavel lærerindernes utdannelse som lærernes? Den pædagogiske og kulturelle indsats lærerinderne har ydet i vort folk bør ikke gang paa gang undervurderes.

Endnu et spørsmaal.

Kan det være mulig, at der ikke nu ansættes *kvinder i „Statens filmskontrol?“*

Der averteres efter „sagkyndige.“ Hvem er sagkyndig i dette tilfælde? Kan man være i tvil om svaret — det er fint dannede, intelligente kvinder — *mødre.* —

Kan ikke kvindernes berettigede krav reise en storm — en enighetens storm av kvinder.

Er der intet, der kan vække kvindernes indignation, vække dem til opstand mot al den sløvhet, der rolig ser paa, at alle deres interesser varetas av mænd?

Altfor mange kvinder trasker den optraadte vei i hælene paa mændene — smigrer for disse — og det liker mænd.

Mon mændene er bange for de dygtige kvinder — det kan ofte nok se slik ut. Det hender gjentagne gange, at blir en kvinde tat med i et eller andet, tas en ikke- fagdannet — maaske en blid og medgjørlig, der villig følger i mændenes spor. Saa ser det ut.

Derfor kvinder, reis eder for at hævde eder som selvstændige — selvtænkende og handlende væsener, kun som saadanne kan der være tale om at gjøre nytte.

Hvad hjælper stemmeret og likestillethet, saalænge det kun

staar paa papiret — naar virkeligheten viser alt andet end likestilling. (Konferer de senere aars foreteelser).

Jeg henstiller derfor til *alle* vore kvindeorganisationer: Reis en storm mot uretfærdigheten, saa vore autoriteter tilsidst maa regne kvinderne med likesaafuldt som mændene. *„Kvinder slut kjæde og ryk frem!“*

Fagerheim pr. Langesund, august 1913

Margrete Christensen.

Frøken Marie Rogstad

avgik ved døden 16 august. Hun har været lærerinde ved Kristiania folkeskole i en række av aar, og var i flere aar medlem av skoleraadet. Hun var et virksomt medlem av lærerindernes organisation.

Hun har ikke som sin søster Anna Rogstad traadt sterkt frem i forgrunden under vor kamp for kvindesaken. Men hun var ivrig med i rækkerne og ofret den av sin tid og sine kræfter. —

Det vil de som har været med fra begyndelsen mindes.

Indsendt til red.

Londons Public Health Administration A Summary showing the principal Authorities, with their origin, services and powers by *W. Mc C. Wanklyn. B A Cantab* Fellow of the royal society of medicine Fellow of the society of medical officers of health e. t. c. *Logmans, Green and Co.* New York, Bombay, and Calcutta 1913.

Av Vinjes Storegut sender Det norske samlaget ut 9 utgave. Den er til skolebruk med oplysende anmerkninger ved kand. mag. Olav Midttun.

Hele Sverre-sagaen er at faa i bokhandelen for 1 kr.: Kohts oversættelse.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

The Woman's Journal

Et monument

vil man reise i Boston til ære for *Lucy Stone* The Woman's Journal's redaktør. Det er nu 44 aar siden hun sammen med sin far og sin mor: Mr. Henry Blackwell og Lucy Stone*) satte igang The Woman's Journal, og endnu staar hun som chefredaktør for bladet.

Det er det ældste nulevende kvindestemmeretsblad i verden. Flere andre er i aarenes løp blit startet, men er gaat ind igjen. Naar dette har kunnet holdes oppe og ride av alle stormene, skriver Agnes G. Ryan, skyldes det Lucy Stone's energi og kjærlighet til den sak hun kjæmper for, hendes aldrig svigtende troskap likeoverfor kvindebevægelsen. Monumentplanen er alt forberedt, sier hun videre, men endel penge mangler. 13. august er Lucy Stones fødselsdag, og i den anledning maa den manglende sum reises.

Hun slutter sit oprop saa: „Vær med til at feire dagen og hjælp os at realisere vor plan at reise et værdig monument for den ædle kvinde, hvis tro og begeistring og sterke arbeide har været det virksomste middel under vor lange kamp for retfærdighet og likestilling.

„Woman's Journal“ er kjendt ogsaa i kvindeaksleire utenfor Amerika. Det kommer hver uke med alle nyheterne deroverfra og med redaktørens ledende artikler, som det er en tilfredsstillelse

*) Hun beholdt sit navn efter at hun blev gift med Blackwell, der har været længere skildringer i Nylænde om den bevægelse som betegnes ved disse navne.

at læse. Det er et kvindesaksblad av reneste vand, uræd og uten kompromisser fæster det blikket urokkelig mot maalet og gaar løs paa alt som hindrer ideernes virkeliggjørelse. Dette er av den sterkeste virkning, men hindrer samtidig at det blir populært i almindelig forstand, og det har ført en kjæmpende tilværelse, mens selvfølgelig de almindelige dameblade kan samle store skarer om sig. Det kan synes underlig at det nu, da kvindesaken gaar frem med kjæmpeskridt i de Forenede Stater, ikke blir løftet høit paa skuldrene og faar dollarne flytende ind i store strømmer. Det viser at heller ikke i Amerika er mængden av kvindebevægelsens tilhængere naadd til dypere erkjendelse.

Den som har hat det held at træffe Lucy Stone Blackwell glemmer hende ikke let. En forstaar godt at en utvalgt minoritet av Amerikas kvinder føler en levende trang til at reise hende et værdig monument.

Og har de fattet beslutningen, er der vist ingen tvil om at den vil bli utført. Ved en speciel anledning som denne pleier mange bli med og dollarne at indfinde sig.

Finland

Ved de nu avsluttede landtdagsvalg i Finland er 20 kvinder blit valgt. Blandt dem: Annie Furuhjelm, Vera Hjelt, Jenny of Forselles, Dagmar Neovins, Tekla Hultin, Ida Yrjo-Koskinen. —

Grækenland

Græske kvinder klager over Bulgarernes grusomheter (se Nylænde no. 14) synes ikke at være ubeføiet efter de undersøkelser som nu er foretat.

Fra Græske Kvinders Nationalraad har vi senere faat kopi av en skrivelse som er sendt fra dets president: *H. Griva Gardikioti* til I. C. W.s president Lady Aberdeen. Det er en indtrængende appel til hende om at gripe ind — og er fremført i de mest veltalende uttryk. —

Hvad I. C. W. som ogsaa har Bulgariens kvinder med i forbundet, kan gjøre — er samlet at protestere mot alle landes grusomheter under krig..

Paa femaarsmøtet i Rom, om ikke før, faar forhaapentlig indignationen over dette et kraftig uttryk.

Ogsaa begge septemberhefter utsendes samtidig. —

(Eftertryk forbutt.)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 15.)

«Hvorfor skulde ikke Norman Lloyds miste penger?» — spurgte han paanyt. «Hvorfor skulde han ikke miste sit fine hus likesaavel som jeg mit fattige lille hjem? Hvorfor skulde ikke han miste sit purpur og sine fine linklæder likesaavel som Jim mister sine utsigter til lykke? Hvorfor skulde han ikke miste diamantskjorteknapperne sine og vognen og hestene likesaavel som Joe sit liv?»

«Han har selv tjent pengene sine, tænker jeg» — sa Andrew langsomt, «saa faar han jo selv bestemme hvad han vil gjøre med dem.»

«Tjent pengene? — Det var ikke han som tjente pengene» skrek Nahum Beals. «Det er os som har tjent hver dollar av det i vort ansigts sved, og det er vi og ikke han som skal si hvad de skal brukes til. Hør her — den tid skal komme — jeg sier jer den tid skal komme!»

Da talte Fanny til Ellen som hadde sitttet meget stille og opmerksomt, med øine som blev større og større, og kinder som blev rødere og rødere. Fanny hadde ofte set ængstelig over til hende og ønsket hun kunde sende hende tilsengs, men hun pleiet at varme Ellens lille værelse, som trappen førte op til, ved at lukke op dagligstuedøren en tid før Ellen la sig, og nu var hun ræd for at derved skulde stuen bli for kold for Joseph Atkins, og hun hadde ikke turdet avbryte samtalen. Men da hun nu saa Ellens feberhete ansigt, tok hun sin beslutning. »Kom Ellen», sa hun «nu er det sengetid for Dig» — og Ellen reiste sig motstræbende, hun kysset sin far og gik saa til tante Eva, som krampagtig tok hende ind til sig og kysset hende og hulket, mens hun holdt hende: »Aa Du deilige ungen, Du dyrebare lille, hvorledes skal det gaa os allesammen.»

«Nei ikke det Eva», sa Fanny skarpt «ser Du ikke hvor ophisset hun er? Hun skulde ikke ha hørt al denne snakken.»

Andrew saa ængstglig paa sin kone, reiste sig, tok Ellen ind i armene og trykket hende til sig i øm beskyttende kjærlighet. «Bry dig ikke om noget av det Du har hørt. Far vil altid ha nok til at gjøre det godt for Dig.“

Da Andrew satte barnet ned, tok Jim Tenny og løftet hende op igjen med et smeldkys. «La ikke de store ørene dine ta skade, Du lille gryten,» sa han med en munter latter. «Smaa dukkebarn som Du behøver ikke at bry sig om det, selv om Lloyds skulde lukke hver dag i aaret.»

«Det er netop dem det kommer til at gaa ut over» sa Nahum Beals, da Ellen og hendes mor var gaat op av trappen.

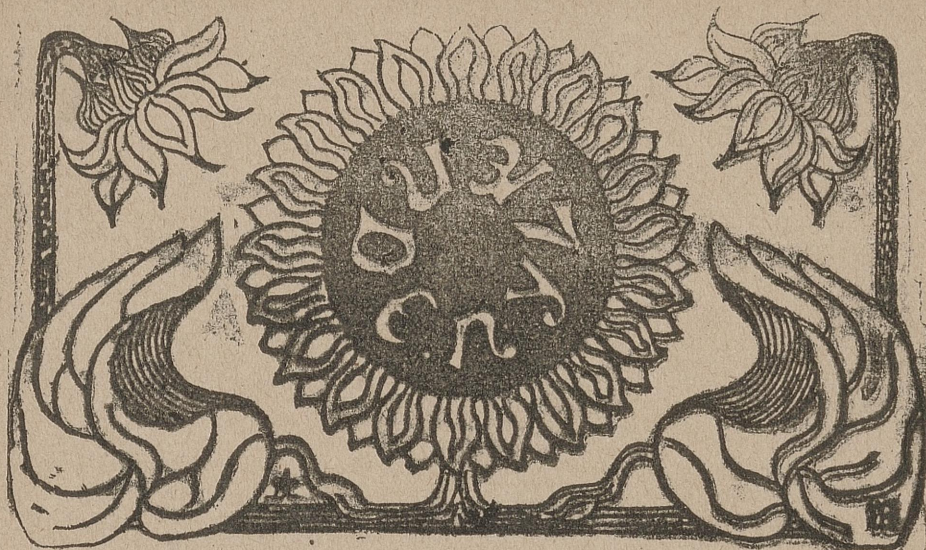
Ellen gik strax tilsengs, og moren trodde ikke hun hadde lagt saa meget merke til hvad hun hadde hørt, og sa til Andrew da hun kom ned igjen, efter at ha kysset Ellen og pakket hende godt ind og slukket lampen: »Jeg tror allikevel ikke hun tok sig saa stort nær av det, det var visst fordi det var saa varmt i værelset hun fik saa røde kinder.»

Men da moren var gaar fra hende, vendte Ellen det lille ansigtet sit mot væggen og graat ganske stille, saa ingen skulde høre hende, men bittert, — ikke mindre bittert fordi hun ingen klar opfatning hadde av aarsaken til sin sorg. Over hendes barnesjæl var den faldt den dype skygge av verdens arbeide og fattigdom. Hun kjendte ikke noget til tingene bak skyggen, men den skræmte hende derved desto mere, og hun graat og graat som om hjertet skulde briste. Men pludselig fattet hun en beslutning, født — hun kunde ikke ha forklaret av hvad underlig forstaaelse og misforstaaelse av det hun hadde hørt den kveld — hun listet sig ut av sengen, famlet sig frem, indtil hun fandt sin elskede dukke, som sat i sin lille stol i hjørnet. Hun pleiet ta dukken tilsengs med sig, og hadde klædt av hende med det formaal tidlig om aftenen, men hun hadde gaat op i sengen og ladt hende sitte i hjørnet.

»Vil Du ikke ha dukken Din?» hadde mor spurgt.

«Nei, jeg tror ikke jeg vil ha hende her i kveld,» hadde Ellen svaret med lidt svigtende stemme. Nu fandt hun dukken og tok hende op i armen og famlet sig frem med hende til klædeskottet. Hun klemte dukken ind til sig og kysset hende mildt, men saa rystet hun hende. «Du har været uskikkelig» hvisket hun — «jo du var, skrækkelig uskikkelig. Hvad ret har du til at bo hos rike folk, og gaa med saa fine klær, naar andre barn ingenting har? Hvad ret hadde den lille gutten, som var mor for dig før mig og den rike damen som gav dig til mig? De burde ogsaa puttes i kottet. Gud skulde sat dem alle ind i kottet, slik som jeg gjør med dig nu. Nu sier du ikke et ord, og det nytter dig ikke at skrike, du har været slem og uskikkelig!«

Ellen satte dukken med ansigtet mot væggen, i hjørnet av kottet, og forlot hende der. Saa vendte hun tilbake og krøp op i sengen og laa der og graat over det dyrebare barnet sit, som sat og skjælvet i natkjolen alene i kottet. Men hun var fast i sin beslutning, der skulde hun sitte. For gjennem den samme underlige følelse av symbolisme, som altid har bragt menneskehetens barnefingre til at gripe til, for at stille en trang, en ikke har midler til at stille, og løse problemer en ikke har kundskap til at løse — var hun blit overbevist om at hun paa den maaten rettet paa det som var galt og straffet det onde. Men hun graat over den stakkars dukken til hun sovnet. (Forts.)

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA I september 1913.	No. 17

To foredrag

om

Utenfor ægteskap fødte barns retsstilling

avholdt paa N. K. N.s landsmøte Kristianssand 5 juli 1913 av 1. frøken Kirsten *Holst* 2. fru Katti Anker *Møller*.

Frøken Kirsten Holst foreslog følgende resolution:

N. K. N.'s landsmøte uttaler sin tilslutning til den del av statsraad Castbergs forslag, som omfatter forsorg for barn født utenfor ægteskap og deres mødre samt farens økede ansvar overfor disse barn. Man er derimot uenig i forslaget om dets ret til navn og arv efter faren i likhet med barn født indenfor ægteskapet.

Fru Katti Anker Møller foreslog:

N. K. N.'s landsmøte uttaler sin fulde tilslutning til den av statsraad Castberg fremsatte proposition til lov om barn utenfor ægteskap.

Man diskuterte saken paa landsmøtets sisste dag 7 juli. Man besluttet ikke at fatte nogen resolution, men at la begge foredrag trykke og omsende til videre behandling i N. K. N.s led.

I

Uegte barns retsstilling

Forholdet mellem mand og kvinde

Av alle livets spørsmaal er problemet: Hvad er forholdet mellem mand og kvinde, og hvorledes bør det være? det, som mest har optat menneskenes sind, og som allikevel den dag idag staar der uløst, tiltrods for, at det er filosofers, digteres og hverdagsmenneskers første interesse, og tiltrods for at spørsmaalet, om ikke løses, saa dog praktiseres hver eneste dag av den overveiende del av menneskeheten.

Forholdet mellem mand og kvinde defineres da ogsaa paa forskjellig maate, og kunde vi læse i menneskenes inderste natur det navn, som de vilde gi dette forhold, vilde vi ganske visst finde en uendelighet av forskjellige formler, avpasset efter alder, kjøn, livsanskuelse, nationalitet og religion. Vi vilde finde en skala av opfatninger, primitive eller raffinerte, praktiske eller doktrinære, naturlige eller overspændte, naive eller overkultiverte, sunde eller bedærvede. I digternes ordbok benævnes det altsammen officielt med etiketten kjærlighet. Men ordet kjærlighet gjør os ikke noget klokere end vi før var, fordi kjærligheten er som religionen: den indeholder i sig likesaa mange avskygninger, som der er individer til. Som religionen er kjærligheten præget av individualiteten, og selv kjærligheten mellen mand og kvinde fremtræder derfor i individuel dragt og med individuelt indhold hos de forskjellige mennesker.

Paa følelseslivets omraade er kjærligheten, hvad elektriciteten er i det moderne tekniske liv. De folk som studerer elektriciteten vet, at den er til, at den er den største kraft, som kjendes. De kan ikke forklare os hvad den er, men det er ved *den* at vi faar kraft, lys og varme. Saadan er ogsaa kjærligheten; ingen kan si, hvad den er, men det er den, som gir os kraft, lys og varme i sjælelivet, likesom elektriciteten i det fysiske liv.

Dersom nu forholdet mellem mand og kvinde *var* kjærlighet, denne kjærlighet, som gir os kraft, lys og varme i sjælelivet og over hele menneskelivet, saa var verden hjulpet, for dette er kjærlighetens ideal, og det burde være menneskenes ideal. Da vilde digterne ha ret, naar forholdet mellem mand og kvinde av dem officielt benævnes med ordet kjærlighet. Men den form for kjærlighet, som de fleste av digterne gir i sine bøker, svarer ikke til billedet om elektriciteten, men heller til billedet om fyrverkeri. Det lyser op for et øieblik; derefter kommer mørket, og efter den sterke lysning forekommer mørket dobbelt mørkt. I daglig tale kaldes dette erotik og ikke kjærlighet, og skjønt de to ting har mange likhetspunkter, er de dog sammensat paa forskjellig maate. I dem begge findes sjælens beruselse, sanselighet og trang til handling, disse tre sider, som danner hovedbestanddelene ved al kjærlighet, her paa jorden, og som hver har sin bestemte plass og berettigelse i kjærlighetens liv. Men forskjellen mellem kjærlighet — indtil *dens* høieste form og erotik — indtil *dens* laveste form — ligger i arten og graden av disse tre sider, og i det indbyrdes forhold mellem dem.

Forholdet mellem mand og kvinde, i hvilken form det nu praktiseres, har været og vil altid bli det betydningsfuldeste i menneskelivet og det fundamentale i samfundslivet. Selve livet utgaar av det, og historien har vist og viser fremdeles, at samfundsutviklingen stiger og falder med hvorledes det utøves. Skjønt det er et personlig forhold, det mest intime, som findes paa jorden, har det grepet saa sterkt ind i selve menneskehetens utvikling, at det er gjort til gjenstand for lovgivningsarbeidet gjennem alle tidsaldre; og det er en lovgivning, som formodentlig ikke endnu paa langt nær staar ved sin endelige form.

Fordi kvinders indflydelse overalt er i stigende, netop derfor er det ogsaa, at lovgivningen paa dette omraade nu er i hurtigere utvikling end den var før, og det gir os haab om, at selv med de gode tiltak, som er gjort med de to lovforslag, som vi skal diskutere iaften, er ikke det sisste ord sagt i denne sak.

Ældre og nyere lovgivning

Allerede i Christian Kvints gamle lovbok findes der bestemmelser om egteskap, om forholdet mellem mand og kvinde og om forholdet mellem forældre og barn. Det bringes alt ind under regler, som i mange henseender er strenge, og der findes straffebestemmelser baade om at miste sit hode, om at druknes, om at lægges i jern og at komme i spindhuset. Her er straf baade for mænd og kvinder som forbryter sig mot loven om ordnede forhold i disse saker. Men vi har en mistanke om, at det hovedsakelig var kvinderne som maatte lide dem. I midten av det 18 aarhundrede blir der tat skridt til at paalægge fædre til barn født utenfor egteskap at bidra til disse barns underhold og opfostring. Og i 1821 kom igjen en ny lov, som samlet en hel række bestemmelser fra før og ordnet dem paa en mere tisdmæssig maate.

Denne lov het: Lov angaaende underholdningspenge for barn, som enten et avlet utenfor egteskap, eller hvis forældre er separerte. Her er det *barnenes* ret, som er det fundamentale. § 1 handler om de legitime barn.

I § 2 kommer de uegte barn. Den lyder saa: Er nogen utlagt som far til et utenfor ægteskap født barn, skal overøvrigheten, naar der fra moren eller den, som i mors sted har antat sig barnet, indløper klage over, at han ikke vedbørlig bidrar til dets underholdning og opdragelse, bestemme, hvormeget faren aarligen skal bidra til sit barns underholdning og opdragelse i forhold til hans vilkaar, og skal bidraget i almindelighet være halvdelen av, hvad der utfordres, hvorhos det tillike bestemmes, at bemeldte bidrag skal vedvare, indtil barnet har fyldt sit 15 aar.

Dette var i 1821, og vi ser da, at allerede længe har bevisstheten været oppe om fædrenes forpligtelser likeoverfor deres barn. Men i de gamle love findes ingenting om deres pligt til at hjælpe og støtte deres uegte barns mødre i den trykkede stilling, som de kommer i baade før barnets fødsel og under sykeleiet. Man mente formodentlig, at det var dog hendes egen sak. Hun hadde selv paadraget sig disse lidelser, og ansvaret for hendes eget legeme fik hun da selv ta.

Det er en tankegang, som nok kan passe til stolte kvindenaturer. Men desværre, det er ikke de stolte kvinder, som der her er spørsmaal om.

Den gamle lov av 1821 indeholdt ogsaa meget strenge regler for inddrivning av farens underholdningsbidrag. Kunde ikke avdrag ske i hans løn, vartpenge eller pension, eller fremtvinges ved utpantning, skulde han paalægges det man kaldte kronarbeide, enten i fæstningerne eller hvor regjeringen fandt anledning til at benytte hans arbeide, uten, som det staar — at han desformedelst skulde sættes ved siden av forbrydere.

Men denne lov hadde i likhet med den senere lov den bestemmelse, at moren selv eller nogen av hende opnævnt *maatte* stille forlangende om barnets ret, og det er dette, som disse mødre av mange grunde enten slet ikke gjør, eller gjør det først, naar det er forsent.

Dette forhold er jo dog et personlig forhold ogsaa for forældre som ikke er gifte, og ikke bare et juridisk eller økonomisk forhold, mødrene vil altid først forsøke at faa sin ret med det gode, og naar et aar var gaat efter barnets fødsel, var hendes juridiske ret forspildt. Den moralske ret staar nok igjen, men den alene er jo i disse tilfælder ikke nok; det er netop derfor lovene maa til.

Hverken loven av 1821 eller den sisste av 1892 har i praxis gjort den nytte, som de begge har sigtet mot, den at *ramme dem*, som er medskyldige i, at en hel del mennesker forkommer blandt samfundets ulykkelige, og at bistaa disse mennesker, som kanske er forkrøblede av en *selv*forskyldt skjæbne, til dog at faa sin ret.

I den næste lov av 1892, som gjælder nu, er da flere ting tat med, og hele loven har et mere moderne præg. For at inddrive fædrenes forpligtelser er der kommet strengere bestemmelser. Som nyt moment er kommet med farens pligter ogsaa mot moren.

Hermed indtræder altsaa det utvidede princip, at ogsaa moren har krav paa ham; naturligvis kommer hun først i anden række, for det første er at *barnet* ikke ved vanstel og daarlig pleie straks skal hjemfalde til elendighet.

Reglerne for fædrenes forpligtelser er i det hele i sine hovedtræk meget strengere end de var før.

Men her findes ogsaa den bestemmelse, som jeg nylig omtalte. I § 5: Retten til de omhandlede bidrag fortapes, naar andragende om deres fastsættelse ikke er indgit inden 1 aar efter barnets fødsel. Dette er den side ved saken, som har gjort, at heller ikke ved denne lov, som ikke er en daarlig lov, er det lykkedes i praxis at rette paa følgerne av et forhold, som er en mangedobbelt ulykke, den at en hel del *barn* har vokset op paa livets skyggeside og likesom fra fødselen av har været bestemt til elendighet, til vantrivsel og til last, og en hel del *kvinder*, nok ofte ved egen skyld, men ogsaa ved andres misbruk av dem, har henslæpt sit liv i trængsel uten den naturlig hjælpende haand til at gjenoprette hvad der er forspildt.

Denne side ved loven, at kvinderne selv skal melde sine krav, vil man jo ikke helt kunne komme bort fra. Det behøver ingen forklaring, det ligger i sakens natur. Engang i tiden vil vel kvindernes utvikling føre dem

til her at benytte sig av den ret, som loven gir dem, til at kræve fædrenes delagtighet i barnenes underhold og opdragelse.

Kvinderne har i fortiden maattet gjennemgaa den straf, som baade i form av lovens bestemmelser og i form av menneskenes foragt har kunnet paalægges dem. *Nu* har lovene bestemmelser for at *hjælpe* dem, ikke for at *straffe* dem, og *menneskenes foragt* er sterkt paa retur, den er forandret til medfølelse, undertiden næsten til sykelig overmaal. Veien fra det gamle til det nye har været lang at gaa, men kvindernes evne til at benytte sig av den ret som lovene gir dem, vil stige med deres egen utvikling.

De to nye forslag til lov om forsorg for barn født utenfor egteskap

har den samme bestemmelse, at den hjælp som de ugifte mødre kan gjøre krav paa, enten av barnets far eller av kommunekassen, den maa hun selv stille forlangende om og *melde* sin fordring paa.

I de to nye lovforslag er der kommet regler for denne melding. Disse regler gaar ut paa baade at fremtvinge meldingen og at lette den. Den skal ske før barnets fødsel gjennem læge eller jordmor. Disse maa gi erklæring om, at barnet ventes, og til den og den tid, og de er forpligtet til at melde saken til den myndighet, som har med indkrævningen av farens bidrag at gjøre, og som efter Stang skal kaldes bidragsfogden. Det er paa landet lensmanden, i byerne en dertil opnævnt tjenestemand. Betalingen til lægen eller jordmoren, som er fastsat av loven, skal *ogsaa* av ham indkræves hos faren.

Har saa moren ikke git melding før barnets fødsel til læge eller jordmor, skal hun opgi hvem faren er for den læge eller jordmor, som hjælper til ved fødselen. Gjør hun det ikke, kan hun straffes med bøter.

Var det ikke læge eller jordmor tilstede ved fødselen, skal moren selv inden 14 dage gi melding og opgi, hvem som er far til barnet. — Castbergs forslag av 1909 og Stangs av 1912 har en hel del likhetspunkter. Det store likhetspunkt har begge forslag, at de er dikteret av interesse, jeg kan gjerne si medfølelse og sympati med barn fra livets skyggeside, den skyggeside, som virker paa barn likesom naturens skyggeside virker paa planter. De dør, forkrøbles eller vokser op i former, som aldrig naar den utvikling, som en tilværelse med sol over kan gi.

Ved statistiske undersøkelser er det paavist, at av spædbarn født utenfor egteskap dør der omtrent dobbelt saa mange som av barn født i egteskap. Av egtefødte barn dør der 89 av 1000, av uegte barn 177 av 1000. Dette er i det første aldersaar. Senere blir forskjellen noget mindre. De statistiske undersøkelser har endvidere vist, at mens dødeligheten blandt egte barn i de sidste 25 aar er formindsket, er dødeligheten blandt uegte barn forstørret. Dette er især tilfældet i byerne.

I andre lande er dødeligheten gaat ned baade blandt barn født utenfor som blandt barn født i egteskap. Som aarsak til dette uheldige forhold hos os har det statistiske centralbureau — gjennem besværinger fra læger — faat den opfatning, at det skyldes bortsættelse av de uegte barn i forbindelse med den kunstige ernæring, den daarlige pleie og nedarvet sygdom og svakhet.

De amter, hvor den kunstige ernæring drives mest, er Akershus, hvor dødelighetsprocenten ogsaa er høiest, Finmarken og Smaalenene. I Nordre

Bergenhus, hvor mødrene beholder barnene hos sig og ammer dem selv, er forskjellen mellem dødelighetsprocenten blandt barn født i og utenfor egteskap ubetydelig. —

Denne opfatning, at hovedaarsaken til den store dødelighet blandt uegte barn er den kunstige ernæring, som igjen er en følge av bortsættelsen til fremmede, er ikke fremkommet bare ved det statistiske centalbureaus arbeide med saken, men medicinaldirektørens uttalelse er ogsaa krævet; han er kommet til samme mening. Slutningen paa medicinaldirektørens betænkning fortjener at høres; den lyder saa: »Men det er ikke alene for barnets legemlige velbefindende, at ernæringen ved morens bryst er av en saa fundamental betydning. Man vil ogsaa let kunne forstaa, at denne ernæring vil skjænke barnet en mors kjærlighet og omsorg.

Og opfyldelsen av moderpligten vil virke tilbake paa moren selv, vil skjænke hende en naturlig søvn og et fornøiet sind, samtidig med, at den vækker og nærer moderkjærligheten. Den vil derved gi hendes liv større indhold — og det ikke mindst hos den ugifte mor — og vil derigjennem mangen gang kunne hjælpe til at føre denne sidste tilbake til samfundet og det alvorlige arbeide.« —

I det hele tat er disse lovforslag utgaat av tre elementer: lovkyndighet, statistik og menneskekjærlighet, og dette lovutkast som begynder med forsorg for barn, tar da ogsaa barnenes mødre med i sin forsorg. I forslagenes begrundelse findes derfor ogsaa følgende uttalelse: »Den skjæbne, som rammer de her omhandlede kvinder, er saa haard, at samfundet ikke kan slaa sig til ro med den betragtning, at de selv er skyld i sin stilling. I disse lovforslag kræves, baade for barnets skyld og for morens skyld, at den økonomiske støtte og den hjælp, som hun trænger, skal ydes hende allerede i god tid, indtil tre maaneder før barnets fødsel, og farens pligt skal utvides til ogsaa at sætte hende istand til at beholde barnet hos sig i den første tid. Derved mener lovforslagene at opnaa, at den store dødelighet, som mest gjør sig gjældende i den første tid, nedsættes, og disse mødre sikres den moralske støtte, som dette gir dem. Efter disse lovforslag maa da melding om barnet gis til læge eller jordmor senest tre maaneder før barnet ventes, og den som har mottat meldingen skal befordre den videre til bidragsfogden. Forældre, husbondsfolk eller andre i lignende stilling skal pligte at gjøre, hvad de kan for, at hun itide gjør denne melding. Dette skal være en saa streng pligt, at forsømmelse straffes med bøter.

Ved alt dette mener lovforslagene at faa presset frem, hvad de ønsker at opnaa: at disse forhold skal komme til lovbundne regler. At komme fra sit faderskap vil heller ikke bli saa let efter disse love, hvor anmeldelsen maa ske saavidt længe før barnets fødsel. Vil han komme fra et anmeldt faderskap, maa han i sidste instans avlægge ed paa, at han ikke er barnets far.

Alt dette høres jo greit og let ut, men saa kommer den store vanskelighet, at fædrene ofte ikke har noget at bidra med. I Stangs forslag, som har den sproglig set besste text og klareste ordlyd, heter det i § 1: Barnet har ret til at faa underhold og opdragelse av sin far og sin mor. Det skal opdrages efter farens vilkaar, men efter morens, om det er hende, som har besst raad, i de uhyre mange tilfælde av denne art har hverken faren

eller moren nogen videre raad, og *da* er det den store nød som melder sig. Her kommer vi ind i den tankegang, som er det grundlæggende for disse lovforslag, det nemlig, at samfundet skal træde til. Lovens motstandere har sagt, at dette vil hjælpe de slette barnefædre og opmuntre de illegitime forbindelser. Dette er ikke lovens mening; meningen er, at samfundet skal være en formidler mellem den som er i nød, og den som har sin store skyld i nøden. Dette skal gjøres paa den maate, at bidragsfogden skal kræve de utlagte penge igjen hos faren. Stangs lovforslag er delt i tre dele. Den første del heter »Lov om forsorg for barn«, den anden heter »Lov om barn, som er født utenfor egteskap,« den tredje del heter »Lov om forældre og egtebarn«. Den første del er det som gir grundtanken for alle tre love. Forsorg for *barn*, *barnets* redning, *barnets* ret, *barnet* er hovedsaken i disse love. Derfor er det ogsaa for barnets skyld, at en kvinde, som har saa daarlig raad, at hun ikke kan sørge for sit utkomme, men har norsk statsborgerret, skal kunne kræve hjælp av kommunekassen paa sit opholdssted de sidste 6 uker før hendes barn skal fødes. Gift eller ugift har her ingen betydning. Den gifte kvinde maa være forlatt av sin mand, den ugifte kvinde har jo ingen legal økonomisk støtte. Bidragsfogden kræver de utlagte penge igjen hos faren, og for dette er der strenge regler. Arbeidsgiveren kan forpligtes til at holde igjen i vedkommendes løn, og der kan ske utpantning som for anden skat. Men hvis faren ikke kan betale tilbake det hele, vil det som mangler bli delt mellem kommunekassen $^2/_3$ og statskassen $^1/_3$. Men hjælpen skal i disse tilfælde, hvor nøden virkelig findes, være saa stor, at den begynder 6 uker før barnets fødsel, og at moren kan ha barnet hos sig mindst i de tre første maaneder av dets liv.

Statistisk er det paavist, at belægget baade i fængslerne og i sindssykeasylerne rekrutteres i meget høi grad av de ugifte mødres barn. De har ofte levet hele sit liv paa tilværelsens skyggeside, i samfundets kjelderetage, og de er ofte født til verden av ganske unge kvinder, som ikke hadde fysisk styrke til at sætte en sund eller kraftig skabning ind i livet. De folk som har hat med dette arbeide at gjøre, statistikens, medicinalvæsenets og fængselsvæsenets folk, er alle av den mening, at her bør noget gjøres, her bør nye praktiske momenter komme ind, og lovkyndighetens folk har tat sig av det og utarbeidet former for dette betydningsfulde arbeide. Alle disse folk har været drevet baade av moralske og praktiske interesser.

De to forslagsstillere er enige om, hvad jeg hittil har nævnt, og de to utkast indeholder om det de samme ting. Men i Stangs utkast er sproget kortere, stilen lettere og mere moderne end Castbergs. Netop vort sprogstudium har jo i de sisste aar gjort store fremskridt, og Stang er en stilist av rang. Han har jo netop vundet anerkjendelse for at kunne forme love. De har jo altid før hat et tungt og vanskelig sprog. I en lov er jo tanken og indholdet det avgjørende, men den klare form er ogsaa en stor ting.

Arveretten

Jeg har nu tat frem de grundtanker, som er fælles for de to lovutkast; at gaa dem igjennem i detaljer og enkeltheter vilde jo ta for lang tid.

Jeg tror, at alle vil være enige med disse grundtanker. Men de to lovutkast indeholder ogsaa forskjelligheter; i de *smaa* forskjelligheter er det vel nærmest den praktiske utformning av den samme tanke. Men der er en anden forskjel mellem de to lovutkast, som er av saa væsentlig betydning, at det blir derom, at diskussion vil samle sig. Denne store forskjel ligger i begyndelsen til Castbergs forslag som lyder saa i § 1: »Barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, har ret til farens familienavn. Om dets ret til arv gjælder, hvad derom i arveloven er bestemt.« Og i arveloven skulde da dens § 3 lyde saa: »Barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, har samme arveret som egtebarn.»

I at skjærpe fædrenes forpligtelser, i at faa saadanne bestemmelser ind i loven, at disse forpligtelser ikke blir til at komme ifra for fædrene, det er vistnok alle enige om, men forslaget om like arveret likeoverfor faren for uegte barn som for hans øvrige barn, indeholder et principspørsmaal, som griper ind i andre forhold, og det er dette som har vakt diskussion. Av denne grund har ogsaa Castberg villet ha frem erklæringer fra en hel del mennesker og institutioner, om hvorledes de stiller sig til denne del av hans lovutkast.

Efter disse erklæringer kan man forstaa, at av de tilspurgte var de fleste mot like arveret, men der var dog ogsaa en stor del for.

Dette er jo et spørsmaal, som i like høi grad interesserer kvinder som mænd, om end paa forskjellig maate. Alle disse uttalelser fandt sted i 1901—1902.

Alle disse uttalelser er omtrent ulelukkende mænds uttalelser, men at der blandt dem skulde være saa mange for samme arveret for uegte barn som for andre barn, kan ved et overfladisk blik næsten kaste et poetisk og ideelt skjær ovet mændene i Norges land. Skjønt jeg sætter mændene høit, kan jeg dog ikke i denne sak faa noget ideelt billede av dem. For i denne sak har der blandet sig et andet moment ind end forholdet mellem mand og kvinde. Det er nemlig momentet *hat* til overklassernes mænd og *hevn* over dem. Dette ønske kan vi nok forstaa, og vi bør ha blikket aapent for det, men det kan ikke ha betydning for selve spørsmaalets avgjørelse. En meget stor del av uttalelserne for like arveret er kommet frem ved arbeiderrepræsentanternes begeistring for at kunne faa et tak paa overklassernes mænd, som i saa stort mon har misbrukt deres kvinder. Om vi sat der som arbeidere, i deres stilling, tror jeg, vi vilde ha stemt som dem. Men for at bedømme spørsmaalet rigtig, bør jo hverken politik eller klassehat være det avgjørende Heller ikke bare som *kvinder* maa vi bedømme spørsmaalet, vi maa først være mennesker, og derefter kvinder; hvis vi ikke det kan være blir vi partigjængere endnu mere end i politiken.

Saken bør dømmes upartisk. Her spiller ind de to kontrahenter, mand og kvinde, derfor er det vanskelig at være objektiv baade for mænd og kvinder. I middelalderen var den gifte kvinde mandens eiendom, mændene mente sig at være kvindernes herrer, og dog vilde Christian V ha orden i forholdet mellem dem. Vi lever i en anden tid, og disse forhold er ogsaa meget forandret. Tidligere talte vi om de forførte kvinder og om de

brutale mænd. Uttrykkene kan vist endnu anvendes, men ikke som en generel benævnelse av kvinders art og av mænds art. Med kvindernes frigjørelse er de kommet ind i en frihetens rus, som ogsaa har grepet dem paa det erotiske omraade, og der findes derfor i vore dage store mængder av *forførte mænd*. Om kvinder vil nu uttrykket *forlatte kvinder* passe bedre end forførte kvinder; forlatte blir de i mængder, men forførte av manden i den gamle betydning er paa langt nær ikke alle.

Som kvinder under vi mændene, at det nu vil bli deres tur at vogte sig, kvinderne har nu saa længe været dem som maatte ta sig iagt. Men dette er dog kun en meget subjektiv kvindefornemmelse, som ikke bør paavirke vort almene syn.

Statistiken viser, at en anden forandring ogsaa er kommet med de nye tider. Det er ikke mere overklassens mænd, som i saa høi grad misbruker underklassens kvinder. De illegitime forbindelser indledes nu for den største del av mænd og kvinder av samme klasse og stand. Arbeidernes døtre, som sætter den største del av de uegte barn i verden, indlater sig hovedsagelig med mænd av sin egen klasse, og i de høiere klasser er ikke de ugifte mødre længere nu en saa sjelden foreteelse som i gamle dage.

Derfor vil de gamle grunde til begeistringen hos arbeiderklassen for den like arveret nu ikke længer holde stik, og hevn for tidligere slegtsleds forsyndelser bør ikke paavirke opfatningen av en lov. En lov er for fremtiden og ikke for fortiden.

De ugifte mødre og de uegte barn har været blandt samfundets foragtede, mens fædrene har sluppet fri. Vi har hat love, som tilsigtet her at øve mere retfærdighet, men deres praktiske anvendelse har ikke svaret til den gode mening, som hadde dikteret dem. Dette forhold har litt efter litt oparbeidet et stigende ønske om at bringe mere likevegt ind i forholdet mellem to parter, som staar som medskyldige i en i og for sig uværdig forbindelse. Samtidig er kommet frem røster om *kvinders* ret til barn, *kvinders* længsel efter barn, og fra andet hold om *barnets* ret, *barnets* værdi, og hvor *barnets* krav er kommet helt frem i forgrunden.

Saa hører vi fra den motsatte kant andre, som arbeider for at hindre barns fødsel, baade legitime og uegte barns fødsel. Det er en bevægelse, som ogsaa gir sig et ideelt formaal, men som dog gjør forvirringen endnu større i det store kor av røster, som tilsammen skaper frem livsopfatninger og meninger.

Under alt dette har vi kvindebevægelsens store fremstøt. Den kjæmper først og fremst for kvinderne, mindre for barnene, og i den bevægelse er det mere de ugifte *mødre* end deres barn, som spørsmaalet dreier sig om.

Saa endelig har vi *familiens ret*, familiens betydning, familielivets fred og høihet, fordi det er stiftet paa religiøse og sociale opfatninger og traditioner.

I dette brogede virvar av røster kan det let forklares, at mange staar tvilende og vaklende, naar spørsmaalet om uegte barns likestilling med egtefødte barn likeoverfor arv efter faren skal besvares. I alle fæstnede meninger hos moralsk interesserte og samfundsinteresserte mennesker er der be-

standig et gyldent korn av sandhet, men de er ogsaa ofte iblandet en liten tanke av fikse ideer. Kanske har vi alle en liten snev av saadanne fikse ideer. Det er jo den lille islæt av fikse ideer, som skaper vore kampe og vore diskussioner.

Morens og barnets solidaritet

Likheten i de to lovforslag ligger i anerkjendelse av barnets ret til sin mor. Denne ret skal betrygges først før dets fødsel og saa senere paa en saadan maate, at det skal sikres sin egen mors omsorg. Gjennem farens økonomiske støtte skal dets barndom sikres indtil det er 16 aar gammelt, og faren skal heller ikke da ha lov til at unddra sig sine pligter, hvis barnet fremdeles av en eller anden grund trænger hans støtte. Men barnet *tilhører* moren og *hun* har forældremyndigheten over det. Faren gaar ikke ind i forholdet som familiefar, *for det er han ikke.*

Ved dette, at moren skal faa eie barnet og skal økonomisk hjælpes til at nyde glæden ved barnet, mener loven at vinde hende ind igjen for det alvorlige arbeide og ansvaret, som følger med stillingen som mor. Hun er kommet paa kant med samfundet og med samfundsordningen paa dette punkt, og *det* kan ikke forandres. Men hun skal hjælpes til at føle ulemperne ved det saa litet som mulig og til moralsk at hæves op igjen.

Hvad jeg mener, vi kvinder skal se, er, at i al hendes ulykke skal barnet kunne bli hendes redning og det lyse punkt. Derfor skal alt gjøres for at redde forholdet mellem mor og barn, *moralsk* ved barnet, *økonomisk* ved hjælp av faren og *socialt* ved hjælp av den almindelige mening, som snart vil være kommet dit, at den ser, at av brudd paa den sedelige orden er ikke barnefødsel den *værste* form. Derfor skal ogsaa ugifte mødre dømmes som os andre efter deres *menneskeværd*, som i disse tilfælde kan hæves op igjen likesaa godt som hos mange andre kvinder, som paa en eller anden maate har forbrutt sig. Likesom alle *gifte* kvinder ikke staar like høit, staar heller ikke alle *ugifte* mødre like lavt, og at sondre her er det det gjælder.

Dette er et utdrag av lovens inderste tanke, og kan dette praktisk realiseres, mener jeg, at ogsaa den almindelige mening likeoverfor ugifte mødre nu er kommet dit, at den *vil* støtte loven og hjælpe mødrene til at benytte sig av den. Den del av dem, som ikke er kommet i den stilling som følge av et lastefuldt liv, men som offer for forhold og omstændigheter som ikke har fordærvet deres natur, disse ugifte mødre vil ved disse love ha lettere for at gjenvinde sin selvagtelse og sin sociale anseelse.

Hvis saadanne mødres barn skal bære farens navn og ikke sin mors navn, vil jo det *bestandig merke hende som denne mands elskerinde*, efter at forholdet formodentlig for længe siden var brutt.

De legitime barn bærer sin fars navn, men de kan faa sin mors navn, naar de søker om det. De kan altsaa ikke vælge frit mellem de to navn. Ansøkningen er der for ordens skyld og som en formalitet; men den maa til. Skulde de uegte barn kunne vælge frit mellem de to navn, naar de legitime barn ikke kan det?

Morens navn er likesaa naturlig for disse barn, som farens navn er det for de egtefødte barn. Moren eier det, og det er med moren, det skal

leve, og hun bør gi det sit navn. Fordelen ved farens navn vil ogsaa i de mange tilfælde være en *tvilsom* fordel. Dette navn vil for al tid merke ham som det uegtefødte barn.

Saa kommer likestillingen mellem de to slags barn likeoverfor arv efter faren. Spørsmaalet er, hvorledes dette vilde virke i praksis. Kvindesaksforeningen har stemt for likestilling, men under forutsætning av, at særeie blev gjort obligatorisk. Nu har vi imidlertid fælleseie; og Castbergs lovforslag nævner ingen ting om, at obligatorisk særeie skulde indføres. Med fælleseie vilde *det* kunne ske, at om en rik ung pike giftet sig med en uformuende mand, og naar saa han døde, og der meldte sig uegte barn, føtt kanske før hans egteskap, vilde det være den formue, han hadde faat med sin hustru, som disse uegte barn skulde være med at dele.

Hele lovforslaget gaar ellers ut paa at hævde morens og barnets solidaritet, morens og barnets enhet, og det er netop dette, vi finder at være dets store gode side. Dette er lovens grundtanke, men skal denne grundtanke bevares, maa moren følge barnet et godt stykke paa dets vei ind i likestillingen med den legitime familie, ind i barnets forbindelse med faren.

Skal det uegtefødte barn stilles likt med de egtefødte barn likeoverfor arv efter faren, vil de ogsaa maatte føres ind i hans liv. Dertil faar de da en soleklar moralsk og juridisk ret. Det vil være en naturlig følge av denne lovbestemmelse. Men skal det uegtefødte barn føres ind i hans liv, kan heller ikke barnets mor staa utenfor. For mor og barn skal ikke skilles.

Med de *uegte* barn staar moren solidarisk, som en enhet; med *faren* staar i den legitime familie hans hustru og barn solidariske, som en enhet med ham. At han har forpligtelser til *begge* sider, dette er erkjendt og netop optat av loven. Faren staar som midtpunkt i hele denne kjede, men hans forpligtelser til begge sider kan ikke bli de *samme*, og likestilling mellem de to sider kan heller ikke oprettes.

Den ugifte mor har gaat ind *paa* eller *til* forbindelsen uten at hverken kirken eller staten har forenet dem; de behøver da heller ikke hverken kirken eller staten til at skille dem; det gaar i almindelighet av sig selv. Naar da faren opfylder de økonomiske forpligtelser, som han ved denne forbindelse har paatat sig, og som efter Stangs utkast uttrykkes saa: § 1. »Barnet har ret til at faa underhold og opdragelse av sin far og sin mor. Det skal opdrages efter farens vilkaar, men efter morens, om det er hende, som har besst raad«, — naar faren har opfyldt disse forpligtelser, som det er lovforslagets mening at gjøre effektive, saa bør ikke begrebet likestilling gaa ind i dette spørsmaal paa noget punkt, ihvertfald ikke likeoverfor den gifte mand. Men Castbergs forslag nævner intet om forskjel paa gift og ugift mand; han vil ha like arveret for egtefødte og uegte barn likeoverfor arv efter far. Hadde loven foreslaat nærmere bestemte regler om arv efter ugift mand, hadde jo saken staat anderledes.

Men vi, som ser *samfundets grundlag i familien og familiens ret*, kan ikke gaa til likestilling paa noget punkt mellem uegte- og egtefødte barn, uten de tilfælde, hvor faren ønsker det og blir enig med moren om det,

I mange andre lande er lovene om uegte barns retsstilling revideret i de senere aar. I Danmark har de en ny lov av 1908. Der skjærpes ogsaa bestemmelserne om fædrenes forpligtelser, men den indeholder ingen principielle forandringer i uegte barns stilling likeoverfor arv efter faren. Moren har forældremyndigheten over barnet, og barnet arver kun efter hende og hendes frænder.

I Tyskland har de en ny lov av 1900. Der tilhører ogsaa barnet moren og bærer hendes navn. Faren har ingen ret likeoverfor barnet, men staar der som dets *skyldner* i økonomisk forstand. Hans bidrag til barnets underholdning maa betales forskudsvis og beregnes rundelig. Hvis morens liv gir vidnesbyrd om, at flere kunde være barnets far, da maa *hun* ta opfostringsbyrden alene; hun kan da kun stille krav om hjælp ved barnets fødsel og til 6 ukers hvile bakefter, idethele for 3 maaneder.

Man sier fra Tyskland, at denne lov har vist de bedste resultater. Der er blit flere regulære egteskaper, for naar fædrene forstaar, at de ikke slipper fri for de økonomiske byrder allikevel, foretrækker de i saa mange tilfælder i barnets mor at faa en parthaver i det praktiske liv.

I Belgien bortfalder morens ret til underholdningsbidrag, hvis hun har staat i forhold til flere mænd paa en gang eller har ført et vitterlig letsindig liv.

I dette spørsmaal om de flere fædre indeholder vore lovforslag det samme som de gamle love, at den rette far skal ved forskjellige undersøkelser og erklæringer findes, og naar det er opnaadd, blir morens krav de samme som ellers.

I Frankrike har faren staat saa fjernt fra de uegte barn, at hvis han ikke selv ønsket det, skulde hans navn hverken opgis eller eftersøkes. Dette er først forandret forrige aar. Nu skal moren opgi farens navn, hvis hun er fransk av fødsel. For koloniernes skyld, hvor mændene ikke vil ha nogen ulempe eller økonmiske følger av misbruk av fremmede eller farvede kvinder, der gjælder endnu den gamle regel om mændenes ophøiede fjernhet likeoverfor ansvaret for saadanne hverdagslige ting.

I Holland gjælder ogsaa den samme gamle regel fremdeles.

*

Jeg er nu kommet til slutten av mit foredrag. De har forstaat, at jeg av de to lovforslag, Castbergs og Stangs, holder paa det sisste, fordi det i tanken, i indholdet og i formen har gjort, hvad der fra lovgivningens side kan gjøres for at rette paa disse forhold, som allikevel staar der igjen med en moralsk side, men som ikke lovgivningen kan faa helt ordnet. Jeg vil vende tilbake til, hvad jeg sa om forholdet mellem mand og kvinde. Vi kan kalde det et kjærlighetsforhold, men vi vet, at det ofte fremtræder i saa mangelfuld skikkelse, at det nærmer sig karikaturen, litet svarer til navnet. I vore idealer er den høieste form det, som grundlægger egteskapet og familielivet, og den lavere form, som skaper de tragiske eksistenser og skjæbner. Det er ikke ukjendt, at de tragiske skjæbner ogsaa findes i egteskapet og i familielivet, dertil er vi for virkelighetsvante, men efter min mening maa vi ogsaa være saa virkelighets *nøkterne*, at vi sondrer mellem de to former og ikke i vort hjertes overmaal av medfølelse blander dem sammen, og derved glemmer det som bærer samfund, ja hele tilværelsen: det ordnede og moralsk forsvarlige forhold mellem mand og kvinde.

Kirsten Holst.

II

Lovforslagene om en forbedret retsstilling for barn født utenfor ægteskap

Den sisste Stangske regjering og Gunnar Knudsens forrige regjering, har begge fremsat forslag om en forbedret lovgivning for det uegte barn.

Forslagenes hovedindhold

Begge forslag gaar ut paa ved forskjellige bestemmelser at skaffe *alle* uegte barn et opfostringsbidrag fra sin far, et bidrag, som vil bli noget større end det nu sedvanlige, da det skal afpasses efter den av forældrene, som har besst raad, og som bedre vil sikres barnet derved, at bidraget nu vil bli paalagt og inddrevet av en offentlig myndighet uanset morens begjæring eller ikke. Desuten vil der bli paalagt manden et *understøttelsesbidrag* overfor moren den nærmeste tid før og efter fødselen, for at hun ikke saa ofte som nu skal hensættes i en nødlidende og forladt stilling, og forat moren kan forbli hos barnet den nærmeste tid efter fødselen, saa barnet kan faa den nødvendige pleie og en hensigtsmæssig ernæring.

Bestemmelserne til dette øiemed er saa godt som de samme i Stangs og i Castbergs lovforslag.

Disse lovforslag er i *høi grad paakrævet*. Den sisste lov vi har om disse forhold er fra 1892, men allerede under lovens behandling dengang i stortinget blev det erklæret, at de vedtagne bestemmelser var utilfredsstillende: »Farens ansvar overfor det uegte barn bør hæves, saa det blir likt med hans ansvar overfor det egte.« Krav om forandringer har været ført like siden og er stadig tiltat i styrke og reises nu fra alle hold.

De nuværende tilstande uholdbare

De nuværende tilstande er da ogsaa helt uholdbare. *Den lov* vi har er i og for sig slet. Den er uretfærdig avfattet overfor mor og barn, og den er upraktisk og lar sig vanskelig haandhæve.

Efter den nuværende lov skal barnefaren bidra til barnets underhold med et bestemt pengebeløp pr. aar. Det er den *eneste* maate hvorved loven nu knytter en far til sit uegte barn. Men med dette bidrag forholder det sig daarlig paa alle maater.

Rigeligere bidrag

1. *Beløpet skal avpasses efter morens levevilkaar* ikke *efter farens*. Da mødrene saa godt som altid tilhører den ubemidlede stand, saa vil denne bestemmelse si, at barnet, selv om faren er velstaaende, dog skal opdrages og underholdes paa en sparsom og tarvelig maate. Naturligvis maa en mand, som er velstaaende betale noget mer end den der tjener litet, men bidragene er dog ikke avpasset efter hvad han virkelig kunde betale, men efter hvad et barn i morens kaar vilde kunne greie sig med. Begge lovforslag gaar

nu ut paa at barnet skal ydes et bidrag saa stort som vilde trænges til pleie og opdragelse for barnet om det var mandens egte.

2. *Men pengebeløpet, opfostringsbidraget, efter den nuværende lov er gjennemgaaende for lavt ansat.* For en almindelig arbeider er det 60 kr. pr. aar. Men en mor kan ikke faa utsat sit barn i pleie under 12—20 kr. pr. maaned. Ofte skal moren desuten skaffe barnet klær. Om vi sier gjennemsnitlig for det hele land kr. 15. pr. maaned, saa er barnefarens ydelse kr. 5 pr. maaned for liten, ikke engang halvparten, uagtet morens dagløn er betydelig mindre end hans, og desuten er hendes arbeidsevne efter barselsengen ofte betydelig formindsket. At saamange mødre allikevel under stadig savn betaler sin del og ofte mer end det er forbausende godt gjort og fortjener alles anerkjendelse.

Barnet faar ikke bidraget

3. *Men det beløp som efter lovens lydelse* skulde sikres barnet *det faar barnet som oftest ikke.* Ti dette beløps utbetaling er afhængig af hvorvidt moren tar resolution paa barnefaren eller ikke. Resolution: det vil si en personlig henvendelse til øvrigheten om, at et saadant beløp blir paalagt og indkrævet hos den angivelige barnefar. Men denne henvendelse til øvrigheten blir som oftest ikke foretat, resolutionen kommer ikke iorden og barnet har senere intet retslig krav paa at faa beløpet utbetalt.

Et aar blev der av 4600 uegte barn kun tat resolution for de 1600's vedkommende.

Det er et exempel paa det gjennemsnitlige.

De fleste mødre lar sig nøie med et mundtlig løfte fra barnefarens side, men alle som i større maalestok har med disse folk at gjøre, vet av erfaring hvad et saadant løfte betyr, bidraget uteblir meget snart. Barnefaren vil nødig faa en resolution paa sig, det er den eneste kontakt han har med øvrigheten i anledning av sit uegte barn, og han faar derfor mødrene overtalt til at la det være. Og moren lar sig saa let overtale som oftest av den grund, at hun ikke tør fortørne barnefaren, for hun haaper endnu paa egteskap med ham.

Fortsatte vanskeligheter

4. Men selv der, hvor resolutionen virkelig søkes bragt iorden, opstaar der mange vanskeligheter.

Først er der strid om paterniteten. Og ofte søker faren uten grund at fralægge sig faderretten og gjør alle slags indsigelser.

5. Men selv der hvor paterniteten blir bragt paa det rene og resolutionen er i orden er det vanskelig at faa inddrevet bidraget: Det er ikke let at finde vedkommende mand, han har forstukket sig i en anden kommune, og det er vanskelig for øvrigheten at faa ham opsporet. Dernæst kan han undskylde sig med at han intet har at betale med, han er uten arbeide, han har flere uegte barn før han skal betale til, han kan imidlertid ha indgaat egteskap med en anden pike og kan undslaa sig med at han nu ikke har mere end hvad han behøver til sin nye families ophold. Resultatet av den nuværende lov er, kan vi trygt si, at *kun* $1/3$ av de uegte barn faar et

opfostringsbidrag av sin far. Som et exempel derpaa nævner jeg at det fremgaar av aarsoversigten for mødrehjemmet, St. Olavsgate 17, at, trods vi har den besst mulige juridiske hjælp var bidraget til barnet fra faren gjennemsnitlig det forløpne aar *97 øre pr. maaned.*

Bidraget kommer for sent

6. Dernæst kommer at dette bidrag, selvom saken er ganke kurant, *ikke er at opnaa* før gjennemsnitlig 4—6 maaneder efter barnets fødsel. Ingenting i den tid moren paa grund av barselsengen er mest arbeidsudygtig og ingenting i barnets første levemaaneder da risikoen for barnets liv er størst. Som bekjendt er dødeligheten blandt de uegte barn meget større end blandt de egte, over det dobbelte, enkelte steder endnu meget mer. Det har naturligvis sin aarsak i at barnet, overlatt til morens forsørgelsesevne alene, ofte frister en kummerlig tilværelse. At der dør saa mange av dem allerede i den første levemaaned kommer ogsaa derav, at barnet er født svakt og motstandsudygtig til verden, fordi moren den sisste tid har hat en slem tid at gjennemgaa. Undertiden er hun, om hun er fabrikarbeider, overanstrengt av for meget arbeide like til den sisste tid, undertiden er hun, hvis hun er tjenestepike, opsagt av tjenesten og er uten existensmidler; med daarlig ernæring under savn og anger og alle slags bekymringer gjennemgaar hun den sisste periode av svangerskapet.

Indenfor denne gruppe av mødre forekommer da ogsaa de fleste tilfælde av fosterfordrivelse, barnemord, fødsler i dølgsmaal og dødfødthet blandt barn. Skal der overhodet dras omsorg for barnet, maa man begynde paa et tidligere stadium. Man maa sørge for moren under svangerskapet. Denne opfatning har nu git sig tilkjende paa forskjellig maate. Ved mødrehjemmene er det blit fast institution at endel av belægget er mødre som endnu ikke har født. Ved den nye fødselsstiftelse foreslaaes en egen avdeling til dette bruk »fordi mødrene er uten arbeide og har det ondt« sier professor Brandt.

Manglende lovbestemmelse

Vor nuværende lovgivning paalægger ikke faren i denne tid noen forpligtelse overfor moren. Han kan besvangre en pike og derpaa la hende seile sin egen sjø, han har ingen bekymringer for hvordan det gaar hende og ingen autoriteter kan gripe ind, fordi de har ingen lovbestemmelse at støtte sig til.

De foreliggende lovforslag søker at raade bod paa alt dette.

Retten lægges i myndigheternes haand

Med hensyn til selve bidragets istandbringelse er der den udmerkede bestemmelse at resolutionen ikke længere skal være avhængig av farens forgodtbefindende eller av morens foretagsomhet. Det offentlige har ret til at forlange barnet understøttet saa godt det lar sig gjøre av begge forældre, og lovforslagene gaar derfor ut paa at resolutionen i alle tilfælder blir bragt i orden av en offentlig autoritet saasnart barnets forestaaende fødsel blir meddelt ham. Alt som videre i denne anledning bør foretas besørges av bidragsfogden uten fornyet henvendelse fra moren. Bidraget vil gjennemsnitlig sættes noet

høiere og avpasset efter farens økonomiske stilling, hvis han er den bedrestillede av forældrene.

Forholdet ordnes paa forhaand

En anden meget vigtig bestemmelse er at resolutionen søkes bragt i orden *før* barnets fødsel. Der paalægges moren mindst 3 maaneder før barnets sandsynlige fødsel at henvende sig til læge eller jordmor og faa svangerskapet konstateret samt opgi den sandsynlige tid for fødselen og hvem barnefaren er. Læge eller jordmor har da umiddelbart at melde hendes tilstand for vedkommende øvrighet, som da har at foreta det nødvendige overfor barnefaren. Barnefaren vil da paalægges et passende beløp som kan erstatte hende den forringelse i arbeidsevne som svangerskapet har paaført hende, for at hun blandt andet i denne tid overladt til sig selv og i nød ikke skal fristes til at begaa noen voldsomheter mot sit eget eller barnets liv.

Det vil falde lettere at faa paterniteten bragt paa det rene paa dette tidspunkt og det er heldig at farens forpligtelse overfor moren vil indhente ham tidligere end nu. Han vil føle mer ansvar overfor en pike han bringer i omstændigheter, han vil ikke ha saa let for at forstikke sig i en anden kommune, og hans bidrag til hende vil medføre at parterne vil føle sig mer som forlovet og kanske bringe dem i egteskap.

Ogsaa efter barnets fødsel vil der paalægges faren et understøttelsesbidrag til moren fra 6 uker til 9 maaneder, om det er nødvendig, for at sikre barnet, ialfald for noen tid, en god pleie og ernæring hos sin mor.

En haandsrækning til de ugifte mødre

Naar det har været sagt at en understøttelse af den ugifte mor og et forstørret opfostringsbidrag til barnet skulde være at opmuntre til usædelighet, at sy puter under synden osv. saa bør alle kvinder som en avvise en saadan paastand. Hvad vi kræver og hvad disse lovforslag vil gjøre et forsøk paa, det er at trække disse mødre og barn op av den værste nød, saa moderskapet kan bæres uten altfor krænkende og bitre kaar og at barnets existens saa vidt kan sikres. Nu har alt dette foregaat under saadannne forhold at fosterfordrivelse, barnefødsel i dølgsmaal, barnemord, dødfødthet og en paafaldende dødsprocent blandt barnene har fremkaldt alle menneskers forargelse. Moderskapet for disse kvinders vedkommende og barnenes pleie maa sikres saapas omsorg at et velordnet samfund kan være sig det bekjendt. Ved en forbedret lovgivning at søke at skaffe disse minimumsvilkaar tilstede, det er at lindre en skrikende nød blandt ulykkelige mødre og redde mange barn fra den visse død. Det er den nærmeste haandsrækning vi gir dem, det betegner disse bestemmelser i denne lov, det og ikke mer.

Videre krav

Det i 1909 av statsraad Castberg fremsatte forslag gaar ogsaa ut paa navn og arveret overfor faren og farens frænder.

De tidligere nævnte bestemmelser om opfostringsbidrag og understøttelsesbidrag vil være store forbedringer, men de vil dog ikke i noen væsentlig grad medføre noen forandring i disse barns liv, og de vil heller ikke frem-

bringe i *moralsk henseende noen forandret opfatning i mænds ansvar overfor forhold utenfor egteskap.*

Vi vil fremdeles i vort samfundsliv beholde en gruppe barn, som med rette maa betegnes som uegte, fordi de i familieretslig henseende er daarligere stillet end andre barn. Der skal fra begyndelsen sættes et merke paa dem som gjør dem til et slags daarligere barn end andre. De skal med skam følge sin mor og i motsætning til andre barn ta navn efter hende, kun tilhøre hendes familiestand og i arveretslig henseende kun ta arv overfor sin mor og mødrenes frænder, det vil si i motsætning til andre barn, kun arve den ene av sine forældre.

Kan nogen være i tvil om at en saadan lovgivning er levninger fra en tid da mænd ordnet disse forhold først og fremst med sit eget behov for øie, til vern for dem selv og det egteskap de muligens i fremtiden maatte stifte, og da hensynet til den kvinde og det barn der var bragt i ulykke først kom i anden eller tredje række?

Da det saa godt som utelukkende her dreier sig om fattige kvinder, som med sit uegte barn senere indgaar egteskap og danner familiestand om end i beskedne kaar, saa maa vi si at dette var, desværre endnu er, en utpræget mandfolkagtig og en utpræget aristokratisk maate at ordne det hele paa. Men retfærdig er det ikke.

Samme ret og samme ansvar

Alle barn bør ha de samme retslige vilkaar at begynde livet paa, begge forældre mand eller kvinde bør ha samme ansvar overfor sit uegte barn og samme følger derav i deres senere familieliv, i hvilken stand det end maatte høre hjemme, det er en retfærdig fordring og værdig en demokratisk tankegang.

Letsindigheten straffes paa barnet

Nu er det *barnet*, som væsentlig faar bære følgerne av forældrenes letsindighet. Om vi ordnet det saaledes paa andre omraader, at vi lot et barn rent retslig juridisk talt lide for en forgaaelse av en av forældrene, saa vilde vi regne det som en i høi grad uretfærdig og hjerteløs fremgangsmaate. Men overfor det uegte barn tillater vi os en saadan adfærd.

Nu bærer det uegte barn en skam og føler betydelige ulemper i sit liv for et forhold, som barnet selv ikke har nogen aarsak til at bebreide sig. Saadant maa føles bittert av den det gaar ut over, og det kan ikke gi vedkommende et blidt syn paa vore nuværende samfundsindretninger. La foragt og dom overgaa de forældre som i letsindighet bereder sit barn daarlige vilkaar at vokse op under, men la begge forældre ha samme ansvar og la alle barn være like for loven.

Skam at hete efter mor — Beskyttelse at hete efter far

Det er godt at ha sin fars navn. Det er ikke saa godt at ha sin mors Da betyr det at man er avlet i skam. Naar det uegte barn nu *skal* ha sin mors navn, saa skal vel denne bestemmelse ha sin tilsynelatende forklaring i at det uegte barn følger sin mor. I de løse forbindelser

bestemmer nemlig loven at mor og barn skal være knyttet tæt sammen. «Barnet forblir hos moren» heter det uttrykkelig baade i den nuværende lov og i begge de foreslaaede lovutkast, Stangs og endog Castbergs. Det heter ikke saa naar det gjelder barn i egteskap, da er det ikke længer en selvfølge at barnet følger moren.

Men som det nu er er det en skam at hete efter sin mor, det er en forret, en beskyttelse at hete efter sin far. Og denne beskyttelse trænger det uegte barn til at faa, og er det berettiget til at faa, for enhver far er sit barns naturlige værge.

Der er intet som er saa generende i det uegte barns forhold, som at der er noget særegent ved dets navn. For derved maa barnet stadig repetere overfor alle, det møter paa sin vei, det eiendommelige ved sin fødsel. For et barn paa skolen eller under opveksten er der intet som staar for det med mere rædsel, end at det skal danne et undtagelsestilfælde, at det skal tiltrække sig opmerksomheten paa en særegen maate. Barnet lider ved det, jeg vet en gut, som gjennem hele sine skolegang gik under navnet «sypika» til stor fortvilelse for ham selv, og jeg tænker til ikke mindre sorg for hans mor. Det er en utilbørlig straf at lægge paa barnet og føles tyngre end mangen voksen ofte tænker sig.

Med hensyn til at anta farens navn, saa raader der allerede nu en praksis som gaar i retning av det foreliggende forslag. Paa landet og jeg tror for den største del i byerne ogsaa, tar det uegte barn for en stor del sin fars fornavn med «sen» til og tilføier hans eller hendes stedsnavn. Det er den maate, hvorpaa de fleste mennesker i vort land faar sit navn paa. Jeg vet nok at dette ikke gjelder naar det dreier sig om bekjendte familienavne, men barnefædre med saadanne navne er sammenlignet med det store antal barnefædre i sin almindelighet saa faa, at det ikke er grund til at fastslaa et undtagelsestilfælde for dem.

Ansvarfølelsen og navnet.

Efter de foreslaaede lovforslag skal barnet opdras i overensstemmelse med farens livsvilkaar om han er den rikeste av parterne, da er det ogsaa naturligt at faren gir sit barn navn paa samme maate som er den sædvanlige fremgangsmaate av fædre overfor sine barn i den stand han befinder sig. Skal barnet bære sin *mors* familienavn, saa er det ogsaa uretfærdig av den grund, at hun bærer sin fars navn, og at han og hans familienavn skal kompromiteres, det synes ubilligt. Enhver faar feie for sin egen dør, al hemmeligholden er skadelig; det er *farligt for mænd i sædelig henseende at kunne unddra sig opinionens dom, og det er det just de opnaar ved ikke at overføre sit navn paa barnet, det svækker ansvaret.* Om barnet med fuld ret fik bære sin fars navn var det ikke utelukket, at det vilde føre til at faren i enkelte tilfælde fattet nogen ømhet for barnet, kanske vilde han ikke da stille sig saa uvillig overfor opfostringsbidraget og ikke gjøre saa mange vanskeligheter, men søke at fremme barnets vel. Navnet knytter sammen og gjør solidarisk. I mange tilfælde vilde det føre til egteskap mellem forældrene, og barnet fik derved et ordentlig hjem.

Arveretten

Der er dog ingen av de i lovforslaget nævnte bestemmelser, som kan maale sig i betydning med bestemmelsen om at det uegte barn ogsaa skal ha arveret overfor faren og fædrene frænder. Jeg tillægger ikke pengene der her kan være tale om synderlig vegt, i de fleste tilfælde er der jo ingen formue at tale om, og der hvor der er, maa det jo være forholdsvis let og rimelig for alle parter, særlig da ogsaa av hensyn til samfundets vel, at der afsættes noget af formuen til støtte for det uegte barn, som ellers let kan falde det offentlige til byrde.

Men jeg tillægger bestemmelsen en umaadelig betydning i moralsk henseende.

Først i sin almindelighet betragtet, fordi denne bestemmelse vil tjene til at vaske bort den skamplet paa vort nuværende samfund, at vi opretholder en klasse individer imellem os, som vi selv er med til at stemple som en foragteligere sort mennesker end andre, skjønt de i og for sig er helt uskyldige og har intet at bebreide sig. Det er en utilbørlighet, *»en masse«* fra samfundets side, som vi hurtigst mulig maa afskaffe.

Arveretten utjevner forskjellen

Men arveretten har den største moralske betydning, fordi denne bestemmelse i væsentlig grad vil forringe *den forskjel som hidindtil er blevet opretholdt paa en mands og en kvindes forhold, naar det angik forbindelser udenfor egteskap. En forskjel som har været den væsentligste støtte for den opfatning, at der skulde være en streng dom overfor kvinder, som forser sig paa dette omraade, men en meget lemfældig, hvor det angik mænd.*

Det kan næsten synes merkværdig, at en saa soleklar retfærdig fordring, som at begge forældre skal ha like ansvar for sit barn, skal behøves at forsvares. Aller mest besynderlig er det, at ikke alle kvinder er med paa denne fordring. De er jo begge forældre, og bør ha forældres ansvar, men naar det gjælder det uegte barn, skal manden pludselig unddrages fra sit, mens kvinderne skal bære alt, som overfor et egte barn, det uegte barn har arveret overfor moren og mødrene frænder i alle led, odel og aasædesret, ingen avkortning av noen slags. Dette saa meget mer paafaldende som faren ogsaa er skaanet for det daglige arbeide med barnet. Hun skal bære alt, hvad der overhodet kan læsses paa en mor, men faren kan fri sig fra det hele med en ubetydelig pengesum.

En uholdbar paastand

Denne ordning som maa forekomme alle rettænkende mennesker merkværdig skal undskyldes, forklares med, at det sker av hensyn til hustruen, til beskyttelse av egteskapet og familielivet.

Men denne paastand er helt uholdbar.

Hvilken hustru? Hvilket egteskap, er det som skal beskyttes?? Det er da vel ikke bare det egteskap *manden* senere indgaar? Vi maa huske paa, at moren til det uegte barn likesaa ofte som faren senere i livet

indgaar egteskap. Hun blir hustru og stifter familie. Hun kan bli den prægtigste mor, som manden ogsaa, mange gange, det maa vi indrømme, kan bli en god familiefar. Det er egteskap og familieliv i begge tilfælde. Hvorfor skal saa den ene part være privilegeret til mere støtte og skaansel for sin fremtidige egtefælle og familie end den anden?

Naturligvis maa vi beklage den hustru, som opdager, at hendes egtefælle har et barn utenfor egteskap, og vi forstaar hendes uvilje ved at det pludselig i krav skal kunne stilles paa like fod med hendes egne.

Men hvad skal vi si, om hvorledes det nu gaar naar det uegte barns *mor* gifter sig! Hun maa ta det med ind i familien, kanske til daglige rivninger mellem egtefellerne. Kanske har hendes egtefælle formue, han dør og den halve formue gaar over til hustruen og i sin tid arver hendes uegte barn ved siden av hans egte den formue hun efterlater sig.

Kanske var der ingen formue, men familien har i aarenes løp lagt sig litt tilbesste, væsentlig ved egtefællens arbeide. Han dør, den halve formue gaar over til hustruen, hendes uegte barn skal arve ligt med *hans* egte. Saadan er loven nu overfor kvinder som har et uegte barn. Paralellen her er helt korrekt, det er hæderlig egteskap og familieliv i begge tilfælde.

Forskjellen er bare den, at i det ene tilfælde vilde manden som oftest paa forhaand vite at vedkommende kvinde hadde et uegte barn, og da kunde han gjøre som han vilde med hensyn til at gifte sig med hende eller ikke.

Hemmeligholdelsen er en fare

Det er den hemmelighetsfuldhet den fortielse som manden nu i kraft av lovens bestemmelser, kan omgi sit forhold med som frembringer de pludselige avsløringer og de oprørende familiescener, og som med rette bringer os til medfølelse med en hustru som faar en smertelig overraskelse. Hun er virkelig blit ført bak lyset, hun er blit bedraget, for hun er gaat ind i egteskapet paa falske forutsætninger. Det er for at hindre at hustruen skal bedrages paa denne maate og utsættes for saadanne overraskelser at vi maa ha andre bestemmelser Anderledes om barnets existens var et offentlig faktum som var hende bekjendt fra første stund. Da var det hermed ikke anderledes, end naar en kvinde gifter sig med en enkemand, om hvem hun vet, han har tidligere barn, som har krav paa ham ved siden av dem, hun senere maatte faa.

Var det derfor av sand omhu for hustruen og for egteskapets hellighed i sin almindelighet kunde de nuværende bestemmelser aldrig være kommet istand. Da maatte man aldrig ha git barnet arveret overfor sin mor. Derfor er paastanden om at arveretten vil undergrave familielivet uholdbar. Skulde denne nedbrydelse være blit følgen, maatte den ha indtraadt for længe siden. Der fødes ca. 5000 uegte barn om aaret og størsteparten av mødrene indgaar senere egteskap. Selvfølgelig vil et uegte barn medføre vanskeligheter i familielivet, erotiske uregelmæssigheter kan ikke godt undlate det, men da uregelmæssigheten skyldes to parter, faar ogsaa vanskelighetene ramme til begge sider, i begges respektive husstand, i hans saavelsom hendes.

Om vi nu av hensyn til hustruen undtog *gifte* mænd fra de nævnte bestemmelser vilde det være at sætte de gifte mænd i en privilegeret stilling til løse forbindelser. Det vilde være det motsatte av heldig.

Vi maa være lidt skeptiske og ikke eftersnakke mænd naar de til gunst for alle nuværende bestemmelser vil fremholde hustruens ret og egteskapet. Mænd er saa tilbøielig til at forsvare kvinderne naar vi er blet mænds hustruer, ellers er det ikke altid saa stort bevendt med det, men vi maa se paa tingen i sin almindelighet, om den vil gavne vort kjøn som helhet, eller ikke.

Og da kan der ikke være tvil om, at det ikke er retfærdig at de nævnte vanskeligheter, de maa kvinderne i fuld utstrækning ta med sig i sit egteskap, men mændene skal kunne fri sig fra besværligheterne i sit.

Lovens hovedpunkt

Og her staar vi ved lovens hovedpunkt. Det er her hele betydningen av det foreliggende lovforslag ligger. *Arveretten vil bidra til at gjøre den ting at faa et barn utenfor egteskap til at bli en likesaa alvorlig sak for mænd, som det hitindtil har været det for kvinder. Med navn og arveret, hvorved det ikke længer godt kan skjules at en mand har et uegte barn kan saken ikke længer bli av den foreløbige og forholdsvis ubetydelige natur, som den nu er for ham. Det vil ogsaa for ham bli en ting som angaar hele hans liv, for hans senere egteskap og familieliv.* Det vil bli en forandring overfor os kvinder som kjøn, som vi ikke kan tillægge stor nok vegt.

Mandens eftertanke skal vækkes

Nu kan en mand ved en slump penge holde hele saken skjult, hans chancer forat indgaa det besste egteskap med en uskyldig pike er ikke formindsket, han kan føre sin hustru bak lyset saa meget han vil og leve uforstyrret i sit familieliv. Hvor helt anderledes det er for kvinderne behøver jeg ikke at nævne. Naar barnet faar navne- og arveret vet en mand at det øieblik vanskelig kan undgaaes, da barnet før eller senere konstaterer sin eksistens. Da blir det en alvorlig sak for ham at indlate sig i løse forbindelser, det er ikke rimelig han da vil gaa til det saa tankeløst som ofte nu, det kan hænde det vil bringe ham til at ta saken under fornyet overveielse.

Og det er denne fornyede overveielse denne appel til fornuft og retsind som er lovens største fordel en overveielse, som det er av den største moralske betydning at vi søker fremmet.

Letsindigheten maa stanses

Jeg vil ikke dermed ha sagt at der i fremtiden ikke vil bli uegte barn — kvinderne har jo ogsaa sin skyld. Men det kan ikke negtes at saa længe som vi ved vor lovgivning lar mænd saa ugeneret følge sine letsindige tilbøieligheter, saa ubekymret for lovlig

ansvar, er vi med til at opretholde sandsynligheten for at mange løse forbindelser kommer istand og at flere uegte barn blir født. Ved lovforslaget har vi endelig opnaadd at ansvaret vil bli alvorlig for mænd, som det længe har været det for os kvinder. Og tilbøielighet og drift er saa sterke elementer i den menneskelige natur, at vi ikke længer kan nøies med at motstandsevnen skal lægges saa godt som utelukkende paa den ene part, og det paa den part som er mindst motstandsdygtig. Hun er gjerne yngst av aar, underlegen i fysisk styrke; hun er økonomisk daarligst stillet, hun er ved opdragelse og natur gjort mere vergeløs. Begge maa føle sig under samme forpligtelse.

Det vil svie for mænd at gaa til denne bestemmelse. Alle de tidligere forholdsregler har ikke generet dem stort. Men med navn og arveret er det anderledes. Det er derfor det har drøiet saa længe med at faa den istand.

Litt historie

Naar vi ser paa sakens historie kan vi ikke være i tvil om hvad der nu staar for tur. I den mørkeste middelalder tilhørte det uegte barn hverken sin mor eller sin far, det var uten familie og skulde overhodet ikke anerkjendes, det maatte ikke engang døpes paa samme dag som det egte. Saa blev det bestemt at det uegte barn skulde tilhøre sin mor, saa hendes familie og dernæst arveret efter hende og i hendes familie. Efterhaanden blev det praksis at faren betalte noget til barnets underhold, saa i en længere periode av dets barndom, saa fastslog loven et bestemt bidrag for alle fædre. Først var det bare bidrag til barnet, saa til morens barselseng og ved den sidste lovgivning ogsaa til moren før og efter barnets fødsel.

1. Saa fik det arveret overfor faren, nu i enkelte kantoner i Schweiz og i enkelte stater i Amerika; hvis han døde ugift, hvis faren var gift og ingen egte barn havde, saa hvis han hadde barn, men begge egtefæller var enige om det.

2. *I Frankrig* vedtok konventet allerede i 1791 lov om at stille uegte barn paa like fot med egte. Samme konvent vedtok ogsaa lov om at pikebarn skulde arve likt med guttebarn, at der skulde være en obligatorisk folkeundervisning for alle barn. Keiserdømmet forandret loven for det uegte barn, vi husker alle bestemmelserne om at det var forbudt at efterspore barnefaren.

Den *16de novbr. 1912* vedtok deputeretkamret en ny lov for de uegte barn, hvor keiserdømmets bestemmelser blev avskaffet og hvor de uegte barn faar navn og arveret, efter faren, naar der foreligger tilfælde av forførelse, av voldtægt, av løfte om egteskap, og misbruk av autoritet, av forlovelse, og naar vedkommende mand er paalagt opfostringsbidrag, Det vil være praktisk talt alle de tilfælde hvor der med bestemthet kan sies hvem der er barnets far. Og det er i Frankrig hvor der vel findes familienavne med likesaa stor tradition som hos os og formuerne vel kan maale sig med vore.

3. I Tyskland, Danmark, Sverige, Finland og England er der store partier og foreninger som arbeider paa fuld likestilling mellem egte og uegte barn.

4. Hos os begyndte arbeidet med Hypotekbankdirektør Berners motiverede forslag av 1887. Der heter det: I virkeligheten begunstiger den nuværende lov de løse forbindelser, forlokker mænd til at tilfredstille sine lidenskaper paa en illegitim maate, mens arv vil tvinge ham til at fatte det sædelige alvor i en kjønsforbindelse. Den nuværende lov sætter en præmie for den letsindige mand, idet den fritar ham for den forpligtelse mot sit barn som ellers er paalagt mænd overfor sine egte barn. Amtmand Ullmann sa i 1892 da den nuværende lov blev behandlet og han tiltraatte et forslag om arveret:

»Respektten for egteskapets hellighet vil stige naar sansen for det alvorlige i et kjønsforhold trænger mer igjennem.« Vi bør dernæst lægge merke til at det er i de lande hvor kvindeemancipationen har trængt længst frem, og hvor kvindernes sociale indflydelse er størst at kravet om samme ansvar og samme forpligtelse for mænd som for kvinder er reist, og hvor spørsmaalet om en forbedret retsstilling for det uegte barn er blit aktuelt.

Slutningsbemerkninger

Loven er tidsmæssig. Den er uttryk for samfundets voksende ansvar og pligt overfor den opvoksende slegt og for forstaaelse av, at alt forebyggende arbeide, særlig naar det gjelder barn, er det i længden mest lønsomme. Men da er det ogsaa rimelig, at staten *først* forsøker at la vedkommende forældre, nu altsaa ogsaa faren saavel som moren i sin fulde utstrækning søke at raade bod paa de mislige forhold, hvori de har bragt sit uegte barn.

En mor nærer en naturlig kjærlighet til sit barn, selv om det er født utenfor egteskap. Man skulde tro, at en retskaffen mand ogsaa følte trang til at beskytte og hjelpe sit barn, selv om det var født utenfor egteskap, saa godt det lot sig gjøre, men naar det ikke er tilfældet, saa er det saa *meget mere paakrævet at skaffe disse barn denne beskyttelse ad lovens vei.*

Bjørnstjerne Bjørnson, som var en forkjæmper for hjemmets ret, han sa, da han sisste gang i 1910 var paa besøk hos fru Dikka Møller, at om han fik kræfter til det, vilde han delta i høstens valgkamp og tale for uegte barns arveret. Han hadde med megen fortørnelse læst assesor Færdens og professor Platous artikler i emnet. Om arveretten sa han: „*Det betyr en utvidelse av vor nestekjærlighet.*“ Vi er derfor paa den rette vei, naar vi i denne sak vil hjælpe de *uretfærdig behandlede uegte barn.*

Katti Anker Møller.

Nylænde

En hel række reformer som Nylænde har traatt i skranken for er gjennemført.

Men nye opgaver venter.

Enhver som vil følge med i det betydningsfulde, i samfundsforholdene dypt indgripende arbeide som utgaar fra kvindesakens leir, hjemme som ute i verden, maa læse bladet.

Ingen samfundsinteresseret mand eller kvinde, i by eller bygd, maa undlate at gjøre sig bekjendt med hvad der fremkommer i

Den norske kvindesaks ledende organ.

Hold Nylænde! Utbred Nylænde!

Norske Kvinders Nationalraads landsmøte i Kristianssand 3—7 juli 1913 har vakt stor interesse i landet.

Abonner paa Nylænde

fra dette halvaar 1ste juli, da vil De ha referat fra forhandlingerne paa møtet, med de betydningsfuldeste foredrag og resolutioner *in extenso.*

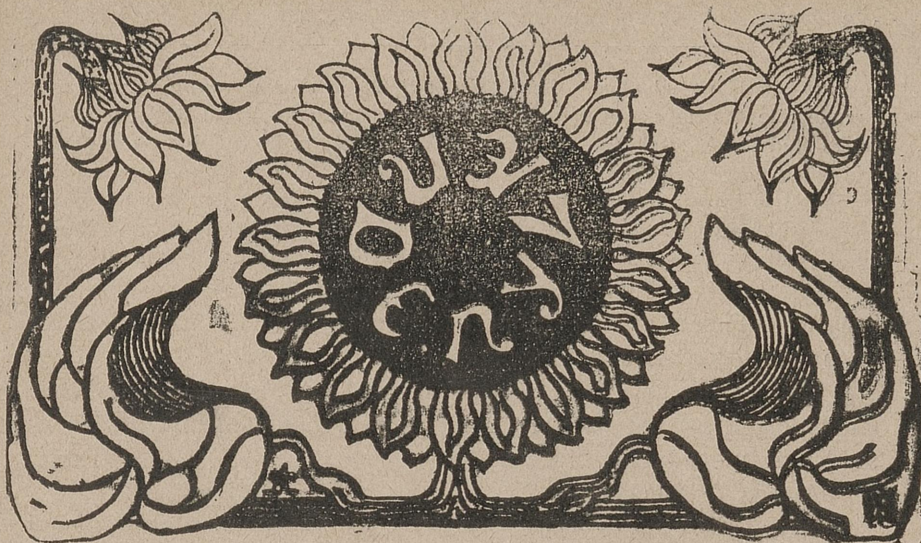
NB. Der er ogsaa anledning til at abonnere paa bladet fra **1. oktober.** — Hvert nummer vil indeholde ting av den største interesse. —

Hold Nylænde! Utbred Nylænde!

Arbeid for Nylænde!

Opgi navne paa kvinder og mænd i by og bygd De tør anbefale som paalitelige agenter. God provision.

Averter i Nylænde!

27de aarg.	TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 15 september 1913.	No. 18

En begivenhet

Femtiaarsstudenternes legat til støtte for betydelige kvindelige videnskapsdyrkeres arbeide

Gjennem dagspressen er der kommet underretning om at femtiaarsstudenterne under sit samvær i Kristiania iaar la grunden til et legat for kvindelige videnskapsdyrkere.

Kristiania komiteen av studenter fra 1863: borgermester *Arctander*, sogneprest *Fog*, stiftsprost Gustav *Jensen*, advokat F. A. *Krog* og hypotekbankkasserer *Sparre* har tat initiativet og gjennem et utsendt cirkulære opfordret sine artiumskamerater til at slutte sig til og tegne bidrag. — Vi bringer et par utdrag av cirkulæret:

»Det falder naturligere for os gamle end for de yngre som er helt optagne av dagens gjerning at knytte vore forestillinger og ønsker til blivende livsværdier.« — — —

»Derfor vilde vi gjerne vise vor gode vilje til at fremme det videnskapelige arbeide i vort fædreland ved at søke sat igang en fortløpende kapitalopsamling til opmuntring og belønning for fremstaaende videnskapsdyrkere.» — — —

Der sies videre at planen er

»at femtiaarsstudenternes fremtidslegat til befordring av særlig begavede og lovende videnskapsdyrkeres arbeide bør anvendes utelukkende til fordel for kvindelige studier. Bortset fra at et saadant særlegat bedre vil bevare givernes minde og maaske sterkere fremkalde efterligning, haaber vi gjennem et saadant at skulle bidra til at fjerne en av de hindringer som i vort land i praxis endnu stiller kvinderne ringere end mændene i videnskapens ædle kappestrid, og at skulle gi anledning til »*a fair trial*« for kvinderne under denne.«

Der oplyses videre om at det er renterne av legatet som skal benyttes til det nævnte formaal, kapitalen maa ha naadd mindst kr. 25000 før renterne kan benyttes.

Man haaper at hvert av de senere femtiaarskuld vil fortsætte indsamlingen saa det ikke vil vare længe før minimumskapitalen er samlet og utdelingen kan begynde.

Av det foreløbige utkast til statuter anfører vi § 2.

Legatet bestyres av universitetets styre f. t. det akademiske kollegium i Kristiania. — Hvis der ikke i universitetets styre sitter nogen kvinde, skal der under utdelingen av legatets midler tages med paa raad to kvinder, som derfor opnævnes for 4 aar ad gangen av vedkommende regjeringsdepartement.

Vi hitsætter fra dagsaviserne følgende:

Tak fra universitetets kvinder

Undertegnede kvinder, ansat i universitetets tjeneste, ønsker herved at uttrykke sin glæde og taknemlighet over den beslutning, som er fattet av aarets 50 aarsstudenter, at oprette et legat, hvis renter skal benyttes som stipendier for kvindelige videnskapsdyrkere.

Med kjendskap til de mange forhold, som kan stille vanskeligheter eller hindringer i veien for en kvinde, som ønsker at slaa ind paa den vitenskapelige bane, kan vi fuldt ut forstaa og vurdere den opmuntring og hjelp, som gjennem oprettelsen av dette legat er ydet kvinderne.

Vi tillater os paa denne maate at frembære til studenterne fra 1863 vor hjertelige tak baade for den vakre tanke, som ligger til grund for eders gave og for den praktiske og fordomsfri maate, hvorpaa tanken gjennem statuter er sat ut i livet.

Kristiania, 8de septbr. 1913.

Ærbødigst

Kristine *Bonnevie*, professor i zoologi, Ellen *Gleditsch*, universitetsstipendiat i kemi, Emily *Arnesen*, konservator ved det zoologiske museum, Thekla *Resvoll*, amanuensis ved universitetets botaniske laboratorium.

Vi har som overskrift sat *En begivenhet* og vi skal ved en senere anledning nærmere forklare hvad der har bragt os til at vælge det ord.

„Om betimeligheten av at sløife bestemmelsen om gifte kvinders forbliven i telegrafvæsenet“

Ja saa lyder virkelig overskriften paa en redaktionsartikel i *Telegrafbladet*, organ for „Telegrafmændenes Landsforbund“.

Nu da alle bestræbelser gaar ut paa at gjøre gifte kvinder mer og mer økonomisk uavhængige — nu drøftes betimeligheten av at forby dem adgangen til fast stilling i telegrafetaten, og redaktørens votum blir: *væk med dem*!

Her et av argumenterne:

»Likeoverfor den ugifte, som ser sin livsgjerning inden etaten, indtar den gifte en falsk stilling, idet hun optar en plass som hun ikke længer er berettiget til.«

Hvad synes man om det? Der er tale om stillinger med bestemt løn — de gifte kan altsaa ikke skade de ugifte ved at underby dem — og saa skulde det ikke være de gifte tillatt at være med i konkurrancen!

Hvad synes man om „betimeligheten“ av at stille de gifte og de ugifte op som stridende parter, nu da solidaritetsfølelsen mellem alle grupper av kvinder heldigvis er i vext.

Forøvrig vil man ha moro av at læse artiklen i sin helhet (Telegrafbladet no. 8.) Den er saa kostelig naiv. Saa bortenfor alle de lærdomme som er høstet i de sisste 30 aar.

Det er det gamle: *Ind i teltet med Sara!* — Slip hende ikke ut.“

Forresten jo, noen smaa utfarter skal hun faa lov til, hun kan faa gjøre tjeneste som reserve og vikar — men i faste stillinger — aldrig!

Der vil nu stilles større fordringer til telegrafpersonalet end før, heter det, og den gifte kvinde kan ikke tjene to herrer. Det vil gaa ut over hjemmene — hvad nærmere utformes.

Det høres som var det en ansat husinspektør som hadde ordet, og man spør, hvad ialverden har Telegrafbladets redaktør med andres hjem at gjøre — med hvorledes man vil indrette sig der?

Svaret er det gamle. Det er omsorgsfuld ømhet for de stakkars kvinder som dikterer ordene.

For hør hvad der sies til besste for at de gifte kvinder skal indskrænke sig til reserve og vikartjeneste:

»Hun vilde undgaa de skjær, som ligger i, at hun ved giftermaalets indgaaen

mulig beregner en større indtægt aarene utover end hun i virkeligheten vil faa og saaledes bli narret i sine forhaabninger.«

og saa tilslut

— — — »Samtidig har hun ogsaa den bevissthet, at hun ikke optar plassen for andre.« — —

Ja en kan nok le, men det er allikevel besst at passe paa. Der kan lirkes og bores saa ustanselig at stillingerne kan være tapt før en faar suk for sig. —

Den kvindelige politibetjent i Kristianssand

Lagretten har dømt politisekretær Haraldstad skyldig i alle tiltalens punkter. Dommen lød paa 18 maaneders fængsel, 40 kroner i saksomkostninger, 1000 kroner i erstatning til den fornærmede politibetjent frk. Henriksen samt mortifikation av alle ærekrænkende uttryk. —

Det var den første efterretning. Saa kom sakens detaljer. Og man forfærdes ved at læse om det. Hvor kan det være mulig? En slik onskapsfuldhet, slik abnorm forfølgelseslyst, slikt komplot av bakvaskere — alt rettet mot den ene kvinde, som har arbeidet samvittighetsfuldt og med stor dygtighet paa sin post. —

Nu ser vi spørsmaalet er: skal hun gjenindsættes i den stilling som man ansaa det rigtig at suspendere hende fra da de voldsomme beskyldninger mot hende fremkom?

Kan det være et spørsmaal?

Hun maa gjenindsættes i sin stilling. Den opreisning skylder man hende. Og det er i fuld overensstemmelse med dommen.

At hendes arbeide som politifunktionær er i høi grad vanskeliggjort for hende, forstaar vi. Men det er umaken værd at prøve om det ikke allikevel skulde kunne gaa godt.

Frøken Hildur Rørdam, en av vore første kvindesaksforkjæmpere, døde søndag 7. september i Bodø. Det meget sørgelige budskap har vi at bringe idag. Senere skal vi fortælle nærmere om Hildur Rørdam.

Fru Randi Blehr blev 10 sept. valgt til ordfører i lagretten. Av dens 10 medlemmer var de 7 kvinder.

Marie Jørstad

Der var fest i „Hjemmenes Vels" nye hus 3 september kl. 1—4. Det saa ut som en blomsterfest.

Men midt i blomsterne stod frøken Jørstad, endda venligere og gladere end vanlig og mottok den store skare som kom for at hylde „Husmoderens" redaktør, skolehavepioneren og, sisst ikke mindst, de 80 aar, som klædte hende saa storartet.

Det var saa vidt jeg fik tid at møte op før festen sluttet og bringe frk. Jørstad min lykønskning. Samtidig uttalte jeg min beklagelse over at skulle miste hende som kollega. Var det for at koncentrere sig om andet arbeide, eller av lignende grunde, hun gik av, fik vi finde os i det, sa jeg, men hadde det noget med aldersgrænse at gjøre opponerte vi. Hun selv hadde jo vist at man ikke behøvet ta slike hensyn. —

Frøken Jørstad overtok sin redaktørstilling i 1896 efter tidligere at ha virket som oversætter og forfatterinde. Hun var altsaa 62 aar gammel før hun begyndte sin redaktørvirksomhet, og erindrer en saa hvorledes hun har greiet den i de 17, 18 aar til nu — saa indrømmer en vist jeg hadde ret i hvad jeg sa.

Mit interview av frøken Jørstad

kom *efter* festen. Jeg ringte op og hendes husholderske, som er saa elskværdig at en kommer i stemning bare ved at møte hende i telefon, svarte at frk. Jørstad ikke var hjemme, hun var i haven paa Bondejordet, men vilde jeg ringe op naar det var blit mørkt, saa traf jeg hende nok. Ja — jeg ringte op da det var noksaa

mørkt — „nei hun er endda derute, men De maa endelig ringe igjen". Jeg ventet til det var ganske mørkt — og da var frk. Jørstad der.

Vi snakket om skolehaven, og hun lovte at en dag skulde hun vise mig sit berømte nylænde derute. Saa snakket vi om

arbeiderhaverne

„Tror De de blir almindelige her, spurte jeg,—hver gang en kommer til Berlin undrer en sig over hvor de økes og økes. For rørende vidnesbyrd om folks kjærlighet til jorden de er de smaa flekkerne med lysthus! Og ved Kjøbenhavn, der ser det storartet ut. Tror De der maa gjøres noget for det her kanske"?

„Aa nei, det tror jeg ganske vist vil gaa av sig selv."

— — — —

„I et blad, jeg husker ikke hvilket, sa intervieweren til Dem at De burde ha 12 barn, og de svarte jeg har 28. Nu vil jeg spørre er der ingen døtre — bare sønner? Har De ingen piker som arbeider i skolehaven Deres?"

„Aa" sa frk. Jørstad, „*nu* kommer bebreidelserne i motsætning til alt det andet som er kommet i denne tid, det er rent interessant til avvexling. Nei

bare gutter arbeider i skolehaven

Det er temmelig tungt arbeide — at spa f. ex. Jeg tror ikke smaapiker i 11, 12 aarsalderen klarte det — men det er jo sandt, der er andet lettere arbeide som de kunde ta".

„Ja, mente jeg, der er nok flere vanskeligheter med smaapikerne, de har altid saamange pligter hjemme. Men hvor godt de vilde ha av det, være *derute i* den friske luften og solskinnet. — — Kanske De ikke holder paa fællesundervisning i det faget?"

„Jeg vil ikke si noget om det, men *jeg* er ikke personen til det — jeg

forstaar gutter meget bedre end piker

kan bedre greie dem."

— — — — —

„Da jeg paa Deres fest hentydet til at vi redaktører — vi kvindelige redaktører mener jeg naturligvis, naar det angaar alder ikke behøver erkjende vor begrænsning — — — saa tror jeg De ikke var saa ganske uenig. Siden har jeg spekuleret videre over det problem De har ført mig ind paa. Og nu kommer

jeg med den paastand at alder bare er en *teori*, begrepet har ikke synderlig at si i praxis; og saa er alder *litteratur*, almanak- og lexikonslitteratur, men i livet og virkeligheten spiller den ingen rolle. — Kan jeg nu faa dem med paa det, anser jeg intervievet meget vellykket.“ —

„**Alder bare en teori?**“

svarte frøken Jørstad. „ja der er noget i det, og jeg skal være enig med Dem hvis De vil gaa med paa tilføielsen — *indtil videre.*“

„Vel — tusen tak og god nat!“ — og jeg ringte av.

*

Men nei — — — jeg gaar videre end til „indtil videre“.

For som jeg sitter og skriver nu sent utover kvelden dukker der op minder. Det var paa N. K. N.s landsmøte i Kristianssand. Til platformen som var noksaa høi førte der op en trap. De delegerte som hadde været oppe at tale, ogsaa vore, ifølge almanakken, yngste aarsklasser, gik noksaa forsigtig ned av trinene, bare én tok ikke hensyn til dem. Det var Marie Jørstad. Hun hoppet paa letten fot ned av platformen saa fort og saa sikkert. —

— — — —

Saa alder existerer nok ikke. Jeg fastholder min teori.

G. K.

N. K. N.s styre

holdt sit første møte efter de nye valg fredag 5. sept.

Der blev bl. a. besluttet at indsende følgende uttalelse til kirkedepartementet:

Norske kvinders nationalraad uttaler sin forbauselse og sin beklagelse over, at der ingen kvinder er indvalgt i den komite, som har faat i opdrag at fremkomme med forslag til omordning av lærer- og lærerindeutdannelsen.

Vi slutter os helt ut til den henvendelse, som av Norges lærerindeforbund er sendt det ærede kirke- og undervisningsdepartement i denne anledning.

Søndag 7 september stod bekjendtgjort, at lærerinde ved Kristiania folkeskole frk. Margrethe *Urbye* var opnævnt som medlem av komiteen. Dette var alt besluttet i statsraad 6 september inden henvendelsen var naad frem til regjeringen.

N. K. N.s styre kan saaledes ingen indflydelse ha hat paa beslutningen — hvis det da ikke skulde være ved hjælp av en sjette sans.

Men man glæder sig ihvertfald hjertelig over opnævnelsen.

Sjømandsmissionen*)

Sjømandsmissionen i fremmede havne har en saa omfattende virksomhet, at den bør bli en folkesak av første rang.

Det er ikke de enkeltes sak alene; men det hele lands saasandt et sundt moralsk folk er en nations kraft.

Missionens første og største opgave er: den religiøse og moralske støtte den byr alle disse sjømænd, gamle og unge som aar efter aar færdes ute og hvorav størsteparten aldrig har et hjem at gaa til under sine landophold i fremmede havne. Tænk hvad det vil si!

Derimot møtes de av fristelser av værste art.

La os sætte os ind i de mødres sted som sender sine kjække, raske 15—16 aars gutter tilsjøs, og jeg er sikker paa at vi er enige om ønskeligheten av at der alfald i de største havne bør findes et sted som vækker hjemfølelsen, et sligt sted er kirken og læseværelserne. Der rækker Norge dem haanden. Vi har 40 sjømandsstationer med bistationer, et talende bevis for den dygtighet hvormed missionsvirksomheten er ledet i løpet av de 50 aar den har bestaat. Men dette er jo allikevel bare en draape i havet, naar en tænker paa hvor vidt den norske sjømand farer. Budgettet som utelukkende dækkes ved privat gavmildhet er 16000 kr., en sum som maa fordobles for nogenlunde at kunne tilfredsstille de velbegrundede krav fra vore sjøfolks side om oprettelse av nye læseværelser og kirker. 40 stationer forslaar saa litet, det er bare en brøkdel av alle de utenlandske havner som besøkes av vore 70.000 sjømænd. —

Saaledes findes der ikke en eneste sjømandskirke paa hele Sydamerikas vestkyst.

Et strøk hvor menneskeliv veier saa uhyre litet, og hvor unggutten nok kunde trænge et sikkert sted at gaa hen til, hvor han blir møtt med velvilje og ærlighet.

Sjømandsmissionen har ogsaa social økonomisk betydning, nemlig ved den letvindte adgang til gjennem læseværelserne at hjemsende penge, selv de mindste smaabeløp.

Gjennem sjømandsmissionen er der i de sisste aar hjemsendt og opbevaret for sjømænd ca. 1 million kr. pr. aar.

---

*) Ovenstaaende er et av de korte foredrag som holdtes paa N. K- N.s landsmøte 4 juli, efter at formanden hadde holdt sin tale. Foredragsholderen hadde imidlertid forbeholdt sig at faa mer tid end de almindelige 5 minutter.

For hver krone som sendes ut kommer der mange tilbake.

Rent forretningsmæssig set har vort land ikke raad til at undvære sjømannsmissionen. Derfor bør *staten* støtte med bidrag til oprettelse av kirker og læseværelser. Der er dem som siger vore sjømænd bryr sig ikke om sjømandsmissionen. Som et bevis for det motsatte kan nævnes at missionsstationerne Barry og New-port blev oprettet ved bidrag fra sjømænd og redere.

Det engelske folk har et aapent øie for den fare der ligger i at unge mennesker har for mange penge under landopholdene. Ombord i engelske skibe faar matroser og fyrbøtere kun en ganske ubetydelighet av sin hyre utbetalt, mens reisen staar paa. Den allerstørste del utbetales først ved avmønstringen, og i de aller største sjøfartsbyer har *Board of Trade* sin representant, som har som en av sine vigtigste opgaver at faa de engelske sjømænd til ved avmønstringen at la ham faa den optjente hyre, som da sendes til deres hjem i England.

Paa den maate er det blit bjerget en masse penger for England og de engelske sjømænd. En lignende ordning har været paa tale for Norges og Sveriges vedkommende. De svenske myndigheter stillet sig velvillig likeoverfor tanken, men de norske avviste den.

Læseværelserne forsøker da at opta denne gjerning besst mulig.

Sier vi at av 35.000 sjømænd kunde gjennemsnitlig hver mand hjemsende 60 kr. istedenfor at øde dem bort til unytte i de rike utenlandske havne, vilde vort land hvert aar bli to millioner et hundredetusen kr. rikere. Det vil si at vor nationalformue i løpet av 30 aar vilde økes, med renter og renters renter, mindst hundrede millioner kroner.

60 kr. pr. individ av 35.000 mand er hellere lavt end høit sat.

De 60 kr. fremkommer, som det vil forstaaes ved at det som de enkelte bortødsler fordeles likelig paa alle de 35.000. Der er naturligvis mange ytterst sparsommelige mænd iblandt dem. — Sjømandsmissionen er saaledes økonomisk lønnende. Sjømandsmissionens blad er det utmerkede Bud og Hilsen

Flere av sjømandsmissionens arbeidere har optat avholdssaken. Den har sit eget organ «Bud fra havet.» Enhver sjømandsmission og avholdsforening burde holde dette blad.

Et klart hode er godt at ha naar en ved aftenstid færdes ved dokkene. Sjømandsmissionen har saaledes optat alt det arbeide der kan komme den ubefæstede ungdom til hjælp, gi dem selvstændighet i livskampen. Et glimrende virkemiddel netop i den retning er læseværelserne.

Uden at føle sig direkte utsat for religiøs og moralsk paavirkning, noget som sjømanden ofte er var for, vil han allikevel komme i god luft.

Hjemmet vil slaa ham i møte fra bøker og aviser, de besste elementer vil her samles og presten og ogsaa assistenten vil dels i det daglige samvær, dels i fest og høitidsstunder faa anledning til at gi sjømanden alvorlige ord med paa hans videre færd.

I betragtning herav og hvad enhver kommune og staten skylder sine skatydende sjømænd, synes det mig at det maa være et retfærdig krav at sjømandsmissionen gis midler i hænde til i langt større grad end hittil at utstrække sin virksomhet.

Vi kvinder, mødre og hustruer, maa støtte dette sjømændenes krav. Det er vi som maa ta fat, hver i vor by og bygd, fordi vi saa levende erkjender hvor store farer og fristelser vor sjømandsstand er utsat for under sin hjemløse færden rundt om i fremmede lande og verdensdele. Det er et krafttap baade moralsk og materielt, som ikke alene rammer vor kjække sjømandsstand selv, men ogsaa det hele norske folk. Jeg vil derfor anmode det ærede styre av N. K. N. at ta sig av denne sak. Tænker vi paa alle de unge som hvert aar tar ut, forstaar vi at vi ikke har tid og raad til at vente til kravet blir tilfredstillet ad privat vei. Det vil bli til velsignelse for alle parter at styrke sjømandsmissionen, dette bindeled mellem fædrelandet og dets sjøfarende sønner.

Anna Sandvig
f. Uchermann.
1 delegeret fra Lillehammers kvinderaad.

Protest

mot særbeskyttelse for kvindelige arbeidere

Paa den internationale arbeiderbeskyttelses konferance i Bern behandles et forslag om lovfæstelse av en særskilt maximalarbeidsdag for kvinder.

Den svenske regjering er representeret her.

I den anledning — meldes fra Stockholm — hadde en deputation av kvinder 3 september foretræde hos civilministeren og overrakte ham en skrivelse som indeholdt en anmodning til regjeringen om ikke at medvirke til et saadant forslags vedtagelse.

Vi mener, sies der i skrivelsen — at en særlig lovgivning for kvinder ikke vil virke beskyttende for disse, men bevirke skarpere konkurrance mellem dem og mændene og forværre kvindernes eksistensmuligheter.

Man minder ogsaa om at kvinderne motsatte sig loven om forbud mot kvinders natarbeide. At den ikke destomindre blev vedtat, og at den har vist sig at være skadelig.

Fra andre land

Alice Stone Blackwell

er den nuværende chefredaktør av Woman's Journal. Hendes mor *Lucy Stone* gift med *Henry Blackwell* var det som sammen med et par andre fik bladet startet og holdt oppe gjennem en række av aar. Hun er død for mange aar siden.

Ved navneforvexling blev der i forrige hefte git et par urigtige oplysninger. Det er for den avdøde redaktør og pioner *Lucy Stone* — Alice Stone Blackwells mor — man nu vil reise monument. Og for at skaffe midler til dette opfordrer man alle kvindesaksorganisationer og enkeltpersoner til at ta aktier i Woman's Journal.

Men om vi tok feil i dette punkt, og om *Alice* Stone Blackwell, som vel rimelig kan være, ikke faar et monument i levende live, saa er de ord som er sagt til hendes pris i forrige hefte gyldige, og hun har netop i disse uker været gjenstand for megen hyldning i U. S. A. — fortæller en amerikansk dame Mrs. Mc. Afee som nylig har været indom Nylændes kontor. Hun har nemlig underkastet sig en farlig operation, og er nu i bedring. Der er strømmet ind en mængde beviser paa sympati. Man vilde været fortvilet ved at miste hende og med hende den besste *suffragepen* i landet, sier Mrs. Mc. Afee.

I sisst utkomne hefte av *Woman's Journal* ser vi ogsaa forretningsføreren optræde høist optimistisk likeoverfor bladets økonomi. De sisste tre aar har vist storartet fremgang. Og man kan se lysende tider imøte. Saa Nylænde kan nok ogsaa spare sig alle sorger for sin amerikanske kollega og alle bebreidelser mot de amerikanske kvinder. —

Sylvia Pankhurst

Hun kom ind paa Nylændes kontor. Hvor træt hun saa ut! Hun hadde været ute og set paa fabrikker, men det var mer end den trætheten — fjern, aandsfraværende som i en anden verden var hun. Men Miss Smyth, suffragettekorpsets chauffeuse — hun var nærværende, paa pletten, og ingen andre steder, og saa kom samtalen igang. De vilde ha greie paa love og forholde herhjemme angaaende kvinders stilling. Og da blev der liv i Sylvia Pankhurst, vaakent, klart, blidt fæstet blikket sig paa hver som talte. Kjendsgjerninger samlet hun paa til sin store sak — isandhet hendes *livssak*

Da vi hadde forlatt kontoret og sammen med flere leiret os et andet sted var det *min* tur at spørre — og naar hun og hendes ven svarte blev det igjen tindrende liv. Jeg fortalte at jeg var besst venner med Mrs. Fawcett og hendes ikke-krigerske forbund — og vi blev ikke usams for det. Vi moret os med at studere alle aviserne som gav illustrerte interviewer av de to damer. — Under dette kom vi ind paa tvangsernæringen. Sylvia Pankhurst hadde gjennemgaat den grundig og beskrev det — saa det grøsset i en. „Hvor kunde De holde det ut?“, sa jeg.

„*I had to*“ — (jeg maatte) sa hun. „Men nu er det slut med den?“ „Ja, vi har kat- og musloven nu — —“ Den hadde de ogsaa haap om at faa slut paa. „Men“, sa jeg, „hvis man saa lot nogen sulte ihjel, tror De det vilde gaa som Bernhard Shaw sier — at folket da vilde vende sig mot regjeringen?“

„Ja de tør ikke det — det vilde hjælpe bevægelsen.“

„Men hvis de tør, saa er der kanske mer end en som staar rede til at ofre sig?

„Ja“. Og vi talte om Miss Davison, som midt i sin kraft, rik paa kundskaper og dannelse, med livet aapent for sig ofret det, — fordi som hun sa: „nogen maa dø.“ — — — —

Jeg tænkte paa Hermione Ramsdens ord om dem: ædle mennesker som er bragt til fortvilelse.

De taaler ikke at leve under den store hæslige uretten som besmitter livet. De vil ha den væk. De vil ofre sig selv for at faa den bort, de staar rede til at lide og dø for sine høie maal. De vil ikke ta andres liv, men for at føre sin kamp paa den maate de tror er den eneste virkningsfulde, maa det ogsaa gaa ut over

et og andet til skade for andre — det er ikke til at undgaa — mener de.

Men la os aldrig glemme det: først og fremst vil de ofre sig selv. „They have to“ — —

G. K.

I den britiske kvindebevægelse

er der adskillig som lover godt nu. — Vi har talt om pilgrimstoget.

Saa har vi de skotske kommunerepresentanters kvindestemmeretsdeputation til ministerchefen. Den blev ikke mottat av Mr. Asquith. Saa leiret de sig utenfor paa trappen og førte sine forhandlinger der — og se! — — man turde ikke vise dem bort, som man hadde gjort med fredelige kvindedeputationer som gang paa gang var kommet. Det faar folket vakt til eftertanke.

En deputation av prester med en kvindestemmeretspetition blev heller ikke mottat. Saa gik de til parlamentet med den.

Alt dette er de forskjellige stemmeretspartier enig om er gode tidernes tegn. Men om andet er man uenig. Mrs. Fawcett og flere representanter for N. U. W. S. S. har hat foretræde for regjeringen. Fra suffragetternes side fremholdes at den samtale, som blev ført, ikke lover det mindsste godt. Fra ikke- krigersk side har vi set det fremholdt som lovende.

Vi venter paa nærmere efterretning om det fra vor klartskuende og altid paalidelige engelske korrespondent.

Men den sisste begivenhet som vækker stor opsigt er denne: Mrs. Harvey, som har negtet at betale skat, — fordi „beskatning uten repræsentation er uret“ — er blit sat ind i *Holloway*fængslet paa to maaneder. Hun tilhører det parti som anføres av gamle ærværdige Mrs. Despard. Formand for frihetsligaen, som nok er *militant* men ikke saa vidtgaaende utadtil som Pankhurstpartiet.

Norske Kvinders Sanitetsforening

Kristiania kreds

avholdt sit kredsmøte i Kristiania 11 og 12 september. Ved møtets begyndelse holdt formanden fru Marie Dehli en mindetale over Hildur Rørdam.

Blandt de saker som blev behandlet var en særlig aktuel: sykepleierskeformidlingen.

Frøken Bergliot Larsson, formand for Norsk sykepleierske forbund holdt foredrag og følgende resolution blev vedtat.

Kristiania kreds av N. K. S. samlet til møte henstiller til formandskapet ved ordningen av arbeidsformidlingen for sykepleiersker ikke at fatte bestemmelse, som kan avbryte forbindelsen mellem vor forening, som selv utdanner sine sykepleiersker, og disse. Forøvrig uttaler møtet sympati for N. S. F.s andragende om ret til arbeidsformidling.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 16.)

Kapitel 10.

Stansningen av arbeidet i Lloyds kom til klart at betegne avslutningen av den første periode i Ellen Brewsters barndom. Naar hun i senere aar saa tilbake, følte hun altid en grænse stillet der, og bak den grænselinje var alt mer utydelig. Allikevel var der ikke nogen paatagelig forandring i hendes daglige liv. Den lille kjæledægge i Brewsters familie blev fremdeles forsynet med alle de smaa luxussaker hun var vant til fra før. Og forberedelserne til tantens bryllup fortsattes ogsaa. Et glimt av hendes elskede, kjørende i slæde med hendes rivalinde, hadde været formeget for Evas udisciplinerte natur. Hun gik til Jim Tennys bolig for at kræve ham til regnskap for dette. Hun fik da erfare at han hadde tat hendes beslutning om ikke med det første at gifte sig med ham, som et vidnesbyrd om at hun var ræd for at han ikke kunde forsørge hende ordentlig; og at han, under det sindsoprør han derved var kommet i, var blit et let bytte da Aggie Benns vakre ansigt hadde vist sig i husdøren han kjørte forbi, og hun hadde bedt ham om at stanse og ta hende med. Efter dette sa Eva til John at naar han opfattet det slik vilde hun heller gifte sig med ham til den fastsatte tid. Og saa gik hun forbi Aggie Benns' vinduer lænende sig paa Jims arm med et triumferende sideblik til hende.

Forberedelserne til bryllupet fortsattes da, men Eva saa ikke længer saa lykkelig ut som før arbeidsstansningen. Jim Tenny kunde ikke skaffe sig noget arbeide og heller ikke Andrew.

Fanny klaget over at fabrikken var blit lukket netop paa den tid av aaret, for hun hadde lagt planer om et juletræ til Ellen, som en aldrig skulde set maken til før. Men mor Zelotes kunde en som vanlig stole paa, og Andrew bad sin kone om ikke at gjøre nogen forandring i planerne. »Den lille ungen vor skal vi se ikke at skuffe, hvorledes det saa gaar« — sa han en kveld, efter at Ellen var gaat tilsengs, og hans arbeidskamerater var kommet indom.

«Ja mine barn vil nok ikke faa stort» sa Joseph Atkins, under sterk hoste, «selv om Lloyds ikke hadde stanset fik de ikke noget, jeg kan ikke tænke mig den tid skulde komme da jeg skulde kunne ta hensyn til julen. Og jeg kan likesaalitt som før spendere nogen kalkun takkefestdagen.» —

»De fattige som Herren døde for har ikke raad til at feire hans fødselsdag, det er de rike, de som han skal kaste ut i det evige mørke som holder den for sine egne lyster, det er en gudsbespottelse og en skam«, forkyndte Nahum Beals. Han var i sterkt sindsoprør og for ofte op og gik op og ned i værelset. Der var en ny mand der den kvelden, en fætter av Joseph Atkins, han het John Sargent og var nylig kommet til *Rowe* for »han hadde faat arbeide i den øverste avdeling i Mr. H. S. Mc. Guire's fabrik i byen Rowe« — som notisen i lokalavisen lød. Han var en ung mand, yngre end sin fætter, men han saa ældre ut. Han hadde et vakkert ansigt hvis muskler syntes at være fuldstændig under kontrol. Naar han lo, gav det indtryk av en stivnet munterhet i en maske han fik sit ansigt til at ligne. Han saa stivt paa Nahum Beals, med ansigtet i den samme ubevægelige latter, og sa med helt godmodig sarkasme: «Det er bra nok som støtter for broen som fører fra undertrykkelse til frihet, men der maa litt sund sans til, naar det gjælder sammenføiningen — hvis ikke det hele skal svikte.«

«Hvad vil det si?«

»Vi lever ikke i det gamle testamente, men sisst i det 19de aarhundred, og hvis de gamle profeterne levet nu, maatte de stige ut av sine flammende vogner og hænge sine kapper paa buskene, og i stedet for at staa paa fjeldtoppene og fortælle sine medmennesker for nogen rotter de var, og hvorledes de skulde faa hvad de fortjente senere engang — maatte de meddele fienden hvad de fordret de skulde gjøre *nu* for at bedre tilstanden og saa tvinge dem til at gjøre det.»

»Istedetfor at bli ved eders egen streik i Scarboro, reiser Du, og kommer hit og tar arbeide hos Mc. Guire strax Du faar en chance,« sa Nahum Beals mørkt, og Sargent svarte med sit uophørlige latteruttryk: «Jeg lot igjen streikere nok for historien i Scarboro, saa bry dig ikke med det.«

»Jeg synes han har handlet rigtig, naar han har forlatt streiken for et

godt tilbud om arbeide« — skjød Joseph Atkins ind. «Folk faar passe sig selv enten det gjælder arbeidsreform eller ei.»

«Det er efter mit skjøn netop hjørnestenen for arbeidsreform« — sa Andrew.

«Jeg synes Du undertiden snakker som en slyngel» — ropte Nahum Beals vildt, og der flammet røde pletter paa kinderne. Andrew saa paa ham og talte langsomt og sint. «Nahum Beals», sa han «Du er i mit hus, og jeg vil ikke finde mig i slik tiltale, nu vet Du det.»

John Sargent la haanden beroligende paa Nahum Beals arm, da han gik forbi ham. »La være at fare op og ned som en vildkat,« sa han. »Hvad godt kan Du gjøre ved at fare paa folk og skrike op og fornærme dem?« Han snakker ikke som en slyngel, han taler bare om hvorledes en besst skal føie sammen brodelene.»

»Det er sandt,« sa Joseph Atkins. John Sargent bodde hos ham, og pengene for leien kom som en gave fra oven til dem, nu han var arbeidsløs. John Sargent hadde selv bestemt prisen, og den var uhørt høi for saa simpel kost han fik. Hans ukentlike dollars holdt hele familien oppe. John Sargent var ungkar og tjente ualmindelig god løn, og Joseph Atkins skrøpelige hustru, som sykdom og nød hadde gjort unaturlig grisk og utaknemlig, sa til sine nabokoner: »Han? aa han har god raad til mer end det.« —

(Forts.)

Den nye instrux for den kvindelige inspektør bestemmer at alle tilsynspligtige barn og mindreaarige skal være undergit hendes tilsyn — uanset om vedkommende bedrift forøvrig alene sysselsætter mænd.

Videre bestemmer den nye instrux, at alle bedrifter, hvor næringsmidler tilberedes skal være undergit den kvindelige inspektørs tilsyn, uanset om der i disse arbeider kvinder eller ikke.

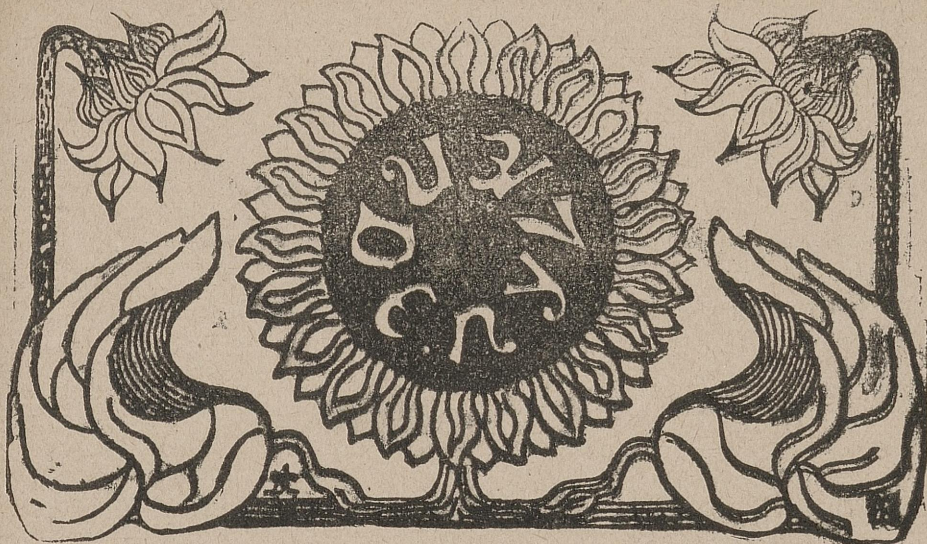
Endvidere skal efter instruxen *alle* andragender om dispensation fra fabriktilsynsloven herefter forelægges den kvindelge inspektør til uttalelse. Hittil har det bare været dispensationsandragender fra fabriker som beskjæftiger kvinder, som hendes erklæring har været indhentet om.

Den 24 september vil Mrs. Mc. *Afee* tale i N. K. F. — lokale Nobelhuset — om kvækerne i Amerika og deres arbeide for freds- og kvindesak.

Den 27 september vil Miss Sylvia Pankhurst efter indbydelse tale i Studentersamfundet. Hun har faat flere indbydelser til at tale, men intet er avgjort idet hrftet gaar i pressen.

1ste septemberhefte indeholder de to foredrag om »utenfor ægteskap fødte barns retstilling« som blev holdt paa N. K. N.'s, landsmøte av frk. Kirsten Holst og fru Katti Anker Møller. —

Det vil expederes sammen med 1 oktoberhefte istedetfor med dette, —

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 1 oktober 1913. | No. 19

Voldsomt angrep
paa
kvindesaken

„Kvindeemancipationens lumre interesse for kvindelig usædelighet"

Det er dr. med. O. Borchgrevink som er kommet med denne beskyldning mot kvindesaken og dens arbeidere.

Anledningen er en artikel i *„Socialdemokraten"* av fru Katti Anker Møller *Om Fosterfordrivelse.*

I denne fremhæver forf. at fosterfordrivelse er en ting som kvinder har naturlig avsky for, men de kan komme ind i saa fortvilede forhold at de allikevel griper til det.

Hun tar ordet for at straffebestemmelsen likeoverfor fosterfordrivelse skal bortfalde og peker paa at der er kjendte læger som fordrer det samme. Hun slutter saa:

I overklassen vet man at hytte sig mot et ufrivillig svangerskap, i arbeiderklassen tyr man til den farlige fosterfordrivelse av usakkyndige personer.

Hvad man derfor maa beklage er, at kvinder nu i saadanne tilfælde ikke med tryghet kan henvende sig til læge med haap om at bli hjulpet. Den be-

stemmelse bør derfor avskaffes, som sætter straf for læger, som yder sin hjælp til fosterfordrivelse. Den unge pike som døde, vilde været frelst om hun var kommet i en læges haand.

Saa længe vi maa vente paa en ny bestemmelse paa dette omraade, bør vi fare lempelig med de mennesker, som midlertidig, om end med mindre sakkundskap, yder sin hjælp, kanske mer av simpel medlidenhet end av griskhet efter penge. —

Den sak som fru Anker Møller her tar ordet for diskuteres nu offentlig i utlandet. Saaledes nylig paa et møte i Kjøbenhavn, hvor flere læger og jurister har uttalt sig i samme retning som forf.

Ogsaa herhjemme har fru Katti Anker Møller antagelig adskillige meningsfæller, men inden kvindesakens leir vil hun, det har vi grund til at tro, finde yderlig faa som deler hendes syn. D. v. s. inden den egentlige kvindesak, — av socialisterne benævnt »den borgerlige« — den som er voxet op av sin egen jord, som ikke er underbruk under mænds magtgrupper, men staar uavhængig av partierne og hævder sit eget program, uanfægtet av sociale og litterære retninger og stemninger.

Vilde fru Anker Møller forelægge sit forslag til avstemning her, blev nok svaret et umiddelbart og kraftig *nei*, her slaar vi ikke følge, her skilles veiene.

Al sandsynlighet taler for at det langt overveiende flertal av kvindesakskvinder stiller sig saa.

Men dr. Borchgrevink har fundet at dette var en udmerket anledning til at komme kvindesakens arbeidere tillivs.

Det er i »Morgenbladet« doktoren bringer frem sine beskyldninger mot os. Han blir strax imøtegaat av fru Ragna Nielsen, faar derpaa tilslutning av fru Frieda Wessel, som synes saa godt om satsen: Kvindeemancipationens lumre interesse o. s. v., at hun tar det til text, det staar med høist iøinefaldende utstyr som titel paa hendes indlæg. Forf. finder anklagen helt berettiget og fører utenlandske kvindesaksledere frem som vidner: Olive Schreiner og Charlotte Perkins Gilman, de anbefaler nemlig preventive midler — paastaar Frieda Wessel. Ragna Nielsen svarer ogsaa paa denne artikel. Dr. Borchgrevink kommer igjen, uttaler sig i anerkjendende ord likeoverfor fru Nielsen, men fremturer med sine beskyldninger mot os alle. Slag i slag følger indlæggene. Fra kvindesakens side taler, foruten fru Nielsen, fru Olga Thinn og fru Nico Hambro.

Fru Anker Møller uttaler sig i en replik til Frieda Wessel i end

skarpere ord end før om sin opfatning og søker at gi en teoretisk begrundelse av sine paastande.

Nu trær en kvindelig læge frem paa kampplassen Dr. Dagny Tyvold fra Bergen. Hun erklærer benyttelse av præventine midler fuldt berettiget, men fordømmer fosterfordrivelse. Dr. Borchgrevinks omtalte sats vil hun modificere saaledes: »*endel* kvindesakskvinders *naive* interesse for den kvindelige usædelighet.«

Overlæge ved Fødselsstiftelsen i Bergen Severin Pettersen anmoder derpaa redaktionen om at »stanse denne skriftvexel«, som ikke hører hjemme i dagspressen og slutter sin artikel med hip til Ragna Nielsen for udtryk hun har brugt i sine indlæg -- hvorpaa redaktionen hurtigst avblaaser kampen.

Dette var i »Morgenbladet.« I »Socialdemokraten« har der ogsaa været flere artikler, fru Anker Møller har imøtegaat Dr. Borckgrevink, og fru Nini Roll Anker har brudt en lanse for fru Anker Møller — for hende personlig og hendes arbeide. Samtidig med dette vender hun sig, ianl. fru Nielsens artikler, imot kvindesakens ledere. Hendes anklage gaar ikke ut paa: lummer interesse for kvindelig usædelighet, tvertimot anklagen lyder: for liten interesse for det sexuelle.

Hvad mange vil finde paafaldende ved alt dette er, at der fra forskjellige hold, og fra helt motsatte utgangspunkter, kommer utfald — fra mænd og kvinder — som tyder paa en oplagret forbitrelse mot kvindernes sak. Nu da saa mange mener at alt er vel og veien jevnet, og man bare har at nyde frugterne av det arbeide som er gjort for norske kvinder — kommer der fiendtlige anfald mot arbeidet og lederne som minder om hvad de var utsat for i sakens første kamptid

Vi finder det meget heldig at dette aabenbarer sig. Hvad har vi ikke sagt omigjen og omigjen: Vi er ikke kommet langt, og nu gjælder det mer end før. La os ta fat for alvor!

*

Indsenderne fra kvindesaksstandpunkt i denne polemik søker at sprede litt av den uvidenhetens tætte taake, som skjuler kvindesaken for folket. Og det er udmerket.

Men én ting har undret os: at de samme som det gjør har kunnet formaa at uttale en offentlig tak til dr. Borchgrevink. De har som han følt indignation likeoverfor det forslag som er kommet frem, men allikevel — vi synes ethvert takkens ord maa fryse bort, naar en hører hvorledes den mand forhaaner vor sak og vort arbeide.

Og heltemodet er ikke saa stort. Hadde endda doktoren demonstreret sin forargelse i »Socialdemokraten«, det samme blad hvor fru Anker Møllers artikel er kommet frem, og hvor hun maa antages at ha en mindre utsat stilling!

Vi har her ikke naadd stort længer end til at orientere lidt til besste for dem som selv ikke følger med i de to blade. Vi skal senere ta det grundigere.

Fra N. K. N.s landsmøte i Kristianssand

I beretningen om landsmøtets anden dag i no. 18 fortaltes om aftenmøtet fredag 4 juli, men ikke om eftermiddagsmøtet. Vi refererer derfor her fra dette. Fru Betzy Kjelsberg holdt foredrag om

Barns lønsarbeide

Hun gav en kort oversigt over sakens stilling i utlandet. Om der end ikke var saa slem en utnyttelse av barns arbeidskraft hos os som i de største industrilande, saa var der dog saa mange misbruk at det var høist paakrævet at gripe ind. Norge stod nu paa sprang til at bli et industriland. Industriens vext var fem gange saa stor som folkemængdens vext. Der taltes saameget om at sikre vort folks fremtid ved at bevare dets rigdomme, men et lands rigdom er først og fremst dets barn. Derfor maa der tas kraftige forholdsregler. Der maa bli effektiv kontrol og lovene maa skjærpes. Hun fremsatte følgende forslag til resolution:

1). N. K. N. henstiller til regjeringen i forbindelse med revision av fabriktilsynsloven at foranledige at alt arbeide av barn under 14 aar i fabrikker forbydes.

2). Andet lønnet barnearbeide reguleres ved en beskyttelseslov.

Der fulgte en livlig diskussion 1 viceformand dirigerte. Som opponenter optraatte fru Thinn og frk. Heyerdahl, frk. Jørstad Kristiania, fru Idsøe Stavanger, frk. Helland Fr.stad. Enkelte andre omtalte de betænkeligheter de kunde nære uten dog at stille sig avvisende. For forslaget talte frk. Schnelle Bergen, fru Frølich Kristianssand, fru Backer Fr.stad, fru Urdahl Flekkefjord og frk. Krog Kristiania.

Det viste sig imidlertid senere under diskussionen at motstanden tildels hadde sin grund i misforstaaelser, man hadde ikke nok lagt merke til at resolutionen indskrænket sig til forbud mot barns arbeide i *fabrikker* inden den fastsatte begrænsning, og at forslaget om en barnebeskyttelseslov endnu ikke indeholdt særlige krav.

Enkelte var dog helt principmæssige motstandere og syntes at mene at det økede skolearbeide, man nu kunde imøtese, var like saa slemt for barn som fabrikarbeide. Det vigtigste motargument var det om den økonomiske hjælp barnene kunde skaffe hjemmene, men, blev der sagt, dette var dog for smaat at la veie, naar det gjaldt barnenes fremtid. Første avsnit av resolutionen blev vedtat mot 6 st., andet mot 3 st.*)

En stor og vakker opgave for kvindesaksorganisationen

Tidt og ofte bringer man i erfaring, at ubemidlede kvinder lider uret, snart paa en og snart paa en anden maate. Snart kan det ogsaa se ut, som om vedkommende selv helt eller delvis i sin ubetænksomhet og uvidenhet har gjort sig forskyldt til sin skjæbne — og dette er det altid saa let for motparten at paaberaabe sig — og snart kan det stille sig slik, at uretten aabenbart er vedkommende paaført av andre.

Den forurettede, uformuende kvinde, der mangler baade midler og formaaende venner eller paarørende, ligger altid under i kampen for sin ret paa grund av manglende evner til at forsvare sig. Og saa ender det i saa uhyggelig mange tilfælder med, at vedkommende opgir ethvert haap om redning og lar det gli ut i den værste elendighet.

I mange tilfælder vilde dette stille sig anderledes, dersom vedkommende kunde paaregne retshjælp. Men dette er jo utelukket, saafremt ikke tilfældet *bevislig* rammes av straffeloven. Paatalemyndigheten staar i saa altfor mange tilfælder magtesløs paa grund av bevisets stilling. Hadde vedkommende selv eller hendes paarørende adgang til det eller delvis gratis retshjælp, saa vilde forholdet stille sig helt anderledes. Mange uskyldige og nødlidende kvinder kunde visselig reddes fra den visse undergang. Og menneskeliv burde vel sættes i saapas værdi, at dette var værd et offer?

Høiesteretsadvokat Elise Sem, Kristiania, har ofret adskillig for at bringe nødlidende kvinder retshjælp. Men hendes forretning er jo hendes levevei. Og det kan ikke ventes eller forlanges, at hun alene, som for at drive sin forretning har store utgifter at dække, skal kunne ofre saa meget. Derimot vilde det sikkert være muligt for kvindernes landsorganisation at danne et fond til retshjælp for ubemidlede forurettede kvinder.

Denne tanke tillater jeg mig at kaste ut, idet jeg anbefaler den til velvillig overveielse.

Lillehammar 11 september 1913

Ærbødigst
Sigvard Larsen.

---

*) I næste hefte fortsættes saa med beretningen fra møtet 5 juli.

Effie L. H. Mc. Afee

Nu utover høsten har vi hat besøk av flere interessante utenlandske damer.

Endel kommer bare indom Nylænde for at hilse paa redaktøren, andre for at faa oplysninger, men enkelte av dem slaar sig mer til ro for at lære alt bedre at kjende, og ofte har de ogsaa noget paa hjerte de gjerne vil meddele os. Baade gjennem samtaler og foredrag kommer man paa den behageligste maate ind i forhold og bevægelser i deres hjemland.

Mrs. Afee fra Mount Vernon New York er en av dem som baade tok og gav paa denne vis, og ved sin store elskværdighet, og sin interesse for vort land, vandt hun sig venner hvor hun færdedes paa norsk grund.

Effie L. H. Mc. Afee

Det begyndte paa „Kristianiafjord“. Hun hadde længe planlagt en Norgesreise og besluttet at vælge den norske linje og angret ikke paa sit valg. Hun følte sig meget tiltalt av den der ansatte „oldfrue“ fru Johansen, og da hun steg iland syntes hun hun alt var kjendt med norske forhold. Blandt passagererne var fru Hulda Garborg, doktor de Besche og doktor Warloe fra Chicago, som kom hjem for at feire sit 25 aars studenterjubilæum.

Mrs. Mc. Afee reiste først ind i landet, til Gudbrandsdalen og Sætersdalen. Da hun kom til mig kunde hun bringe hilsen fra Anna Bjønnaraa paa Vallarheim i Valle, som jeg ogsaa hadde besøkt i sommer.

Da hun spurgte om jeg trodde man her i Kristiania vilde

høre om kvækerne i Amerika og deres forhold til nutidens aandsliv, sa jeg ubetinget ja. Jeg husket at flere av de første pionerer for kvindereisningen i Amerika var kvækere, gamle Lucretia Mott fra de allerførste aar, og saa selveste Susan B. Authony, og idag Jane Adams skaperen av Hull House Chicago — og navn paa navn dukket op.

Mrs. Mc. Afee hører selv til kvækernes vennesamfund og stammer fra en gammel Virginia planterfamilie, som av princip gav sine slaver fri og senere drog nordover og kjæmpet for negerslaveriets avskaffelse og andre reformer. Hun tok i 1897 sin studentexamen ved Michigan universitet, reiste saa til Europa og opholdt sig længst i Italien, og har senere virket som lærer i latin. For fredsbevægelsen er hun høilig interesseret, og av den amerikanske kvindebevægelse er der særlig enkelte grene hun arbeider for, som barnebeskyttelse og fængselsreform. Hendes mand som er forretningsmand i New York City, deler alle hendes interesser, og da de ingen barn har kan hun ofre sig helt for dem.

Det blev avtalt at Mrs. Mc. Afee skulde holde foredrag naar hun kom tilbake til Kristiania. Hun reiste saa til Finland, hvor Maikki Friberg tok sig av hende og viste hende al Helsingfors herlighet. Derfra til St. Petersburg.

„Hvad jeg vilde der — spurgte Maikki Friberg om,“ sa Mrs. Mc. Afee — „men der har nu været en zar som vi kvækere hædrer, Alexander II, han viste særlig venskap mot vort samfund, og vi sætter dette forhold i forbindelse med livegenskapets ophævelse i Rusland — saa jeg søkte at faa se hvad der mindet om ham.“

Fra Petersburg gik det sporenstregs hit, hvor Randi Blehr og N. K. F. tok imot Mrs. Mc. Afee paa det kjærligste og presenterte hende i Nobelhuset, hvor hun fortalte os om „the friends“ og deres stille virke for frihet og fred og høie moralske idealer og religiøst liv.

Fra Nobelhuset gik det saa under fru Garborgs ledelse til Bøndernes hus, hvor Mrs. Mc. Afee fik se flere av vore mest utsøkte folkevisedanse ypperlig utført.

I en av pauserne indfandt saa Mr. Mc. Afee sig, han var kommet fra New York med engelsk linje, paa otte dage, for at hente sin hustru tilbake. Der blev en glæde! Saa mere dans. Men saa en stund efter vemod, da avskedens øieblik kom.

Det er underlig at hverken det engelske eller de nordiske sprog

har nogen vakker hilsen som kommer op imot de tyskes *Auf Wiedersehn* — og vi er da vennesæle folk baade nordboer og angelsachser, og skilles vi fra gode venner, længter vi svært efter at se dem igjen.

G. K.

Vi har meget at melde

som det var av største interesse at omtale nærmere, men kan i dette hefte bare gjøre det kortest mulig.

Frøken Henriksen den kvindelige politibetjent i Kristianssand er nu indsat i tjenesten med fuld honnør.

I statens filmskontrol er indvalgt en kvindelig sakkyndig, fru Fernanda Nissen og to kvindelige suppleanter fru Strøm Andersen og fru Hydle.

Frøken Othilie Tonning er opnævnt som medlem av emigrationslovskomiteen.

Frøken Dorothea Schjoldager har feiret sin 60 aars dag, begivenheten fik vakker omtale i pressen, og der kom blomster, gaver og lykønskninger fra en hel del foreninger og personlige venner. N. K. F. sendte blomster. N. K. N. telegram

Fredriksstad og omegns kvinderaad har feiret tiaarsdagen for sin stiftelse paa den smukkeste maate. Om aftenen var der festlig møte. Formanden fru Ellefsen gav treaarsberetning og desuten en beretning fra landsmøtet i Kr.sand. Senere mange taler. N. K. N.s formand som var indbudt gjæst talte for raadet og ønsket det fremdeles vext og lykke.

Norsk Sykepleierskeforbund, som blev stiftet ifjor, har holdt sit første landsmøte med omkring 200 deltagere fra hele landet. Det har hat en storartet fremgang, og møtets forhandlinger høist tilfredsstillende. Frk. Bergljot Larsson blev gjenvalgt som formand og frk. Marie Sundberg Ullevaal blev viceformand, Nyt medlem av styret er oversøster ved rikshospitalet Anne Petersen. Paa Holmenkollens turisthotel holdtes fest — smuk og vellykket. Forbundet blev optat som led av N. K. N. paa landsmøtet i Kr.sand og formanden deltok efter indbydelse i festen.

I Kristiania Kvinderaad har doktor *Louise Isachsen* holdt et oplysende foredrag for kvinder alene. Stort fremmøte. Ynglingeforeningens store sal fyldt — og levende interesse.

Sylvia Pankhurst

Idag kan vi presentere Sylvia Pankhursts portræt med nogen korte biografiske oplysninger.

Hun tilhører en familie som har tat kvindesaken som sin største opgave. Hendes far, fortalte hun selv, var med at stifte den første kvindestemmeretsforening i England. Hendes mor, som har været enke i flere aar, Mrs. Emmeline Pankhurst er formand for det bekjendte „Kvindernes sociale og politiske forbund". Hendes søster Christabel Pankhurst har i tre aar levet landflygtig i Paris hvorfra hun redigerer „*The Suffragette*".

Sylvia Pankhurst har tat universitetsexamen i litteratur, hun er malerinde og forfatterinde. Hun har foretat to foredragsreiser til Amerika. I London virker hun især i *Eastend* hvor hun har været med at organisere kvindestemmeretsbevægelsen.

Hun har flere gange været i fængsel. Er, som før fortalt, blit tvangsernæret Og senere under kat- og musloven har hun gang

paa gang maattet slippe løs og er saa fængslet igjen. Sisste gang hun blev løsladt var 14 august iaar. Hun var da meget svak og besluttet at ta en rekreationstur til de skandinaviske land.

Turen til Lillehammer og Gudbrandsdalen hadde hat utmerket virkning og git hende roser i kinderne.

Omstaaende billede er ikke godt nok, men det er ganske „talende“, hun staar som naar hun holder sine foredrag, enkel, livfuld, rolig. Det var stor skade at lokalet var saa altfor litet da hun holdt sit foredrag i Kristiania led av L. K. S. F., der stod en stor skare utenfor.

Publikum lyttet med levende interesse, og det var ikke til at ta feil av, med stor sympati. Sterkt og langvarig bifald fulgte, da hun hadde sluttet, og paa nyt efter at doktor Marie Kjølseth hadde takket hende. Det var et fængslende foredrag baade ved sit indhold, sin klare og fine form og sin smukke fremførelse.

Næste aften talte Miss Pankhurst i Studentersamfundet om: kvindestemmerettens politiske historie i England. Ordene faldt her hvassere, mer pointeret, et par piper lød, som fremkaldte store bifaldsdemonstrationer. Hun talte i næsten halvanden time, oftere vakte hendes skildringer munterhet, tilsisst de samme par ensomme piper, overdøvet av det kjendte vældige samfundsbifald. Den eneste mislyd som virket forstyrrende var formandens tak til Sylvia Pankhurst. Der fremkom i denne ytringer som maatte virke som slag i ansigtet. De har staat refereret i dagsaviserne. Det var et brud paa gjæstevenskapets lov.

Næste dag talte hun i Drammen, saa gik reisen til Gøteborg, hvor hun talte for et stort og begeistret publikum, idet dette skrives, taler hun i Dansk Kvindesamfunds Kjøbenhavnerkreds. — Hun gjorde ret i at komme hit til de nordiske land. Jeg tror ikke hun har vundet mange proselyter for sin taktik, men hun har oplyst publikum, saa de skjønner litt av sammenhængen. De forstaar at skulde vi, som enkelte har foreslaat, sende en protest over til England — saa maatte den først og fremst rettes mot Mr. Asquith og endel av hans fæller.

At ha lært Sylvia Pankhurst og hendes kamerat personlig at kjende regner jeg som en stor vinding. Høit dannede aandsmennesker med det elskværdigste fineste væsen. Og talte vi om kvindernes sak var vi i den dypeste overensstemmelse, men naar det

kom til selve stemmeretstaktiken, som jo samtalen let gled ind paa, glap enigheten stundomtil.*)

„Men hvis De nu var absolut overbevist om at der ikke fandtes anden utvei — hvad saa?“ spurte Sylvia Pankhurst.

Jeg blev hende svar skyldig, ikke bare fordi det var et vanskelig spørsmaal, men fordi andre tanker optok mig helt. Jeg sat og saa paa hende. Saa ung hun er, tænkte jeg, og hvor hun alt har lidt — — lidt for vor sak, for vore høie maal, for os alle. Og hvorledes skal det gaa hende, naar hun kommer tilbake til England? Og jeg tænkte paa de unge herhjemme og sammenlignet. Og da vi sa farvel følte jeg sorg ved ikke at kunne si: jeg er helt med jer i alt — ogsaa i taktiken. — —

Saa det er sandt at suffragetterne er farlige mennesker, langt farligere end jeg har drømt om.

G. K.

I anl. kommunevalgene i Kr.a

har N. K. F. sendt følgende henvendelse til samtlige politiske partier:

I møte av Norsk kvindesaksforening den 22de september vedtoges det enstemmig at henstille til de forskjellige partiorganisationer at opstille og kumulere kvinder i større antal end skedd.

Siden kvinder i 1901 fik kommunal stemmeret, har de været repræsentert i kommunestyret i et saa uforholdsmæssig ringe antal, at de ikke har kunnet gjøre sin indflydelse gjældende, hvor kvinder hadde specielle interesser at ivareta.

Nu, da kvinder som borgere staar paa like fot med mænd, saavel i stat som i kommune, og da det er 5te gang de møter ved den kommunale valgurne, maa tiden være inde, til at de faar en fyldigere representation.

I tillid til, at ogsaa mange mænd ser det skjæve i forholdet som det har været og gjerne ser det ændret, anmoder vi indtrængende deres parti om at opstille og kumulere kvinder i et rimeligere antal ved det forestaaende kommunevalg.

N. K. F. har ogsaa faat samlet et møte med representanter fra de forskjellige kvindelige organisationer for at vække interessen for kvindelige kandidaters valg til medlemmer av kommunestyret.

---

*) Miss Smyth har lovet os billede i chauffeurdragt og med bil. Naar det kommer tar vi kanske lidt frem av samtalerne. —

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 18.)

Kapitel 10

Lille Ellen laa ovenpaa i sin seng og lyttet til de grove mandstemmerne i værelset nedenunder. Hendes mor var gaat ut og bare mænderne var der. De røkte sine piper og lukten av røken trængte ind i Ellens værelse gjennem sprækkerne. Hun tænkte paa hvor hendes besstemor Brewster vilde snufse til den, naar hun kom næste dag. Hun kunde høre hende si: «Naar de mændene ikke kan røke sine gamle piper andetsteds end i min dagligstue, saa vilde jeg for min del slet ikke ha dem i huset.» Men tanken paa dette beskjæftiget ikke Ellen længe; selv var hun aldrig plaget av tobakslugten. Hun opfattet den ubevisst som den almindelige atmosfære, naar mænd var samlet andre steder end i kirken. Hun visste de talte om det hun hadde hørt om før, og Nahum Beal's vrede stemme fik hende til at gyse, men allikevel kunde hun den natten lukke for det alt sammen og, hvad der saa let i barndommen lar sig gjøre, dra ind i et paradis, som syntes at forgylde hendes egen fremtid og al verdens sorger. Det var jo bare en uke til jul, og hun skulde ha juletræ, og mor hadde lovet hende at ta hende med til byen imorgen aften og vise hende de vakkert oplyste julebutikkerne. Hun undret sig, naar hun hørte paa de heftige stemmerne nedenunder, hvorfor voxne mænd og kvinder behøvte at ærgre sig saa, de som hver aften de vilde kunde gaa ned i byen og se paa al glansen — for hun kunde endnu utmale sig ren nydelse for andre uten misundelse og bitterhet.

Næste dag var barnet helt straalende, hun danset mer end gik, hun kunde ikke tale uten at smile, spise kunde hun ikke, for hendes lykke var saa rent aandelig at alle legemlige lyster var væk. Hjertet slog saa fort. Den stadig tilbakevendende tanke paa hvad der skulde hænde overskyllet hende som med bølger av fryd.

»Hvis Du ikke spiser aftensmaten Din, saa faar Du ikke gaa, saa vet Du det,» sa hendes mor da de sat tilbords og Ellen saa drømmende utover sit ristede brød og plommesyltetøi.

»Du maa spise aftensmaten Din« sa Andrew ængstelig. Han hadde paa sin pene jakke og hadde barberet sig og vilde gaa med, og det vilde Mrs. Zelotes Brewster ogsaa. —

Og Ellen spiste sin aftensmat, skjønt overstrømmende glæde, likesom dyp sorg, kan faa maten til at miste al smak og brødet med syltetøi laa som

aske paa tungen, da følelsen av den kommende herlighet fyldte hendes sjæl.

Da hun endelig med sin haand i morens, og faren og besstemoren like bak dem, vandret mot byens lys, hadde hun en følelse av at der var vinger paa føtterne.

Da de var kommet halvveis ned til butikkerne, blev en dør til et hus like ved veien aapnet og lukket igjen med et smeld, en hørte en skrapende lyd av en kjælke paa plassen foran, saa blev porten aapnet, og en gut for igjennem den med et vildt hyl og undgik saavidt at støte paa Mrs. Zelotes Brewster. »Du faar nok passe Dig« sa hun skarpt. »Smaagutter skulde ikke komme farende ut om aftenen, paa slik vis at de ikke ser hvor de farer hen.«

Gutten saa skamfuld op paa hende. Gatelampen skinnet paa ansigtet, som var rundt og rødt av frostvinden, med en ungdommelig ubestemt gapende mund, han hadde sorte øine med et kjækt muntert blik ut i det ukjendte. Han var bare 10 aar gammel, men stor for sin alder.

Han vendte blikket fra besstemoren og saa paa Ellen, som syntes han saa helt voxen ut, og saa kjendte hun ham igjen, det var den gutten som hadde git hende kastanjerne den kvelden hun var kommet hjem efter sin flugt. Gutten kjendte hende ogsaa igjen i samme øieblik, og munden gapte endnu mer og en sterk rødme spredte sig over ansigtet og like ned i det fugtige uldne halsskjærfet. Saa utstøtte han nok et hyl som uttryk for sin yderlig nervøse nedslagenhet og sin unge mandlige stolthet, en saa et par hæler og et par skinnende staalstriper, og han forsvandt med sin kjælke.

»Det er Joy gutten, han som gav Ellen kastanjerne den gangen» sa Fanny. »Kjendte Du ham Ellen?«

»Ja mor,« sa Ellen. Guttens blik like op i ansigtet paa hende hadde forvirret hende uten at hun visste hvorfor. Det var som om hun hadde stavet et ord i sin læsebok hvis mening hun ikke forstod.

»Det er det samme hvem han er,« sa Mrs. Zelotes, »han har ikke noet med at fare ut av porten paa slik vis, og hans forældre skulde ikke la en gut som ikke er ældre end han faa lov at fare ute om kvelden.«

De gik videre og var tilsynelatende langt bak gutten med hans hurtige ungdommelige præstationer, indtil de kom til fabrikkerne. Andrew saa op til vinduerne i Lloyds, de var mørke paa et svakt glimt i et kjældervindu nær, som kom fra den ensomme vaktformands lamper, Andrew drog et dypt suk.

»Det er ikke saa slemt for Dig som det er for noen av de andre«, sa hans mor skarpt, og gjorde med engang et raskt skridt til siden og grep sønnens arm, idet gutten sprang frem fra skyggen under Lloyds' mur og for

forbi Dem med nok et vildt hyl, og nok et trodsig og skamfuldt blik paa Ellen.

«Sandelig er ikke den gutten der igjen!« ropte Mrs. Zelotes, »hør Du gut, — hvad heter Du gut?«

»Han heter Granville Joy,« svarte Ellen ganske uventet.

«Hvorledes vet Du det barn?» spurgte besstemor. »Navnet klinger jo gjildt nok, hør Du Granville, hvis Du heter saa, vet Du da ikke bedre end —.» Men gutten var igjen forsvundet, en hørte kjælken knirke paa den haarde sneen, og et svakt hyl kom langt borte fra.

Ingen som saa efter den flyvende og hujende lille fyren hadde den minsste anelse om den sande tilstand. De visste ikke at gutten blev fortæret av ilden, som ikke flammet mindre fordi den var uskyldig, kjærligheten til Ellen, hans første kjærlighet. Og like siden han hadde set hendes yndige ansigt paa tantens skulder den dag hun blev fundet igjen, hadde hun været hans hjerte nærmere end endog kjælken hans og kiksekuglene og ballen og længselen efter pudding til middag. De visste ikke at han hadde arbeidet med vedkløvning lørdag og sprunget ærender efter skoletid for at tjene penge til juleklap til sin mor og til Ellen, og at han bar paa sig i sin lille pung paa bunden av lommen en sum paa 98 cents, mest i kobber, — eftersom hans løn blev mest betalt i det metal — og lommen hans stod helt ut av den grund. De visste ikke at han ogsaa skulde et ærende til kjøbmanden efter en pose med mel, som han skulde trække hjem paa kjælken, og som vilde øke hans kapital med nok en cent. De visste ikke for en dæmrende følelse av kjærlighet og bevissthet om kjærlighet det rungende krigshyl gav uttryk for, og gutten viste sig og gjemte sig og blev igjen og for forbi dem paa hele veien til Storgaten i Rowe; og efter at de var gaat ind i den store butikken hvor den vakreste juleutstillingen var, stod han ved vinduet og stirret paa Ellen som efterhvert forsvandt bortover den glimrende lysallé, og han satte fra tid til anden i sit hyl uten at bry sig om den offentlige mening.

Da Ellen kom ind i butikken glemte hun alt andet i verden. Hun holdt fastere i morens haand, for uvilkaarlig søker en støtte i det som er kjendt og kjært, naar det forunderlige møter en, selv om det er glæde, og hun saa paa det altsammen med øine som fik billedet til at fæste sig paa sjælens grund. Først hadde hun indtryk av en forvirrende pragt, et brus som av tusen musikalske instrumenter hver med sin forskjellige jubeltone, av et stort tæppe med deilige farver, altfor herlig til at faa tak paa — og av en blandet lugt av maling og forgyldning og gran og kvisttorngrener. Men saa begyndte hun at stave sig frem til detaljerne. Hun stanset ved disken

Lov mig, at Du nu vil tage Sanatogen regelmæssig

Du har forpligtelser ligeoverfor din familie og dine omgivelser til at sørge for, at din arbeidskraft og energi bibeholdes usvækket

Sanatagen anbefales af over
18.000 læger
som et fortræffeligt styrke- og nervemiddel.

Brug ikke efterligninger og surrogater.

Sanatogen er tilsalgs paa
alle apotek
i originalpakker à 50, 100 og 250 gram.

Jllustrerede brochurer med udtalelser fra læger sendes enhver gratis og franko ved henvendelse til

GENERALAGENTURET FOR SANATOGEN

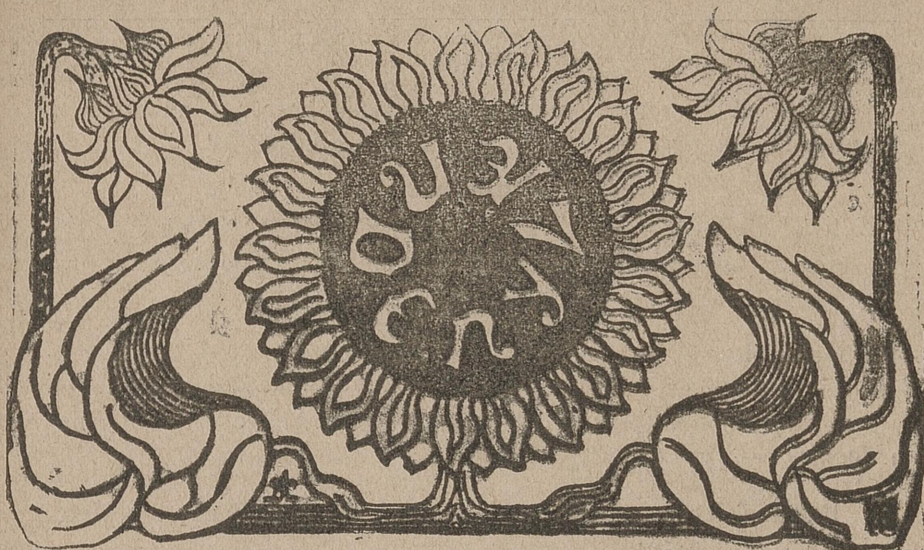
Store Strandgt. 4, Kristiania. Telef. 18941.

med alle husstelsakerne i miniatyr — disse huslighedens attributer som kan vække saa søte forestillinger hos de smaa om hjemmelivets hygge og glæder.

Der var et helt møblement til en dukkestue og til dukkekjøkkener, der var en hel disk bare med dukkekomfyrer og alle de gryterne og greierne som hørte med til den, saa realistisk og fuldkomment at hun stirret paa det fast og aandeløst til hun saa ganske dum ut. De andre saa paa hende halvveis henrykte og halvveis bedrøvet over ikke at kunne kjøpe til hende alt hvad øinene slukte. Mrs. Zelotes kjøpte i hemmelighet et og andet og gjemte det under sit schawl. Andrew hvisket til en av butikbetjentene og spurte prisen paa den store dukkekomfyren som Ellen hadde stirret saa længe paa. Da han hørte prisen sukket han. Fanny tok ham i armen og sa trøstende. «Der vilde ikke være noen mening i at kjøpe den, selv om Du var verdens rikeste mand,« og hun føiet til dæmpet: »der er en fem og tyve cents som vil gjøre samme nytte. Jeg skal kjøpe den til hende imorgen, og hun vil aldrig tænke over forskjellen paa dem.» Men Andrew Brewster gik allikevel gjennem den store butik med bitterhet i sit hjerte.

Men det visste ikke Ellen. Og hun straalte. Det faldt hende ikke ind at hun skulde eie alle de herlige skattene mer end hun alt hadde dem. Hun saa paa vidunderne i den avdeling hvor dyreleketøiet var, det var et helt litet menageri. Av og til brølte kuerne og æslene skrek, kanarifuglen kvidret og løverne utstøtte brøl, naar publikum fordret at faa vidnesbyrd om deres kraft, og Ellen drak ind alle mislydene i det lille babel som den deiligste musik. Hun følte dypt i sin barnesjæl et løfte om — en forsmak paa fremtidig lykke. Da hun kom ind i avdelingerne hvor dukkerne selv holdt til, blev hun ganske blek. De svang og sat og laa og stod som engler i række og rad, og alle smilte de igjennem sine yndefulde lokker. Et kor av smil som fik barnets hjerte til at banke. Hun følte som om alle dukkerne smilte til hende. Hun tok fastere i morens haand og gjemte ansigtet i kjolen hendes.

(Forts.)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 15 oktober 1913. | No. 20

„Kvindeposterne"

paa

partiprogrammerne ved de kommunale valg i Kristiania

Der synes denne gang at være større liv blandt kvinderne i Kristiania, ianl. de kommunale valg, end vanlig, og et sterkere arbeide for at faa sine interesser fremmet gjennem programmerne. Og som vi oftere før har sagt, det gjælder bare for kvinderne at *ville*, saa maa partierne ta hensyn — det skal en faa se.

I det hele synes Kristiania kvinder nu at være inde paa et bra spor m. h. t. partipolitikken, de ligger ikke uavladelig og kjækler med hinanden, de synes heller saa smaat at ville begynde at konkurrere med hinanden om at faa gode kvindeposter.

Vi anfører dem her saa kan man sammenligne:

Venstre

Retfærdige arbeidsvilkaar for kvinder i kommunens tjeneste.

Kvinder vælges i større utstrækning til de kommunale ombud og tillidshverv, bl. a. fabriktilsyn, skolestyre, fattigstyre og værgeraad.*)

*) Ved forrige kommunevalg en lignende post.

Høire

Høire vil fremme kvindernes berettigede krav paa ansættelse i kommunale stillinger og valg til kommunale tillidsposter.

Frisindede

Lojal gjennemførelse av princippet om kvinders likestilling med mænd ved besættelsen av kommunale stillinger og tillidshverv.

Socialisterne

har ingen tilsvarende kvindepost. Men passussen: »Arbeidere i kommunens tjeneste gis betryggende og saavidt mulig ensartede ansættelses- og pensionsvilkaar« og »Arbeidstiden maa ikke overstige 8 timer i døgnet« — gjælder antagelig for kvinder som for mænd.

Rigtignok er det endnu tidlig i sæsonen og valgkampen i virkeligheten ikke begyndt, saa det er nok kanske for tidlig at forsværge kjæklingen.

Men at kvinderne overhodet vil ta det mer positivt end mændene har gjort — det tror vi.

Næste gang kan vi antagelig gi besked om hvormange kvinder der er sat paa listerne.

Der er dem som sier, at vi behøver ikke stræve med at faa kvinder frem og opstille kvindeposter — men de som sier saa kjender ikke de virkelige forhold.

Til
Landbruksdepartementet

Norske Kvinders Nationalraad tillater sig herved at henstille til det ærede deparment at foranledige opnævnt en eller to kvinder i den nedsatte komite til utredning av spørsmaalet om undervisning for smaabrukere.

Kvinderne har i stor utstrækning valgt smaabrukergjerningen som sit livserhverv. Det vil derfor falde noksaa uretfærdig, hvis kvindernes mening om en undervisning, som ogsaa maa komme dem tilgode, ikke skal faa sin representant i den komite som arbeider med denne sak.

(Underskrifter.)

Hildur Rørdam

In memoriam

Søndag 7. september døde Hildur Rørdam i Bodø.

Fredag 12. september blev hun begravet.

Alle byens flag var heist, og fra alle kanter strømmet folk til. Følget var det største som hadde været set i Bodø. Og alle bøiet sig i ærbødighet for hendes minde.

Vi vet det hænder av og til i vort land, at naar et stort menneske dør, saa begynder folk at ane at de har hat noget stort iblandt sig, og de skynder sig til graven, og der samler sig en rigdom som vilde været til styrke og husvalelse for den som maatte savne det i levende live.

Det var det store, det dypt følende, det helstøpte, det karakterprægede ved Hildur Rørdam, som gjorde livet vanskelig for hende

i smaa forhold og skapte hende motstandere, og bragte hende skuffelser, og lot hende dra mer og mer ind i sin egen verden.

Ikke saa at forstaa at hun ikke færdedes blandt mennesker, hun hadde alt for mange at yde hjælp paa forskjellig vis til at hun kunde trække sig tilbake. Men der var faa hos hvem hun fandt sympati for det som laa hende paa hjerte, og saa maatte hun lukke det inde hos sig selv.

Av natur var hun ikke indesluttet, hun meddelte gjerne om sig selv baade indre og ydre oplevelser, det fik jeg erfare de dage jeg var lykkelig nok at faa være sammen med hende i sommer. Det var paa en kort reise. Og det blev indholdsrikt og skjønt vort sisste møte.

Første gang jeg traf hende det var i 80 aarene, hvad aar vet jeg ikke. En dag fik jeg et brev undertegnet Hildur Rørdam, hun laa paa en klinik i Kristiania, vilde gjerne faa tale med mig. Da jeg kom til hende, var alt vel, hun var i bedring, men maatte holde sig i ro endnn, og mens hun det gjorde bruste alle tankerne og planerne paa. Det var det hun maate tale om.

Det var om kvindesaken.

Hun hadde været i Amerika i længere tid og set mangt som vi herhjemme kunde lære av, naar hun kom tilbake til Bodø, hvor hun var lærerinde ved den kommunale middelsskole, vilde hun gaa ordentlig i vei.

Og det gjorde hun. Hun har tat initiativet til og sammen med faa andre organiseret arbeidet for saken i Bodø. Da jeg var der i 1903 og holdt foredrag, var Hildur Rørdam medlem av bystyret, og jeg syntes det saa ut som alt var i det besste gjænge og interessen økende. Men senere lød beretningerne mindre godt, saa kom bud om at Hildur Rørdam hadde trukket sig tilbake som leder av arbeidet, som var kommet ind i spor hun ikke syntes tjente saken.

„Faa kan tænke sig“ skriver, Ole Aspelund i „Nordlandsposten“ den haan og forfølgelse hun ofte har lidt netop for hendes arbeide for andre. — —

„Ingen har stunder saa svake som netop den sterke, ufrels er udækket kriger i kulernes regn.“

Og som Camilla Collett, Aasta Hansteen og andre med de sterke krav, syntes hun oftest folk ikke holdt maal med hendes idealer, og det gjorde hende tildels bitter — i svake stunder. Men kun for en tid, ti bak striden vinket maalet — det at faa gjøre godt — for andre.

Selv var hun opmerksom herpaa. Den besste karakteristik har hun maaske git av sig selv i en skisse hun for nogen aar siden skrev i „Nylænde“, om bjerken som stod ensom paa en odde med utsigt til fjord og hei og de kneisende tinder, mens stormene rev i knudrede grene, som dog gav ly for de smaa fugle.“

Hildur Rørdam blev staaende som formand for Sanitetsforeningen like til sin død; arbeidet her gav hende tilfredsstillelse, men ofte vanskeligheter.

Hun gruet sig, sies videre, specielt for den strid hun var kommet op i ved sit virke for reisning av et pleiehjem for tuberkuløse syke i Bodø.

Men nu slap hun striden.

Kun de færreste har kjendskap til i hvilken utstrækning frk. Rørdam ofret sig for andres vel.

Aldrig gik en arm fra hendes dør, uten at hjælp var ydet. Og oversteg hjælpen Sanitetsforeningens eller hendes egen økonomiske evne, visste hun altid at finde vei til andre, som kunde støtte.“

I et brev jeg har faat i anledning hendes død skildres arten av hendes velgjørenhet som ikke var som andres. Hun gav ikke den daarligste, men den besste kjolen til dem som trængte. Hun gav saa det ofte blev knapt for hende selv.

I aarenes løp hadde hun sparet for at betale gjæld. Tilsisst var den betalt, og hun glædet sig meget til endelig igjen at faa sig en reise i sommerferien, hun trængte vel den opfriskelsen. Men en av hendes bekjendte kom i pengevanskeligheter, og Hildur Rørdam gav hende sine opsparte penge. Feriereisen blev der ikke noget av.

Ja slik var hun. Hun la ikke bret paa et offer mer eller mindre, hendes menneskekjærlighet var altid levende — og rik var hendes aand. Og mange strenge hadde hun paa buen.

I sommer da N. K. N.'s møte nærmet sig, hørte jeg en dag paa det yttre kontor en klar, klingende, ganske høi stemme, som lød kjendt. Ja sandelig var det Hildur Rørdam, endelig fik jeg se hende igjen! Hun var paa reise til Kristianssand, skulde være delegeret ved Sanitetsforeningens møte. Jeg foreslog hende ogsaa at være representant ved N. K. N.'s møte, et led søkte en delegeret. Og strax var hun villig. I Kristianssand traf hun slegt og gamle venner, var munter, energisk og livfuld som i gamle dage.

Senere traffes vi paa Bygland, Sommerhjemmet. Nu maa jeg reise tilbake, sa hun. Nei ikke endnu, mente jeg, kom og bli med til Valle, vi maa se mer av Sætesdal. Og hun blev med.

Fire herlige dage. Paa Valle blev vi en dag over. Vi streifet omkring og saa paa det som var gammelt og minderikt og beundret Sætesdalskvinderne, deres væsen og deres gang og dragternes farver og elegante fald. Saa hvilte vi os ved elven hvor den bruste. Og vi gik ind i kirken og stod sammen og saa paa døden, den merkelige altertavlen, nedtagelsen av korset. En ophøiet ro over frelserens ansigt, ikke bare en hvile som efter en strid, heller ikke seir og triumf, men den dype fred efter at gjerningen er fuldbragt.

Men ute blomstret livet i sin fagreste glans, slik blomstereng som paa Valle hadde ingen av os før set. Og bygakrene! Hver har de sin teig, men teigene ligger side om side, saa blir det en stor bølgende herlighet, naar sommervinden rører den. Og om kvelden sat vi os ved peisen hos Anna Bjønnaraa.

„Det stunder jeg til, sa Hildur Rørdam, engang at faa sitte ved peisen, bare ha naturen omkring mig og glemme menneskene, de duer ikke saa svært, føiet hun til. — Kvinderne duer ikke, desværre.“

„Er der ingen som duer?“

„Jo men svært faa.“

„Det er ikke greit for kvinderne.“

„Nei — det er sandt,“ sa Hildur Rørdam, og hun talte sørgmodige ord om hvor liten gagn en saa av strævet. For kvindernes lod i og for sig var saa sørgelig, deres sind saa splittet. Deres offer for slegten var saa uhyre, og det hadde hun set i livet at hvad de fik til gjengjæld, det var, naar talemaaterne blir tat bort, temmelig ringe og usselt.

Men den stemning blev nu ikke den raadende paa turen, med hvert menneske vi traf kom hun i munter samtale, og da hun senere drog nordover, hadde vi planer for de aar som skulde komme, som ikke lignet ensomhet ved peisen.

Det var Nordland de især gjaldt. Hun var omplantet dit, syntes hun hørte hjemme der. Hun var fanget av livet og av lyset der med alle farver og stemninger. Hun har i et langt smukt digt, i Nylænde, skildret færden der fra mørke mot lys. Nordlandsk patriot var hun, og talte sig varm om hvor landet var glemt og behandlet stedmoderlig, naar det gjaldt veier og jernbaner og alt det som kunde knytte det nær sammen med andre. Over det blev

hun veltalende. Der maatte gripes fat med kraft, hvis det ikke skulde hævne sig frygtelig, mente hun. —

*

Hildur Rørdam døde efter 14 dages sykeleie. Hun var født i Kristianssand 1854, hun tilhørte en ældgammel dansk norsk embedsfamilie. Hun kom i 1881 til Bodø, i 1898 gik hun over til folkeskolen og var knyttet til den til sin død.

„Hundreder av forhenværende og nuværende elever av byens skoler — sies i den omtalte nekrolog — vil med sorg høre, at deres avholdte lærerinde er vandret bort. Mangt et rørende træk kan fortælles om elevers medfølelse i tider da mange førte vaaben mot den ensomme kvinde.“

Og i beretningen om begravelsen fremhæves at av alt det høitidelige var kanske det det meste gripende da hvert barn gik frem for at ta avsked med sin kjære lærerinde.

Der kom kranser fra en hel del korporationer paa stedet. Av utenbys nævnes kranser fra Sanitetsforeningen og „Nylænde,“ telegrammer fra N. K. F. og N. K. N. Det sisste refereres.

Det slutter saa:

„Vi gjemmer hendes navn og signer hendes minde.“

En av de faa som har forstaat hende skriver om den dag: En orkanagtig storm inat, og saa idag det skjønneste høstveir. Hele naturen smiler: vel fortjent er hendes hvile, vel gjort hendes livsvirke. Og videre skrives — at om tapet er svært, maa vi takke for hvad hun magtet at gi os; den straalende glæde hun følte ved sommerens oplevelser var en sisste opblussen, og vi maa unde hende den store ro hun igrunden stundet mot. — —

Jeg læser det og tænker paa den blomstrende sommerdag i Sætesdal, med elvebruset og med ilden, og med billedet av den dype fred over fuldbragt gjerning.

Gina Krog

Retshjælp for kvinder

Ianledning artiklen: „En stor og vakker opgave for kvindeorganisationen“ av Sigvard Larsen, forrige hefte, skal vi oplyse om at der gjennem Kvindesaksforeningen i en række aar var anledning til fri retshjælp for kvinder, idet nu avdøde o.r.sakfører M. A. Thams velv. paatok sig arbeidet. — Men der var særdeles liten efterspørsel.

Av beretninger i Nylænde om retsoplysningskontorer i Køln og andre byer, ser vi imidlertid hvor utmerket helt organiseret arbeide i denne retning kan virke. Men det koster stor offervillighet og mange penge.

Med kvindeorganisationen — mener antagelig forfatteren Norske Kvinders Nationalraad.

Organisationen vilde nok gjerne paata sig baade denne og andre store og vakre opgaver som venter paa den, hvis den bare hadde større økonomisk evne.

Det er derfor først og fremst paakrævet at faa skaffet den selv et stort arbeidsfond. —

Men i mellemtiden mottar man gjerne impulser til arbeide ogsaa utenfra, og vi tør derfor paa styrets vegne sende forslagsstilleren en tak for den interesse som er vist.

Red.

Arbeidet mot kvindehandelen

drives med større og større kraft i utlandet. Et av de selskaper som staar i spissen for arbeidet i London har latt trykke følgende advarsel i mangfoldige expl. og utdelt dem.

Advarsel til unge piker

Tal aldrig til fremmede, mænd eller kvinder, paa gaten, i butikker, paa stationer, i jernbanetog, paa ensomme landeveier eller forlystelsessteder.

Spør aldrig andre om vei end dem som er ansatte betjente, som politifolk, jernbanemænd og postmænd.

Gaa ikke paa en nølende maate eller bli staaende stille paa gaten.

Bli aldrig staaende for at hjælpe en kvinde som tilsynelatende er besvimet paa gaten.

Mottag aldrig en fremmed persons indbydelse til at delta i en søndagsskole, eller bibelklasse, selv om den fremmede bærer en nonnes eller en søsters eller en prestelig dragt.

Motta aldrig indbydelse av en fremmed at være med i en bil, en drosche e. l.

Gaa aldrig ind i noget hus, restaurant eller forlystelsessted paa en fremmeds indbydelse.

Gaa aldrig med en fremmed, selv om vedkommende er klædt i sykepleierskedragt, og *tro aldrig fortællinger* om slegtninger som pludselig er blit syk, da dette er et almindelig knep, naar de vil ha fat paa unge piker.

Motta aldrig sukkertøi eller andet spiselig eller et glas vand eller en blomsterbuket, git av fremmede.

Kjøp aldrig parfumer eller andre saker som falbydes ved dørene, da disse saker ofte indeholder bedøvelsesmidler.

Blir du tiltalt av en fremmed, saa gaa saa fort som mulig til nærmeste politimand.

Om kvindelige sjømænd

fortæller „Tidens Tegn".

En kjæk ung dame kom ind i redaktionen igaar.

— Jeg er Anna Jensen, kvindelig sjømand. Commander Lundh har lovet at hjælpe mig til en god hyre. Commanderen saa bistert paa mig første gang jeg kom ind paa kontoret, men da han hørte, jeg vilde bli sjømand, blev han bli.

Og vi kan ikke negte, at vi undergik samme utvikling.

— Jeg har endnu ikke været ute, — jeg kommer først ut til vaaren. Nu i vintertiden gymnastiserer jeg for at bli sterk.

Og det gik likesom et litet ryk gjennem frøkenens høire arm, som om hun spændte musklerne.

— Vi tviler ikke paa, at De klarer braserne; men blir det ikke ogsaa vanskelig for Dem under dæk?

— Jeg maa se at komme med et av de moderne skiber, som har tomandslugarer. Foruten mig er det ogsaa en anden kvindelig sjømand, jeg haaper, vi to kan slaa følge. Mit maal er at komme ind paa styrmandsskolen og saa ta skippereksamen. Men først maa jeg fare i to og et halvt aar. — —

Men i Danmark er man kommet længer, — om et par dage skal et stort nyt dampskib paa 3000 ton forlate Kjøbenhavn under kommando av en kvinde. Det er fru von Bauditz, en Kjøbenhavnerlæges frue, som nylig har avlagt skippereksamen med udmerkelse, og som nu skal ut paa sin første tur som kaptein. Fruen som er den første danske skibskaptein — og som gjør krav paa æren av ogsaa at være verdens første kvindelige skibsfører — skal seile sit skib paa russiske og engelske havne.

Ny politisk kvindeklub i Kristiania

er stiftet. Den heter *Frisindede Kvinders Klub*. Formand professor dr. Kristine Bonnevie. Første møte onsdag 15. Professor Bonnevie foredrag om racehygiene og socialpolitik. Diskussionen indledet av fru Sigrid Undset.

Inden samtlige politiske partier i Kristiania er der nu kvinde-klubber eller foreninger.

Undervisning i huslig økonomi

(Efter Bulletin de l'office international de l'enseignement ménager.)

Amerika. Ved universitetet i Philadelfia er ansat en professor i huslig økonomi.

Tyskland har mer end 150 vandrekjøkkener i landdistrikter foruten faste skolekjøkkener saavel i bygder som byer.

Berlins folkeskolestyrelse har overtat ledelsen av undervisningen i dette fag. Før var det overlat til en privat forening.

I Bajerens *seminarier* indføres faget næste aar.

Schweiz. I Freiberg er undervisningen obligatorisk siden 1905. I Zürich er opført en storartet bygning for husstelsundervisning.

I *Østerrike* er forslag oppe om obligatorisk indførelse i folkeskolen. Ved lærerindeseminariet i Budweis skal utdannes lærerinder i faget for folkefortsættelsesskoler og pikeskoler.

I *England* særlig i Yorkshire, arbeides ivrig for at landdistrikterne skal faa vandrekjøkkener. Husmødre strømmer til i store mængder og faar raad og anvisning mellem lektionerne for de unge piker.

I *Frankrike* har landbruksdepartementet paa sit budget for 1913 kr. 200,000 til undervisning i huslig økonomi. Man indretter først og fremst vandrekjøkkener.

I *Italien* er oprettet lærerindeanstalt for dette fag i Bergamo. Markis Nunziante indretter husholdningsskoler i det sydlige Italien.

Sverige. Länsstyrelsen og staten (kr. 2000) yder aarlig stipendier til skolekjøkkenlærerinder ved folke- og pikeskoler.

H. H.

Frugtutstillingen

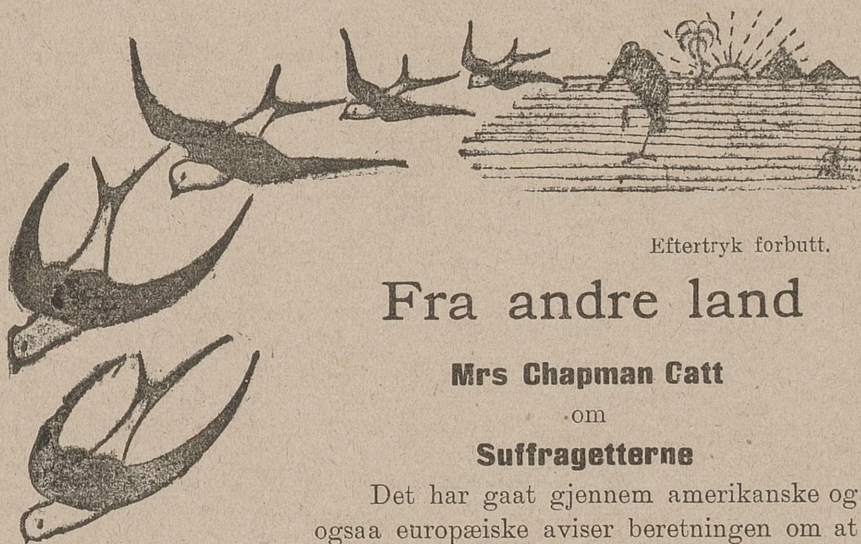
var det en glæde at se. Aldrig har den vel været bedre og vakrere presenteret. Det undrer os ikke at præmierne blev mange.

Statsministerens og professor Grans taler aapningsdagen gav gode oplysninger og vakte haap om at vi med tiden skal komme til at kunne frugtføde os selv her i landet, og hvem vet om der ikke engang blir nok til export med?

Vi rigtige frugtætere vil imidlertid ha frisk frugt daglig hele aaret rundt — og da kniper det med den norske. Der er stor vaarknipe og sommerknipe med paa norske æpler f. ex. Men nu experimenterer man med at finde forskjellige æplesorter som kan avløse hinanden utover vaaren. Og ogsaa frysningsmetoder mener man kan gi gode resultater. —

Men dyrt er det at være frugtæter desværre.

G.

Eftertryk forbutt.

Fra andre land

Mrs Chapman Catt

om

Suffragetterne

Det har gaat gjennem amerikanske og ogsaa europæiske aviser beretningen om at de Forenede Staters regjering vilde forby Mrs. Pankhurst at lande paa dens teritorium, med en tilføielse av at de amerikanske kvindestemmeretsledere var vel tilfreds med forbudet.

Hvor meget der er i dette sisste utsagn faar man en fornemmelse av ved at læse følgende artikel*) av Mrs. Chapman Catt, til en amerikansk avis:

„Jeg finder en interviewartikel med overskrift:

„*Mrs Catt har ingensomhelst bruk for Mrs. Pankhurst.*“ og de uttalelser som følger og utgis for at være mine er holdt i en lignende tone. Alt det som er fremkommet er saa fjernt fra at være min mening, at jeg maa fordre det blir rettet. Jeg er ikke „krigersk“ jeg tror mere paa evolution end paa virkningen av revolutionære metoder, naar det gjælder at utvirke reformer. Følgelig slutter jeg mig ikke til suffragetternes taktik, — men jeg nærer ikke destomindre stor beundring for Mrs. Pankhurst, hvis oprigtighet og offervillighet ingen som kjender hende kan dra i mindste tvil. Og videre maa jeg erkjende at den situation som er skapt ved en vaklende og kortsynt regjering paa den ene side og skarpe dygtige „militante“ kvinder paa den anden side har git meget nyttig agitationsstof hele verden over.

Jeg sa ikke til Deres referent at vor regjering burde forby Mrs. Pankhurst adgang til landet. Jeg sa netop det motsatte. Hendes brud paa lovene har politiske og ikke forbryderske motiver, som al verden vet. Endog den brittiske regjering erkjendte for-

*) Her endel forkortet.

skjellen paa hendes og almindelige forbryderes sak, da de lot hende undslippe. Mens jeg opholdt mig i London hørte jeg sekretæren for indre anliggender besvare en interpellation ang. denne sak med, at portene var aapne, og at han vilde være glad hvis Mrs. Pankhurst vilde begi sig ut av dem og reise til et andet land.

De Forenede Stater har fra langt tilbake været et tilflugtssted for landflygtige politikere fra alle land, og som amerikaner vilde jeg føle det som en skam om mit land her vilde gjøre en undtagelse fra denne ærefulde skik, ved at vise Mrs. Pankhurst bort. At gi hende adgang og gi hende frihet til at tale i vort land kan ingen faa vendt derhen, at man derved optar ødelæggelse av privat eiendom som heldig agitationsmiddel.

Selv om der var utsigt til at hendes optræden her i landet vilde forsinke opnaaelsen av kvindestemmeretten, vilde jeg finde det var regjeringens pligt at handle i overensstemmelse med sine traditioner og aapne adgangen til landet.

Det er kjendt nok at jeg ikke hører til suffragetterne.

Allikevel erklærer jeg herved at aldrig vil jeg tale nedsættende om dem hverken offentlig eller privat. Jeg liker ikke, og jeg billiger ikke deres taktik, og jeg deler ikke den ganske utbredte mening at det skyldes dem den sterke vext kvindestemmebevægelsen har faat i den senere tid. Men naar en stor uret skal bøtes, og naar millioner mennesker vækkes til handling for saken, da synes det mig at være smaalig og foragtelig av dem som arbeider efter én linje at fordømme dem som arbeider efter en anden. Og eftersom krig endnu ikke er avskaffet blandt civiliserte nationer, saa bør det ikke ansees for en forbrydelse for kvinder at føre krig og fortjenstfuldt for mænd. —

Jeg vil heller rette min fiendtlighet mot motstanderne av kvinders stemmeret end mot dem som drar mot samme maal som jeg selv, om jeg end ikke vil følge de veier de vælger til maalet.

I England

ser det ut til at man har opgit kat- og musloven, man tar fat med tvangsernæringen igjen. Det er farlig at slippe suffragetterne fri indimellem, synes regjeringen, der samler sig for mange folk om dem. De vinder for meget sympati.

Et telegram fra London meldte at Sylvia Pankhurst talte ved et møte. Politiet indfandt sig, men blev holdt i schak til hun fik undvike. — Men et senere telegram melder at hun er fængslet. Hun blev grepet da hun var paa vei til et andet stemmeretsmøte for at tale. Hun gjorde fortvilet motstand men til ingen nytte.

Saa begynder pinslerne paanyt.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 19.)

Kapitel 10

»Hvad er det Ellen?« spurgte Fanny. Ellen saa op og smilte undselig og forvirret, og vendte saa igjen blikket mot den pragtfulde samling av dukker med voxansigter og gyldne lokker som stak op over kjoler av fineste rødt og blaat og hvitt som blomsterkroner.

»Du har nok aldrig set saa mange dukker paa én gang før, Ellen?« sa Andrew, han blev alvorlig og la til: »Men ikke én av dem er større og vakrere end Din egen dukke, er de vel, Ellen?« Det sa han — endda han aldrig var blit ganske kvit den uro han strax hadde følt over den hemmelighetsfulde dukke.

Ellen hadde ikke set Cynthia Lennox siden den morgen for flere uker siden, da hun var løpet bort fra hende, undtagen et glimt av hende da hun kjørte forbi i slæde. Nu, da Ellen hadde stanset for at se paa noen vidunderlige dukkehuser, saa hun hende med én gang ind i øinene. Ellen hadde stirret henrykt paa et stort, fuldstændig møbleret dukkehus og Andrew hadde gjort et af sine haapløse spørsmaal om prisen, og Fanny hadde sagt ganske høit: »Men Andrew Du kunde likesaagodt spørre om prisen paa hele butikken! Slikt noget kan nok ikke nogen liten pike faa i present, hvis da ikke hendes far er saa rik som Norman Lloyd,« og Ellen som ikke hørte paa hvad de sa, kjendte en svak duft av violer, den kom til hende sammen med en erindring, hun saa op og der staar den fremmede damen som hadde tat hende med sig hjem og git hende dukken, den damen som herren sa kunde bli straffet for at ha beholdt hende hos sig — hvis folk fik vite det.

Cynthia Lennox blev blek da hun, uten at vite hvad der vilde komme, saa ned og fandt barnets uskyldige ansigt vendt op mot hende. Hun stod der i sine lange skindforede bløte draperier, saa utpræget og fremtrædende ved sin ynde og elegance, sin stolte holdning og overlegne ro at folk vendte sig om for at se efter hende mer end efter de unge skjønheter — men nu var hun for en stund usikker over hvad hun skulde si eller gjøre. Hun var ikke ængstelig for at vedkjende sig bekjendtskapet med barnet og frygtet ikke de følger det vilde ha for hende, men hun veg uvilkaarlig tilbake for en scene med barnets rødkindede og sterkbrynede mor, her paa dette sted. Hun vilde vist tale svært høit. Hun utmalte sig en salve av bebreidelser i høi diskant, som vilde følge efter den yndige lille fløitetonen hun husket saa

godt, — naar barnet vilde si: »Mama der er den damen som tok mig hjem til sig og ikke vilde la mig gaa.«

Men Ellen, efter noen sekunders uskyldig undrende blik, vendte sig om med likesaa litet tegn til gjenkjendelse som om hun hadde været en fuldkommen fremmed.

Hun vendte den lille ryggen til hende og saa paa dukkehuset. En sterk rødme flammet op i Cynthia Lennox' ansigt, og en følelse av dyp skamfuldhet gik gjennem hendes sind. Hun tok ivrig et par skridt frem, hun vilde ikke staa tilbake for barnet i ædelmodighet og vilde netop til at tale og fortælle sandheten, hvad saa følgerne blev, — da en ung pike med et sykelig, men uræd, vakkert ansigt trængte sig uvorrent ind paa hende. I sin ungdommelige uvidenhets freidighet kjendte hun ikke til respekt, ikke engang for den rike Miss Cynthia Lennox. »Her er pakken Deres, dame,« sa hun, med sin haarde unge stemme, hvis skarphet bare blev dæmpet ved hæsheten hun paadrog sig i den travle sæson ved uavladelig at rope paa gutterne, som gjorde tjeneste ved kasseexpeditionen; og hun kastet, med øinene vendt mot en herre som nærmet sig, en pakke i Cynthias hænder. Det var som berøringen av den pakken bragte Cynthia paa ret kjøl igjen. Det vaa et fotografiapparat som hun hadde kjøpt til den lille gutten som hadde været hos hende, og som det næsten hadde knust hendes hjerte at skilles fra. Hun tænkte psa hvad hendes ven Lyman Risley hadde sagt, at det kunde bli til sorg for andre, hvis hun røbet hemmeligheten. Hun tok pakken sin med den uvilkaarlige ydmyghet, som selv de stolteste lærer ved at møtes med den ungdommelige uvidenhets grænseløse uforskammethet, hvor den rigtig faar utfolde sig, og gik utav butikken til vognen som ventet paa hende. Ellen saa et øieblik efter hende.

«Det var Cynthia Lennox,» sa Fanny, næsten med ærefrygt. «For en elegant kaape! Jeg tror det var russisk zobel.»

«Jeg vet ikke hvad det var, men det var ikke det gran vakrere end min kappe foret med ekornskind,» sa Mrs Zelotes. Ellen saa ufravendt paa et spil som stod paa disken.

Klokken blev ti før de gik hjem. Da hadde Ellen været inde i alle de største butikkerne hvor der var utstilling til jul. Hendes hjerne lignet et kaleidoskop da hun skyndte sig avsted ved morens haand. Hver tanke syntes at dreie paa skiven, og stadig nye og mer overraskende billeder viste sig, alt paa en bakgrund av en hemmelighetsfuld festens glæde som laa over den hele jord, en glæde som denne julerikdom bragte en hilsen fra.

Brewsters var netop kommet til fabrikkvartalerne, da de saa noget som sprællet like foran sig og hørte hylet fra før.

«Der er sandelig den gutungen igjen,» sa Mrs. Zelotes. Hun fortsatte med anklage mot uopdragenheten, og selv Andrew ropte ut til ham, da gutten fortsatte med sine demonstrationer like utenfor hans hus, ogsaa Fanny ropte, men da var han igjen utenfor hørevidde. Dukket saa op igjen like ved porten, hoppet og sprang fra skygge til skygge og gjemte sig. Slog sig ned ved de eviggrønne trær i vestgaarden og kom saa hylende frem fra dem ved et virkningsfuldt hop. Og da Ellen gik ind av porten, for han like til hende, klemte noet ind i haanden paa hende og forsvandt. Andrew kunde ikke faa stanset ham, endda han sprang alt hvad han kunde efter ham. Han for avsted som en rottehund, sa Andrew, da han ganske anpusten kom tilbake og ind i huset, hvor de stod og saa paa den gave Granville Joy hadde paatvunget Ellen. Det var et vidunder av en patent top som gutten i lang tid hadde ønsket at eie. Han hadde spendert alle sine penge paa den, og hans mor blev snydt for sin juleklap. Men han hadde git, og Ellen havde faat sin første kjærlighetsgave.

Forts.

Norske Kvinders forsvarsindsamling

har hat sit landsmøte som var vellykket. De 200,000 kr. blev besluttet anvendt saaledes: 40,000 kr. skal avsættes til et fond der kaldes: Norske kvinders forsvarsfond til oplysning — 160,000 kr. anvendes til feltlazaretter og andet Sanitetsmateriel.

Studentersamfundet

har feiret sit 100 aars julbilæum med stor glans. Det er fortalt at de dage det varet blev der holdt mellem 80—90 officielle taler, men kvindelige talere ledte vi forgjæves efter.

Det hadde tat sig ut ved en slik anledning om en og anden var traadt ut av de stummes leir ogsaa i det samfund.

Ved statens lærerindeskole i husstel,

Stabæk i Bærum

begynder et kursus til utdannelse av **16 husholdningslærerinder** den 7de januar 1914. Kurset slutter den 20 december s. a. 1 maaneds sommerferie.

Optagelsesbetingelserne er:

a) Alder 20—35 aar.

b) God helse, syn og hørsel.

c) At ha gjennemgaat idetmindste folkeskolen og desuten en ungdomsskole og en husholdningsskole av ikke under 5 maaneders varighet.

d) Øvelse og dygtighet i husstel.

Alt dette godtgjøres ved attester.

Undervisningen er fri. For kost og losji betales kr. 35,00 pr. maaned. Eleverne holder sig selv sengklær og haandklær. For ubemidlede er der bevilget et beløp til stipendier. Herom maa der i tilfælde sendes særskilt ansøkning med attest for trang og værdighet.

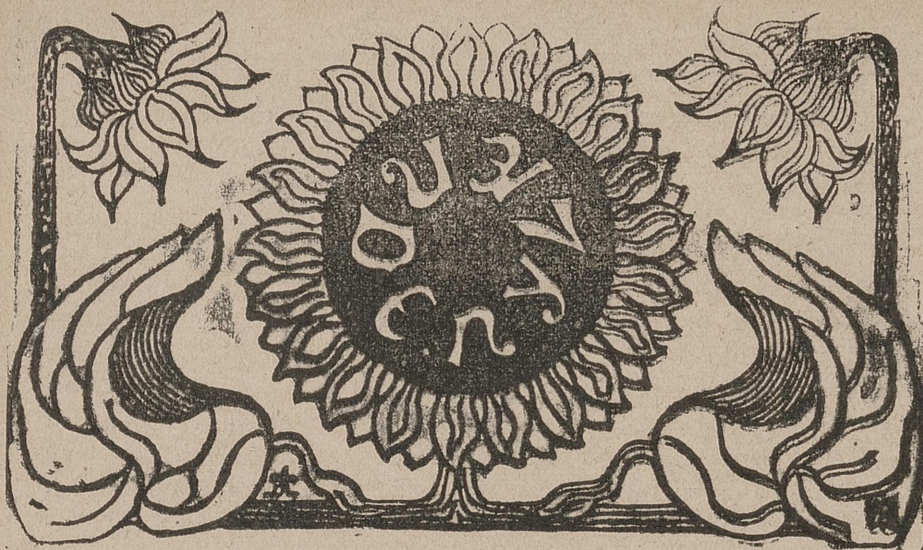
Der holdes en optagelsesprøve, hvor ansøkere skal godtgjøre: at de kan læse godt og kan uttrykke sig klart og greit mundtlig; at de kan besvare en skriftlig opgave av fortællende eller skildrende indhold i en tilfredsstillende sprogrigtig form; at de har sikker færdighet i regning, gode kundskaper i naturfag, og at de kan skrive en god haandskrift.

Styret har derhos adgang til med Landbruksdepartementets godkjendelse at tilstede optagelse av elever **fra fjernereliggende landsdeler** uten optagelsesprøve, naar ansøker andrar derom og fremlægger betryggende vidnesbyrd om forhold, kundskaper, modenhet, dygtighet m. v. Elev, som er optat uten prøve, er forpligtet til efter eksamen at ta ansættelse som husholdningslærerinde ved husmorsskole i vedkommende landsdel efter amtmandens nærmere bestemmelse.

Egenhændig skrevet ansøkning efter skema der faaes ved henvendelse til skolen **med bekræftet avskrift** av ovennævnte attester og med oplysning om ansøkeren ønsker optagelse, selvom stipendium ikke faaes, sendes til **bestyrerinden for Statens lærerindeskole i husstel. adr, Stabæk, inden 1ste novbr. 1913. Attester sendes ikke tilbake.**

Styret.

I dette hefte vilde vi bare kunne faa plass for et litet stykke av beretningen fra *N. K. N's landsmøte.* Vi gjemmer det derfor til næste og haaper da at kunne avslutte den.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK.
UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG.
KRISTIANIA 1 november 1913. | No. 21

Referat fra N. K. N.s „ægteskapskomite"

Kort utdrag

ved

Marie Kjølseth

Høsten 1901 holdt overlæge Dedichen et foredrag i Medicinske selskap, hvor han som den første her tillands slog til lyd for den opfatning, at en læges raad burde høres ved enhver ægteskapsstiftelse. Denne tanke blev senere optat av Stavanger kvindesaksforening, og vaaren 1908 indsendtes til N. K. N. et forslag til lovforandring i 3 punkter. Der krævedes 1) Fastsættelse av lavalder for indtrædelse i ægteskap, 2) Bekjendtgjørelse av ægteskapet paa forhaand og 3) Lovbefalet lægeskudsmaal. Efterat disse forslag var drøftet av N. K. N.s led fik styret mandat til at opnævne en komite til revision av ægteskapsloven. Denne nedsattes vaaren 1910 med følgende medlemmer: Frk. Gina Krog, fru Marie Michelet, cand. jur. sekretær i justitsdepartementet Nanna Meyer, doktor Marie Kjølseth, adv. Fr. Voss, pastor Jens Gleditsch og dr. med. Justus Barth. Som komiteens formand valgtes adv. Fr. Voss. Til oplys-

ning om de nuværende forhold utarbeidedes en brochure „*Nogle nugjældende bestemmelser om egteskap*“ i to avsnit. I Om egtefolks indbyrdes økonomiske forhold efter norsk ret“ av adv. Voss og cand. jur. N. Meyer II „Hvorledes stiftes egteskap?“ av pastor Gleditsch. Fra de medicinske sakkyndige blev foreløbig intet fremlagt, da N. K. N.s landsmøte var nær forestaaende, og Stavanger kvindesaksforening til dette hadde bebudet en redegjørelse for sine forslag. Paa møtet blev den medicinske side av saken fremstillet av doktor Martha Person, som i et varmt følt foredrag sterkt fremhævet den betydning som et lovbefalet lægeskudsmaal vilde faa saavel i sanitær som i etisk henseende. Noget senere blev spørsmaalet om egteskapsstiftelsen behandlet i det medicinske selskap i Kristiania, hvor medicinaldirektør Holmboe holdt det indledende foredrag. I anledning den skandinaviske lovkommission hadde han efter Justitsdepartementets opfordring foretat forskjellige undersøkelser, dels angaaende forholdene her i landet, dels over andre landes lovgivning. Desuten var indhentet uttalelser fra det medicinske fakultet og andre sakkyndige. Dette foredrag og de derav følgende uttalelser blev diskuteret i N. K. N.s komite

Det lykkedes desværre ikke at komme til noget ensartet resultat. To medlemmer fru Marie Michelet og sekretær Nanna Meyer har ikke avgit erklæring; den første var bortreist, og den anden ønsket ikke at uttale sig, da hun fandt det hele overflødig efterat det offentlige hadde tat saken i sin haand. De øvrige 5 har avgit sit votum med følgende resultat:

1) Med 4 stemmer uttalte man sig for at der skulde fastsættes en lavalder av resp. 20 og 18 aar for mænd og kvinder før indtrædelse i ægteskap. Herfra skulde dog kunne gis dispensation ved særskilt ansøkning i hvert enkelt tilfælde. Pastor Gleditsch fandt dette forslag betænkelig, da han frygtet for, at det vilde lede til løse forbindelser, hvorved antallet av de uegte fødte barn vilde økes. Komiteens øvrige medlemmer mente, at adgangen til dispensation her var tilstrækkelig, men at lovens bestemmelse burde staa der som en norm, hvorunder man i almindelighet ikke burde gaa. Lidt efter lidt vilde ogsaa dette gaa ind i den almindelige bevissthet, og de tidlige sexuelle forbindelser kunde derved muligens bli noget sjeldnere.

2) Angaaende slægtskapets forhold uttalte dr. med. Barth at ægteskap mellem søskendebarn, onkel og niece, samt tante og nevø

bør være tillatt uten ansøkning. De øvrige medlemmer indvendte intet herimot under diskussionen, men det kom ikke til avstemning ang. dette punkt, som kun findes omtalt i dr. Barths skriftlige votum.

3) Med 4 stemmer besluttedes ikke at kræve lægeskudsmaal, da man mente, at virkningerne baade med hensyn til de smitsomme og de arvelige sygdomme var meget usikre. Desuten vilde en saadan foranstaltning specielt for kvinderne i almindelighet føles som en forulempelse. Et medlem, pastor Gleditsch, uttalte sig meget betinget for tvungen lægeundersøkelse ɔ: hvis det kunde gjøres klart for ham, at denne vilde bli effektiv, vilde han tilraade, at den blev paabutt ved alle ægteskaper.

4) Frk. Krog og dr. Kjølseth foreslog, at der i en eventuel lov om ægteskapsstiftelse burde optas følgende bestemmelse: „Ved begjæring av vielse kræves fremlagt fra begge parter en erklæring paa tro og love med oplysning om hvorvidt han eller hun lider av nogen av de sygdomme som findes omtalt i skilsmisselovens § 3 b". ɔ: epilepsi, spedalskhet og venerisk sykdom i smitsom form. Dr. med. Barth uttalte sig bestemt mot denne foranstaltning. Hans votum lyder saaledes: „Jeg maa imidlertid ta bestemt avstand fra tvungen lægeattest i nogen form, selv fra en erklæring paa tro og love. I løpet av mange aar har jeg som praktiserende læge vistnok set tilfælde, hvor forutgaaende kjønssykdomme paa forskjellig vis har spillet ind og kanske har forrykket hjemmenes harmoni. Men jeg er paa den anden side ikke i tvil om, at alt det smuds, der vil hvirvles op gjennem lægeattesterne, langt vil overskygge og fordunkle det, der maatte vindes gjennem disse. Vindingen er efter min bestemte opfatning ganske illusorisk. Og man vogte sig vel for at rote for meget op i det som har passeret for aar tilbake! De sociale følger herav vil være uoverskuelige". Advokat Voss sluttet sig til dr. Barths votum og tilføiet endvidere, at han antok nytten av en saadan erklæring vilde være minimal. Pastor Gleditsch, som flyttet fra Kristiania og derfor uttraatte av komiteen, har ikke uttalt sig om dette spørsmaal. Til nærmere begrundelse av sit standpunkt anførte forslagsstillerne likeoverfor dr. Barth, at man kun hadde tænkt sig oplysning om sykdomme, som fortiden var tilstede, ikke om det, som var passeret for aar tilbake, naar det ikke medførte nogen fare for den anden part. Hvad endvidere nytten angaar saa mente man, at denne væsent-

lig vilde bestaa deri at venerisk inficerte patienter vilde betænke sig inden de indgik en forlovelse og vente indtil sykdommen ikke længer var smitsom. Desuten tænkte man sig at bevisstheten om at en saadan erklæring kanske engang skulde avfattes vilde virke som en moralsk stimulans likeoverfor den opvoxende slegt.

Efter at dr. Kjølseth paa N. K. N.'s landsmøte 4 juli hadde holdt det foredrag hvorav ovenstaaende er et kort utdrag, fik fru Mjøen ordet til et indlæg om spørsmaalet i racehygienisk belysning og fru Anker Møller til endel uttalelser i anl. mødreforsikringen.

Formanden overlot derpaa dirigentplassen til II viceformand fru Kjelsberg, og man drøftet det forslag som var fremsat av de to tilstedeværende medlemmer av N, K. N.'s „ægteskapskomite“ dr. Kjølseth og frk. Krog. Det fik tilslutning fra alle kanter, forslaget blev sendt til resolutionskomiteen.

For at man skal kunne forstaa det følgende „aapne brev“ maa vi her foregripe den videre beretning og fortælle kortelig hvad der hændte angjældende forslag.

Da denne resolution skulde avstemmes over — sammen med alle de andre — paa landsmøtets sisste dag 7 juli var dr. Kjølseth ved sykdom hindret fra at være tilstede. Efter at resolutionskomiteen hadde fremlagt forslaget og en ændring av formel natur var foretat, foreslog prot. sek. II fru Cläre Mjøen at ordene „eller har lidt“ skulde tilføies efter ordet „lider.“ Formanden advaret mot en slik ændring, hvert ord var veiet, og det tilføiede vilde gi forslaget en helt anden karakter, det samme gjorde 2 viceformand, men enkelte av representanterne anbefalte ændringen paa det ivrigste, og den blev vedtat med stor majoritet.

Resultatet blev meldt doktor Kjølseth strax, og saasnart hun var i bedring sendte hun en skrivelse til N. K. N., hvor hun uttalte dyp beklagelse over ændringen og bragte som lægekyndig nye oplysninger. Dette er sendt rundt til de led som hadde stemt gjennem sine representanter paa landsmøtet.

Da det nye styre møtte efter ferien, besluttet det, mot to stemmer, paa grundlag av de nye oplysninger at la saken gaa til fornyet behandling. Der var ogsaa fremført klage fra enkelte over at saken, da det led mot valg og opbrud sisste dag, hadde faat en saa forhastet behandling, at man ikke hadde faat orientere sig i mindste maate før man stemte.

Fru Mjøen utbad sig da at faa sende gjennem styret en imøtegaaelse av dr. Kjølseths fremstilling. Dette blev indvilget. Og paa dette stadium var saken da vi mottok indlægget fra Nes kvindesaksforening. Senere er der imidlertid fra dr. Kjølseth sendt en imøtegaaelse av fru Mjøens indlæg til de samme led.

Red.

Læseforening for kvinder

aapnet sine foredragsaftener under ledelse av formanden frk. Sofie Cappelen paa en glimrende maate mandag 27 oktober med et foredrag av professor Sten Konow om Buddhaismen. Baade ved emnet, den fængslende fremstilling og de interessante lysbilleber fik man en sjelden nydelsesrik time. Senere servertes te, og man tilbragte tiden i selskapelig samvær paa den behageligste maate.

Dette var nu de festlige aftener, men ogsaa det daglige liv i Læseforeningen og hvad det kan bringe fortjener omtale. Den skal komme i næste hefte.

Aapent brev

til frøken doktor Kjølseth — fra Nes kvindesaksforening

Kjære frøken Kjølseth!

Da De var her i Nes k. f. og holdt Deres udmærkede foredrag i anledning Stavangers forslag om tvungen lægeundersøgelse før indgaaelse af ægteskap, betonede De, at en saadan lægeerklæring ikke vilde være til nogen betryggelse for angjældende, da enkelte former av syfilis kan være helbredet en tid, og saa allikevel senere bryte ut igjen hos patienten, og vi forstod jo alle, at da var en lægeerklæring om, at N. N. netop nu ikke led av denne sykdom til ingen nytte. — Men saa maa De være saa snil at forklare os: hvorledes kan da en erklæring av ægteskapskandidaterne om, at de ikke *lider* av syfilis, være til nogensomhelst nytte? De kan jo da ogsaa være helbredet i øieblikket, for senere at faa tilbakefald av sykdommen — er det ikke saa? —

Dette var nu den ene side av sagen. En anden er, at vi aldeles ikke kommer ud av vort nuværende fortielsessystem, naar ægteskapskandidaterne kun skal avgi erklæring om, hvorvidt de i øjeblikket lider av sykdommen eller ikke. Deres forutgangne liv kan altsaa allikevel ligge der i uigjennemtrængelig mørke, selv om dette er aldrig saa tilsmutset. Dersom de derimod maa erklære for hinanden, at de *har lidt* av angjældende sykdom, saa maa de ogsaa ut med, hvorledes denne er blit dem paadrat, og det blir den andens sak, enten han eller hun vil og kan tilgi og glemme.

Først derved, at erklæringen maa lyde: „lider eller har lidt" kommer vi ut av fortielsen, og først da lærer de unge, at de engang kan komme til at maatte ta følgerne av et letsindig liv fuldt og helt ut.

Kan nok være, at dette krav av os kvinder vil vække megen motstand, det tror jeg saa gjerne; men at faa en lov, som — efter Deres eget utsagn om lægeerklæringen — ikke kan hjælpe stort, vilde vel efter de flestes mening være til ingen nytte.

Deres ærbødige
Louise Riis Bøhn.

Til

Nes Kvindesaksforening!

Det forslag til forandring av ægteskapsloven, som er fremsat av frk. Gina Krog og undertegnede lyder saaledes: „Ved begjæring av vielse, saavel kirkelig som borgerlig, kræves fremlagt fra begge parter en erklæring paa ære og samvittighet med oplysning om hvorvidt han eller hun lider av nogen av de sykdomme, som er omtalt i skilsmisselovens § 3 b“ ɔ: epilepsi, spedalskhet og venerisk sykdom, i smitsom form. Ved det sisste uttryk forstaaes efter medicinsk sprogbruk gonorrhoe, saalænge der ved undersøkelse kan paavises smitstof, og syfilis i hele det tidsrum, da der er fare at smitsomme symptomer kan opstaa. Denne periode sættes av de fleste til 4 aar efter infektionen, og saa længe lider patienten av venerisk sykdom i smitsom form, uanseet om der for øieblikket er symptomer eller ei. Vort forslag kræver altsaa oplysning om hvorvidt ægteskapskandidaten er smittet av syfilis i løpet av de sisste 4 aar.

Med hensyn til det andet spørsmaal, fortielsessystemet, saa vilde det utvilsomt være et gode, om de vordende ægtefæller visste litt mere om hverandre paa forhaand; men jeg tror ikke man ad lovens vei har ret til at fremtvinge et opgjør i et saa intimt forhold, uanset om parterne ønsker det eller ei.

Kr.a. 20—10—13. *Marie Kjølseth*

Erklæring paa ære og samvittighet fra ægteskapskandidater

Da dette spørsmaal og N. K. N.s forhold til det nu bringes frem for offentligheten, ikke bare i Nylænde, men ogsaa andetsteds, og ikke med den ønskeligste klarhet*) anser jeg mig — som den ene av de to forslagsstillere til det oprindelige forslag *lider,* — berettiget til at komme med en del oplysninger om mit standpunkt i saken.

Jeg forutskikker den bemerkning at jeg vurderer sakkyndigheten høit inden dens rette begrænsning, men jeg nærer ingen *overtroisk* respekt for den, dertil har jeg for ofte set den ledsaget av almenmenneskelig ukyndighet. Og jeg vet at ogsaa den oftest er relativ, og at en senere tids videnskapelige erkjendelse kan gjøre det av med skraasikkerheten idag. Jeg nærer heller ingensomhelst ringeagt for »lægmandsskjønnet« — inden sit omraade, naar det bare ikke vil fuske i sakkyndighet er det av den høieste betydning. Hvad jeg ønsker at fremhæve er at en represenation fra begge disse sider er paakrævet, skal man naa de besste resultater.

Ihvertfald har vi her for os et tilfælde hvor sakkyndigheten ikke kan undværes. Naar det gjælder at faa istand love ang. *sykdommer*, saa kan vi ikke komme utenom *lægerne*. Man vil imidlertid se at i N. K. N.s ægteskapskomite staar læge mot læge og læg-

*) Se enkelte avisers referater fra »Hjemmenes Vels« møte.

folk (det vil under dette synspunkt si ikke- læger) mot lægfolk. Det gir et indtryk av hvor vanskelig det spørsmaal er man her rører ved.

Jeg har fra disse spørsmaal blev reist været imot lægeskudsmaal.

Dr. Dedichen henvendte sig til mig før han offentlig fremkom med sine forslag om lægeskudsmaal, for at høre min mening om de paatænkte planer. Jeg uttalte da at jeg ikke kunde gaa med paa dem. Jeg sa bl. a. at nu hadde vi hat en haard strid for at faa tvungen visitation av de politiindskrevne kvinder ophævet, og saa skulde vi være med paa at tvinge hver ung pike som vilde gifte sig til lægevisitation — umulig. Og lægernes magt maatte ikke gjennem slike foranstaltninger gjøres større end den i og for sig er. Og kvindelige læger var der ikke nok av o. s. v. — — men hvis mændene nu til avvexling vilde underkaste sig undersøkelse — nu vel, det vilde jeg ikke uttale mig imot.*) Det sisste var sagt som et paradox eftersom samtalen tok andre former, nu ser jeg imidlertid at i en stat i Amerika (Wisconsin?) er det ved lov paabudt mænd, men ikke kvinder, at fremlægge lægeattest før indgaaelse av ægteskap.

Men trods dette mit standpunkt har jeg følt sympati med alle som alvorlig søkte efter utvei til at komme ut av den nuværende elendighet — baade med dr. Dedichen, med forslagsstillerne til Stavangerforslaget og med dr. Person, da hun holdt sit gode foredrag ved Stavangermøtet. Haapet om at *noget* maa kunne gjøres for at bedre tilstanden ogsaa ad lovgivningens vei er blit stadig sterkere hos mig.

Og der fremkom uttalelser i dr. Kjølseths indlæg i diskussionen paa Stavangermøtet som gav mig haap om at vi kunde bli enige i den sak.

I N. K. N.s ægteskapskomite har jeg søkt at faa frem til drøftelse alt hvad jeg fandt pekte i »ære og samvittighets« (eller tro og love) retningen. Men som man har set aander i det hele uttalelserne derfra skepsis.

Nu ser jeg godt at naar vi gaar ind paa denne vei, saa er der adskillig av experimentet ved det. Men det faar saa være. Det er da en vei ihvertfald. Og den ser ikke helt daarlig ut. Saa gjælder det at de første skridt kommer til at lede i rigtig retning.

Da dr. Kjølseth og jeg arbeidet sammen for at forme vort forslag var det under følelsen av at Norske Kvinders Nationalraad her hadde et umaadelig ansvar. Hvem som vil kan jo komme frem med et privat forslag, men naar N. K. N. taler i kvindernes navn maa det være det forstandigste, det besste, det menneskeligste. Vi blev tilsisst meget tilfreds med forslaget, og da det paa Kristianssandsmøtet vandt tilslutning fra alle kanter var vi gladere end sies kan.

Men da ændringsforslaget kom frem sisste dag, fik jeg føle hvad det vilde si at savne min sakkyndige kamerat. Vilde jeg advare mot at la forslaget bygges paa en oprotning av en kanske fjern fortid, vilde jeg bli møtt med indvendingen at sykdommen altid paanyt kunde melde sig. Og ikke uten den argeste humbugfølelse kunde jeg staat der og snakket om hvad jeg hadde hørt fra lægehold om de forskjellige former av de veneriske sykdomme og deres smittefare.

Den sakkyndige har imidlertid senere faat den besste anledning til at meddele kundskap. I et par orienterende indlæg har dr. Kjølseth git nærmere forklaringer.

Det har glædet mig, at der nu er faldt saameget lys i saken. Men samtidig er det

---

*) Dr. Dedichen har selv i et tidsskrift (jeg har glemt hvilket) i sin tid — uten at angi navn — anført en del av vor samtale. Det gjør at jeg husker den bedre end jeg ellers vilde gjort. G. K.

ikke saa frit jeg har misundt den sakkyndige, saavelsom hendes motpart, den gode anledning til i ro at føre frem hvad de har paa hjerte m. h. t. denne sak. Jeg representerer jo den anden del av forslagskollegiet og som ikke- læge ser jeg det hele fra flere synspunkter end den sakkyndige — ogsaa fra den retslige, psychologiske, o. l. Men jeg har fundet det rigtig at tie, mit forhold til N. K. N. gjør at en indgripen fra min side kunde mistydes, og det maa fremforalt undgaaes. Naar jeg her har tat ordet er det da heller ikke som defensor for forslagsstillernes standpunkt, men for at fjerne misforstaaelser som er kommet op.

Til det formaal vil jeg her direkte uttale at jeg ingenlunde — saa bittert jeg end savnet dr. Kjølseth under sakens behandlng paa landsmøtets sisste dag — har fulgt den sakkyndige blindt.

Dr. Kjølseth og jeg er kommet ad forskjellige veie og med forskjellige forutsætninger, og har ikke akkurat de samme synspunkter i alt, men i denne sak har den læge og den lærde kunnet møtes i fuld forstaaelse.

Gina Krog

Norske Kvinders Nationalraads 3die landsmøte

Kristianssand 3—7 juli 1913

Lørdag 5 juli: Man gik derpaa over til emnet

Vernepligt for kvinder

Formanden omtalte komiteens sammensætning. Da man visste hvor vanskelig det var nutildags at finde ivrig arbeidende medlemmer til komiteer, naar arbeidet var ulønnet, hadde man besluttet at klare sig selv saa godt som mulig. De medlemmer og suppleanter av N. K. N's styre — og av styret for det led forslaget til N. K. N. var kommet fra: Romerike & Odalens kvinderaad — som hadde lyst til hvervet skulde danne komiteen. Det blev N. K. N.'s formand, kor. sek. II og prot. sek. samt doktor Dagny Bang, fru Marie Øxne, fru Riis Bøen og frk. Agnes Lie. —Da man forstod det var vanskelig at bli enig efter korte konferancer, fastsatte man en to dages konferance paa Eidsvold. Her blev postmester Ellen Schiøtz valgt til formand. Der blev lagt frem forskjellige planer, men ingen av dem fik tilslutning nok til at gjælde for komiteens forslag. Efter alvorlig samarbeide blev man dog tilsisst enig om principperne, saa man kunde fremlægge et forslag, en „proklamation"*)

*) (Se Nylænde nr. 15 første artikel).

— saa fik man her avgjøre om man vilde opta arbeidet for saken.

Ordet blev git til frk. Schiøtz som foredrog den, samt redegjorde videre for saken.

Fru Riis Bøen fik derpaa ordet for at indlede diskussionen. Det var et resumé av det foredrag fru Riis Bøen har holdt paa flere steder i landet, og hvis indhold man kjender fra en diskussion i Nylænde. Fru Riis Bøen kom frem med flere detaljer i sin plan og la vegten sterkt paa oplæring i matstel.

Den paafølgende diskussion kom ind paa et spor hvor det var vanskelig at komme til enighet, og i det det blev opfattet som om den kvindelige vernepligt skulde være en *fag*undervisning, mente flere den kunde erstattes ved oplæring i husmorskoler, og at det var en feil den ikke var frivillig.

Det blev fra den anden kant paapekt at det var et grundlæggende princip, et nydannende *alment*opdragende, som var tilsigtet gjennem en *obligatorisk* læretid for alle unge piker i den retning som paavist i forslaget.

Der kom mange sympatiuttalelser om dette. Men da saken var saa ny og vidtrækkende, blev man enig om at utsætte avgjørelsen — med det tillæg at dette ingenlunde mente en avvisning, men tvertimot en fortsættelse av det forberedende arbeide.

Ved eftermidagsmøtet var det først I. C. W.'s talsmænd som hadde ordet. Frk. Kirsten Holst og fru Anna Backer talte om betydningen av at Norge altid kunde være fyldig repræsenteret ved de utenlandske kongresser — ogsaa ved exekutivmøterne og søkte at gjøre det indlysende for tilhørerne at dette kunde ikke ske uten rikeligere aarsindtægter eller reisefond.

Paa eftermiddagsmøtet optok man til diskussion:

Haandverksmæssig utdannelse for kvinder

Fru Randi Blehr indledet. Vi var alle enig om at der trængtes bedre fagoplæring for kvinder, saa de kunde gjøre godt arbeide og opnaa bedre løn. Og først maatte man tænke paa den overordentlig talrike klasse av arbeidere *syerskerne*. Her i landet er 31,500 syersker. Vi maa skaffe dem en mere ensartet utdannelse, faa fagskoler. Statshjælp trænges der. De kurser vi hitindtil har hat slaar ikke til.

Frk. Gina Andersen Moen talte om det samme utfra sin erfaring som systuechef, bedre fagoplæring var absolut fornøden. Formand for foreningen fru Kristine Larsen bad om N. K. N.'s hjælp til at faa frem bestemmelser som bragte kjolesyerskerne ind under haandverksloven. Der blev ikke ordentlig bedring før kvinderne ogsaa her var stillet paa samme vilkaar som mænd. Man hadde arbeidet med saken længe, men den berodde endnu i departementet. —

Derpaa holdt frk. Kirsten Holst og fru Katti Anker Møller foredrag over samme emne: Utenfor ægteskap fødte barns retsstilling.*)

Diskussionen om denne meget vigtige sak blev utsat til *mandag den 7 juli*. Det blev et interessant ordskifte. Fru Lothe, fru Frølich, frk. Holmsen o. fl. uttalte sig bestemt til gunst for det Castbergske forslag. Der maatte tas sterke tak skulde den dyptgaaende uretfærdighet rokkes. Fru Torjussen, fru Hambro, fru Backer o. fl. optok kritiken mot det. Man maatte verne om hustruens stilling. Det blev ogsaa fremhævet at heller ikke ved det forslag skede retfærdigheten fyldest helt ut, idet aasædes- og odelsretten var opretholdt. Frk. Holst og fru A. Møller replicerte. Formanden gjorde opmerksom paa at de fleste vistnok diskuterte under den feilagtige forutsætning at disse forslag nu forelaa. *Intet av dem foreligger*, man kunde jo tænke sig et nyt arbeide i saken som bedre løste alle vanskeligheter. Selv mente hun det vigtigste punkt var navnet, men holdt forøvrig paa barnets ret helt ut. Hadde holdt det første foredrag om dette emne for 11 aar siden.**)

Det blev ogsaa meldt fra styret at man hadde sat denne sak paa programmet først og fremst for at skaffe leddenes representanter oplysning om emnet.

Dette var nu sket. Det var i forsamlingens haand at avgjøre om man skulde stemme over sakens realitet paa møtet eller ikke. Mot faa stemmer blev det besluttet at la trykke foredragene og la dem omsende til leddene til videre behandling der.

Et par forslag til mindre tillæg og ændringer i N. K. N.s love blev vedtat.

Resolutionskomiteen fremla hele rækken av resolutioner, som nu

---

*) Begge foredrag er optat in extenso i Nylænde no. 17,

**) Se Nylænde 1 og 15 mai 1902. »De »uægte« barn og vor lovgivning.« Foredrag i Studentersamfundet lørdag 12 april 1902 av Gina Krog.

blev vedtat uten debat undtagen for det tidligere i heftet behandlede forslags vedkommende.

Der kom derpaa frem en del saker som fik en hurtig behandling.

Til *det nye styre* blev valgt:

Formand: *Gina Krog* (gjenvalg)
Viceformand I: *Betzy Kjelsberg*
Viceformand II: *Henny Dons.*
Kor. sek. I: *Thea Holst* (gjenvalg)
Kor. sek. II: *Cläre Mjøen* „
Prot, sek.: *Ellen Schiøtz* „
Kasserer: *Anna Backer.*

Suppleanter. Suppl. I: *Elise Heyerdahl* (gjenvalg). Suppl. II Kirsten *Holst.* Suppl. kor. sek. I: Othilde *Utheim.* Suppl. kor. sek. II: Dagny *Bang* (gjenvalg). Suppl. prot. sek.: Fanny *Schnelle* (gjenvalg).*)

Fru F. M. Qvam som hadde frabedt sig valg som I viceformand blev efter forslag av formanden valgt til æresmedlem av N. K. N.

Efter indbydelse fra Drammens kvinderaad blev det besluttet at avholde næste landsmøte i Drammen 1916.

I Sandefjord og Sandherreds Kvinderaad

holdt Gina Krog 21 oktober foredrag om N. K. N.'s arbeide for et meget stort og interessert publikum. Næste aften den 22 holdt Kvinderaadet en straalende fest paa Grand hotel. Der var ikke tale om at skaffe plass til alle som vilde være med. Til festen var indbudt og mødte formanden for Tønsberg kvinderaad frk. Throndsen og formanden for Larviks kvinderaad fru Bonnevie, samt representant for Kongsbergs kvinderaad fru Henriksen. Det vidner glædelig om hvor det indbyrdes samarbeide økes og interesserne drager personer nærmere sammen i N. K. N.'s forskjellige led. Formand frk. Rønning holdt talen for hædersgjæsten som svarte med en tale for S. & S. kvinderaad — saa blev ordet erklæret frit og blev godt benyttet utover aftenen avvexlende med musik og sang. —

---

*) N. K. N. har utgit en kortfattet beretning fra landsmøtet hvor man vil finde alle saker og alle navn noteret, saaledes valg paa revisorer og komitemedlemmer. Kan erholdes paa N. K. N.s kontor Keysers gate 7 a III pris 25 øre.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 20.)

IX Kapitel

Næste vaar begyndte Ellen paa skolen. Naar et barn som har hersket uindskrænket hjemme tar plass blandt andre barn paa skolen — da hænder en av to ting, enten blir hun tugtet, og man reiser sig til oprør mot hende, og hendes overlegenhets lille krone tumler ned i støvet paa den fælles lekeplass, eller hun utvider territoriet for sit herredømme.

Det gjorde Ellen, men ganske uvilkaarlig, for hun hadde ingen bevisst magttørst.

Første morgen paa skolen satte hun sig ved sin pult og saa frem fra sine krøllers gyldne sky med et blik fuldt av uskyldig interesse, og med mundvikene alvorlig nedtrukket.

Hun kjendte en liten pike som ikke sat langt fra hende, for hun hadde ofte været buden hjem til dem til te sammen med sin mor. Den lille piken het Floretta Vining. Floretta var som skapt efter model av en liten fé, hun hadde et litet fint voxagtig ansigt, og en liten bølgende man av hørfarvet haar, og øine med den yndigste, fuldkomneste blaa farve, med ikke mer dybde i sig end i blaat porcelæn, og et uttryk av den søteste uskyldigste passivitet og ansvarsløshet. Der var ingen som ventet noet av lille Floretta Vining. Hun var fuldkommen i sin negativitet. Smilte rundt til klassen og lærte ikke sine lexer, men hun fulgte nøie skolens reglement undtagen i det at hun ikke kom præcis.

Paa Ellens første skoledag kom Floretta for sent. Hun kom ret opover gulvet, med et billig armbaand ringlende paa det ene haandled over en slank liten haand. Florettas mor hadde smak for billig stas. Der var en masse billige blonder paa hendes jakke, og hun bar et overflødig rikt halsebrus, som ikke var altfor rent. Floretta satte taaspissene frem, hendes tynde smaa føtter bøiet sig ut skarpt, næsten i ret vinkel, og Ellen beundret det svært. Hun saa hende komme og sætte sine føtter saa forsigtig og nøiagtig som en fugl, blonderne flagret op og ned og det ringlet i armbaandet. Jo hun var nydelig, syntes Ellen.

Ellen følte strax ømt baade for lærerinden og Floretta Vining. Strax Floretta hadde sat sig, lænet hun sig frem og saa forbauset paa Ellen, og med den tiltagende venlighet i uttryk, som en kan indbilde sig at se i en dukkes ansigt, naar en har betragtet det længe og opmerksomt. Ellen smilte

lidt forbeholdent, for hun var ikke sikker paa hvor meget det gik an at smile paa skolen. Men idet hun smilte diskret til Floretta, blev hun opmerksom paa at et andet ansigt betragtet hende, bøiet tilside over en stakkars liten skulder, som var dækket med et tufset, falmet og flekket blaat stof.

Den lille pikens lille haarde brune flette var knyttet med en skolisse. Hun saa fattigere ut end de andre barnene i skolen, men de klare brune øinene saa saa ærlig paa en, og hun hadde runde røde kinder som lignet vakre æpler. Ellen syntes hun var endnu penere end Floretta.

Det var Maud Atkins, Joseph Atkins' andet barn. Ellen sat med læseboken foran sig, og den underlige nye skoleatmosfæren indhyllet hende. Den var ikke netop god, endda det var undersøkt og bevidnet at ventilationen var efter det mest moderne system. Hun kjendte en sterk duft av pepermynte, og Floretta Vining bevæget demonstrativt et grovt litet lommetørklæ som var fugtet med »nyslaat hø-extrakt.« Der var ogsaa noget som mindet om lugt av billig middagsmat og av uldne ting som har været ute i storm og regnveir. Men der var allikevel noget festlig i luften, naar alt kom sammen, syntes Ellen, for det var noet nyt og interessant. Hun saa utover sin aapne bok med stor tilfredshet. I samme linje, men paa guttesiden, stak der stjaalent frem et litet fjæs under en tyk svart haarlug, og Ellen som følte sig draget av guttens undselige tilbedende blik, saa nærmere og opdaget at det var Granville Joy. Hun husket paa toppen hun fik i julegave, og hun blev ganske rød, men visste ikke hvorfor og slængte med hodet saa alle krøllerne vendte til guttesiden.

Lærerinden som kom nedover klassen la haanden ømt paa Ellens hode, og barnet saa op mot hende med en tillit og hengivenhet, som virker sterkere end de mest utsøkte smigrende ord.

Efter hun var gaat forbi og blev staaende ved tavlen fremme ved pulten, hørte Ellen en svak hvisking likesom i ryggen, den var halvhøi, og usammenhængende — allikevel var meningen forstaaelig nok. Det betydde sterk uvilje og satire og foragt. Der var skarpe spisser og de traf i lang avstand. En hel del saa sig om. Det var mer uttryksfuldt end lange forklaringer, og da det var saa sammentrængt, var det som indholdet kom explosionsvis.

»Hm — haa, saa pen Du er! Synes Du ikke selv Du er fælt pen og fin kanske, lille dukke — røde — rose — fjæset? Haa — haa — lærerinden partisk! Jo da! For Du er pen jo? Og fin og flot pyntet. Hm hm.«

Ellen var ikke vant til skolejargonen, og forstod ikke altsammen og allermindst at det var myntet direkte paa hende selv. Hun saa sig forundret om og tok saa fat paa læseboken igjen. Hun lænet sig tilbake i

stolen og holdt boken op for ansigtet med begge hænder og begyndte at læse og stavet ordene sagte. Med én gang kjendte hun et fint litet stik i hodet, hun tok op med haanden og vendte sig fort. Den lille piken som sat bak hende var fordypet i sine studier. Ellen saa ikke andet av hende end skillet i et tykt sort haar, for hodet var støttet i begge hænderne, albuerne hvilte paa pulten, og hun ramset hviskende op staten Massachusetts grænser.

Ellen vendte tilbake til læseboken, og begyndte igjen paa sine studier med den nye studerendes pinlige nøiagtighet. Men — der kom igjen det lille fine underlige stikket, og hun vendte igjen hodet raskt for at se den samme med sit arbeide intenst optatte lille piken.

Ellen gned sig i hodet ganske urolig, og søkte saa igjen at samle opmerksomheten om læseboken, men pludselig kom det igjen, et litet stik som vakte bevistheten om et uendelig begrænset smertepunkt, — og denne gang gjorde Ellen et saa hurtig kast med hodet at hun fik tak i forbryderen. Det var den sterkt optatte lille piken, nu hadde hun en sorthodet beltenaal i haanden, som hjalp hende til at skille ut et haar ad gangen av Ellens gyldne lokker og saa rykke det ut.

Ellen saa paa hende med et underlig uttryk, en blanding av forvirring, av krænkelse, av harme, av frygt, og samtidig god vilje til at fortolke det som en høist eiendommelig indbydelse til uventet kameratskap og god forstaaelse. Men uttrykket i det mørke, furede lille ansigtet, som stak frem av et krat av sorte krøller, var skarpt og næsten ondskapsfuldt. Det var ikke meget lystighet i det, bare gjæping; istedetfor det milde blik og den tilbedende beundring som Ellen var vant til at finde i nye øine, saa hun nu hatefuld misundelse.

Det lille ansigtet var virkelig avskrækkende. Ellen gyste, men reiste sig samtidig til motstand, for hun hadde baade Brewsternes og Loudernes kraft og temperament i sig, tiltrods for den fint byggede konstitution. Men saa la hun merke til at den lille piken som var slik mot hende, hun var svært fattig klædt, dragten var ikke bare slidt, men var virkelig skitten, ogsaa hun som den andre lille piken hun hadde set, hadde fletten sin knyttet med en gammel skolisse, og der fulgte en underlig lugt av læder med hende. Saa blev Ellen staaende og se paa den lille piken; men pludselig følte hun en haand paa skulderen og lærerinden Miss Mitchell stod og saa ned paa hende. »Hvad er der paafærde« spurgte Miss Mitchell. Det uttryk av halvt forbauset beundring som Ellen var vant til, saa hun nu i lærerindens blik, og Ellen syntes hun var vakker.

En av de største, skjønt litet erkjendte, betingelser for at gjælde for skjønhet er den at kunne avspeile iagttagerens elskværdighet i sit blik.

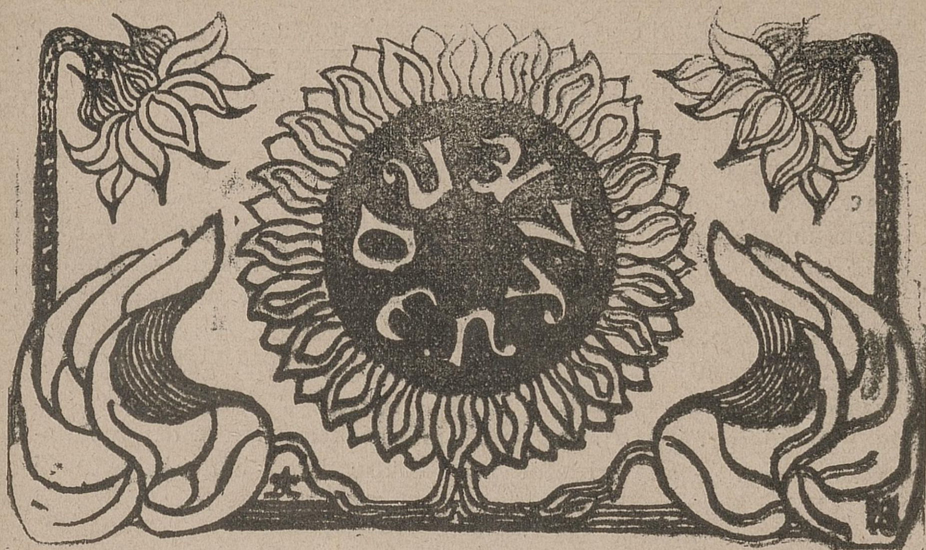
(Forts.)

Norsk husstelsforening

har holdt møte i Kristiania under formanden fru Schønberg Erkens ledelse. Det emne som blev grundigst behandlet var om lærerindeutdannelsen i husstel. Man nedsatte en komite bestaaende av ordfører Sørholte samt frkn. Bøhn og Jordfald som skulde utarbeide en henstilling til departementet med krav om en forlænget læretid samt tilknytning av et smaabruk ved husmorskolen paa Stabæk.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 15 november 1913. | No. 22

Kvindelige vælgere

Herredstyrevalgene er over. Fra enkelte bygder har vi faat sørgelige meldinger, kvinder som har gjort udmerket arbeide inden herredsstyret er denne gang kastet. Aviserne fortæller ogsaa at efter den oversigt man kan ha nu, har kvinderne gjort sig litet gjældende ved valgene.

Dette sisste er jo intet nyt, vil man kanske si, kvinderne utover landet har, naar enkelte sogn undtages, aldrig mødt talrig op ved stemmeurnene, og der er et forholdsvis litet antal kvindelige representanter i herredsstyrene i landet.

Dette er saa. Og allikevel har det vist sig, naar de statistiske opgaver har foreligget, at der for hvert valg har været fremgang for kvindernes vedkommende — ogsaa paa landet, baade m. h. t. fremmøte og indvalg. Denne paa samme tid langsomme og stadige vext, hvad kvindernes deltagelse i valgene angaar, er vistnok en av de kjendsgjerninger vi mest skylder at kvindestemmeretten er blit stadig utvidet, indtil vi nu staar med samme borgerrettigheter som mænd.

Nu faar vi se hvad en nøiagtig statistik sier denne gang

Viser det sig at der er nedadgaaende istedetfor opadgaaende tendenser vet vi hvad det betyr.

Vi har før pekt paa at vi saavidt fik den fuldbyrdede stemmeret knepet unda en reaktion, som selvfølgelig fremdeles er i virksomhet og kommer tilsyne paa mange slags vis for dem som har øinene aapne. Faar vi nu vite at kvinderne utover landet slappes og falder fra, saa maa reaktionen mot kvindernes sak bli synlig for alle, ogsaa for dem som har syntes det er udmerket nu.

Selv om det vil vise sig at det fremdeles gaar godt i byerne, saa er det ikke godt nok.

Hvad saa? — Av al vor magt maa vi stemme imot den reaktionære strøm — alle vi som nu forstaar hvad det gjælder. Vi kvindelige vælgere har det i vor haand, hvorledes fremtiden skal arte sig.

Oplysning er vort første middel. — Og hvad det angaar vil vi i vort blad ikke vente paa statistiske opgaver. Hvad end disse blir, saa vet vi at kvinderne utover det hele land har faat altfor litet oplysning om hvad deres nye rettigheter indebærer, og at vi skylder at gi det i rikere maal end hittil.

Kvindelige kandidater

paa partilisterne ved kommunevalgene i Kristiania

Paa *Høires* liste er av de 62 opstillede kandidater 12 kvinder, av de 22 to gange opførte er 4 kvinder, nemlig frk. Karla Andersen, frk. Vally Dannevig, fru Anna Holst og fru. Mariane Nærup.

Paa *Venstres* liste er av de 37 opstillede 9 kvinder. Av de 10 tre gange opførte er 2 kvinder, nemlig frk. Othilie Tonning og fru Ingeborg Boye.

Paa *Frisindedes* liste er av de 45 opstillede 12 kvinder. Av de 11 tre gange opførte er 3 kvinder, nemlig professor Kristine Bonnevie, fru Thora Lund, frk. Anna Rogstad.

Paa *Socialisternes* liste er av de 59 opstillede 9 kvinder. Av de 25 to gange opførte er 4 kvinder, nemlig fru Karoline Nilsen, fru Fernanda Nissen, fru Martha Tynæs og fru Gunhild Ziener.

Den første kvindelige overlærer ved folkeskolerne

Pauline Bjørnstad

blev som før omtalt 6 juni utnævnt til overlærer ved Tøien skole i Kristiania.

Siden 1890 har hun været ansat ved Kristiania folkeskole. I flere aar har hun været medlem av Kristiania skoleraad og av styret for Kristiania lærerforbund.

Hun er sterkt interesseret for pædagogiske og sociale spørsmaal og har været representant i kommunestyret i de to sisste sessioner og er høires suppleant i formandskapet.

Den 15 oktober 1913 overtok frk. Pauline Bjørnstad sin stilling som overlærer ved Tøien skole i Kristiania. 11te oktober fratraadte hun sin stilling som lærerinde ved Grünerløkkens skole, og lærerpersonalet holdt samme dag en smuk fest for frk. Bjørnstad, man takket hende for dygtig og trofast arbeide og ønsket hende alt godt i den nye stilling.

Lærerindernes blad skriver for anledningen:

„Naar hun nu tiltræder stillingen, følges hun av lærerindernes ønske om at hun vil faa kraft og styrke til sin gjerning. Ingen er blind for de vanskeligheter som møter en overlærer ved en storbys folkeskole i hans gjerning, og ingen kan heller lukke øinene for at den første kvinde i denne stilling et stillet overfor en opgave til hvis løsning hun har bruk for alle sine evner og kræfter. Den støtte hendes tidligere kolleger kan gi hende, kan hun være forvisset om at faa, ti frk. Bjørnstad baner nu ved sin indsats i overlærerstillingen vei for de norske lærerinder. Vi ønsker lykke til!"

Vi føier vor gode ønsker til dem som før er kommet. Vi har paa et andet sted i bladet talt om de reaktionære strømninger, men de hindrer heldigvis ikke endnu at nye og betydningsfulde stillinger indvindes for kvinderne. Alt det trofaste kraftige arbeide, som er gaat iforveien, her paa dette felt kan ikke bli uten spor. Det bærer frugt selv om veiret ikke er det besste. Og er det paa noget omraade vi trænger at kvinders magt og myndighet skal voxe — saa er det paa opdragelsens.

Norske Kvinders Nationalraads 3die landsmøte

Kristianssand 3—7 juli 1913

Slutning

Det vilde ikke være landsmøtet i Kristianssand om vi forsømte at omtale den festlige del. Vi begyndte at berette om den, da vi skildret møtets første dag, siden har det bare været saker.

Men indimellem det sterkeste pres av saker, mellem lørdag eftermiddag og mandag morgen, laa der festlige stunder, som har været skildret i livlige og varme farver i forskjellige blade.

Vi skal bare nævne dem, vi vet det er nok for at de som var med skal komme i stemning, og skulde vi gi lange beskrivelser, saa maatte vi ha en række nye adjektiver paa rede haand. For der var noget egenartet betagende over det festlige samvær der syd.

Lørdag kveld var man indbudt av frøken Arenholdt til Gimle. Tiden gled som i eventyret, for nye billeder viste sig hvor en vendte sig. Saa en ut av vinduerne de høie blomstrende acasiatrær, saa en

ind malerier av mestere, og deilige gammle ting: hollandske skap, speil, porcellæn m. m. m. Sang og musik lød, og bordene bugnet med jordbær og blomster.

Og til avsked lyset som faldt over hele rækken av empiresøilerne og det sisste farvel fra de elskværdigste vertsfolk. —

Søndag kl. 12 indskibet alle sig paa dampskibet — utover sjøen bar det, opover Topdalsfjorden og elven, og saa tilvogns og tilfots gjennem den gamle høitidsfuldt skjønne lindeallé. Maalet var Boen, hvor godseier og fru Hegermann mottok alle paa det venligste og førte dem ind i „Buegangen", en løvhal som er plantet av den nuværende eiers besstemor. Her stod de festlige borde som man samlet sig om, mens vakre velkomstord lød gjæsterne imøte.

Senere vandret man om i parken og mellem blomsteranlæggene i haven og lot sig fotografere, og saa var det at forlate den gamle slegtsgaard — et meget skjønt minde rikere.

Dagen sluttet med Vestagder kvinderaads store middag i klubben. Igjen saa en levende vidnesbyrd om de Kristianssandske damers sjeldne arrangementstalent og skjønhetssans. Der var en rikdom paa vakre og morsomme detaljer som samlet sig til et glansfuldt billed.

Vi behøver vel ikke si at talerne fløt let, og at ordene var velvalgte, men selv om de det ikke hadde været, selv om de hadde været blandt dem som skurrer, det hadde ikke gjort noget, de hadde gaat op i den store stemning og harmoni.

Ogsaa den strævsomme mandag endte med festlige indtryk paa Odderøen. Men her blandet avskeden sig ind, der lød farvel rundt omkring, der hilstes fra dampskiber som hadde gjæster fra møtet med; — en stod og saa utover, mens baat paa baat gled stille forbi i den fine sommerkveld.

Næste dag var de spredt til forskjellige kanter, møtets gjæster. Men formanden blev igjen et par dage og sendte følgende brev, som blev optat i Kristianssandsbladene under følgende overskrift:

Tak

Kjære frøken Abrahamson.

Norske Kvinders Nationalraad har gjennem sekretæren sendt en skrivelse til magistrat og ordfører i Kristianssand for at takke for den store velvilje som er vist os fra byens autoriteter.

Jeg er den eneste av styret som endnu er her. Før jeg forlater byen, maa jeg paa Norske Kvinders Nationalraads vegne ogsaa faa lov at takke Dem, og gjennem Dem en og hver som har været med om at gjøre opholdet her minderikt for os alle.

Man har rost vort møtes forhandlinger og dets ledelse. Vi føler os overbevist om, at det gode resultat i ikke ringe grad skyldes, at alt her var ordnet saa udmerket paa forhaand, og at de forfriskende utflugter, det oplivende selskapelige samvær, i det hele de harmoniske og skjønne omgivelser og al den elskværdighet vi møtte — hadde sin store del i det held som har fulgt os.

Vor tak til damerne i alle de komiteer som saa længe iforveien arbeidet for os: Indkvarteringskomite, festkomite, underholdningskomite, dekorationskomite. — Tak for flaggene som heistes for os, og for indvielsen til møtet i domkirken ved den vakre tale og den festlige musik.

Vi undret os naar vi hørte at der var stillet lokaler til disposition, at der daglig blev sendt mat- og drikkevarer, og naar vi saa de skjønne blomsterdekorationer som stadig blev fornyet, naar vi fik vite at telefonselskaperne stillet telefon til raadighet, og at bokhandelen sørget for at alt var komplet paa kontoret o. a. d.

Vi har navnene optegnet, men tiden er for knap til at en kan naa frem til hver enkelt. De vil hjælpe os, det vet vi. Men vi vet ogsaa der er en stor skare, hvis navne vi ikke kjender, som vi skylder tak for alt hvad de har gjort for os.

En særskilt tak til pressen, som ikke tapte taalmodigheten under vore forhandlinger, men fulgte os like tilslut med velvilje og sympati.

Og festerne — de ligger i straalende glans. Diskussionsforeningens Camilla Collett-fest, kvelden paa Gimle, formiddagen paa Boen, V. A. K.s festmiddag og avskedsfesten paa Odderøen med Ungdomslagets folkevisedanse. Tak! Tak!

Men gjestfriheten til daglig — hvorledes faa takket for den? — Det ser ut som om alle autoriteter i byen har kaptes med de øvrige borgere om at aapne sine hjem for Nationalraadets representanter. Og fra alle gjæsterne lyder det i samlet kor, at de har hat det herlig de lyse sommerdage de tilbragte i Kristianssand.

Her er vi ved utgangspunktet, byen selv, og — Vestagder kvinderaads styre.

Kjære formand for V. A. K. Vor varme tak sender vi samlet til Dem, saa falder den i den besste jord og vil senere spredes viden om.

Kristianssand 9de juli 1913.

Gina Krog

Formand for Norske Kvinders Nationalraad.

Det daglige liv

i

Læseforening for kvinder

har jeg lovet at tale lidt om i dette hefte, og det er en glæde at opfylde løftet, for det er et behagelig liv en fører i det lyse hyggelige lokale.

I læseværelset finder en norske aviser av alle farver og flere utenlandske, samt et rikt utvalg av tidsskrifter, revuer, brochurer o. l. Her ligger de nye norske og utenlandske bøker utlagt. Og savner en hvad en synes har værd nok til at være der, saa skriver en i forslagsboken — og styret gjør hvad det kan for at imøtekomme ens ønske. Har en faat tak i en bok en vil nyde, saa gaar en ind i salonen ved siden av, der er makelige sofaer, stoler og smaaborder. Det meste av væggen mellem de to rum er nu tat bort for at det kan tjene som rummelig foredragslokale, men som det er ordnet virker det til daglig som to forskjellig prægede værelser.

Camilla Colletts statuette er til huse i salonen og gir en egen stemning til det hele.

Har en lyst paa en kop kaffe eller te, saa er det bare at ringe, saa faar en det for en meget rimelig pris. Men vil en ha sig en passiar og finder et passende objekt, saa gaar en sammen ind i et tredie hyggelig arrangeret værelse, for ikke at forstyrre de læsende.

Tre timer formiddag og to eftermiddag om hverdagene er utlaanskontoret aapent, og der er altid søkning og meget at vælge mellem. Biblioteket er nu paa 10—11000 bind og ogsaa her kan en faa tak i det nyeste og besste, og bøkerne udmerker sig ved sit gode og ordentlige utseende — en meget stor fordel.

Skulde en nu ikke tro at byens damer strømmet til for at bli medlemmer — men nei, der er for faa, det er det sørgelige, kontingenterne flyter ikke rikelig nok. Det er beundringsværdig at det allikevel kan holdes paa høiden. Læseforeningen er vor ældste forening, — det første samlede krav fra kvinder paa aandelig næring — og den svigter ikke sine traditioner. Men er det ikke trist altid paa nyt at maatte gjøre den erfaring, at skrapet har saa meget lettere for at samle folk om sig — end det besste?

Hvis damer som ikke bor langt fra Kristiania, og oftere besøker hovedstaden rigtig forstod hvor behagelig et opholdstted Læseforeningen er, tror jeg flere av dem vilde bli medlemmer, baade for utlaanskontorets og læsesalens skyld. Det er bekvemt naar en har en time eller to tilovers at kunne slaa sig ned der. Man kan forøvrig være medlem av Læseværelserne alene uten bokutlaan, og da koster det bare 1 kr. pr. maaned, 6 kr. pr. aar. Læseværelserne er aapne fra 9 morgen til 10 aften.

G. K.

Folkekjøkken med filialer

Folkerestauranter

Den private komité til oprettelse av folkerestauranter (folkekjøkken) i Kristiania har git sin indstilling i en baade indgaaende og grei utredning, og paa et møte av for planen interesserte herrer og damer tirsdag 11 novbr. i handelsstandens store sal, blev saken diskuteret under ledelse av byens ordfører advokat Heyerdahl.

Hr. kontorchef Aune indledet og i diskussionen deltog forøvrig professor Axel Holst, frk. Othilie Tonning, direktør Sem, verkseier Thune, borgermester Arctander, frk. Helga Helgesen,*) disponent Ziener og rektor Morgenstjerne. Alle var enig om at det var et meget gavnlig og høist paakrævet foretagende man her tok sigte paa, og at et aktieselskap derfor snarest maatte dannes, mens der fremkom forskjellige meninger ang. omfanget av bedriften,**) størrelsen av utbytteprocenten for aktionærerne, 5 eller 6 % o. a. Der vil nu bli udstedt indbydelse til aktietegning. De tilstedeværende tegnet sine navne som medlemmer av et indbyderkollegium. Den private komité som har forberedt saken blev bemyndiget til at vælge arbeidskomite. Borgermester Arctander mindet om at der maatte være arbeidere og kvinder med i den eventuelle anstalts styre, selv om det vælges av en aktionærgeneralforsamling.

Et bedre tiltak end dette til besste for hovedstaden finder man ikke let. Som bekjendt har Dampkjøkkenet været uvillig til at oprette fillaler. Det blir uten tvil til held for byen. Man kan nu grundlægge med klarere bevissthet om hvad man tilsigter, end man før har kunnet, og det store formaal at arbeide for byens og folkets vel, for det alene, vil visselig ingen av dem som slutter sig om foretagendet svigte.

Norske kvinders fredsforbund

Den norske avdeling for kvindernes verdensfredsforbund holdt aarsmøte 12 novbr. i Nobelsalen. I formanden fru Blehrs sykdomsforfald ledet viceformanden, fru Horst møtet. Viceformanden mindedes foreningens stifter, fru Dikka Møller, som var avgaat ved døden siden sisste aarsmøte.

Da forbundet, som er knyttet til Norske Kvinders Nationalraad, nu har den nødvendige internationale forbindelse, besluttet man at gaa ut av den franske »Alliance universelle des Femmes pour la Paix» og arbeide som selvstændig forening under navn av Norske Kvinders Fredsforbund.

Fru Horst og frk. Kjennerud, som stod for tur til at gaa ut av styret, blev gjenvalgt. De øvrige medlemmer av styret er fru Blehr, fru Lulla Uchermann og fru Cläre Mjøen. Suppleanterne, fru Fernanda Nissen og fru Helene Lassen, gjenvalgtes.

---

*) H. H. nævnte at der trængtes filialer i strøket ved Nylands verksted og slagtehallen, ved Grünerløkken og Rodeløkken, ved Vestbanen ved Skøien.

**) Det blev antydet musik i restauranterne, og at der ogsaa med tiden kunde optas logisvirksomhet.

„Fred paa jorden."

Nu da en saa ofte hører de ord gjentat kan det muligens interessere Nylændes læsere at høre hvad kvinderne i to sydamerikanske stater har gjort for freden.

De to republikker Chile og Argentina hadde været uvenner i 70 aar og det truet med krig. Da kom mødrene fra begge stater sammen og stiftet fred. Da freden var stiftet lot de reise en statue av Kristus paa grænsen høit oppe i fjeldene 13,000 fot over havet. Dette monument, som har faat navnet „*The Christ of the Andes*" Andesfjeldenes Christus, er 26 fot høit og staar paa en vældig sokkel; det er støpt av de to armeers kanoner og forestiller Kristus med korset i den ene haand, og den anden haand utstrakt til velsignelse.

Paa den ene side av sokkelen er indgravet monumentets historie, og paa den anden side er følgende indskrift paa spansk: *Før skal disse fjeld smuldre til støv, før indbyggerne av Argentina og Chile skal bryte den fredspagt som de har indgaat ved føtterne av Kristus deres frelser.*" *)

Dette storværk er saameget mærkeligere fordi kvinderne i disse to stater ikke har politisk stemmeret.

Exemplet har smittet, for nu samler kvinderne i California penge til en fredsstatue som skal sættes ved indseilingen til Panamakanalen, og der er foreslaat at reise en hel del støtter paa grænsen mellem Canada og de Forenede Stater.

Men nu Europa. Vil ikke de nordiske kvinder gaa i spissen her og lægge tilside alle egoistiske og smaalige hensyn for dette store: Verdensfreden. Da kunde norden med rette kaldes „det høie nord", ikke alene for dets polhøide, men ogsaa for dets moralske høide.

24. sept. 1913, 913 Avenue B San Antonie, Texas.

Rannheid Knutsen.

Som bekjendt skal der i 1914 reises et fredsmonument paa den norske og svenske grænse. Baade mænd og kvinder er med om det.

Kan det hjælpe til at dræpe ufredsspirer er det inderlig godt. Men vi har ikke hørt at andre land i Europa vil følge exemplet.

Det er nok andet end fredstanker som raader i vor verdensdel. Og derfor maa der desværre meget mer end monumenter til for at trygge freden i de nordiske land.

Red.

---

*] Da Miss Jessie Ackerman var N. K. N:s gjæst i Kristiania 1912 gav hun en særdelee vakker skildring av monumentet og dets historie.

Fra andre land

U. S. A.

Kurser til opdragelse av arbeidere for kvindestemmeretten

Mrs. Chapman Catt har sammen med en del andre ledere av arbeidet for at skaffe kvinder stemmeret i staten New York, aapnet en skole med det maal for øie at opdra unge piker til at hjælpe dem i dette deres arbeide. Det første kursus er nu avsluttet. Det holdtes i Equal Franchise Society's lokaler i Ny York, og det varte i 14 dager. 150 elever fra 17 forskjellige stater deltok.

Mrs. Chapman Catt, der som bekjendt er præsident i Den Internationale Kvindestemmerets Alliance, holdt en række forelæsninger over de forskjellige regjeringsformer, likefra de indianske stammers til de mest moderne, hvorunder mennesker lever. Rækken avsluttedes med en klar og nøgtern fremstilling av kvindernes stilling og vilkaar i hvert av de forskjellige lande.

Mrs. James S. Clarkson holdt forelæsninger over „Kvindestemmerettens historie", og gav en interessant utsigt over dens utvikling og seire. — Om aftnerne gav *Mrs. Jennie Marranhong* kursets elever undervisning i stemmebruk og holdt øvelser med de unge piker i den kunst at tale offentlig.

En ny agitationsmetode

I uken fra 6te til 12te oktober har Kvindestemmeretsforeningerne i Pennsylvania holdt en større demonstration i Philadelfia. Hensigten var at gjøre hvert eneste menneske i den ganske by bekjendt med stemmeretskravet. For bedst at kunne opnaa dette, mente man at den heldigste maate vilde være at *bringe saken ut til folket*, istedenfor som hittil at følge den gamle slagplan og indbyde folk til at komme til saken. Mens de dygtigste talere holdt store møter paa gaterne i byens centrum, arrangertes der, hvor det kunde falde sig, større og mindre møter i de kvarterer av den store by, hvorhen stemmerets propagandaen aldrig tidligere

er naad hen. Saa snart der var en aldrig saa liten flok samlet, dukket der strax en kvindelig taler op" mellem dem, og fra en trap eller et monument eller lign. talte hun om hvorfor det er nødvendig for kvinder at faa stemmeret. Dette var bare en begyndelse. Senere vil et helt felttog organiseres, ikke bare til de enkelte byer, men til den hele stat. Man mener herved at vække interesse og forstaaelse for hvad det gjælder, ogsaa blandt de fattigste klasser av mennesker, de som aldrig har mot til at ty ind i en forsamling, ikke synes at de i sine filler kan vove sig hen til et møte.

Maatte slagplanen krones med held!

Fr. M.

Mrs. Pankhurst

blev efter et kort ophold paa *Ellis Island* sat i frihet med tillatelse til at tale i New York og andre steder.

En række velkjendte kvindesaksforkjæmpere gav en offentlig festmiddag til hendes ære, hvor stemningen var høi. Kanske var dette ikke noget heldig tiltak, for det har vakt adskillig strid inden kvindesaksleiren, og der var ikke fuldt hus paa hendes foredrag i det kollosale lokale. Men en 3000 var der nu — saa det var ikke saa ilde som motstanderne vil gjøre det til.

Forøvrig gaar det glimrende frem med saken i Amerika. I U. S. A. er nu 11 stater vundet, fem er vundet paa et aar, nemlig Michigan, Kansas, Oregon, Arizona og Illinois.

I Holland

er kvindestemmeretsarbeiderne nu i stor virksomhet. En revision av grundloven er forestaaende, og i trontalen blev kvinders stemmeret omtalt. Regjeringen vil bringe et forslag om den i en eller anden form. Kvindesaksforkjæmperne søker vidnesbyrd fra andre land og henvender sig ogsaa til vor regjering.

England

Den 23 oktober mottok Lloyd George en deputation fra Kvindestemmeretsforbundet. Han holdt en lang tale for at bevise at naar kvindestemmeretssaken stod daarligere end før var det suffragetternes skyld. De hadde skapt reaktionen. Det irske parti hadde saaledes før været gunstig stemt for saken, men siden deres leder var blit anfaldt hadde stemningen vendt sig.

Den 27 oktober mottok Sir Edward Grey en deputation fra „Norddistrikternes Mandsforbund for kvindestemmeret“ som meddelte Sir Edward Grey at de, og de vælgere de representerte, vilde unddra ham sin støtte hvis ikke den liberale regjering vilde opta kvindestemmeretten.

De opfordret Sir Edward Grey til at stille det rette princip høiere end partihensyn.

Sir Edward svaret — meddeler „Jus Suffragii" — at kvindestemmerettens fremskridt viste sig besst ved at regjeringen var blit nødt til at ta tilbake sit forslag om mandsstemmeret. Forøvrig hadde han ikke noget haap om at noget kvindestemmeretsforslag vilde føres igjennem av det nuværende parlament, for Underhuset hadde faat uvilje for den ved de krigerskes voldsomhet. Men alle sakens venner fik se at samle sig til de næste valg og hvis dét lykkedes dem at samle en majoritet som alvorlig vil den, kom Underhuset til at vedta forslaget.

I et brev og i en tale har Mrs. Fawcett kommenteret ministrenes argumenter og meninger.

M. h. t. Lloyd Georges uttalelser paapeker hun bl. a. at det irske parti ødela kvindestemmeretsforslaget tre maaneder *før* suffragetternes angrep paa Mr. Redmond.

Fordømmelser av suffragetternes taktik er unyttige, saalænge de ikke ledsages av statsmandsmæssig forstaaelse av aarsakerne til den og beslutningen om at ta fat for at faa disse væk. Regjeringen har git løfter, men har ikke opfyldt dem. Alle stemmeretsorganisationer er nu enige om at fordre et regjeringsforslag og vil paa ingen maate indlate sig med forslag som hverken har faat tilslutning av begge partier eller støtte av regjeringen.

Hvad den saakaldte reaktion angik, saa har landet vidnet i motsat retning. Der strømmer vidnesbyrd ind fra hele landet, man fik mer og mer tilslutning og støtte, og intetsteds er bevægelsen voxet sterkere end i Irland. Ulsterraadet har saaledes lovet kvindene stemmeret under sin lokale regjering.

* * *

Det maa fremdeles erindres, fortsætter Jus Suffragii, at Mr. Lloyd George var skyld i at „forsoningsforslaget" faldt, et moderat forslag som var fremme i 1911 og vilde gaat igjennem var det ikke fra motstanden fra ham, og at han og Sir Edward Grey fik dele ansvaret for at regjeringens forslag om at kvinder skulde være med i reformbillen 1913 gik istykker.

Alice Salomon Zwanzig Jahre Soziale Hilfsarbeit. Karlsruhe i B. G. Braunsahil Hofbuchdruckerei med Verlay 1913.

Ernest Zahn Kvindene fra Tannø Roman Autoriseret oversættelse av Anna Lassen Kr.a Steenske forlag 1913.

N. K. N. har efter anmodning fra Trondhjems kvinderaad ansøkt om at kvinder maa komme med i den departementale komite til revision av bygningsloven. Fru Betzy Kjelsberg er nu opnævnt som medlem av komiteen.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 21.)

IX Kapitel

Ellen som søkte saa likefrem og uskyldig efter kjærlighet og beundring som enhver liten skapning søker efter sin naturlige næring — var rask til at opdage den hvor den var, hun forstod bare ikke at hvad hun saa i lærerindens øine var sig selv og ikke lærerinden. Hun saa op i det blomstrende ansigt med den store mund stillet i en smilende bue, omgit av fint kreppet kastanjebrunt haar som tegnet en fast linje mot kinderne, hun saa paa den skinnende sorte silke over barmens bue, prydet med en tung guldurkjæde, fæstet i en roset, og hun syntes at her var kjærlighet og skjønhet og rikdom og elegance og stor visdom, som krævet ærbødighet, men ikke gav frygt. Hun svarte ikke et ord paa lærerindens spørsmaal, men vedblev at stirre paa hende med vidtaapne øine og eftertænksomt blik.

»Hvad er der iveien, Ellen?« gjentok lærerinden. »Hvorfor saa Du Dig slik omkring?« Men Ellen sa ikke noget. Den lille piken som sat bak bøiet hodet over boken sin saa dypt at det grætne gjæp omkring munden ikke vistes. »Abby Atkins«? sa hun, »hvad var det Du gjorde?«

Abby Atkins løftet ikke paa sit lærde hode. Hun syntes ikke at høre. »Abby Atkins« sa lærerinden skarpt, »svar mig, hvad var det Du tok Dig for?« Da svarte den lille piken med en stemme, halvveis knurrende, halvveis klagende som et stakkars hjelpeløst, men oprørsk, fanget vildt dyr: »Ingenting«

»Ellen,« sa lærerinden og stemmen forandret sig ubeskrivelig »hvad var det?« Ellen svarte ikke. Hun saa op i lærerindens ansigt, derpaa sænket hun blikket, og hænderne blev til to smaa knytnæver som hvilte i fanget, og munden tegnet en rød fast motstandens linje. »Ellen,« gjentok lærerinden og forsøkte at gjøre stemmen skarp, »Du maa svare mig,« Ellen sat stille. — —

Men Ellen blev ikke mere forstyrret utigjennem terminen. Abby Atkins var rosværdig stille og flitiig, og da det kom til overhøring var hun den besste i sin klasse. Hun var igrunden glimrende paa en trodsig og tilbakeholdende maate. Men om hun end lot Ellens krøller i ro, saa skulet hun til hende med hurtige blik av usvækket fiendtlighet over boken sin. Det var især et blaat baand, som knyttet Ellens lokker med en vakker sløife, som gav hende det onde øie. Abby Atkins brydde sig ikke mer end en vildkat om en personlig prydelse, men hun fordret sin retmæssige del av denne verdens bytte. Saa laa hun i bakhold og ventet paa leiligheten. Ellen blev omringet av en beundrende kreds av de store pikerne, som viste hende en overstrømmende ømhet »Aa Du lille yndige,« sa de. »Se paa de deilige krøllerne hendes« »Gi mig et kys — aa gjør det kjære Dig!» Smaa æpler blev kastet til hende, saa hun kunde bite i dem, deilig konfekt blev puttet i hænderne paa hende. Abby Atkins stod tilside og saa til.

»Hun er en styg liten ting« sa de store pikerne sig imellem som de smuttet let ivei og gik henimot en gruppe av store gutter.

Da passet Abby Atkins sit snit, hun for ind paa Ellen Brewster og rev det blaa baandet av haaret, kastet det paa jorden og trampet paa det. Saa tok hun fat i Ellens skuldre og rystet hende, fordi hun bar et blaat baand, mens hun selv hadde en skolisse i haaret. Men hun hadde ikke beregnet hvad der bodde i Ellen. En kunde likesaa lidt ha ventet kamp og motstand fra en liten from engel, som fra Ellen Brewster, men hun hadde ikke for ingenting sine forfædre bak sig.

Skjønt hun var saa fint bygget at hun saa mindre ut, var hun i virkeligheten høiere end den andre piken, og da hun strakte sig i sin vrede, saa hun et hode høiere ut og bred nok i sin kraft. Hun rystet sine gule lokker, og ansigtet fik et uttryk av ædelt mot og indignation, men hun sa ikke et ord. Hun bare tok Abby Atkins i armene og løftet hende op og satte hende ned paa gulvet, saa tok hun op det blaa baandet og gik sin vei, mens Abby kom sig op og saa efter hende med den beseiredes, men utæmmedes mine. Ingen hadde set hvad der hændte uten Abbys yngre søster Maud og Granville Joy. Granville snek sig hen til Ellen da hun gik avsted og hvisket med blussende ansigt, og stemmen fuld av fortrolighet og sykønskning. »Aa hadde hun bare været en gut, saa skulde jeg ha tat hende, saa Du selv ikke hadde behøvet at røre ved hende,« og Maud gik og saa paa sin overvundne, nu trodsig stirrende søster: »Jeg har ikke det gran ondt av Dig Abby Atkins. Det var tilpas for dig!»

»Gaa Din vei,« svarte Abby saasnart hun var kommet paa benene igjen og energisk rystet sine trange skjørter. Men underlig nok var det som om hendes personlige uvilje mot Ellen var forsvundet fra den stund av.

I eftermiddagsfritiden gav hun Ellen den gode halvdel av et gammelt rødt Baldwin æple, som hun hadde med til skolemat og saa paa at hun bet i det, hvad Ellen strax gjorde — for hun var ikke av de barn som vilde holde fiendtlighet oppe — og med en glad seiersfølelse. »Den andre halvparten er ikke til at spise, for den er ganske markædt,« sa Abby og kastet den væk.

»Da skulde Du spist denne halvparten», ropte Ellen og rakte den til hende minus den ganske lille beten hun hadde tat. Men Abby Atkins rystet kraftig paa hodet »Det var jo derfor jeg gav Dig den,« sa hun og tilføiet: »Har Du aldrig knyttet fletten Din med en skolisse?« Ellen rystet paa hodet og saa forundret paa hende. Og saa fik hun en pludselig impuls, hun rev det blaa baandet ut av krøllerne sine. »Du skal ha det,« sa hun, mor vil ikke bry sig om det. Og jeg skulde gjerne gaa med en skolisse i haaret jeg med.«

»Jeg bryr mig ikke om det blaa baandet Dit,« svarte Abby med fasthet, »en skolisse er meget bedre at binde haaret med. Jeg vil ikke ha det blaa baandet Dit, jeg vil ikke ha noget blaat baand som ikke er mit.«

»Ja, men naar jeg gav Dig det, vilde det jo være Dit,« forklarte Ellen, og de blaa øinene saa fuld av forbauselse og eftertænksomhet paa den underlige lille piken.

»Nei det vilde ikke« paastod Abby Atkins.

Men det endte med at de to smaapiker gik avsted med armene om hinandens liv, og i skoletimerne følte Ellen undertiden en blid strykning over haaret som av en kattepote, og hun vendte sig med et kjærlig blik til Abby Atkins.

Hjemme talte Ellen mer om Abby end om noen av de andre barnene paa skolen, moren tok det med ro, men besstemoren hadde sine tvil. »Der er andre som jeg heller vilde Ellen skulde være venner med« sa hun »Jeg har ikke noet at si paa Atkinses, men de kan ikke være saa godt opdraget de har saa litet at gjøre med, og der er saa mange av dem, og moren har været syk saa længe.«

»Aa, det er ikke værdt Ellen begynder høiere op end hun kan fortsætte, hun faar være venner med dem som vil være venner med hende,« sa Eva i en bitter tone. Eva var gift med Jim nu, og hans mor bodde hos dem.

Ellen var endnu for ung og for tillidsfuld til at ny hengivenhet kunde gi hende andet end en glad følelse av forhøiet liv. Der var ingen tvil, ingen tilbakeholdenhet, ingen jalusi, bare tillit og ærlighet og beundring var der. Hun syntes Abby Atkins og Floretta Vining var elskelige og helt at stole paa, hun skiltes med dem hver kveld med blidhet og glædet sig til at se dem igjen næste dag. Og hun hadde en likesaa fredelig og tillidsfuld, skjønt instinktmæssig en mer hemmelig, følelse for Granville Joy. Hun kunde se over til guttesiden og møte det lange blik fra de sorte øinene uten den ringeste økning av pulsslagene — men en vis bevægelse i hendes fantasiverden kunde det nok virke.

»Jeg vet hvem Din kjæreste er,« sa Floretta Vining til hende en dag. Floretta var i enkelte henseender langt fremme for sin alder, og Ellen saa paa hende med lidt dum forundring. «Fornavnet hans begynder med G og efternavnet hans begynder med J.« Floretta fniste, og Ellen vedblev at se paa hende, og der steg op en svak rødme i ansigtet, som ved et kvindelig instinkt følte hun at hun rødmet, men noen grund til det kunde hun ikke finde.

»Jo han er,« sa Floretta med en uhyre taapelig knisning. »Aa Du verden, Du blir saa rød som en rødbete!«

»Jeg er ikke stor nok til at ha en kjæreste,« sa Ellen, og nu blev de fine kinder rødere, og hendes barneansigt skalv.

»Jo du er,« sa Floretta med myndighet; »fordi du er saa vakker og har saanne nydelige krøller. Ben Simonds sa forleden dag at Du var den vakreste piken i hele skolen.«

»Tror Du da han ogsaa er min kjæreste,« spurgte Ellen uskyldig. Men da rynket Floretta panden og stanset og sa tilsisst usikkert: »Han sa »paa en nær.«

»Hvem var det da?« spurgte Ellen.

»Det kan jeg ikke vite sa Floretta nølende, kanske det var mig, men jeg er vel ikke saa svært vakker.«

»Saa er Ben Simonds Din kjæreste,« sa Ellen eftertænksomt.

»Aa ja, han er nok det« tilstod Floretta. (Forts.)

Indsendt til red.

Hans Aanrud **Samlede verker** G. B N. F. Paa Hans Aanruds 50-aarsdag begyndte Gyldendal utgivelsen av hans skrifter, for første gang samlet i tolkeutgave. — Aanrud er en av de faa utvalgte, som med de samme ord av den samme pen kan snerte og kjærtegne og more sine læsere. Barn og voxne, umiddelbare hjerter og tunge sind, alle finder de sit i Aanruds varsomme godhet og elskværdig bitende ironi. Derfor er han ogsaa av de lykkelige som »blir læst.« V. T.

Haandbok i Norsk ret av Axel Theodor Næss Assessor Trondhjem F. Bruuns Bokhandels forlag 1913.

Minni Svendsen Bedste venner J. Aass Forlag Kr.a 1913.

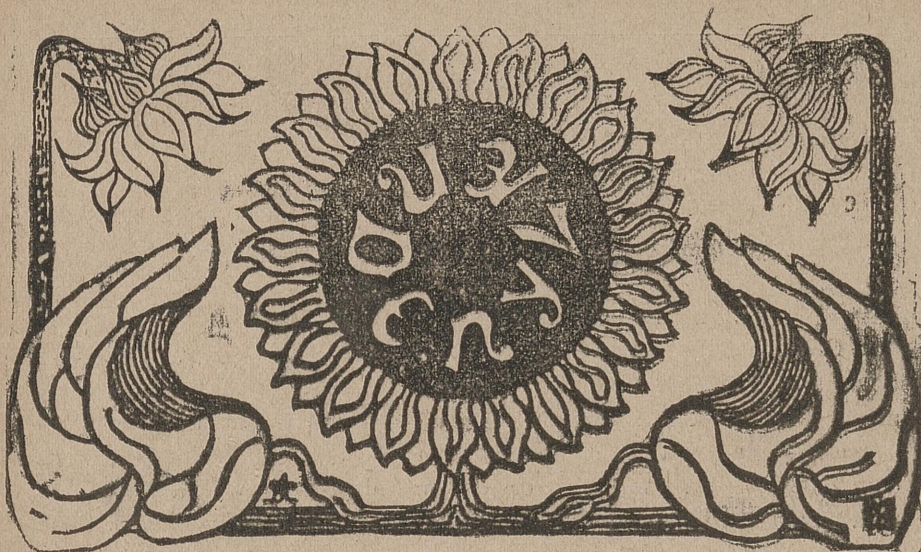
8 Beretning for Foreningen til understøttelse av trængende vanføre 1909—1912. Kristiania Gustav O. Eriksens boktkykkeri Pløens gate 4 1913.

Fredrikshalds kvindesaksforening

hvor fru Katti Anker Møller 10 november holdt foredrag, har vedtaget følgende resolution:

Fredrikshalds kvindesaksforening slutter sig til forslaget om at barn. født utenfor ægteskap, skal ha arveret efter far og fædrene frænder under følgende forutsætninger: 1. Gjenlevende ægtefælle bør ha ret til at sitte i uskiftet bo med først avdødes uægte barn. 2. En ægtefælle bør ha ret til at forlange formuesfællesskapet opløst og særeie oprettet, saasnart han selv eller hun blir bekjendt med, at den anden ægtefælle har eller faar et uægte barn. 3. En ægtefælle bør ha ret til at forlange ægteskapet opløst, naar hun eller han blir bekjendt med, at den anden ægtefælle har eller faar et uægte barn.

Fru Katti Anker Møller fremsatte et forslag, som helt slutter sig til Castbergs proposition. Det blev forkastet mot 27 st. Ligeledes blev et forslag, som sluttet sig til Stangs proposition om ikke navn- og arveret for uægte barn, forkastet mot 27 st. (Aftenposten)

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 1 december 1913. | No. 23

Norske kvinders Nationalraad

10 aar 8 januar 1914

Norske Kvinders Nationalraad blev stiftet i Kristiania 8 januar 1904. Denne begivenhet skal feires i januar 1914.

Man mener stevnet bør strække sig over mer end én dag og haaper at mange av N. K. N.'s medlemmer utenfor Kristiania vil komme hit i den anledning, og at der i det hele vil bli stor tilslutning.

N. K. N.'s styre nedsætter en komite som vil ordne alt paa besste maate. Sandsynligvis blir tiden for møtet onsdag 7 januar eftermiddag til torsdag 8 januar aften.

Man kan risikere en lav temperatur paa den tid av aaret, det er saa, men stemningen blir nok like høi for det.

N. K. N.'s fødselsdag feires faa dage efter at Norges jubelaar har gjort sin indtrædelse i verden. Vi gaar ut fra det vil gi forhøiet glans til møtet og festen. —

Kvindearbeidet

Det er ikke noget nyt at høre folk behandle emner overfladisk, fordomsfuldt og ukyndig — men skal man nævne et som i særlig grad og fremfor alle de andre er utsat for denne behandling av selvbestaltede, hovmodige læremestere og forkyndere — saa er det emnet: *kvinders arbeidsfelt.*

Om det mener enhver ignorant at kunne uttale sig. Det arbeide som de fleste kvinder indehadde i hans forældres tid det mener han er kvindearbeide. Hvis kvinder vil gaa utenom den grænse — naa saa kan man beklageligvis ikke nutildags forby dem det helt ut, men saa er det mandsarbeide de indlater sig paa. Det er ikke naturlig, og man faar se at reducere det for dem med alle de midler man kan.

Og svares der: Gjælder spørsmaalet hvad der er „naturlig“ og „ikke-naturlig“, saa maa alt fredelig samfundsarbeide erklæres for at være mindre naturlig for mænd end for kvinder, og at mændene har forjaget kvinderne fra en stor del av deres arbeidsfelt — saa er det haapløst at faa det opfattet som andet end behagelig spøk.

Og selv blandt folk som forøvrig kan ha almene kundskaper nok, være belæste og lærde og dertil praktiske samfundsledere er der den samme uvidenhet om denne sak. Og selvfølgelig er det disse som har mest evne til at skade os, og det er disse som følges af tankeløse, villige og lydige kvindeskarer.

Ingen skal kunne si, at der ikke har været gjort indhug mot denne rotfæstede opfatning — men hovmodets og forstokkethetens panser har været for sterkt, det biter ikke paa.

Allikevel opgir vi ikke haapet om at der en dag skal falde større lys ogsaa over arbeidsfeltet, og finder vi ikke hjælpen herhjemme — saa søker vi den i andre land.

André de Maday, av fødsel ungarer, nu ansat som professor i socialpolitik ved universitetet i Neuchâtel, har utgit et verk som heter „*Le droit des femmes au travail*“ *Kvinders ret til arbeide.* I fortalen til sin bok reserverer forfatteren sig uttrykkelig imot at ville drive propaganda i den ene eller den anden retning. Han stiller sig helt og holdent paa den objektive videnskapsmands standpunkt og lar forskningens resultater gi svaret paa de opstillede

spørsmaal. Men svaret blir, som det med logisk kraft gis, til fordel for kvinderne.

Det er *Tekla Hultin*, som har faat tak i dette værdifulde verk, som hun gir en fremstilling av i det finske tidsskrift „Nutid.“ Vi tillater os at bringe det meste av Tekla Hultins artikler i oversættelse i senere hefter.

Til

frøken Gina Krog,

redaktør av »Nylænde«.

Vedlagte aabne brev til hr. Kristofer Janson i anledning av de krænkende udtalelser, han har brugt om min mor i sine nylig udkomne livserindringer, tør jeg bede velvillig indtaget i Deres ærede blad. Jeg antager, at min mor i et tilfælde som dette vilde have valgt Nylænde som sit rette forum.

Chr.a 24—11—13. Ærbødigst

A. Collett.

Aabent brev

til

Hr. Kristofer Janson!

I Deres nylig udkomne bog „Hvad jeg har oplevet“ fortæller De (side 191—196), at De vinteren 1880—81 traf min mor i Rom. De citerer et langt brev fra hende, hvori hun omtaler Dem og Deres literære virksomhed med stor anerkjendelse, og De skriver, at De ikke skal glemme det venlige digt, min mor sendte Dem og Deres hustru, da de mistede Deres lille søn.

Det er da en høist merkelig maade, hvorpaa De erindrer hendes venlighed, naar De samtidig fortæller nogle nedsættende sladderhistorier om hende og kalder hende „det arrige kvindemenneske“. Denne omtale av en dame, og en dame som min mor, er en stor uforskammethed og sætter en styg plet paa Deres bog.

Hvis det er sandt, at hun blev „rasende“ paa en portier, som sagde hende venlig godaften, da hun engang kom sent hjem til hotellet, kan vel dette med nogen god vilje forklares ved, at por-

tieren brugte en familiær tone, som hun ikke ligte, eller at han har sagt noget mere, end De har hørt berette. Det er jo ogsaa fra anden haand, De har den sladderhistorie, at hun paa Capri „skjældte ud" nogle æseldrivere, fordi de ikke behandlede hende, som de vilde behandlet en mand. Jeg tror nu slet ikke, hun av *den* grund var vred paa æseldriverne paa Capri. Men hun har syntes synd paa de stakkels dyr, som disse drivere plagede og stak med sine spidse stokker for at faa dem til at gaa. Hun var jo altid en varm dyreven, og Italienernes grusomhed mod dyr var noget, hun oftere kom tilbage til. Hun behandler den netop i sine Italiebreve fra den tid (se „Mod Strømmen" II). Efter min mening var hendes vrede fuldt berettiget.

Christiania den 24 novbr. 1913.

A. Collett,
Ekspeditionschef.

Indsendt til red.

Gunnar Heiberg: Paradesengen Komedie i tre akter. Forlagt av H. Aschehaug & co. (W. Nygaard) Kristiania 1913.

Alvilde Prydz: Torbjørn Vik Kristiania og Kjøbenhavn Gyldendalske bokhandel Nordisk forlag 1913.

Clara Tschudi: Dronning Hortense. Napoleon Den Førstes datter. Napoleon Den Tredies moder. (Gyldendal.)

Sigrid Undset: Den lykkelige alder. Andet oplag (H. Aschehoug & co.)

Sofie Aubert Lindbæk: Fra det norske selskabs kreds. Et utvalg vers og breve. (H. Aschehoug & co.)

Fortuna. Historisk roman fra slutningen av det attende aarhundrede av *Jens Bugge* Kristiania Grøndahl & Søns forlag 1913.

Ragnhild Bretteville Jensen: Hvad unge kvinder bør vite. En mors ord. Kristiania. Forlagt av Cammermeyers bokhandel (Sigurd Pedersen & Eistein Raabe) 1913.

En gammel kjærlighedshistorie ved *Signe Greve Dal:* (H. Aschehoug & co.)

Knut Hamsun: Børn av Tiden Roman (Gyldendal.)

Nanna Thrane: *Hjertets Stemme.* (Gyldendal.)

Oldefars Daler Mette Max's Kjærlighedshistorie fortalt av *Sara Helene Weedon.* (Gyldendal.)

Nils Vogt: *Under Frieles haand og paa egen.* (Gyldendal.)

Halvard Berg Jente-Strid for Eigen Heim og Egtemake Midsumarleik. Kristiania Olaf Norli 1913.

Norsk Natur Otte Heliogravurer efter fotografier av *Sigvard Heber* Cammermeyers boghandel Kristiania 1914. Reproduktionerne utført hos Kirste & Sieberth.

Camilla Collett Mindeutgave hefte 32—39 (Gyldendal)

Fredrika Bremers Bild Kalender utgifven af *Sigrid Leyonhufvud* och *Ellen Kleman* Stockholm P. A. Norstedt och sønners førlag.

Jacob B. Bull. Folkelivsromaner og Folkelivsbilleder avsluttet Folkeutgave I—III (Gyldendal)

Gud vil det! Missionskalender med illustrationer for 1914. Anden aargang. Redigeret av *missionsprest Olsen* med bidrag av flere forfattere. Kristiania Steenske boktrykkeri og forlag 1913.

J. E. Sars Samlede verker (Gyldendal.)

Herman Wildenvey. Lys over Land Komedie i 3 akter (Gyldendal.)

Ravnungen En guttefortælling av *Gustav Emil Thomassen* (Gyldendal.

Glæas Juleaften av *Chr. Skredsvig* (Gyldendal.)

Der var engang. Tekst: Martha Ottosen. Tegning: N. Norvil. Norsk utgave ved *Sofie Voss* (Gyldendal.)

Mors lille Ole og andre smaavers av *A. T.* 10 billeder av *Elsa Beskow* oversat av *Sofie Voss* (Gyldendal.)

Anna Munch: *Jodiac* Dyrekredsen. De tolv Himmeltegn. *Naar er din Fødselsdag?* En haandbog for alle. J. Aass' forlag Kristiania 1913.

Henrik Jansen: *Onde Tider* Historiske Noveller fra det gamle Bergen Kristiania og Kjøbenhavn Gyldendalske bokhandel Nordisk forlag 1913.

Mikael Hertzberg: *Veien, Sandheden og Livet.* En kristelig Livsopfatning i Apostlen Johannes' aand. Grøndahl & Søns Forlag — Kristiania 1913.

Ægteskapslovgivningen

„Lider eller „har lidt"

Fra fru Nico Hambro har vi under denne titel mottat et indlæg som varmt anbefaler helseerklæringen i den form den har faat i doktor Kjølseths og frk. Krogs forslag.

Da imidlertid sakens realitet ikke tidligere har været diskuteret i Nylænde, synes vi at vi ikke nu kan ta noget motiveret indlæg fra én av siderne. Inden der i vort blad kunde svares fra den anden kant vilde sandsynligvis saken være avgjort.

Derimot tar vi gjerne de oplysninger forf. som medlem av resolutionskomiteen bringer i indledningen, de danner et avsnit av beretningen fra landsmøtet som er av betydning at faa med.

Heller ikke avslutningen, som man, ifølge de par linjer vi bringer, vil se rummer en kritik over N. K. N.s styre, har vi noget imot at ta ind. En diskussion om N. K. N.s forretningsorden er det ikke for sent at bringe, men desværre kom artiklen for sent til at forevise styret, som antagelig ønsker strax at knytte endel bemerkninger til fru Hambros uttalelser. — Hvis saa er kan da denne diskussion begynde i næste hefte.

Red.

Resolutionskomiteen i Kristianssand bestod av fru Anna Backer frk. Marie Kjølseth og undertegnede. Da vi behandlet det forslag til egteskabslovgivning som blev indleveret til styret av frk. Kjølseth fremkom fru Backer med forestillinger om, at uttrykket „lider" ikke var fyldestgjørende nok. Frk. Kjølseth fremførte sine grunde — de foreligger jo nu for alle — for forslaget og advared imot uttrykket „har lidt". Jeg var imot „har lidt", fordi jeg mente, som jeg fremdeles mener, at det indebærer en saa stor fristelse til løgn, og fordi det kanske netop for de mest samvittighedsfulde individer vilde kunne skape megen ulykke. Vi tre blev da enig om at bruke den foreliggende form. Dette var lørdag aften. Det var en næsten smertelig overraskelse da saa fru Backer mandag morgen sammen med fru Mjøen optok forslaget „eller har lidt."*)

— —

En helt anden sak er at forslagsttillerne, fru Backer og fru Mjøen klandrer at saken er tat op igjen til avstemning. Hvis jeg hadde sittet i styret, er jeg ræd for, at jeg hadde stemt imot det.**)

— —

Nico Hambro

---

*) Her kommer det motiverede indlæg for dr. Kjølseths og frk. Krogs forslag.
**) Her følger en videre motivering.

Bulgarske Kvinders Nationalraad

har sendt os en protest mot et oprop fra Græske Kvinders Nationalraad, henvendt til det Internationale Kvinderaad, tilsendt pressen i de forskjellige land, hvori de bad om at der skulde forlanges intervention av jordens mægtige mot Bulgarernes grusomheter.

Vi optok et utdrag av Græske Kvinders Nationalraads oprop Nylænde 14 og gir nu et utdrag av protesten fra Bulgarske Kvinders Nationalraad, hvor de tilbakeviser beskyldningen og .utpeker grækerne som de grusomme. —

Som motto staar: Tyvene roper, „grip tyven"!

De græske kvinder paastaar, og stadig uten at bevise det, at i Serrés og Doiran er to erkebisper blit snigmyrdet, hundreder av adelsmænd halshugget, barn dræpt, kvinder voldtat osv. Det kan imidlertid nu bestemt paavises gjennem autentiske dokumenter, som med det første skal offentliggjøres, at den 22 juni trak de bulgarske tropper sig tilbake fra Serrés og Doiran i god orden. Det er paavist at nedsablingen av bulgarerne mellem den 22 og 29 juni var inspireret og ledet av den græske biskop. Mordet paa erkebispen i Doiran er en fabel. Skjønt grækerne læste messe for hans sjæls fred, fandt man ham igjen i Constantinopel frisk og rask.

Det er desværre sandt at der blev sat ild paa alle landsbyerne fra Doiran til Drama, men det var grækerne som gjorde det og de var det som voldtok og mishandlet kvinder og barn. Mange kvinder styrtet sig i Strouma for at undgaa de græske soldater. Det er indlysende at den bulgariske hær, som trodde at tilbaketoget var foreløbig og et taktisk træk, ikke vilde ødelægge de landsbyer som de haapet at erobre med det første, og som de ikke hadde rørt under den 8 maaneders okkupation.

Da græske kvinder utslynget sine anklager mot bulgarerne visste hverken de eller den græske konge, at ved skjæbnens ironi skulde vi faa de mest positive beviser git av de græske soldater selv i brever til forældre og venner. Der bekjender de græske soldater naivt at de har begaat de værste grusomheter man har hørt om siden Kristi fødsel.

Der regnes op en række av de mest grufulde ting som, sies der, de græske soldater selv roser sig av at ha utført: „efter ordre av kongen brændte vi alle landsbyer."

De bulgariske kvinder uttaler sin dype harme over de grusomheter som er begaat, og over de græske kvinder som søker at kaste skylden paa bulgarerne.

„Vi henvender os til den oplyste almenhet i alle land og særlig

til kvindernes organisationer om hjælp til at faa sandheten, som nu begynder at bryte igjennem, til at seire." —

Selvfølgelig kan I. C. W. intet parti ta i saken. Men som omtalt foreligger der til møtet i Rom i mai maaned 1914 en kraftig protest mot *al* grusomhet mot kvinder og barn under krig. Og naturligvis blir det enstemmig vedtat.

„Fred paa Jorden"

Til Nylændes redaktion.

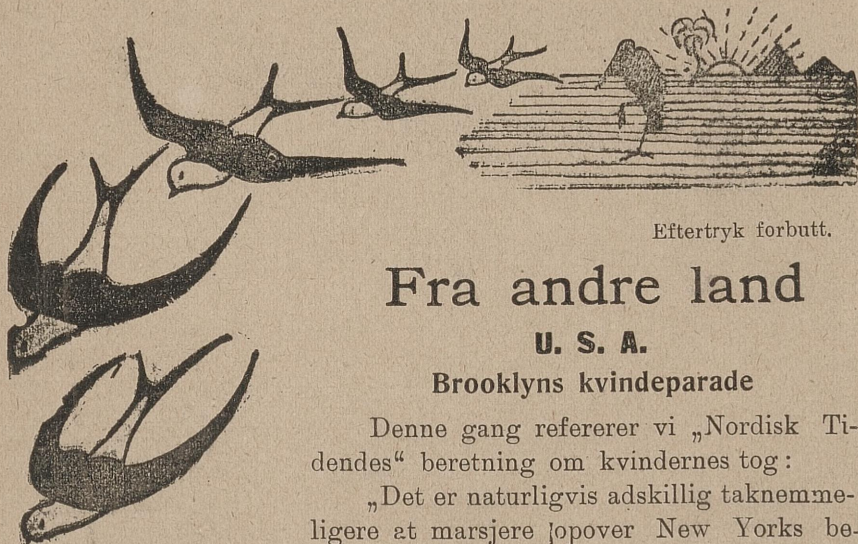
Tillat mig at si at jeg synes Rannheid Knutsens interessante meddelelse i „Nylænde" no. 22 hadde fortjent litt mere velvillig opmerksomhet end den tilføiede lille "hale" gir uttryk for. Da krigen stod for døren, heter det, da møttes mødrene fra begge stater og stiftet fred — fred paa jorden. De reiste ingen forsvarsbevægelse for at samle penge til menneskeslagteriets fortsættelse. De møttes visselig ikke med mordvaaben ihænde, men de møttes i civilisationens i moralens, i kristendommens navn. Og der blev fred, og som fredspant reiste de statuen „The Christ of the Andes". Et vakkert stykke arbeide ikke sandt? Vil ikke de nordiske kvinder gjøre noget lignende, spør Rannheid Knutsen, men „Nylænde"s svar er ikke meget opmuntrende. Det smaker helst av kuler og krudt — stadig mere av mordvaaben av alle slags — er det ikke saa? Og dog hadde her været en ypperlig anledning til at ta ordet for en kraftig kvindereisning for praktisk fredsarbeide av nordens, eller til at begynde med, av Norges kvinder. Jeg spør med Rannheid Knutsen: Vil ikke Nordens kvinder ta alvorlig fat her eller er det meningen at enhver fredsspire skal kvæles av den saakaldte forsvarsbevægelse. Det skal andet end statuer til for at stoppe krigen det er sandt, men vi ser at disse argentiske og chileniske kvinder gjorde noget andet — de møttes med fredsbudskap. Kvinden kan paa dette omraade utrette store ting. Det gjælder bare at ta fat for alvor. Vi husker det saakaldte kvindekorstog i Amerika, der gjaldt det drikketrafiken. De ryddet som bekjendt i løpet av faa maaneder 50 byer for rusdriktrafik uagtet de til at begynde med kun var en liten flok.

Langesund $^{23}/_{11}$ 13.

H. P. I.

Den „hale" vi maatte sætte til hr. H. P. I.'s uttalelse om Norges kvinder og freden vilde bli saa lang at den ikke vilde ta sig ut. Vi foretrækker derfor at bringe en særskilt artikel i et senere hefte om Nylændes standpunkt m. h. t. fred og forsvar

Red.

Fra andre land

U. S. A.

Brooklyns kvindeparade

Denne gang refererer vi „Nordisk Tidendes“ beretning om kvindernes tog:

„Det er naturligvis adskillig taknemmeligere at marsjere opover New Yorks berømte Fifth Avenue en smilende varm sommerdag, end at vandre i Brooklyns forholdsvis beskedne gater, naar høstsnoen er saa ubehagelig skarp som den var lørdag. Men der var da ialfald sol nok — selv om det var en nærmest kold og kritisk sol — og den 7000 kvinder sterke parade maatte selv den værste kvindehater indrømme tok sig godt ut. Togets overveiende gule og violette farver harmonerer unegtelig allerbedst med de høstklædte trær og det skarpe lys. Og der var et alvor og en bestemthet over de tusener marsjerende, som gjorde et kraftigere indtryk end den lyse feststemning som prægede 3die maiparaden. Som toget med militærmusik og taktfasthet drog frem gjennem de tause tilskuermasser lignende det mest av alt en armé, som drar ut til slag og har sat sig for at seire eller falde.

Den norske avdeling

Norwegian Suffrage League har al ære av den lille tapre avdeling som under foreningens fane — et vakkert norsk silkeflag — var den eneste som representeret utlandets fremskridtskvinder (bortset fra enkelte bannerbærere.) Damerne, 52 ialt, anførtes av fru Løchen-Drewsen som marschall og frk.ne Malene Jacobsen, Ebba Rojahn og Gudrun Diesen som vicemarschaller. Fru Henchien bar flaget som en rigtig fanejunker og klarte fint baade den sterke motvind og den $2^1/_2$ mil lange marsch. Likeefter hende kom en ung dame, frk. Dagmar Carlsen i norsk national dragt med to li-

keledes nationalklædte ti-aarige smaapiker, en paa hver side. De øvrige damer var for størstedelen mørkklædte med et litet norsk silkeflag heftet paa brystet som eneste smykke. Tre hvite bannere med indskrifter forklarte kvindernes statsretslige stilling i Norge. Avdelingen vakte betydelig opsigt langs hele marschruten og paa de forholdsvis faa steder, hvor publikum trods kjøligheten lot sig henrive til bifaldsrop og haandklap kom den ind for sin rikelige andel. Foruten den fortjeneste de flinke damer indla sig for „the cause“ kan de desuten ha bevisstheten om at de var et godt avertissement for den førerstilling Norge indtar i kvindesaken. Det fortjener ogsaa at nævnes, at der foran i toget var endnu et stort norsk flag. Det bares av en lyslokket dame i Hardangerdragt, frk. Kristiansen, som en av de fem kvinder, der dannede æresvakt for presidenten i det Internationale Kvindestemmeretsforbund, Mrs. Chapman Catt.

Fra Dean Street, hvor fortroppen av toget blev opstillet, marscherte man Bedford Avenue vest til Lafayette Avenue, gjennem denne til Hanson Place og derfra videre over Fulton Street til Baptist Tempel, hvor paraden opløstes og saamange av damerne, som kunde komme ind, herte utmerkede taler av Mrs. Chapman Catt, Rev. Anna Shaw og flere.“

Den amerikanske Landskvindestemmeretsforening

holder sit landsmøte i Washington fra mandag den første til og med fredag den 5te december. Møtet tegner til at skulle bli et av de største og betydningsfuldeste av denne slags, som noensinde har været holdt i De forenede stater. Næsten hver eneste kvindeorganistation av noen betydning, og næsten hver eneste av Amerikas mange betydelige talere og mere kjendte forkjæmpere for kvindestemmeret, kommer til møtet. De stater hvor kvinder har opnaad politiske borgerrettigheter, vil sende store delegationer, hvis medlemmer samtlige er landsmøtets gjester. Størst betydning vil møtet faa derigjennem at dets forhandlinger og planer vil faa stor indflydelse paa kvindesaksbevægelsens fremtidige stilling og utvikling. Bl. a. skal planen drøftes for det store felttog, som man tænker at føre for at bevæge kongressen — (Forbundsstaternes Nationalforsamling) — til at fremkomme for hver enkelt stats lovgivende forsamling med et tillægsforslag til forbundsstaternes konstitution om stemmeret for kvinder paa like vilkaar som mænd. —

Forut for møtet skal der holdes et massemøte i et av de største teatre i Washington, hvor *Reverend Anna Shaw* dirigerer. I et særskilt aftenmøte skal Illinois, som er den sisst tilkomne stat, der har git sine kvinder politisk stemmeret, bli feiret, og der skal holdes mange taler bl. a. av den bekjendte *Mrs. Medill Mc' Cornick*.

Ogsaa „Mænds Forening for Kvinders Stemmeret“ blir repræsenteret og faar sin dag paa programmet, I det hele vil der ialt møte omkring 1000 delegerede. — Pennsylvanien, hvor Rev. Shaw bor, synes for tiden at være den stat, hvor kvinderne staar maalet — politisk stemmeret — nærmest. —

Amerikanske aviser omtaler møtet i lange artikler og mener at den moralske indflydelse som landsmøtet i Washington vil faa, kommer til at merkes over det hele land i 1914, som ser ut til ogsaa i andre henseender at skulle bli et merkværdig aar i Amerikas politiske historie.

Fr. M.

Mrs. Daniel Williams,

har i sin tid paa egen bekostning opført fyrtaarnet paa Harbour Point ved indløpet til bugten ved Lille Traverse i staten New-Orleans. Selv har hun den hele tid utført fyrvogtertjenesten ved dette fyr. Ialt har Mrs. Williams været fyrvogter i 44 aar, idet hun tidligere var ansat ved en anden fyrstation. I disse dage har hun paa grund av fremrykket alder trukket sig tilbake fra sit hverv.

Fr. M.

Frankrige

I Manonville, en by som ligger i departementet Seine et Oise, blev *Madame Grot* for en tid siden valgt til medlem av byens raad, hvilket er en stor sjeldenhet for franske kvinder. I disse dager er madame Grot avanceret, idet hun er konstitueret som byens borgermester. Hendes mand er medlem av raadet. —

Madame Grot er den første kvinde i Frankrige, som indehar borgermesterstillingen. Saken har vakt stor opsigt i det øvrige Frankrige og hilses av kvinderne som et glædelig tidernes tegn.

Fr. M.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 22.)

IX Kapitel

Om aftenen fortalte saa Ellen, til sin mors og sin fars og tante Evas forundring at Ben Simonds var Florettas kjæreste og Granville Joy var hendes, der blev megen munter og blid spøk om det i familien. Ogsaa Andrew maatte le, men litt tilbakeholdent.

»Jeg vil nu nødig at ungen vor skal faa slike tanker i hode sit for tidlig,« sa han senere til Fanny, hun lo av det og syntes det bare var barnelek, men hendes mand saa dette dypere.

Sin varmeste nye kjærlighet ofret Ellen allikevel ikke paa nogen av sine kamerater, men paa sin lærerinde. Barnet sværmet for hende, tilbad hende. Hele vaaren igjennem kom hun med violer til hende, violer som efter skoletid var plukket møisommelig paa jordet bak besstemorens hus. Hun hoppet fra tue til tue forsigtig for ikke at gli og bli vaat paa føtterne i græsset, og derved vække sin mors mishag — for saa væk som Fanny var i barnet, kunde hun allikevel tale noksaa haardt til hende. Hun plukket hele haandfuld av blomster. som stod og skinnet blaat i det mørke grønne. Og senere bragte hun roser fra de besste buskene i haven, og saa kom turen til pærerne paa besstemorens træ. Hun pleiet staa og vente paa Miss. Mitchell naar hun gik ut av porten og springe og møte hende og triumferende gripe haanden hendes og gaa ifølge med hende blussende av glæde. Miss. Mitchell bodde ikke langt fra Ellen i et net hvidt hus med et træ paa hver side av hovedindgangen. Hun bodde der sammen med sin mor som var en gammel ven av Mrs. Zelotes. Ellen syntes i al hemmelighet hun var penere end besstemoren, men denne dom fældtes paa helt sentimental grund. Gamle Mrs. Mitchell kunde tjent flere penge i et museum av korpulente end datteren i stedets folkeskole. Det var et fjeld av fedme, en samling av svære rundinger, men sjælen som bodde i dette besværlige tunge legeme var saa fuld av blidhet og godhet, og stemmen som kom fra den altid smilende mund lød som en hæs dueagtig øm kurring. Med det samme hun saa hende blev Ellen rent forskrækket over denne kjøtmassen, disse utydelige og urolige bugtede omrids, men da den gamle damen talte og rakte ut en stor bløt haand, da vandt barnets hjerte over hendes artistiske sans og fornuft, og hun syntes Mrs. Mitchell var saa vakker. Og Mrs. Mitchell glemte aldrig at traktere hende med utsøkte kaker og undertiden med kræmmerhuser med pepermyntekake.

Lørdags eftermiddagene gik Ellen ofte paa besøk til Miss Mitchell og hendes mor; igrunden foretrak hun deres selskap for sine jevnaldrendes. Miss Mitchell hadde et oplag av papirdukker som hun hadde gjemt fra opigjennem sin barndom av. De underlige dragterne og gammeldagse frisurerne tiltrak Ellen umaadelig. Saa liten hun var, hadde hun alt en fornemmelse av hvad milieuet vil si for kunst, ja selv for ømme følelser. Uten at forstaa det, elsket hun de gammeldagse papirdukkerne, og disse kvinder som tilhørte en tidligere generation, høiere, fordi det gav hendes indbildningskraft større horisont. Ja vist holdt hun av Abby Atkins og Floretta Vining — var glad i at være sammen med dem, men saa var det likesom ikke mer, men hun kunde sitte og drømme og spekulere hos Miss Mitchell og hendes mor, det var som hun saa dem længer og længer ind i en hel række av speile, og med voxende hengivenhet. Og lærerinden og hendes mor, de simpelthen forgudet barnet — hvad forøvrig alle gjorde.

Ellen gik paa denne sin første skole et aar, og det var det ulykkeligste aar de endnu hadde oplevet i Rowe. I al den tid aapnet ikke Norman Lloyd fabriken igjen, og utover høsten var der to andre som ogsaa lukket. Gaterne var fulde av misfornøiede grupper, og til murene av de offentlige bygningerne lænet hele rækker av arbeidsløse sine trætte skuldre. Og solsiden av de tomme fabrikkerne dannet, naar det var vakkert veir, bakgrund for en mængde utmagrede og mørkt skulende ansigter.

Alt dette virket paa Ellen mer end nogen forstod hjemme, alle følgerne av det skjulte de jo for Ellen. Hun visste ikke at hendes far maatte tære paa sine omhyggelig sammensparede penge til daglig bruk, hun visste heller ikke at tante Eva og onkel Jim dag efter dag kom i stadig større vanskeligheter. Men hun var allikevel alt for sensitiv til ikke at paavirkes av forstyrrelserne, selv om de ikke direkte berørte hende selv. Hun glemte aldrig hvad hun hadde hørt den kvelden efter at Lloyds hadde stanset, det stod der altid som en plet paa hendes bevissthet og var med, selv om tankerne for vide. Hun hørte ogsaa ofte senere farens og hans venners høie stemmer i trætte i dagligstuen efter hun hadde lagt sig — og desuten fortalte Abby Atkins hende en hel del. »Det er fælt slik de rike behandler os« sa Abby Atkins. »De eier fabrikkerne og alting og tar alle pengene og lar os gjøre alt arbeidet. Det er frygtelig.« »Men« fortsatte Abby trøstende »Din far har penge i banken han og eier huset sit, saa dere kan klare dere om han ikke har arbeide. Men min far eier ikke noet, og saa har han faat den gammeldagse tæringen, for han hoster, og der maa penge til medicin. Og mor er ogsaa syk og maa ha medicin. Vi kjøper næsten mer medicin end andet, saa du maa ikke tro vi kan ha kake eller pudding, og det er

de slemme rike folkene skyld i.« Den sisste sætning sa Abby med høi stemme og rullet vildt med de sorte øinene sine.

Den kvelden gik Ellen ind for at se til sin besstemor og der blev sat frem kaker til hende som hun ikke spiste.

»Hvorfor spiser Du ikke kakerne?« spurte Mrs. Zelotes.

»Faar jeg lov at ta dem og gjøre med dem hvad jeg vil?» spurte Ellen.

»Hvad i al verden andet vil Du gjøre med kakerne end spise dem?»

Ellen blev rød. Det var saa leit at snakke om sine ædelmodige forsætter.

»Hvorfor vil Du ha dem, naar Du ikke vil spise dem?« spurte besstemoren strengt.

»Abby Atkins faar aldrig kaker, fordi faren hendes er arbeidsløs« sa Ellen generet.

»Bad den — bad Abby Dig om at gi hende kake?«

»Nei besstemor.«

»Du kan gjøre med dem akkurat hvad Du selv vil,« sa Mrs. Zelotes kort.

Ellen forstod ikke hvorfor hendes besstemor var saa ivrig for at hun skulde drikke et litet glas rigtig deilig og svært krydret saft, før hun gik hjem.

Tingen var at Mrs. Zelotes syntes barnet var saa englegod, da hun endelig vilde forsake de kakerne hun var saa glad i, saa hendes lille ven kunde faa dem — at hun blev likefrem angst, hun syntes hun var for god for denne verden.

Næste dag fortalte hun det til Fanny og sa med et stivnet ængstelig uttryk i sit gamle ansigt at hun syntes barnet saa lidt skrantende ut. Og saa maatte Ellen ta bitter medicin hver dag i en hel maaned, fordi hun hadde git Abby Atkins de gode kakerne sine.

Forts.

Norsk husstelsforenings møte

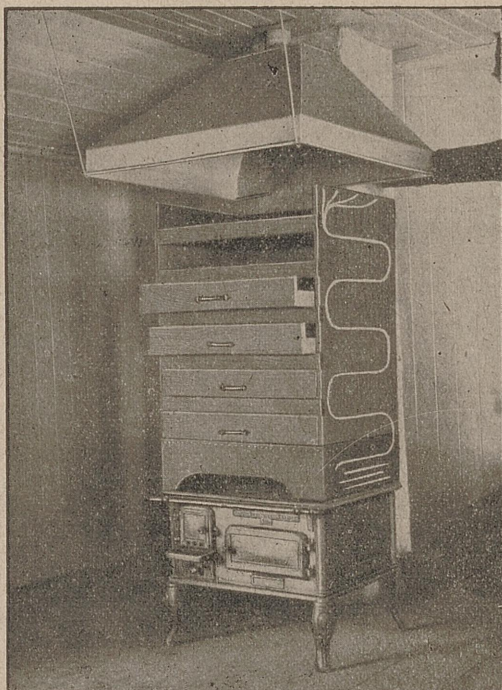
Den nedsatte komité skulde ikke, som i Nylænde no. 21 noteret, behandle lærerindeutdannelsen men *husstelslærerindernes løns- og pensionsforhold.*

Angaaende lærerindeutdannelsen blev det bestemt at husstelsforeningens styre skulde sende en henstilling til departementet om at faa tiden for kurset utvidet.

Hjemmelavet Tørreskab

for Frugter, Bær og Grønsager.

Enhver nævenyttig Mand kan lave et Tørreskab og det til en billig Pris henvisende til omstaaende Tegning.

Det laves i Form som en Komode med Skuffer; dette har 6 Stkr.

Nedentil beslaaes Skabet med en indtil 20 Ctm. bred Jernplade af Hensyn til den varme Ovn eller Komfur.

Nærmest Komfuren sees en Aabning i Jernpladen, der er anbragt for at tilveiebringe Lufttræk.

Men Skufferne maa være indrettede saadan, at anden hver en har et aabent Rum opad langs Forvæggen og anden hver en Skuf i Bagvæggen for at den varme Luft fra Komfuren kan passere under Bunden paa enhver Skuf og stige opad i sic-sac Form, som den hvide Linie paa Skabets Yderside udviser.

Overdække paa dette saakaldte Skab behøves ikke, hvis Varmen er brav og Trækket godt. Anbringes Laag, saa maa dette forsynes med Aabning i Forhold

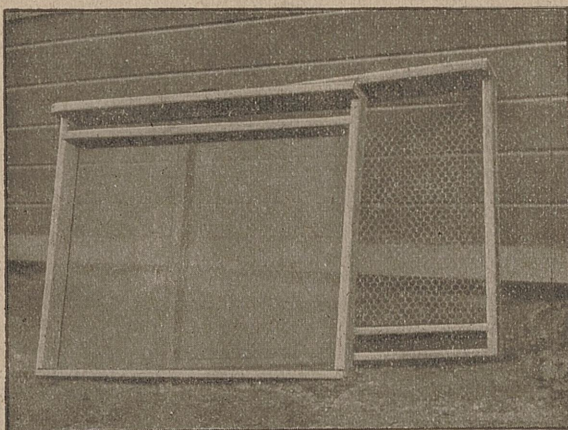
til Skufferne eller endda tjenligere hvis Skabet forsynes med en Spidshætte med Aabning i Toppen.

Til Bund i Skufferne anvendes galvaniseret Netting eller flettet kløvet Rør forskjellige Maskevidder, alt, efter de Slags man tørrer.

Til alle Sider er Skabet lukket under Tørringen, men for bedre her at illustrere Apparatet, er de 2 øverste Skuffer fjernet, de to mindste er trukket noget ud og de to nederste er sat helt ind.

Systemet med alle Tørreindredninger er et og samme; det gjælder at faa den varme Luft til at passere i den hvide Linies Retning for derefter at forsvinde.

Nedenstaaende — i Forhold til Skabet, noget forstørrede — 2 Skuffer

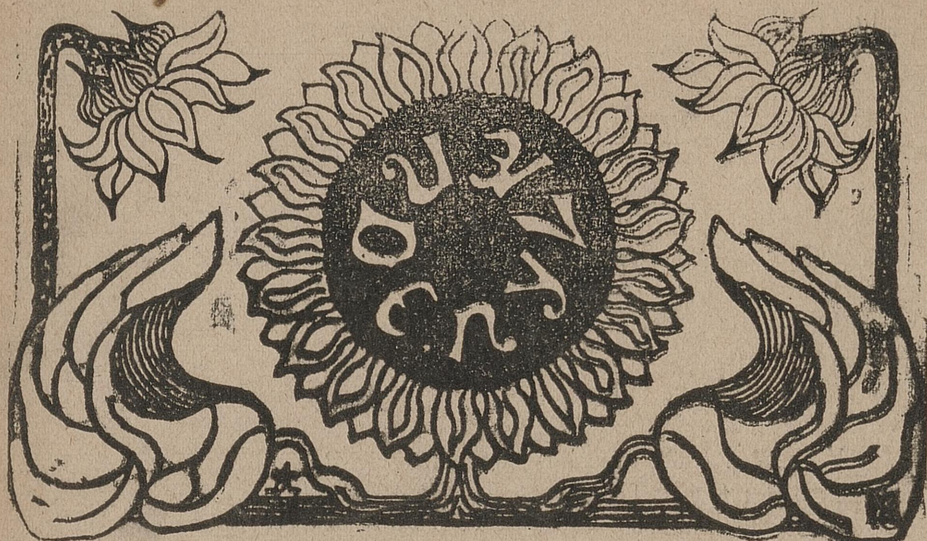
forsynede med Netting i 2 Størrelser tydeliggjør det for Tilgang av den varme Luft omtalte aabne Rum; paa den ene Skuffe i Forsiden, paa den anden i Bagsiden.

Disse Tørreskabe bør leveres i 3 Størrelser og kan bestilles ved Henvendelse til *Nyttevæxtforeningen.*

Billigst og lettest Maade at tørre paa er dog, alt efter Varernes Slags — enten i luftige rene Rum eller i Solen paa rene Brette af Træ.

Kvindelig Læseforening Kjøbenhavn Aarsberetning oktober 1912—oktober 1913.

Religious Liberals in Council An Appreciation of The Sixth International Congress of *Religious Progress* Paris, France July 16—22 1913. By Charles W. Wendte, D. D. General Secretary. Reprinted from the Christian Register.

27de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAK. UTGIT OG REDIGERET AV GINA KROG. KRISTIANIA 15 december 1913. | No. 24

Mødreforsikringen

Den forsterkede socialkomite er færdig med revisionen av sykeforsikringsloven og har git sin indstilling.

Ifølge denne utvides mødreforsikringen (moderskapsforsikringen) betydelig, og, det glæder os at kunne si, i samme retning som Norske Kvinders Nationalraad kræver.

Den forsikrede faar barselpenge 2 uker før og 6 uker efter nedkomsten med mindste beløp en krone pr. dag. Forsikret medlems hustru faar 40 kroner ved hver nedkomst. Sykekassen skal desuten gi medlemmer og medlemmers hustru fri jordmorhjælp eller fri behandling ved nedkomst paa fødselshjem. Departementet kan efter forslag av en sykekasse beslutte at der istedenfor fri læge-, tandlæge- og jordmorhjælp skal ydes en godtgjørelse i penge. Barselpengene til hustruen utbelales hende personlig eller til en paalitelig person efter sykekassens bestemmelse. Pengene skal anvendes til hustruens og barnets besste.

Disse og andre forandringer foreslaaes at skulle træ ikraft fra 4 januar 1915.

Hedevig Rosing

er død — 86 aar gammel.

Med dyp vemod mottok kvindesakens venner dette budskap.

Like varmt følte hun for os til det sisste — fortalte én av hendes nærmeste. Men, føiet hun til, hun maatte faa lov at gaa nu.

Ja — det er en lykke, og sjeldent i den alder, at kunne møte døden med al aandens klarhet og livets varme i behold, la os ikke ønske hende tilbake. Vi har mindet, og jo dypere hun savnes, desmer vil det trøste, des klarere vil det lyse — mindet om et herlig menneske.

Vi skal fortælle nærmere om Hedevig Rosing, men vi venter lidt med det for at faa det besste billed og den rette text føiet til.

De kvindelige representanter i Kristiania bystyre

i de tre kommende aar blir:

Frøken Othilie Tonning, fru Ingeborg Boye, frk. V. Dannevig, frk. Kristine Bonnevie, fru Anna Holst, frk. Karla Andersen, fru Mariane Nærup, fru Fernanda Nissen, fru Martha Tynæs, fru Gunhild Ziener, fru Karoline Nilsen.

Det er tilsammen 11, altsaa en smule fremgang fra det nuværende bystyre, hvor der er 9, men langtfra de 25 procent som kvindeorganisationerne fandt attraaværdig.

Med hensyn til partierne saa staar *venstre* dennegang besst. Der er 2 kvinder av 8 represrntanter, det har altsaa naadd de 25 %. Saa kommer de *frisindede*, som har 1 kvindelig representant av 5. Langt daarligere staar de to største partier. *Høire* har bare 4 kvinder av 35 representanter og *socialisterne* 4 av 36. —

Av suppleanterne er de atten kvinder, — høire 8, socialister 7, frisindede 2, venstre 1 — men de er langt nedi rækkerne. Besst i denne henseende staar det frisindede parti. Tredie og fjerde suppleant av de fem er kvinder. —

Fra Fredriksstad

melder man:

Denne gang blir der 12 kvinder av de 60 representanter i bystyret. Høire 8, frisindede 5, socialisterne 4, venstre 2, totalisterne 1.

Kjære Gina Krog!

Da du har optat det aapne brev fra hr. Collett i »Nylænde« vil jeg be dig ogsaa der sætte ind denne redegjørelse. Hilsen fra

Kristofer Janson

En redegjørelse

til hr. ekspeditionschef A. Collett.

Hr. Collett!

Jeg ser av Deres opsæt i Nylænde for 1ste dec. at De paa Deres mors vegne har følt Dem krænket ved nogen uttalelser om hende i mine livserindringer. Dette gjør mig bitterlig ondt, da jeg vilde være den sisste som angrep Deres mors minde, hende for hvem jeg altid har næret udelt beundring. Jeg begriper heller ikke, hvori krænkelsen stikker. Men da ogsaa en anden mand, Theodor Caspari, i sin forresten saa venlige omtale av min bok, har følt sig støtt over det samme, maa der altsaa være noget der, som kan misforstaaes derhen. Da jeg i Casparis artikel læste dette, slog jeg op i min bok for nøiagtig at mindes, hvad jeg hadde skrevet; men jeg kunde ikke opdage nogen krænkelse. Jeg traf en kjending paa gaten, som hadde læst samme artikel, og han sa uopfordret av mig: „jeg slog virkelig op i din bok, men jeg kunde ikke opdage nogen krænkelse av fru Collett der.“ Dette viser altsaa, at man kan se med forskjellige øine og forstaa med forskjelligt sind. De tror da ikke, hr. Collett, at det er *mig*, som har kaldt Deres mor „en arrig kvinde“. Jeg er endnu ikke bleven æseldriver paa Capri. Og det var jo dem, som da de hadde terget Deres mor op til hidsighet ved sin latter over hendes sprog og heftighet, maatte se i hende bare et „arrigt kvindemenneske“. Hvad visste de om, hvem de hadde for sig i Camilla Collett? Jeg burde kanske ha sat disse ord i gaaseøine for ikke at misforstaas, som De har gjort det. De beskylder mig og at støtte mig til sladderhistorier. Hændelsen med portieren indtraf, da jeg selv var i Rom, og den har jeg fra hendes egen mund. Historien fra Capri har jeg fra min egen hustru, som var Deres mors ledsager paa denne tur og saaledes øien- og ørevidne. At Deres mor, som maatte staa saa alene og i heftig strid for sin livssak hele sit liv, og som saa ofte blev miskjendt og uretfærdigt angrepet, blev mistænkelig og bitter likeoverfor mændene, er ganske naturligt og forstaaeligt. Og at denne mistænksomhet, der saa fornærmelser mot kvindekjønnet i den uskyldigste ting, maatte volde hende selv mangen unødig plage og ogsaa bli pinlig for andre, det er likesaa naturligt og en velkjendt kjendsgjerning. Mine ytringer sluttet sig til mit citerede brev som karakteristiske for hende og

som en beklagelse over, at hun skulde forbitre sin ensomme tilværelse med denne mistænksomhet. Men nogen „uforskammethet“ mot hende kan da ikke dette kaldes. Hadde jeg anet at mine bemerkninger her skulde sætte ondt blod, hadde jeg ikke skrevet dem. At beskylde mig, der nu i aarevis har reist over land og strand paa folkeakademierne og talt over Camilla Colletts person og betydning for vort lands aandelige liv med beundring, og som i det nævnte drama ogsaa har talt kvindens sak, at jeg skulde beskyldes for at plette hendes navn, det trodde jeg ikke skulde været muligt. Naar nogen allikevel har læst ytringerne saaledes, maa jeg enten ha uttrykt mig uklart eller klodset. Begge dele er saa min feil, og jeg maa be om undskyldning.

Ærb.
Kristofer Janson

Ægteskapslovgivningen*)

„Lider eller „har lidt“

Resolutionskomiteen i Kristianssand bestod av fru Anna Backer, frk. Marie Kjølseth og undertegnede. Da vi behandlet det forslag til ægteskapslovgivning som blev indlevert til styret av frk. Kjølseth fremkom fru Backer med forestillinger om, at uttrykket »lider« ikke var fyldestgjørende nok. Frk. Kjølseth fremførte sine grunde — de foreligger jo nu for alle — for forslaget og advaret imot uttrykket »har lidt«. Jeg var imot »har lidt« fordi jeg mente, som jeg fremdeles mener, at det indebærer en saa stor fristelse til løgn, og fordi det kanske netop for de mest samvittighetsfulde individer vilde kunne skape megen ulykke. Vi tre blev da enige om at bruke den foreliggende form. Dette var lørdag aften. Det var en næsten smertelig overraskelse da saa fru Backer mandag morgen sammen med fru Mjøen optok forslaget »eller har lidt«. —

Allerede i diskussionen og endnu mere ved stemmegivningen tror jeg, at der hos mange ikke var hel klarhet over det som man ønsket at fordre, men som jo hverken det ene eller det andet forslag gir uttryk for. Man ønsket at gi uttryk for, at kvinder forlanger renhet og lys over fortiden (tør vi ikke si væsentlig mandens fortid?) Al den løgn, al den ulykke

---

*) Fru Hambro har underrettet os om, at hun ikke vil ha sin artikel yderligere utstykket. Vil vi ha slutten maa vi ta det hele. Da vi nødig stanser paa halvveien, og da vi desuten maa erkjende at indsenderen kan ha grund til at beklage sig over lemlæstelsen av artiklen i forrige hefte — bringer vi den her i sin helhet.

Red.

der har flydt av fortielse og av uvidenhet har efterhvert med det mere bevisste syn paa slægts- og samfundsansvar hos kvinderne, brændt os saaledes ind i sjælen, at der ligger et brændstof altid rede til at slaa ut i flammer. Derav tror jeg stemningen hin mandag morgen tok farve.

Men la os holde os klart for øie, at det helseerklæringen forlanger, selv om man fastholder »har lidt«, det er en erklæring om at man ikke er *bleven smittet* av *syphilis*; det er *ingen erklæring* om at man har levet *et rent liv*. *De to ting dækker ikke hinanden.*

Her er talt om løgn og fortielse, hvis man i forslaget vælger uttrykket »lider«. Tænk paa de store procent av mænd som har hat gonorrhoe; det tilhører hos enkelte absolut fortiden; de har kanske kjæmpet sig igjennem sorgen, angeren og angsten og levet et hæderlig manddomsliv, før de finder og vinder hende de vælger til hustru. Saa kommer helseerklæringen: »har du lidt?« Ikke alle disse har mot at møte det.

Ta et andet exempel: ta en ung pike, som kanske er blit uskyldig smittet. Sygdommen er overvundet, angsten ogsaa, og hun staar som modent menneske ifærd med at gifte sig. Hun *vet* at hun har levet et rent liv; men det spør ikke helseerklæringen om; den spør: »har du lidt?« hvordan skal hun kunne si det? Hun vet for godt, hvorledes en liten mistanke vil lure paa alt hvad hun vil si, og paa hele hendes fremtid. Dette er bare to træk; her kunde nævnes flere.

Dog et til vil jeg faa lov til at ta frem. Alle som har tat litt del i redningsarbeide vil vite, at der er kvinder som efter at ha gaat igjennem redningshjem, blir gift, og man kan opleve at se at de blir lykkelig og kan gjøre hjemmet lykkelig, selv om enkelte av dem ogsaa har været syke. Hvad tror man de vil svare?

La os være varsomme! Her er saamange, hvis liv lukker over sorg og lidelse.

Dette direkte, som rammer nutiden: Lider du? det vilde vel de færreste lyve sig fra, det vilde jo ogsaa aabenbares, og da var livsulykken der med engang.

Der er kvinder, enten vi nu kalder dem saa smaa eller saa store, som ikke alene kan elske, men som ogsaa vil gifte sig med en falden mand, og omvendt. Selv om det for mange av os er ufattelig, saa vet vi jo at dette er saa. Ogsaa for dem er uttrykket «lider« i helserklæringen en hjælp, et varsko, et alvorsord om at vente.

Den hele helseerklæring er saa aldeles »paatvers«, om jeg saa tør si, av den gjængse opfatning, at hvis den blir ophøiet til lov i den av frk. Krog og Kjølseth foreslaaede form, saa har vi vundet en stor seier. Maatte saa

remtiden vise, at det vil virke til frelse for de enkelte som for slægten. —

En helt anden sak er at forslagstillerne, fru Backer og fru Mjøen, klandrer at saken er tat op igjen til avstemning efter at være avgjort paa landsmøtet. Hvis jeg hadde sittet i styret, er jeg ræd for, at jeg hadde stemt imot det.

Det er en overmaade kjedellg sak. Det svækker organisationen, og vi trænger opdragelse i disciplin. Det er meget beklagelig, at hverken styret eller nogen av os delegerte var raadsnar nok til at foreslaa saken utsat, naar der kom frem et bænkeforslag, som var av avvigende principiel art.

Vi faar drage os erfaringen fra Kristianssandsmøtet til nytte til en anden gang. Det er uheldig at foredraget og motiveringen til en resolution kommer flere dage forut for avstemningen. De indlæg man har hørt mister noget av sin vegt, og da kan en *stemning* bli avgjørende for resultatet.

Det vilde ogsaa ha været bedre, om styret *først* hadde forespurt de forskjellige led, om man skulde ta saken op igjen, og derefter i tilfælde hadde foretat ny avstemning. At forskjellige landsorganisationer har maattet fastholde den paa møtet avfattede resolution er forstaaelig nok for konsekvensens skyld.

Denne min opfatning kan synes formalistisk, og at styret i denne sak har fundet det paakrævet at la realiteten gaa forut for det formelle kan man ogsaa forstaa; men la os vogte os for at saadant maa gjenta sig.

Bergen i november 1913.

Nico Hambro

N. K. N.s helseerklæring

Indtil nu har jeg holdt mig helt passiv i den kamp, som er reist i anledning helseerklæringens »lider« eller »har lidt.« Jeg er nemlig en principiel motstander av opvask for alverdens øine. Med det samlede styres tilladelse har jeg fremsat en protest av formelle grunde mot fornyet avstemning — intet videre.

Imidlertid indeholder »Nylænde» et indlæg fra Nico Hambro, som jeg maa faa lov at svare paa. Det er angaaende resolutionskomiteen.

Efter først at ha redegjort for, hvorledes undertegnede medlem av resolutionskomiteen forgjæves forsøgte at bevæge dr. Kjølseth til at indskyde ordene »eller har lidt,« fordi jeg ikke fandt uttrykket »lider« fyldestgjørende

nok og hvor fru Hambro støttet dr. Kjølseth, skriver Nico Hambro: »Vi tre blev enige om at bruke den foreliggende form.«

Ja, som medlem av resolutionskomiteen bøiet jeg mig selvfølgelig loyalt for flertallet efter først at ha fremholdt min mening — resolutionskomiteen har jo ingensomhelst magt til at forandre resolutionernes *indhold*, hvis ikke *forslagsstillerne* er enig deri, men saavel dr. Kjølseth som fru Hambro vil sikkert erindre, at jeg udtrykkelig gjorde opmerksom paa, at jeg var vis paa et sligt tillægsforslag vilde bli fremsat.

Fordi man som medlem av en resolutionskomité har arbeidet med at finde en koncis form for en resolution, er man da heldigvis ikke forpligtet til at stemme for den. Jeg gaar nemlig ut fra, at fru Hambro ikke mener at si, at jeg har *bundet* mig til at stemme for en resolution, som jeg ikke fandt fyldestgjørende.

Muligens har jeg vanskeligere end andre for hurtig at se tvers igjennem en sak. Ialfald lagde jeg en betydning og rækkevidde i ordet »lider,« da dr. Kjølseth fremsatte sit forslag, som jeg i komitéen snart blev klar over at ordet aldrig var ment at skulle indebære.

Det der stod som det avgjørende for mig, var og er, om uttrykket »lider« av ægteskapskandidaterne vil bli opfattet som noget mere end »lider akkurat i øieblikket.« Jeg tror ikke det. Og da mener jeg, at dr. Kjølseths og Gina Krogs forslag til resolution absolut ikke er betryggende, naar kvinderne først vil ha en helseerklæring. Det gjaldt at finde en form, der efter min alvorligste overbevisning gav et greit og klart uttryk for, hvor langt kvinderne ønsket at beskytte sig, inden de indgik i ægteskap.

Da jeg fremlagde mit forslag paa styrets bord mandag havde jeg ingen anelse om, at fru Mjøen havde tænkt at fremsætte et forslag i samme retning. Da hun imidlertid var villig til at gaa over til min ordlyd, der helt dækker dr. Kjølseths undtagen for 3 ords vedkommende »eller har lidt« fandt jeg det rigtigst, at hun optog forslaget som sit, da hun jo havde ofret megen tid og arbeide paa saken og saaledes mere end mig fortjente at være forslagsstiller.

Enhver, der var tilstede paa landsmødet mandag morgen, vil erindre at jeg, da jeg fik ordet, redegjorde fuldstændig for min stilling i resolutionskomiteen som for de grunde, der havde bragt mig til om natten at skrive tillægsforslaget, likesom jeg gang paa gang pointerede dr. Kjølseths bestemte holdning mot tillægget, og tilsidst erklæret, at jeg fandt mig forpligtet til, da dr. Kjølseth ikke var tilstede, at fremholde, at dr. Kjølseth ikke under nogen omstændigheter havde været at formaa til at gaa med paa forslaget.

Jeg ved ikke, hvormange aar ægteskapskomiteen har arbeidet, hvor mange møter den har hat eller hvor tyk dens forhandlingsprotokol er, med ét er jeg viss paa, den burde ha fremlagt resultaterne av sit arbeide i saa god tid, at minoritetens (dr. Kjølseths og Gina Krogs) forslag havde været behandlet i leddene i god tid, inden landsmøtet i Kristianssand. Saa hadde vi sluppet skandalen.

Anna Backer

Svar til fru Nico Hambro

Av vore uttalelser i det cirkulære vi utsendte med opfordring til ny avstemning, vil De se hvor enig vi er med Dem, naar De fremholder der blev begaat feil paa landsmøtet ved avstemningen over denne sak. Det var et sammentræf av uheldige omstændigheter, og der maatte sættes stor fart paa da valgene og opbruddet stod for døren, men at der var slik hast, slik overlæsselse av uavgjorte saker paa møtets sisste dag, — og at der ikke blev grepet ind i det rette øieblik — var en feil, og kritiken over dette maa først og fremst rettes mot det fungerende styre.

Derimot er vi helt uenig med Dem i at det nye styre, før det skred til handling, skulde ha sendt bud til de forskjellige led og forespurt om man skulde ta saken op, vi er sikker paa, at hvis De hadde sittet i styret, da vilde De ikke ha stemt for dette, for da vilde De hat erfaring for hvad det vil si at sende ut forespørsler til N. K. N.s led og faa svar fra dem. Exempel: Idet dette skrives er endnu ikke alle svar indløpet paa omtalte cirkulære.*)

Nei, da vi besluttet efter besste evne at gjøre feilen god igjen maatte vi gaa løs paa saken med én gang, baade m. h. t. det formelle som til realitetsspørsmaalet. Vi sendte ut saavel minoritetens som majoritetens motivering. Og vi oversendte de indlæg i saken som kom fra forslagsstillere paa begge sider. Derved fik de som skulde stemme oplysninger, som kunde komme til nytte, og de fik tid til at træffe avgjørelse. Vi har ogsaa faat det indtryk at de allerfleste led — uanseet hvorledes der stemmes — har sat stor pris paa at faa tænke over saken og i mange tilfælde drøfte den.

Et faatal har imidlertid git uttryk for sin misfornøielse, de mener denne avstemning skader N. K. N. Det har gjort os meget ondt at en saadan misstemning er kommet op. Og vi føler trang til at uttale, at om vi ikke deler bekymringen, saa vurderer vi allikevel fuldt ut den varme følelse for vor organisations værdighet, anseelse og disciplin, som ligger bak beklagelserne.

Men naar der fra enkelte hold er kommet frem en protest mot det skridt som styret her har tat, som om det skulde være et overgrep, en ulovlig handling — saa avviser vi denne protest.

Der er intet ulovlig foretat. Naturligvis er der beslutninger og avstemninger paa landsmøtet som ikke maa røres ved. Lovændringer som vedtas, alt hvad der angaar valg til styre og komiteer o. a. l. det maa bli staaende

---

*) Det er nu meldt at forslag til revision i ægteskapsloven først kommer til behandling i 1915. Vi gik i sommer ut fra at vi maatte ha resolutionen færdig inden aarets utgang. — De øvrige resolutioner som blev fattet paa møtet var det nødvendig at expedere øieblikkelig, da de refererte sig til love som da var under revision.

til næste landsmøte, om det har vi bestemmelser i lovene. Men landsmøtet er ikke bare en generalforsamling som behandler N. K. N.s anliggender. Der er jo altid tilknyttet en konferance hvor saker av høist forskjellig vegt og betydning er fremme. Der sendes og mottas hilsener, der gis gjennem taler impulser til fremtidig arbeide som ikke engang diskuteres paa møtet, der diskuteres saker som ikke følges av beslutninger, og der er ogsaa diskussioner som leder til resolutioner.

Disse beslutninger er ikke mer bindende om de fattes paa landsmøtet end om de fattes i aarets løp. Det angaar saker som ligger utenom organisationen, og der kan tænkes forandrede situationer og nyt lys over en sak som gjør en ny behandling fornøden. Med sine formænd og sine representanter er jo N. K. N. en institution som altid er i virksomhet og kan gripe ind. Men det er et tungvindt apparat, derfor den uhyre fordel ved at faa emnerne behandlet mens man er samlet paa landsmøtet, og der én av grundene til at der let blir overlæsselse av emner.

Det ligger i sakens natur at der er tilfælde hvor man er fuldt berettiget til at ta en sak op til ny behandling, naar nye oplysninger fremkommer. Men det sier sig selv at det ikke er heldig at gripe til slike forholdsregler uten i extraordinære tilfælde.

M. h. t. disciplinen saa klarer vi den, trods der kan begaas feil, i det hele bra paa landsmøterne. Vi har jo faat store lovord i saa maate. Ulike vanskeligere er det for os alle i hverdagslaget, da kan det skorte. Derfor er det godt vi mindes om den.

Og hvad de farlige præcedenser i dette tilfælde angaar, saa er det godt frygten for dem er uttalt saa alvorlig, derved er faren saa godt som avvendt.

Det er vort sikre haap, at denne »overmaade kjedelige sak« ikke i noen henseende vil svække organisationen.

Kristiania 12 december 1913

Gina Krog *Betzy Kjelsberg* *Henny Dons* *Ellen Schiøtz**)

Festligholdelsen av N. K. N.s 10 aars jubilæum

vil indskrænke sig til én dag. Om formiddagen sammenkomst, om aftenen fest.

Beretning om Rosika Schwimmers besøk og andet av interesse maa utstaa til 1 januarhefte.

Glædelig jul!

og et godt nyt aar ønskes alle vore trofaste venner.

---

*) Kor sek. 1 frk. Thea Holst, som var med i den styremajoritet paa 5 medlemmer som besluttet omsendelse til ny avstemning, opholder sig for tiden i utlandet. Hendes suppleant fru Utheim slutter sig til det her uttalte.

(Eftertryk forbutt)

Ellen Brewster

(Forts. fra no. 23.)

Kapitel XII

I al menneskelig vext er der en stræben, en kappestrid mellem det aandelige og det legemlige om forrangen. Hos Ellen Brewster tok det aandelige magten fra det legemlige i 12 til 15 aarene, som det ofte er tilfældet i den alder. Øinene blev intense og dype av tanker under brynene som trak sig sammen; de spinkle skuldrene bøiet sig lik en vismands under hans studier og betragtninger. Hun var slank indtil avmagring, klærne hang løst over hendes skikkelse, skjødeløs som den var og tynd som en liljestængel. Det var som hele skikkelsen bare var der for hodets skyld, og det var yndefuldt nok, men næsten smertelig at se i sin blomsterlignende finhet, som det bøiet sig under vegten av hendes uskyldsfulde grublen over tingenes ukjendte væsen. Undertiden kunde saa igjen hendes unge lystighet bryte sig vei frem, og da var hun som en lekende katunge. Det var som hun hverken var barn eller kvinde, et fremmedartet væsen som ikke levet efter sine tanker, men efter instinkter. Hun for avsted med sine kamerater saa ubevisst og uforstaaende om sig selv som et ungt dyr, men hendes kjæmpende aands flamme brøt saa paanyt igjennem og fyldte alt med en hemmelig mening.

Ellen var anset som en høist fremragende skoleelev. Hun var færdig med Miss Mitchells skole og kommet op i en høiere avdeling. Da hun var femten aar gammel kom hun op i høiskolen, og her fik hun en lærer.

Andrew var ældet meget av utseende. Skjønt han langtfra var gammel av aar var haaret blit graat og ryggen bøiet. Og han drog sig naar han gik som var han træt. Mændene i fabrikken kastet hurtige sideblik paa ham. Han blir nok snart sat ut av fabrikken, sa de. Den har nok ikke bruk for folk, naar ungdommens kraft er væk. Og Andrew fik efterhvert arbeide av ringere grad som ikke betaltes saa godt — naar han overhodet fik arbeide. Hver gang arbeidsstokken maatte reduceres paa grund av daarlige tider var Andrew en av dem som maatte træ tilside og staa blandt de ventende hjælpetropperne i arbeidets hær.

Under en a. disse kriser utover høsten kom han en dag hjem med feberflekker i kinderne og et underlig spændt uttryk og skinnende blik. Fanny saa skarp[illegible] over aftensbordet. Tilsisst la hun kniv og gaffel fra sig, støttet al[illegible] paa bordet og saa bydende paa ham «Andrew Brewster hvad er iveien med dig?» sa hun. Ellen vendte sit ansigt mot faren, som drak en slurk te uten at svare, mens han rørte føtterne urolig. »Andrew Du faar svare mig» sa Fanny.

«Der er ikke noet iveien» svarte Andrew, med en grættenhet som var sjelden for ham.

»Jo det er. Og jeg vil ikke vises bort naar jeg spør. Jeg vet Du er arbeidsløs for det er daarlige tider — men det er vi [illegible] vant til. Dette maa være noet andet. Og jeg maa faa vite hvad det er.» (Forts. side 24.)

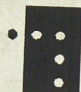
»Det er ingenting.«

»Jo det er. Andrew si mig hvad det er. Jeg er ikke ræd for at bære hvad det skal være sammen med dig. Og Ellen er saa stor nu saa hun forstaar hun ikke altid kan spares for sorger. Det er bedre hun faar lidt kundskap om livets vanskeligheter, mens hun endnu har os til at hjælpe hende at møte dem».

«Der er ingen sorger, og der er ikke noget Ellen behøver spares for», sa Andrew, og han lo med en nervøs lystighet som var helt ulik ham.

Det var alt Fanny kunde faa ut av ham, men hun følte sig halvveis beroliget. Hun sa til Eva, at hun nærmest skulde tro at han hadde været og kjøpt en julepresent til Ellen, som han visste var altfor kostbar og flot og var ræd for at fortælle hende, fordi han visste hun vilde skjænde paa ham. Men Andrew hadde ikke kjøpt juleklap, han hadde spekulert i mineaktier. Længe hadde han motstaat fristelsen. Aar efter aar, dag ut og dag ind hadde han hørt snakke om det fra høire og fra venstre i fabrikken og om kvelden paa gaten. «Jeg skal gi dig ypperlige chancer,« hørte han den ene si til den anden mens de drøftet priser og utbytte.

(Forts.)

Nylænde

1913